

GASPERIS SCIOPPII
GRAMMATICA PHILOSOPHICA

Primum à Viro Amplissimo

PETRO SCAVENIO,
plurimis in locis e ſchedis ipſius Auctoris inſigniter aucta, & Præfatione de Veteris ac Novæ Grammaticæ Latinæ, origine, dignitate, & uſu ornata, cui alia Marquardi Gudii præfixa.

Jam autem multo commodior facta: quo Annotationes ſuis locis inſeruit; lectionem intricatam doctis reſtituit; atque ita

SCHOLARUM USUI

deſtinare voluit

TOBIAS GUTBERLETH,
J. U. D. Bibliothecæ Academiæ Franekeranæ Præfectus.

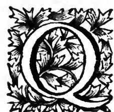

FRANEKERÆ,

Excudit FRANCISCUS HALMA, Illuſtr. Friſiæ Ordd. atque Eorund. Acad. Typograph. Ordinar.

MDCCIV.

TYPOGRAPHUS LECTORI
S.

Uanta requiratur prudentia in arte Grammatica tradenda, nusquam, opinor, melius patet quam in scriptis veterum Grammaticorum. Qui cum multa coacervârint lectu prorsus injucunda, & intellectu difficilia, eorumque interpretes non multo saniora attulerint, inhærentes passim eidem luto, incredibile dictu est, quantum id incommodi bonis literis attulerit. Ea res imprimis male habuit Bataviæ nostræ Ordines, qui videntes quantopere hinc fluctuarent studia adolescentiæ, Viro summo Gerardo Joanni Vossio id onus inposuerunt, ut multa intricata & aspera expediret & emolliret: sed ita inposuerunt, ut ratio illi esset habenda Ludolfi Lithocòmi, qui præ-

cepta linguæ Latinæ ediderat, & cum applausu satis magno omnium manibus terebatur. Sed & hæc docendi ratio fuit operosa, & multorum jure merito querimonias concivit. Id secum reputans Vir Eruditissimus Tobias Gutberlethus consilium cepit Grammaticam Scioppii philosophicam in usum auditorum suorum & Gymnasii Franekerani denuo in lucem emittendi, sed ita ut quas annotationes Scioppius separatim operi subjunxerat, ipsi contextui subjicerentur, quo statim oculis legentium possent exponi, & cum regulis datis conferri. Dum in eo totus est Vir optimus, vivendi finem facit. Nos itaque, quod potuimus, executi sumus, quod ille animo præceperat, & in commodum tuum, Lector benevole, evulgavimus.

VALE.

MARQUARDI GUDII
PRÆFATIO.

LECTORI.

GAsperem Scioppium virum fuisse multarum literarum, ab ipsa pueritia disciplinis institutum liberalibus, assuefactumque accuratissimæ lectioni auctorum elegantium, non ignoras, Lector erudite, qui solutum liberumque animum ad scripta ejus paulo studiosius cognoscenda applicasti. Potest fieri, ut fallant oculi, videmur nobis cœteroquin in scriptis illis videre, non facile alium a multorum annorum memoria tantam rationem intelligentiamque antiquæ & urbanæ Latinitatis habuisse. Non opus est, ut scientiam eruditissimi hominis exquisitis verbis ornemus. Certe omnium, qui tradendæ linguæ

operam profitentur, neminem prope unum invenias, quem in Latinis ſtudiis anteponas Scioppio. Placent ipſa verba, ipſe modus & in opinionibus examinandis eruendisque mira viri accuratio. Erat enim ingenium ſagax, verſutum, inquies, cultu præſertim literarum optimarum fœcundiſſimum: easque naturæ dotes habebat inter laudes primarias. Quantum aliis abundarit ſive vitiis animi ſive virtutibus, nihil intereſſe noſtra arbitramur. Non probamus tamen acerbitatem, qua viros maximos plerunque ſine fronte, ſine fide invaſit, tanquam ſcurras de cataſta. Raptus æmulatione atque invidia ſæpenumero in ipſo etiam doctrinæ atque humanitatis ſtudio modeſtiam humanitatemque omnem ſolebat exuere: ſcilicet ea parte peccabat maxime, qua maxime aliis innumeris hominibus præſtabat. Sed nulla eſt apicula abſque aculeo; obſervatur tamen coliturque, quia impendio magis prodeſt quam lædit. Mittamus iſta, quæ calumnioſe aſperiusque ſcripta ſunt: erunt alia, quæ doceant, quæ diſciplinis atque artibus

tibus

tibus elegantiſſimis informent: jam vero dictum eſt, eam partem eruditionis reconditæ, quæ Latini ſermonis aut cauſſam exigit aut munditiam obſervat, perfectiſſime omnium explicaſſe Scioppium. Nihil tamen noſtra opinione delibabimus de laude Sanctii, divini hominis, proprio atque immortali quodam beneficio ſuo ſatis commendati. Primus enim ille ſincero graviſſimoque judicio exercuit Grammaticos, quorum in doctrinis purgandis, tanquam in ſordidiſſimo Augiæ ſtabulo alter Hiſpaniæ ſuæ Hercules immenſam operam moleſtiamque devoravit. Tanti viri veſtigiis inhærens Scioppius paſſim illuminat quæ acceperat, multa adhuc monſtra conficit, multa ſomnia explodit, inveteratam plurimorum verborum peregrinitatem exterminat, plures alias veterum fruſtrationes, varia commenta oſtendit, quæ ne Sanctius quidem potuit olfacere. Ita tandem deſitum eſt in Grammaticis nugari! a multis annis vapulant boni homines & malum nomen eſt Grammaticus. Jactabatur olim in *concœnationibus* Athenæi:

μηδὲν εἶναι τῶν γραμματικῶν μωρότερον. Videntur enim laboribus ærumnoſiſſimis ſoli mortalium nihilo plus agere quam id operam dare, ut præceptis & rationibus inſaniant. Quod ipſis quidem permittendum eſt, dummodo deſipiant ſibi. Sed hac labe inficiunt alios & virtutem prope omnem adoleſcentiæ noſtræ extinguunt. Corrigant iſtum morbum, cedant occaſioni & tandem ſapiant. Sapient autem ſi confeſtim ſeſe cum Priſciano ſuo tradant in diſciplinam Sanctianam & patientiſſimo animo diſcant artem, quam fruſtra docent. Equidem moroſa ea & difficillima inſtitutio eſt. Nemo ſeneſcenti magiſtro facile perſuadebit: ecquis autem tantis opinatoribus nugas ſine turbis eripiet? Sunt plerumque pervicaci animo, obfirmant ſeſe libenter & puriſſimæ aquæ ſordidum lutum ſuum præferunt. Veremur certe, ne Scioppius excitet crabronum examina, aut plane ad inſaniam adigat literatores iſtiuſmodi gregarios, quos toties ignorantiæ & inanitatis convincit. Sed jam libellus in mundo eſt quantivis pretii & ex parte

cauſ-

caussam auctoris sui dicet. Tenta, Lector, sententiam & argumenta! inspice mysteria! feras, ut poteris, stomachum, commendabis profecto in homine perspicaciam: laudabis multa, quædam etiam exosculaberis; sed offendes aliquando, & forte aliquando dissenties. Neque enim unus omnia perspicere, neque omnibus omnia probare poterit. Nobis adhuc de integro est potestas ampliandi: testamur videlicet nonnulla esse, quæ parum liqueant, & de iis fortasse alio tempore disputabimus. Interea temporis hoc Catone contentus esto.

M. G.

AMSTELŎDAMI
EID. JUNIIS MDCLIX.

INDEX LIBRORUM
GASPERIS SCIOPPII,
Quos de Latinæ Linguæ, & Literarum præſertim humaniorum ſtudio conſcripſit.

1. GRammatica *Philoſophica pro Lat. Linguæ Magiſtris & Tironibus; ut ſcilicet Tirones Magiſtri, Magiſtri autem Tirones fiant. Mediolani,* 1628. *Et Amſtelod.* 1659. Nova ejus editio, beneficio *V. Ampl. Petri Scavenii* plurimis in locis inſigniter aucta & recognita ex ſchedis ipſius Auctoris. Et quam hic damus, Annotationibus nunc primum ſuis locis repoſitis. *Franekeræ;* 1704.

2. *Minerva Sanctiana*, hoc eſt, *Franciſci Sanctii Brocenſis de Linguæ Latinæ cauſis, ipſi etiam Ciceroni, Varroni, Quintiliano ignotis,*

tis, Commentarius: cum observationum Scioppianarum auctariô. Patavii, 1663. & multo correctius *Amstelod.* 1664. *Et cum notis longe uberioribus Jac. Perizonii. Franekeræ,* 1687. item ibid. 1693. *Sed* ibid. *tertia editione multum auctæ.* 1703.

3. *Paradoxa literaria, in quibus multa de literis novè contra Ciceronis, Varronis, Quinctiliani, aliorumque literatorum hominum, tam veterum, quam recentiorum sententiam disputantur, sub nomine Pasc.* Grosippi. *Mediol.* 1628. *& Amstelod.* 1659.

4. *Auctarium Grammaticæ Philosophicæ, in quô etiam de Lexicorum Latinorum virtutibus, ac vitiis, quæque ratio in conficiendô linguæ Latinæ thesaurô tenenda sit distinctè disseritur. Mediolani,* 1629. &

Am-

Amſtel. 1659. item *alicubi in Germania.*

5. *Rudimenta Grammaticæ Philoſophicæ in uſum Tironum.* Ibid. 1629. & *Amſtelod.* 1686.

6. *Mercurius bilinguis, ſivè nova & compendioſa ratio Latinæ, aut Italicæ linguæ intra vertentem annum perdiſcendæ, in eorum uſum, qui alterutram linguam jam intelligunt.Mediolani,* 1628. & *alibi ſæpe; ut Amſt.* 1686. *una cum præced.*

7. *Septem rationes, quæ religionem ſeu ſcrupulum Epiſcopis injicere debent, ne veterem Grammaticam diutius in ſcholis tolerare, ſed novam in eas inducere velint. Una cum Mercurio editæ:*Item *cum Grotii & alior. Diſſertationib. de ſtudiis inſtituend.*

8. *Editiones novæ aliquot auctorum, Cornelii Nepotis, Velleii Paterculi, & Dictys* Cretenſis, *cum Indici-*

dicibus novis ad observandi & excerpendi rationem usui futuris.

9. *Priapeia, sivè diversorum Poëtarum in Priapum lusus, cum Commentariis Gasperis Scioppii Franci. Francofurti*, 1601. *Patav.* 1664.

10. *Propædia Rhetoricæ. Opus novum omnibus, non modò Rhetoricæ, & Poëticæ Studiosis, sed & auctores quà sacros, quà profanos cum studii sui pretiò legere cupientibus in primis conducibile.* Cujus fragmentum de Exercitationibus Rhetoricis editum est *Mediolani.* 1629. Et quidem hoc titulo: *De Rhetoricarum Exercitationum Generibus Dissertatio. Amstelod.* 1660. & 1666.

11. *Elementa Philosophiæ Stoicæ Moralis, quæ in Ciceronem, Senecam, Plutarchum, aliosque veteres Commentarii locò esse possunt. Mo-*

Moguntiæ, anno 1606. in 8.

12 *Consultatio de studiorum ratione, deque Prudentiæ & Eloquentiæ parandæ modis: Patavii,* 1636. & *Amstelod.* 1660. 1665.

13. *De Pædia Humanarum ac Divinarum Literarum. Amstelod.* 1660.

14. *De naturâ, & officiô Historiæ, deque virtutibus & vitiis styli Historici.* Item

15. *Infamia Famiani: sive castigationes Famiani Stradæ rerum Belgicarum Scriptoris, Soræ Danorum.* 1658. & *Amstelod.* 1663.

16. *Miscellanea Latini sermonis, in usum eorum, qui interiores literas cognoscendi desideriô tenentur.*

17 *Observationes novæ Latini sermonis ex Plauto, Varrone, Vitruviô, veterum poëtarum fragmentis, Liviô, Hyginô, Phædrô, Celsô, Asconiô, Curtiô, Senecis, Quintilia-*

liano declamatore, Justino, aliisque auctoribus.

18. *Observationes juveniles Lat. Linguæ pro tironibus ad imitationem Ant. Schori. Helmstad.* & alibi in *Germania.* (*E Schoro excerptas scias*)

19. *Animadversiones in V. Cl. Ger. Jo. Vossii libro de Vitiis Sermonis. Patavii,* 1646. *Ravennæ,* 1647. *& Amstel.* 1660. 1666.

20. *Verisimilium libri quatuor. Norimbergæ,* 1595. *& Amstel.* 1662.

21. *Ars Critica, sive mendosos Latinorum auctorum locos ex ingenio emendandi ratio.* Ibidem, 1596. *vel Altodorfii,* 1597. *Amstelod.* 1662.

22. *Suspectarum lectionum libri quinque.* Ibidem, 1597. *& Amst.* 1664.

23. *Symbola Critica in L. Apuleii Opera.* Ibid. *& Amstelod.* 1664.

24. *Hercules Coprophorus, in quo virorum doctorum, qui nostra, aut pa-*

trum

trum nostrorum memoriâ maximè videntur Latinè scripsisse, plurimæ corruptæ & vitiosæ locutiones notantur & castigantur. Laudat librum illum in *Alexipharmacô suô*, & aliquid ejus generis inter reliquias schedarum *Patavii* extat.

25. *Thesaurus Scioppianus, sivè Romanæ Eloquentiæ Promptuarium.* Auctores, quibus in hôc Promptuariô Sciopp. perpetuò usus est: M. TULLIUS CICERO; M. ACCIUS PLAUTUS, P. TERENTIUS. Quibus frequenter usus est: T. LUCRETIUS CARUS, CORNELIUS NEPOS, TITUS LIVIUS. Quibus rarius usus est: Omnes Philosophi, Medici, Oratores, Jurisconsulti, Historici & Poëtæ Latini: ex his enim nomina, & omnium ferè rerum appellationes excerptæ hîc leguntur. Cujus operis quia

quia summa est omnium literatorum hominum expectatio, ne nimis facili spe ducantur, monere visum est, hactenus nihil certò promitti posse, sed expectari & quotidianis votis expeti ab humanitate celeberrimi Viri *Jo. Michaëlis Pierruccii* antiquum jus *Patavii* magnâ cum laude publicè docentis.

26. *Philotheca Scioppiana, sivè Gasp. Scioppii Narratio annis distincta de Benefactoribus, amicis & familiaribus suis, quos in omni vitâ habuit.* Servatur *Patavii* inter ἀνεκδότους.

27. *Symmartyria Scioppiana*, hoc est, *Pontificum, Imperatorum, Regum, Principum, & primariorum virorum* CONTESTATIO *de Gasperis Scioppii ingeniô, studiis, moribus & consiliis.* Accessit *Catalogus librorum Scioppii, quos editioni paratos habet cum professione fidei suæ.*

Latet eôdem locô. Cujus Specimina extant in Pædia ſuperius memorata.

Cætera ejus *Theologica*, *Politica*, *Satyrica opuſcula* parum moramur, & huc non pertinent, maligna partim, partim vana: excipimus tamen πολιτικότερα quædam, quæ typis aut commiſit ipſe, aut parata heredi reliquit: in quibus facile familiam ducunt *Machiavellica*, ſivè *Apologia duplex*, quarum priore *Rom. Eccleſiæ* de *Nicol. Machiavelli* libris decreta defenduntur: poſteriore ejuſdem *Machiavelli* innocentia propugnatur. Hoc opus *Patavii* privatis parietibus cuſtoditur cum cæteris. Ejuſdem *Pædia Politica* edita eſt *Romæ & Mediolani*, 1624.

GASPER SCIOPPIUS
DE
VETERIS, AC NOVÆ GRAMMATICÆ LATINÆ ORIGINE,
dignitate, & usu.

Tsi nullam ipse in puerili ætate meâ Grammaticam Latinam didici, sed octo jam annos natus, post nominum verborumque declinationes memoriæ mandatas, ex quotidianâ Latinè loquentes audiendi, loquendique consuetudine, sex admodum mensium intervallô unà cum multis condiscipulis & convictoribus meis tantum profeci, ut quicquid ætatis illius usus posceret, non multô minore negotiô vernaculâ, quam Latinâ linguâ enunciare possem: etsi etiam procedente ætate assiduâ *Ciceronis*, *Cæsaris*, *Livii*, *Plauti*, *Terentii*, *Nepotis*, *Virgilii*, *Lucretii*, *Horatii*, *Catulli*, *Tibulli*, *Propertii* & *Ovidii* lectione eam Latini sermonis non quidem facultatem, sed intelligentiam certè consecutus mihi videbar, ut, cur cognoscendis Grammaticorum præceptis quicquam operæ consumerem, ratio nulla

esset: postea tamen quam in *Hispaniâ* in *Francisci Sanctii Brocensis*, viri omnium divinarum & humanarum rerum scientia admirandi, *Minervam*, sive *Librum de lingua Latina causis* incidi, in eôque aliquot errorum millia Grammaticis impingi, acriterque exagitari comperi, non ego jam me continere potui, quin per otium subinde Grammaticorum libros evolverem, ut quô jure, *Sanctio* vapulassent, exploratô judicare possem. Sic factum est, ut veteres omnes quotquot ante mille hos annos aliquid in eâ arte literis consignatum reliquerunt (qui quidem duobus voluminibus *Francofurti*, anni M. DC. V. editis continentur) tùm recentiorum complures, ut quisque in *Hispaniâ*, *Galliâ*, *Germaniâ* & *Italiâ* præter cæteros in eâ præstitisse visi sunt, cognitos haberem. Inter quos, ut verum fatear, *Emmanuëli Alvaro* primas deberi animadverti: nam & ipse longè cultius dicendi genus, quam non dico veterum quisquam (nam illi pessimè omnes Latinè scripserunt) sed quam recentiores plerique in arte tradendâ præstitit, & ea ex optimô quôque veterum auctorum exempla seligere curæ habuit, quibus regulæ artis plurimum stabiliri & sine negotiô à tironibus intelligi possent. Verum enim quoniam ille à veterum Grammaticorum præceptis, omnium præsertim consensu traditis, discedere religioni habuit, effugere

non

non potuit, quin eosdem ferè omnes errores, quos in aliis *Sanctius* agitavit, in ipsius quoque arte inveniamus. Hæc porrò res desiderium mihi injecit cognoscendi, cùm originem tam vitiosæ artis, tùm tantarum virium causam, quantas oportet eas fuisse, quæ mille quingentis annis amplius ipsam artem tueri potuerint. Oportunè autem in manus meas *Suetonii* de illustribus Grammaticis libellus incidit, cujus secundô capite id quod quærebam, satis planè traditum inveni. Sic enim scribit ille:

> *Primus quantum opinamur studium Grammaticæ in Urbem intulit Crates Mallotes Aristarchi æqualis, qui missus ad Senatum ab Attalô rege inter secundum ac tertium bellum Punicum, sub ipsam Ennii mortem, cum in regione Palatii prolapsus in Cloacæ foramen crus fregisset, per omne legationis simul & valetudinis tempus plurimas Acroases* (id est, prælectiones) *subinde fecit, assiduéque disseruit, ac nostris exemplo fuit ad imitandum.*

Hæc ergo ut legi, minimè jam mirandum mihi visum est, tanti flagitii erroribus inquinatam esse veterem Grammaticam, quæ omine tam malô ex *Cloacæ foramine* unà cum claudô magistrô emerserit. Neque verò admirabile duxi ne illud quidem, *Cloacinam* istam Grammaticam inde ab eô, quô *Roma* primum exorta est, tempore ad hanc usque

diem per ipsos M. DCC. XCVI. annos inconcussam perstitisse, & omnium non tironum modò, sed & ipsorum eloquentiæ Latinæ principum ingenia excarnificare potuisse. Jus quippe gentium violare sibi Romani videbantur, si hanc invectam à Regiô Legatô artem parum comiter habuissent, cum præsertim Regi *Attalo* tantum se devinctos agnoscerent, quippe qui regnum suum testamentô ipsis legasset, aditumque eô pactô ad *Asiæ* totius imperium mox armis vindicandum patefecisset.

Hôc locô exaudire jam videor, qui mihi dicat: Quæ (malum!) tua ergo est temeritas novam istam *Sanctii* Grammaticam orbi universo obtrudentis? tamquam fieri possit, ut eam locô moveas, quam tantâ cum auctoritate Romæ ortam mille octingentis annis perdurasse tutemet confiteris? Accipe ergo benevole Lector, quæ res spem mihi afferant, fore ut *Cloacina* illa huic *Sanctianæ* locum mox cedere necesse habeat. Longè major videlicet hanc, quam illam, commendat auctoritas, cumque primum novæ hujus utilitas fuerit cognita, nemo tam fatuus fore videtur, ut fruges divinô beneficiô inventas aspernatus victitare malit

Glandibus, & puræ rursum procumbere lymphæ.

Nam quod ad auctoritatem attinet, tantum abest, ut hæc illi concedere debeat, ut ad hanc

hanc illa ne comparanda quidem videatur. Illam ſcilicet *Attali* quidem Regis legatus, ſed idem tamen homo Grammaticus ex cloâca, in quam prolapſus fuerat, unà cum fractâ tibiâ extulit. At *Sanctianam* * ipſe *Romam* ex

* *In priorib. editionib. aliter legitur; a Scavenio certe, ex autoris ipſius ſchedis ita mutata: hæc autem erant:* At *Sanctianam* non Legatus modò regius, ſed etiam regiæ ſtirpis Princeps, nec Grammaticæ modò artis peritus, ſed & Theologiæ ac Philoſophiæ ſtudiis excultiſſimus, nec ex cloaca, ſed ex clariſſima *Europæ* Academia, quæ *Salmanticæ* eſt, *Romam* ſecum detulit. Is eſt *Ferdinandus Henricides Dux Alcalæus & Tarteſſi Comarchus*, inter cujus majores, a quibus ipſe perpetua generis ſerie deducitur, XXIX. Imperatores Auguſtos, CXXXIX. Reges, probatiſſimorum hiſtoricorum fide numerare poſſum. Quem omnes Chriſtiani orbis Reges liberique Principes conſanguineum habere ſibi gloriæ merito ducunt. Hic anno M. DC. XXV. *Philippi* IV. Catholici Regis miſſu *Romam* venit, tantoque cum ſplendore legationem ſuam obiit, ut non modò Legatus regis *Attali*, ſed ne ipſe quidem Rex tantum dignitatis ac majeſtatis Romanorum oculis ingerere potuerit. Ille tamen, ut eſt inanium contemtor, veris ac ſolidis bonis ſe optimo ac maximo cuique probare ſemper ſtuduit. Et jam quidem in vulgus quoque nota eſt ejus erga Deum pietas, in imperiis juſtitia, in congreſſibus comitas, erga egentes liberalitas, in literas earumque profeſſores beneficentia, qui vero familiarius eo uſi ſunt, quorum numero me quoque accedere contigit, de prudentia ejus, de judicii acrimonia, de exacta Theologicarum ac Philoſophicarum rerum cognitione, de Romanarum denique antiquitatum uſu ac peritia teſtes eſſe poſſunt. Hic ergo tantus Princeps cum cæteris animi & ingenii ornamentis *Sanctianæ* quoque *Grammaticæ* ſcientiam *Romam* ſecum pertulit: cujus etiam in familiari ſermone ſpecimen ſubinde promere nihil dubitavit. Et quadam quidem

 die

De V. ac N. GRAMMATICÆ ex *Clarissimâ Europæ* Academiâ, quæ *Salmanticæ* est, attulisse me glorior, nihil prorsus veritus, ne cujus erga Ecclesiam & Remp. *Christianam* merita, Pontifices, Imperatores, Reges, Principes, & optimus ac doctissimus quisque, privatis publicisque tabulis, tam magnificè prædicant, & quisquam hominem *Grammaticum* ex *Cloacâ*, in quam prolapsus fuerat, cum fractâ tibiâ emersum, vel potiùs fune subductum, præferendum contendat, nam quod quis eundem

die cum orta illi esset nescio quæ de literis controversia, ipseque sententiam suam contra adversarium, qui minime illiteratus perhibebatur, *Sanctiana* auctoritate tutaretur, convenit tandem, ut ego captus arbiter quid verum esset decernerem, meaque staretur sententia. Ego re ad me delata cum utra Ducis esset opinio nescirem, secundum illum pronunciavi, & quod ille ex *Sanctio* didicerat, rationi atque idoneorum scriptorum consuetudini consentaneum esse ostendi. Hæc res sic ejus mihi conciliavit animum, ut non ipse modo magna me munificentia prosequeretur, sed & a Catholico Rege civitatis *Hispanæ* jus ad capiendum ex Hispanicorum Sacerdotum fructibus mille aureorum vectigal annum mihi impetratum auferret: quod ipse Rex diplomate suo se mihi propter multa mea erga Ecclesiam & Remp. Christianam merita impetrato in eam rem publico regnorum suorum assensu impertisse prædicat. Itaque etsi nunc *Sanctiana* Grammatica magno meo studio exculta & perpolita, multoque cum auctior, quam a *Sanctio* fuit edita, tum methodi legibus congruentior luci se committit, non tamen est, ut a me potius, etsi & ipso Principis nullo genere *Attalo* rege minoris legatione *Romæ* olim functo, quam a tanto Principe, cujus auspicio ac ductu, propeque dixero velut propitii & adspirantis numinis favore opus apparet, auctoritas ei accidat:

dem *Attali Pergameni* Regis legatione apud *Romanos* functum fuiſſe dicat, nihilô vincibiliorem eâ re Artis ejus cauſam fecerit, cum & ipſe *Romæ* Principis *Attalô* haud paulò majoris, hodierni ſcilicet Imperatoris noſtri Auguſtiſſimi Legationem apud *Paulum* V. obierim, & Catholici fœderis fundamenta jecerim, cui fœderi multorum Regnorum ac Provinciarum ſalutem, & Catholicæ fidei in univerſâ pœnè *Europâ* conſervationem, omnium intelligentium conſenſus ſuperioribus annis non dubitanter acceptam referebat, nec minùs hodiè quoque referret, niſi fidelium meorum monitorum contemtum Deus regnorum clade, & provinciarum excidiô, atque urbium & opidorum ſtrage vindicandum cenſuiſſet *. Quô minus dubito, quin illi ſaltem, qui tanti quidque pendere ſolent, quanti ejus auctorem & adſtipulatorem faciunt, *Cloacinam* illam Grammaticam illuc tandem, unde emerſit, jubeant χαίροντες, εὐφημοῦντες ἐκπέμπειν δόμων, quod eſt *Cicerone* interprete, *Efferre lætô proſequentes omine.*

Multô tamen magis de cæteris hoc mihi polliceor, qui utriuſque veteris & novæ hujus Grammaticæ commoda, quæ inde peti poſſent, inter ſe contendere voluerint. Veterem enim nec magnopere diſcentibus prodeſſe, & non minimum etiam nocere deprehendent. Prioris argumentum eſt, quod

nec ullum diſcendi compendium, nec (δήλωσιν) certitudinem præſtet. Si enim in illis, qui artem meliore, quam cæteri, ordine & elegantiâ ſcripſiſſe judicantur, numerum inire velint, de ſolâ *Nominum*, *Verborum* & *Participiorum* Syntaxi plus quingentas regulas traditas invenient, quibus ediſcendis haud ſcio an quinquennium ſolidum ſatis ſit. Sed etiam cum quis eas memoriæ mandârit, tamen vel propter earum turbam, vel propter tot exceptiones, quibus poteſtas earum reſtringitur, ſemper hæſitet animique incertus ſit, neceſſe eſt, cum meritô vereatur, ne aliqua ei ſivè regula, ſivè exceptio, ſivè appendix effluxerit: quo accedit, quod ipſi quoque qui *Ciceronis* æquales, aut ſuppares fuerunt Grammatici, apertè tulerunt regulas ſuas pleraſque ab optimô quôque linguæ auctore parum obſervari: id quod ipſis eorum verbis in medium allatis *Paradoxa* noſtra *literaria* oſtendunt. Hinc porrò fieri nequit, quin ſibi diffidant, qui regulas eaſdem didicêre, jureque adeo metuant, ne cum maximè ex artis præſcriptô fecerunt, bonorum auctorum multum diſſimiles inveniantur. Damna porrò quæ id genus regulæ diſcentibus afferunt, jacturâ cùm temporis, tùm rei familiaris, tùm denique exiſtimationis ſpectantur. Primum enim non ferè ante quinctum vel ſextum annum addiſcuntur, cum interea ſine ullis præceptis vel uſu ſolô (quemad-

admodum de me meisque condiscipulis retuli) Latinæ linguæ notitia acquiri potuisset, adeóque tempus, quod gravioribus addiscendis impendi poterat, in primis elementis conteritur: quâ quidem haud scio an major fieri jactura possit. Simul tamen tot annorum impensis res plerorumque familiaris atteritur, ut primæ istæ literulæ majoris etiam constent, quam vel Philosophiæ, vel Theologiæ, aut Jurisprudentiæ studia. Tandem cum quis ætatem in literis omnem exegerit, magnumque nomen, & si forte Principatum multis & egregiis libris editis comparârit, non erit nullô prorsus periculô, cum ei vel scriptorum à se rationem reddendi necessitas, vel judicii de alienis faciendi occasio in hominum doctorum congressu evenerit, ne regulis illis veteris Grammaticæ in errorem inductus aliquid flagitii faciat, ea respondendô, quæ vix quoquam literarum tirone satis digna videantur. Hoc ipsum certe viro sine controversiâ doctissimo & disertissimo usuvenit, qui rogatus à me, cur Græcô more *latet me* potius, quam Latinô *latet mihi* scripsisset, se verò Latinè scripsisse *Plinii* auctoritate ab *Alvarô* relatâ contendit. Sed postquam ei reposui, minimè locupletem Latinitatis auctorem esse *Plinium*, neque nos verbis ejus aliter, quam ab inopiâ uti, quando scilicet Latinas rerum appellationes unde petamus alium habemus ne-

neminem: cum *Quinctilianus* ætate illâ totum propemodum sermonem in deterius mutatum esse apertè tulerit. Sed rectius eum hôc *Virgilii* exemplô usurum fuisse: *Nec latuère doli fratrem Junonis & iræ.* Etsi non idem aliis, quod in versu poëtis permittitur, ut liberius græcissent: nam *Varronem* aliàs pro consuetudine bene loquentium *latet mihi* dixisse (ut lib. 8. de linguâ Latinâ: *Similia non solum à facie dici, sed etiam ab aliquâ conjunctâ vi, quæ & oculis & auribus latere soleat*) aliàs more suô extra *Latium* peregrinantem *latet me*, ut lib. 1. rei rust. cap. 40. *Unum genus seminis, quod latet sensum nostrum: alterum, quod apertum.* Sed nullô genere melius hoc ab eô dictum esse, quam quod ibidem sequitur: *Illud quod apparet ad agricolas*, pro, *agricolis apparet*, aut *patet*, aut *apertum est.* Meminisse eum debere, quid in *Brutô Tullius* monuerit, suâ scilicet ætate, linguam Latinam corrumpi ab iis cœptam, qui à peregrinis, qui in urbem confluxerant & inquinatè loquebantur, non satis cavissent: adeoque operam iis, qui diligenter loqui velint, dandam esse, ut antiquitatem imitentur, & rationem tanquam obrussam adhibentes à similitudine se Græcæ locutionis abstrahant, & consuetudinem vitiosam & corruptam purâ & incorruptâ consuetudine emendent. Cui *Ciceronis* monito si paruisset, facturum *Varronem* fuisse,

ut

ut ipsius *Ciceronis*, *Lucretii* & *Plauti* exemplô loqui mallet. Esse verò hoc *Ciceronis* post reditum in Senatu: *Ubi nobis hæc auctoritas tam diu tanta latuit.* Et *Catil.* 1. *Nihil moliris, quod mihi latere valeat.* Hoc autem *Lucretii* lib. 3. vers. 280. *Sic tibi nominis hæc expers vis facta minutis corporibus latet.* Hoc denique *Plauti* Trin. act 4. sc. 2. *Quid ergo ille mihi latitabat.* Ad has auctoritates & optimæ ætatis consuetudinem accedere rationem, quæ non magis patiatur, ut dicas *latet me*, quam *patet me*, cùm utrumque eôdem modô verbi substantivi vim in se contineat, nec aliam, quam internam actionem & foras non transeuntem significet. Est enim hoc apertum, illud occultum esse, ac propterea fieri non potest, ut aliud quam internum & (ut Logicorum linguâ utar) essentialem ac formalem accusativum adsciscat, qui *Nomine verbi*, velut Grammatici vocant, hoc est verbô infinitô nominis vim habente significatur, *latere* puta & *patere*, quasi dictum sit: *Hæc res latet mihi latere*, id est, *latebram* seu *latens abditumve negotium*, & *patet mihi patere*, id est, *patens*, seu *patulum* aut *propatulum negotium:* quô modô in hôc: *Fulminat illa oculis & quantum fœmina sævit*, subauditur *sævum*, hoc est, *sævum negotium*, *rem sævam*, ut *Horat. Fortuna sævô læta negotiô*, id est, *quæ sævitiâ lætatur:* ex quô discamus licet, in

Dul-

Dulce ridet, amarum renidet, turbidum lætatur, lucidum fulgent oculi, subaudiri *negotium*, quod Latinis illud ipsum, quod *res*, Græcis πρᾶγμα aut χρῆμα significat. Sicut ergo *vivere* alium accusativum regere nequit, quam cognatum, sivè apertum, sivè tectum, cum interna sit ejus, quæ significatur, actio (ut *Vivere vitam. Vivere bacchanalia*, id est, *vitam quæ bacchanaliorum tempore vivi solet*) similiter nec *latere* aut *patere*: adeóque illud *latet me*, pariter rationi ac meliorum auctorum consuetudini adversatur. Sed quoniam Græcum λήθω, λανθάνω, unde *lateo* formatum videtur, actionem externam significat, non aliter, quam Latina *fugio* & *prætereo*, hinc factum est, ut multi nativæ ac vernaculæ loquendi consuetudinis parum observantes, sicut *fugit* aut *præterit me*, similiter & *latet me* dicere cœperint; quomodo Græci, ὀ με λήθει, *non me latet*. Hæc talia cum ex me vir ille literatissimus audisset, ipsius mihi *Ciceronis* auctoritatem impegit, cujus oratione pro *Syllâ* perspicuè scriptum ajebat: *Lex dies fuit proposita paucos, ferri cœpta numquam, posita est in Senatu, populum Romanum latuit.* Sed eâ re turpem antiquitatis ignorantiam prodidit, qui nesciret, nec *Populus Romanus*, nec *Res publica* ullô casu integrè à veteribus perscribi, sed notari tantum solitum, ut esset *P.R.* & *R.P.* id quod omnes illi, qui veterum monumentorum usum habent,

bent, verissimè â me dici fatebuntur. Itaque in veteribus *Ciceronis* libris fuit: *P. R. latuit*, quod jam vernaculæ & incorruptæ Latinitatis periti non accusandi, sed dandi casu legendum esse sciunt.

Paris flagitii est, quod tot disertissimi homines libris editis ab *Austrius*, *Castrius*, & id genus aliis vocandi casum formant in *i* exeuntem. Sic enim palam faciunt, se quid nomen proprium, quid appellativum seu commune sit, prorsus non intelligere. *Austrius*, *Austria*, *Austrium* nomen possessivum est, ab *Austrô* derivatum, quod nomen ejus provinciæ proprium est, quæ olim *Pannonia* superior, hodie *Austria* vocatur: pro quô alii *Austriacum* dicere malunt exemplô *Homeriaci*, *Iliaci*, *Olympiaci*, *Corinthiaci*, *Hellespontiaci*, *Titaniaci*, ac similium. *Castrius*, *castria*, *castrium* nomen est similiter possessivum ab aliô communi nomine *Castrum* derivatum, pro quô alius *Castrensis* dixerit. Jam satis apparere arbitror, si quis *Joannes Princeps Austrius* aut *Franciscus Comes Castrius* vocetur, valde imperitè appellationes illas pro nominibus propriis haberi, quippe quæ tot aliis rebus sint communes. Sunt enim *Austrii populi*, *Austria terra*, *Austria oppida*; similiterque *Castrii* aut *Castrenses homines*, *Castria ædes*, *Castria tecta*. Si quis autem hominum tali cognomine designetur, id per *Tropum* fieri nec pueri ignorant,

rant, qui eſt *Synecdoche* totius pro parte, & quidem illa ejus ſpecies, quam *Antonomaſiam* Rethores vocant: quô pactô & *Apoſtolus*, pro *Paulô*, & *Philoſophus*, pro *Ariſtotele*, & *Poëta*, pro *Virgiliô* dicitur. *Tropus* autem non naturam verbi, ſed ſignificationem modò mutat, adeóque nec *Auſtrius*, nec *Caſtrius* communia eſſe deſinunt, etſi ad hunc vel illum ab *Auſtrô*, aut de *Caſtrô* hominem ſignificandum adhibentur. Certè ſi quis Romanorum aut *Salamine* expugnatâ, aut *Rhodô* ſub ditionem redactâ *Salaminii* aut *Rhodii* cognomine inſignitus fuiſſet, nemo ei bonâ cum *Orbilii* gratiâ, *ô Salamini*, *ô Rhodi* diceret, ſed *ô Salaminie*, *ô Rhodie*, quemadmodum *Jovi Saturni* filio *Saturnie*, *Evandri Pallanti Evandrie*, *Telamonis Ajaci Telamonie* dicendum eſſe recte Priſcianus monet: quâ de re tam perſpicuâ me verbum facere piguiſſet, niſi maximi nominis viros in eô erraſſe, quoſdam etiam, in quibus eſt *Hieronymus Aleander*, pertinaciter pro errore tam deformi propugnare animadverterem.

Non minus turpiter ſe dedit vir omnium confeſſione eruditiſſimus, *Antonius Quarengus*, qui verſuum, quos ſcribit, latinitate atque cultu non temere cuiquam Auguſtæi ævi priores concedat, cum in elegiâ *Virginii Cæſarini*, herois illuſtriſſimi, veréque literarum Phœnicis, quam de Sereniſſimi *Bava-*

va-

variæ Ducis victoriâ *Bohemicâ* conscripse-rat, solœcismi insimulavit, quod ibi lege-batur:

——— *privata silebo*
Damna: queri nobis publica causa vetat.

Sic: *licet me facere*, & *mihi facere*. *Cicer*. 5. *Verrin. Hodiè Syracusanum in eâ parte habi-tare non licet. Virgil. non licet me exire servi-tiô*. Sic: *Suadet me facere. Lucr. l.* 1. *Sed tua me virtus tamen, & sperata voluptas Suavis amicitiæ quemvis perferre laborem Suadet. Te-rent*. Hecyra a. 3. sc. 5. *Me pietas matris com-modum suadet sequi.* Sicut *Virgil. Juturnam misero, fateor, succurrere fratri Suasi. Horat. Vetuit me tali voce Quirinus. Virg. Is me lau-dare quæ vellem, calamô permisit agresti.*

Negabat enim Latine dici, *Vetat mihi queri*, sed *vetat me queri:* in quâ censurâ suâ quantum *Avius à verâ longè ratione fe-ratur*, quivis ephebus, qui *Sanctianæ* Gram-maticæ præcepta teneat, sine negotiô de-monstraverit. Dativus videlicet cuicumque orationi adjungi potest, in qua *acquisitio* vel *ademptio*, *commodum* aut *incommodum*, aut *finis*, quem in Scholis Logici *Finem cui* di-cunt, significatur. Omne verò verbum in-finitum pro suppositô habet accusativum si-vè expressum, sivè per figuram *Ellipsin* sup-pressum. Omne denique verbum activum adsciscit accusandi casum sivè expressum, sivè suppressum, sivè infinitô verbô aut aliâ

* * * ora-

oratione commutatum. Per primam trium iſtarum regularum, quam *Jubet mihi*, tam *vetat mihi*, recte dicitur. *Cic.* 9. *Attic.* 15. *Dolabellæ literæ jubent mihi ad priſtinas cogitationes reverti:* per ſecundam verò, *Queri* & *me queri:* per poſtremam denique, *Jubet* vel *vetat mihi queri*, *ut querar*, *queſtum* vel *querelam. Plaut. Capt.* a. 1. ſ. 1. *Non licet mihi me loqui?* Per *Helleniſmum* verò accuſativô nominativi vice poſitô; *jubet* vel *vetat me ut querar:* quarum locutionum exempla in *Minervâ Sanctianâ* reddemus: nunc ſatis erit illud confirmaſſe, quod inſolentius dictum videbitur, *vetat ut querar.* Habet ergo *Tibullum* auctorem lib. 2. eleg. 7. *Illius ut verbis ſis mihi dura veto*, quod eſt, *ut ne ſis mihi dura.* Et Perſium: *Hoc juvat, hic inquit, veto quiſquam faxit oletum*, pro, *ut ne faxit.* Et *Plautum* Pſeud. act. 1. ſc. 2. *Amor amatoribus prohibet, faciant adverſum lenones quod volunt.* Et *Mil.* act. 4. ſc. 8. *Cave iſtuc feceris*, pro, *ut ne faciant*, *ut ne feceris.* Neque tamen acumen viri tam inſignis, quem multiplicis doctrinæ nomine colo & ſuſpicio, hâc in re tam facili & expeditâ deliraſſe mirandum eſt, cum ipſis etiam *Ciceroni*, *Varroni* & *Quinctiliano* (nam *Agellium* ſi cum eô *comparem*, ſim injurius) iſtas veteris Grammaticæ regulas non ſemel fraudi fuiſſe videamus, ut quæ rectè, quæ perperam Latinè dicta eſſent, aut prorſus decernere non poſſent,

ſent, aut ita dijudicarent, ut eos conſuetudine potius, quam ullâ ratione aut ſcientiâ, bene loqui, aut ſcribere planum fieret: cujus rei quoniam ſatis multa *Paradoxis literariis* ſpecimina dedi, nihil me hic longiorem eſſe attinet.

Jam ex diverſô *Sanctiana* Grammatica eam facilitatem habet, quam prodigii ſimilem omnibus videri neceſſe ſit: nec enim quamvis ingeniô minus poſſit, qui ordine à nobis præſcriptô in diſcendô procedet, amplius trimeſtri in eâ probè percipiendâ conſumet. Jam enim *Mercurii bilinguis* magiſteriô Latinam linguam intelliget, & *Nomina* ac *Verba* per *caſus*, *numeros*, *tempora* & *perſonas* inflectere didicerit, ut vix ſex de Etymologiâ pagellas memoriæ mandandas habeat. Syntaxis poſtea pro quingentis amplius veteris Grammaticæ regulis, quibus *Nominum*, *Verborum* & *Participiorum* conſtructionem dirigi dixi, non niſi xv præſcribit, perſpicuas illas nulliusque exceptionis patientes: quas qui mediocri ſit ingenió *unâ* die ludibundus edidicerit. Accedit regularum *certitudo*, certa ſatisque explorata firmitas, cùm ratione, tùm eorum conſuetudine nixa, quos aureâ Latini ſermonis ætate, quam literatiſſimè, emendatiſſiméque loqui ac ſcribere ſolitos conſtat: ut jam minus etiam in auctorum lectione verſati omnium, quæ vel legunt, vel ipſi Latinè ſcribunt,

certam rationem intelligant, nec ullum adeant periculum, ne qua regularum artis hujus, ubi semel eas memoriâ comprehenderint, obliviscantur, ex eôque alicubi læsæ Latinitatis ad Grammaticum tribunal rei agantur. Quod quidem quantivis momenti commodum cùm omnibus, tùm vel præcipuè Theologiæ ac Philosophiæ studiosis videri debet. His enim de planô polliceri possum, eos cognitis nostræ artis præceptis unô, ut prædixi, trimestri tantum profecturos, ut etsi parem dictionis puritatem, cultumque non afferant (nam ea res aut totam hominis ætatem, aut tale saltem subsidium requirit, quale in *Commentariis linguæ Latinæ* jam olim præparamus) non minus tamen Grammaticè præceptisque congruenter scribere queant, quam illi, qui omne vitæ tempus in Latinorum auctorum lectione scribendique exercitatione consumunt. Hunc quidem certè artis nostræ fructum huic ætati sententiâ suâ non dubiè despondebat *Scipio Paschalius Casalensis Episcopus*, vir Hebraicè & Græcè non mediocriter, Latinè verò præcipuè doctus & cum primis *Italiæ* luminibus numerandus, qui quoad vixit, mihi gratiam habere numquam destitit, quod operâ meâ se à timore illô vindicassem, quô prius manum sibi, quoties scribere Latinè aggressus erat, contremiscere sensisset. *Romæ* autem is, quem dixi, omnis sapientiæ & eru-

eruditionis princeps *Virginius Cæsarinus ὁ μακαρίτης* tantô gaudiô efferebatur ex eâdem arte nostrâ secum communicatâ, ut propemodum eam vulgari à me nollet, quod se non aliâ magis re, quam causarum linguæ Latinæ tot sæculis, vel dicam perpetuò ignoratarum scientiâ à literatorum turbâ secerni longéque cæteris anteire judicaret, quod Achaten ejus *Johannem Ciampolum*, virum cujuscumque prædicatione majorem, adhuc satis meminisse libenterque testaturum confido. In eâdem urbe, rerum dominâ familiarissimè usus fui *Guilelmô Setoniô*, nobili Scotô, Juris Divini & humani, tum Philosophiæ & Sacrarum ac profanarum antiquitatum consultissimô, Græcisque ac Latinis literis perpolitô. Is ingentis pretii thesaurô se à me donatum arbitrabatur, postquam ei multis precibus à me contendenti, ut artis hujus cùm maximè nascentis, ac necdum satis exactæ copiam describendi facerem, assensi. Negabat etiam vereri se, ne quisquam quantocumque cum ingeniô aut literis tam parum humanus inveniatur, quin mihi maximô se devinctum beneficiô agnoscat pro tam luculentâ face, quam omnibus abditissima quæque Latinitatis mysteria penitius perspicere aventibus præluceam. Nec alia *Mantuæ* est sententia viri cum genere, tum libris Latinô & Hetruscô sermone summâ cum doctissimi cujusque gratulatione

editis, præterea rerum atque hominum uſu domi militiæque partô illuſtriſſimi *Balduini de Monte Simoncelli:* ſicut nec ejus, quem ibidem non minus vitæ innocentia commendat, quam Eccleſiaſtica dignitas exornat, *Antonii Salmatiæ*, ſummi Theologi, nec eorum, qui Græcarum & Latinarum literarum laude hodiè florent, cuiquam ſecundi. Jam *Mediolani* nota eſt *Ludovici Septalii*, viri priſcâ cum fide, tum nobilitate præcellentis, non Medicinæ tantum & Philoſophiæ Peripateticæ, in quibus planè regnat, ſed & humaniorum literarum ſcientiâ: nec etiam ſua *Joſephum Paulum Meronum* modeſtia uſque eo notitiæ hominum ſubducit, quin optimum quemque ac doctiſſimum ſuæ pietatis, ſapientiæ, eloquentiæ & interioris literaturæ conſcium, approbatorem teſtemque habeat. Uterque autem iis præconiis artem hanc noſtram diligenter à ſe inſpectam quotidie proſequitur, tantôque ejus cognoſcendi deſideriô omnes inflammat, ut multos non mediocriter editionis ejus torqueat expectatio, eisque ego non niſi ſerò ſatisfacturus videar. Quid? quod ipſius Pontificis Maximi URBANI VIII. judicium & optatum arti noſtræ ſucceſſum, nec dubiam ejus experimentum capturis utilitatem deſpondet. Is enim cum adhuc Cardinalis annis ſuperioribus in rus ſuburbanum rebus prolatis conceſſiſſet, inibique per otium Syntagma meum

de

de Stili Historici virtutibus * diligentissimè transſlegiſſet, non modò cauſam ſe nactum cenſuit, cur ſibi & ſuis de amicitiâ meâ gratularetur, ſed etiam cur magnum Latinis literis lumen operâ meâ allatum iri Princeps Græcè ac Latinè † minime indoctus confideret. Itaque cum *Româ* nuper diſceſſurus, vale poſtremum ei dicerem, & de hâc arte meâ percunctanti diſtinctè rem omnem explicarem, magnopere ſe aliis gratulari oſtendit, quibus poſthac tantô cum temporis ac laboris compendiô literas diſcere liceret, quas ſibi, præſertimque Græcas, quibus jam magnô natu dediſſet operam, ingenti ſtudiô ac labore conſtitiſſe recordaretur. Et quoniam Eccleſiæ ac Reipub. Chriſtianæ plurimum in omnem partem intereſſe judicabat, me *Commentarios de linguâ Latinâ* jam olim à me cœptos ad umbilicum adducere, ne mihi aliena improbitas, injuſto quæſtui ſemper inhians, debitum ſperatumque ex multis lucubrationibus meis fructum interciperet, quô me ad operis vaſti laborioſique impenſas uti eſt æquius, denunciatô anathemate ſancire ei viſum eſt, ne quis quicquam ex officinâ

* *Hic expuncti ſunt fide Scavenii quinque verſus: qui in aliis editionibus ita apparent:* una cum lectiſſimo nec vulgariter Græcis & Latinis literis exculto juvene *Franciſco Barberino* fratris filio (quem hodie non tam ſanguinis commendatione, quam virtutum ejus merito purpuratum videmus)

† *Pro* minime indoctus *legebatur* pariter doctus.

meâ profectum, non modò typis, nisi bonâ cum gratiâ meâ describere, sed nec ab aliô sine veniâ meâ descriptum væno exponere animum inducat. Hoc amplius autem, ut in eandem rem Cæsaris Augusti, aliorumque Regum & Principum diplomatis mihi caveretur, impendiô annisus est.

Hæc ergo sunt, quorum causâ meritò mihi futurum pollicear, ut qui ratione utuntur *Sanctianam* hanc Grammaticam, velut à summô Philosophô primum inventam, tantô cum virorum clarissimorum plausu & acclamatione à me perpolitam, *Cloacinæ* illi posthabere nolint. Cæterum, ut quô ea ordine ac modô disci debeat nemini possit esse dubium, de Magistri prius, qui eam præcipere cupiet, tum de Discipuli officiô, quæ mea sit sententia, distinctè libet exponere.

Mediol. Calend. Febr. Anni M.DC.XXVIII.

MA-

MAGISTRI OFFICIUM.

I. Ipſe omnium primum diſcet *XII* illas *Maximas* regulas totius Syntaxis Latinæ fundamentum continentes, una cum earum interpretatione, quam in Annotationibus ad Syntaxin, *pag.* 183. & ſeqq. inveniet.

II. Regulas omnes de *Nominum*, *Verborum* & *Participiorum* Syntaxi cum *Maximis* illis componet, tam *falſas*, quam *veras*, ut cauſas veritatis & falſitatis ſingularum probè intelligat.

III. Leget, quæ ad Etymologiam pertinent unà cum Annotationibus.

IV. Conſulet *Paradoxa* noſtra, ubi de multis accuratius diſputatum inveniet. Sed omnia quæ ad rem pertinent, præcipuéque auctorum exempla, *Minerva* noſtra repræſentabit.

DISCIPULI OFFICIUM.

I. Diſcet partem generalem Grammaticæ, tum ea, quæ de *Nomine*, *Verbô*, *Participiô*, *Præpoſitione* & *Conjunctione* traduntur: quæ cùm paucas pagellas impleant, minimè difficulter memoriæ mandabit. Quæ de *Adverbiis* traduntur, ſatis erit ſæpius legiſſe.

II. Diſcet verſus *Sanctii* de *Genere nominum*, deque *Declinationibus*, ut & probè eos intelligat & memoriâ contineat.

III. Ediſcet *XII* illas *Maximas*, quæ Syntaxis fundamentum ſunt.

IV. Edifcet omnes regulas de verâ *Concordiâ* & *Rectione Nominum*, *Verborum* & *Præpositionum*, quæ omnino funt quindecim, fic tamen ut pleraque in duodecim illis *Maximis* contineantur. Regulas de falfâ *Rectione* aut *Concordiâ*, ut memoriæ mandet, nihil neceffe eft, modò fæpius eas relegat, caufamque falfitatis rectè intelligat. Quot de *Conjunctionum* & *Adverbiorum Syntaxi* præcepta funt, non tam Regulæ funt, quam exemplorum obfervationes, quas fæpius legiffe fatis erit.

V. Edifcet *Definitiones Figurarum*, cum unô alterôque exemplô. *Ellipfeos* tamen genera fatis erit fi Magiftrô diligenter explanante probè intelligat. Si quis tamen ea quoque memoriæ mandare velit, tantô majus operæ fecerit pretium.

VI. Edifcet *Alvari* verfus de *Verborum Præteritis* & *Supinis*.

VII. Edifcet ejufdem verfus de *fyllabarum quantitate*.

Com-

Comparatio *Cloacinæ* & *Sanctianæ* Grammaticæ.

Cloacina est

- *Turpis*, quia mendax, cùm de sexcentis ejus regulis vix decima pars sit vera.
- *Molesta*, quia impedita & difficilis, ob tot
  - *Regulas*,
  - *Appendices*,
  - *Observationes*,
  - *Exceptiones*.
- *Damnosa*, quia affert magnam jacturam
  - *Rei familiaris*,
  - *Temporis*,
  - *Existimationis*.

Sanctiana est

- *Honesta*, quia verax, cùm omnes regulas ratione & incorruptâ consuetudine stabilitas habeat.
- *Jucunda*, cum sit expedita & persacilis, ob
  - *Regulas paucissimas*,
  - *Nullas* prorsus in Syntaxi *exceptiones*.
- *Utilis*, quia habet compendium
  - *Sumtuum*,
  - *Temporis*, quippe quæ tribus mensibus disci queat.
  - *Existimationis*, quia regulis ejus instructus de Latinitate melius judicare potest, quam qui omnem in literis ætatem exegerit.

Magistri nunc est etiam atque etiam considerare, utra Grammatica discipulis præcipienda, ut viri boni officium custodire, majoremque Dei & hominum gratiam inire possit.

S Y-

SYNOPSIS ARTIS GRAMMATICÆ.

TABULA PRIMA.

- **Grammaticæ**
  - Definitio,
  - Finis, officium,
    - Dirigere locutionem vel sermonem:
    - Corrigere locutionis vitia
      - Barbarismum,
      - Soloecismum.
  - Subjectum, Partes orationis,
    - Primæ, ut Litera, cujus
      - Definitio,
      - Divisio, in
        - Vocalem
          - Simplicem
          - Compositam
            - Diphth.
            - Tripht. pag. 1. 2.
        - Consonantem
          - Simplicem
          - Compositam.
            - Semivocalem & Liquidã,
            - Mutam.
    - Ex primis ortæ; ut
      - Syllaba, cujus
        - Definitio
        - Divisio in
          - Brevem,
          - Longam,
          - Ancipitem.
      - Vox, cujus
        - Definitio
        - Accidentia
          - Accentus.
          - Figura,
          - Species. pag. 3. 4.
        - Divisio in Numeri
          - Participem
            - Nomen,
            - Verbum,
            - Particip.
          - Expertem
            - Præpositionem,
            - Adverb.
            - Conjunctionem,
            - Interjectionem.
  - Instrumenta,
    - *Orthoepeia*, seu regulæ de literarum pronunciatione.
    - *Prosodia*, seu regulæ de Syllabarum quantitate.
    - *Etymologia* de singularum vocum accidentibus & partibus
      - Nominis, Tab. II.
      - Verbi, Tab. III.
      - Participii. pag. 17.
      - Præpositionis, pag. 19.
      - Adverbii, pag. 31.
      - Conjunctionis, pag. 51.
      - Interjectionis. pag. 53.
    - *Syntaxis*, seu regulæ de vocum debitâ inter ipsas compositione, Tabul. IV.

TA-

TABULA II.

Etymologia Nominis.

- Nominis
  - Definitio, pag. 6.
  - Accidentia
    - Commune cum verbô, Numerus.
    - Propria
      - Casus
      - Genus
        - Masculinum. p. 7.
        - Fæmininum.
        - Neutrum.
      - Declinatio
        - Prima,
        - Secunda,
        - Tertia,
        - Quarta,
        - Quinta.
  - Divisio ratione
    - Generis in
      - Substantivum
        - Proprium, pag. 9.
        - Commune.
      - Adjectivum
        - Absolutũ,
        - Relativũ,
          - Generale
          - Reciprocum.
    - Speciei in
      - Primitivum, pag. 10.
      - Derivativum
        - Possessivum.
        - Diminutivũ.
        - Comparativũ.
        - Superlativũ. pag. 11.
        - Verbale. p. 13.

SYNOPSIS

TABULA III.

Etymologia Verbi.

- **Verbi**
  - Definitio pag. 13.
  - Acci-dentia
    - Commune cum Nomine, Numerus.
    - Propria
      - Perſo-na
        - Prima ſingul. & plur.
        - Secunda ſingularis & plur. pag. 14.
        - Tertia ſing. & plur.
      - Tem-pus
        - Præſens,
        - Præteri-tum,
          - Imperfect.
          - Perfectum,
          - Pluſquam perfectum.
        - Futur.
      - Conju-gatio
        - Prima,
        - Secunda,
        - Tertia,
        - Quarta.
  - Divi-ſio ra-tione
    - Perſo-næ in
      - Perſonale ſeu Finitum.
      - Imperſo-nale ſivèIn-finitum vel
        - Verum, pag. 15.
        - Falſum
          - Gerun-dū, p. 16.
          - Supinū.
    - Significati in
      - Subſtantivum,
      - Activum,
      - Paſſivum. pag. 15. 16.

T A-

TABULA IV.

- Syntaxis in
  - Genere, est vel
    - Regularis, eaque vel
      - Concordia, pag. 80.
      - Rectio, pag. 81.
    - Irregularis seu Figura, Tab. XI.
  - Specie, est vel
    - Nominis, Tab. V.
    - Verbi, Tab. VI.
    - Participii, Tab. VII.
    - Præpositionis, Tab. VIII.
    - Adverbii, Tab. IX.
    - Conjunctionis, Tab. X.

TABULA V.

- Syntaxis Nominis, est vel
  - Concordia Nominis
    - Substantivi cum Adjectivô, pag. 81.
    - Relativi generalis cum antecedente, pag. 82.
    - Reciproci cum antecedente,
    - Cujuscumque cum verbô personali. pag. 83.
  - Rectio
    - Vera Nominis
      - Substantivi cujuscumque, pag 85.
      - Substantivi verbalis.
      - Adjectivi ex participiô activô facti, pag. 86.
      - Adjectivi participio passivo similis, pag. 87.
    - Falsa
      - Nominativi,
      - Genitivi,
      - Dativi. pag. 88.
      - Accusativi, pag. 89.
      - Vocativi,
      - Ablativi. pag. 90.

TABULA VI.

- Syntaxis Verbi, eſt vel
  - Concordia Verbi
    - Finiti ſeu perſonalis, cujus duæ ſunt regulæ, p. 93. 94.
    - Infiniti ſive Imperſonalis, cujus duæ ſunt Regulæ, p. 95. 96.
  - Rectio
    - Vera in
      - Genere cujuſcumque verbi, ſivè Finiti, ſivè Infiniti. pag. 97.
      - Specie verbi activi Infiniti, pro nomine ſubſtantivô poſiti, pag. 99.
    - Falſa Verbi
      - Finiti, ejuſque vel
        - Subſtantivi, cujus duæ falſæ ſunt regulæ, pag. 101.
        - Activi, cujus tres falſæ ſunt regulæ, pag. 102.
        - Paſſivi, cujus quatuor falſæ ſunt regulæ, pag. 103.
      - Infiniti, ejusque vel
        - Gerundi, cujus duæ falſæ ſunt regulæ, pag. 105.
        - Supini, cujus una falſa eſt regula, pag. 106.

TABULA VII.

- Syntaxis Participii, eſt vel
  - Concordia, pag 106.
  - Rectio
    - Vera, pag. 107.
    - Falſa, cujus duæ falſæ ſunt regulæ, pag. 107. 108.

TA-

TABULA VIII.

Syntaxis Præpositionis, est vel	Concordia, pag. 108.	
	Rectio Præpositionis cum	Accusativô, p. 109.
		Ablativô, pag. 109.
		Utrôque, pag. 109.

TABULA IX.

Syntaxis Adverbii, est vel	Concordia, cujus novem sunt regulæ, p. 111.	
	Rectio, sed falsa Adverbiorum cum	Nominativô, p. 114.
		Genitivô, pag. 115.
		Dativô, pag. 117.
		Accusativô, p. 117.
		Ablativô, pag 117.

TABULA X.

Syntaxis Conjunctionis, est vel	Concordia, cujus sex sunt regulæ, pag. 118.
	Rectio, cujus una est regula, pag. 121.

SYNOPSIS

TABULA IX.

Syntaxis irregularis seu Figurata, est vel

- Vernacula, vel
  - Simplex
    - Pleonasmus.
    - Ellipsis.
    - Zeugma.
    - Syllepsis.
    - Hyperbaton.

    Cum artis regulæ negliguntur propter orationis
    - Exsuperantiam, pag. 121.
    - Defectum, Tab. XII.
    - Defectunr, Tab. XIII.
    - Discordiam, Tab. XIV.
    - Ordinem turbatum, Tab. XV
  - Composita, ut cum Ellipsis conjuncta est cum
    - Syllepsi
      - Generis, 174.
      - Numeri. 175.
    - Græcismo.
- Peregrina, id est, Græcismus, Tab. XVI.

TA-

TABULA XII.

- Ellipsis, in quâ deest vel
  - Nomen, sivè
    - Idem, pag. 126.
    - Aliud, idque vel
      - Cognatum, sivè sit
        - Nominativus, pag. 126.
        - Accusativus. p. 126. 127.
      - Alienum, sivè sit
        - Solitarium, quod est, vel
          - Suppositum
            - Nominis
              - Substantivi, pag. 127.
              - Adjectivi sive
                - Absoluti, quæ ellipsis est vel
                  - Apertior,
                  - Tectior, p. 129.
                - Relati, pag. 144.
            - Verbi
              - Finiti, pag. 145.
              - Infiniti, pag. 146.
            - Præpositionis, pag. 146.
          - Appositum
            - Nominis, idque vel
              - Substantivum, p. 147.
              - Adjectivum, p. 148.
            - Verbi, pag. 148.
            - Conjunctionis, pag. 151.
        - Consociatum. pag. 151.
  - Verbum sivè
    - Infinitum & vel
      - Cognatum, pag. 157.
      - Alienum. pag. 158.
    - Finitum, pag. 159.
  - Præpositio, pag. 159.
  - Adverbium aut Conjunctio, pag. 169.

TABULA XIII.

Zeugma { Verum, Falſum, pag 172.

TABULA XIV.

Syllepſis { Abſoluta, vel { Generis, pag. 174. Numeri, pag. 175. Utriuſque, pag. 176. } Relativa, pag. 177. }

TABULA XV.

Hyperbaton, eſt vel { Anaſtrophe, pag. 178. Tmeſis, Parentheſis, Synchyſis, Anacoluthon. pag. 179.

SYNOPSIS

TABULA XVI.

- Græciſmus, eſt vel
  - Generum, cum
    - Maſculinum ponitur pro Neutrô, pag. 180.
    - Fæmininum ponitur pro Neutrô, pag. 180.
    - Neutrum ponitur pro Maſculinô, pag. 180.
  - Caſuum, cum
    - Nominativus ponitur pro Accuſativô, pag. 180.
    - Genitivus ponitur pro
      - Accuſativô, p. 181.
      - Ablativô.
    - Dativus ponitur pro Accuſativô. pag. 181.
    - Accuſativus ponitur pro
      - Nominativô, p. 181.
      - Dativô,
      - Ablativô.
    - Ablativus ponitur pro Accuſativô, p. 182.

SYNOPSIS

Duodecim Maximæ,

seu

Regulæ fundamentales Syntaxeos Latinæ.

Regularum aliæ pertinent ad

- Orationem totam, ut
  - 1 Omnis affirmatio & negatio Nomine & Verbô constat. vid. pag. 185.
  - 2 Præter Nomen & Verbum sunt quædam particulæ certis significationibus assignatæ, quibus Nomen & Verbum aliæque minores orationis partes velut nervis colligantur: quæ particulæ secundum regulas exprimuntur, per figuram supprimuntur. vid. pag. 186.
- Orationis partes, id est, vel ad
  - Nomen ejusque vel
    - Species, quæ sunt Nomen
      - 3 Adjectivum. Omne nomen Adjectivum habet suum substantivum, vid. pag. 187.
      - 4 Relativum. Omne nomen seu pronomen Relativum habet suum nomen Antecedens quod refert. vid. pag. 187.
      - 5 Comparativum. Omne nomen Comparativum habet suum Positivum cum quo comparatur. vid. pag. 187.
    - Casus, ut
      - 6 Omnis Nominativus est Verbi finiti suppositum, aut ad suppositum pertinens, sivè verbum illud sit expressum, sivè suppressum. pag. 84. 188.
      - 7 Omnis Genitivus Latinâ constructione à nomine substantivô expressô aut suppressô regitur, Græcâ verò constructione etiam à præpositione ἐκ expressâ vel suppressâ. p. 87. 188.
      - 8 Omnis Accusativus à Verbo activô, aut à Nomine verbali, aut à Præpositione regitur. vid. pag. 191.
      - 9 Omnis Ablativus à Præpositione regitur. vid. p. 191.
  - Verbum, ut
    - 10 Omne Verbum accidentale, aut activum est aut passivum, quorum illud semper accusativum expressum aut suppressum regit. vid. pag. 192.
    - 11 Omne Verbum finitum habet pro suppositô Nominativum expressum aut suppressum. vid. pag. 192.
    - 12 Omne Verbum infinitum habet pro supposito Accusativum expressum aut suppressum Latinâ constructione, Græca verò sæpe Nominativum. p. 193.

I N

Synopſis Nominum Verbalium,

Nomina verbalia ſunt, vel

- Verbi expertia, ut Doctor, Doctrina, Amor, Spectaculum.
- Partici-pia, quæ aliquid verbi partici-pant, ut
  - Rectionem caſus & ſignificationem motus, eaque vel
    - Subſtantiva, ſivè
      - Naturâ, ut Spectatio ſpectatꝰ.
      - Uſu, ut Amans uxoris.
    - Adjectiva, ut Lætabundus, Vitabundus, Moribundus.
  - Tempus & ſignificationem, ſivè
    - Status, ut
      - Ens.
      - Futurus.
    - Motus, eaque vel
      - Activa, ut
        - Amans.
        - Amaturus.
      - Paſſiva
        - Amatus.
        - Amandus.
      - Terminatione paſſiva, ſignificatione activa, ut juratus, pranſus, cœnatus.
- Participialia, quæ cum participiis communem habent
  - Originem, ut
    - Comparata: Amantior, Doctior, Comitatior.
    - Compoſita: Indoctus, Indecens, Immeritus.
  - Terminationem: Laureatus, Ocreatus, Criſtatus.

INSTITUTIONES
GRAMMATICÆ
LATINÆ.

Quid est Grammatica?

EST ars rectè loquendi.

Quis est finis Grammaticæ, cujus causâ discitur?

Oratio congruens, id est, cujus nulla pars sit, quæ præceptis artis non congruat.

Circa quid versatur ars Grammatica?

Circa partes orationis.

Quotuplices seu quot generum sunt partes orationis?

Duplices: Aliæ primæ, ut *Litera:* aliæ ex primis ortæ, ut *Syllaba* & *Voces* seu *vocabula*, quæ vulgo malè vocantur *Dictiones.*

Quid est Litera?

Est individui soni comprehensio.

Quotuplex est Litera?

Duplex: Alia *Vocalis*, alia *Consona* vel *Consonans.*

Quid est Vocalis?

Est litera, quæ per se syllabam efficit.

Quot generum sunt Vocales?

Duorum: Aliæ sunt *Simplices*, aliæ *Composita.*

Quæ sunt Vocales simplices?

A, e, i, o, u, & Græca *y.*

Quot generum sunt Vocales compositæ?

Duorum: Aliæ sunt *Diphthongi*, compositæ ex duabus simplicibus vocalibus: aliæ *Triphthongi*, compositæ ex tribus.

Quot sunt Diphthongi?

Viginti duæ. *Ae, ai, ao, au: Ea, ei, eo, eu: Ja, ie, ji, jo, ju: Oa, oe, oi, ou: Va, ve, vi, vo, vu.* Ex his quatuor magis cognitæ sunt, *Ae, oe, au, eu.*

Quot sunt Triphthongi?

Octo. *Vae, vai, vau, vea, vei, vie, voa,* & *voi.*

Quid est Consonans?

Est litera, quæ sine vocali syllabam non efficit.

Quotuplex est Consonans?

Duplex. Alia *Simplex*, alia *composita.*

Quot sunt consonantes simplices?

Quatuordecim. *B, c, d, f, g, h, l, m, n, p, q, r, s, t.*

Quot generum sunt consonantes simplices?

Duorum. Aliæ sunt *Semivocales* eædemque *Liquidæ*, ut *L, m, n, r, s:* aliæ *Mutæ*, ut *B, c, d, f, g, h, p, q, t.*

Quot sunt consonantes compositæ?

Quinque, quarum tres apud Latinos propriam figuram, quâ scribantur, non habent, ut *CH, PH,* & *TH.* duæ verò suis characteribus depinguntur, ut *X* & *Z*. Sed etiam istis prisci carebant & posteriores carere poterant, cum *X*, fit *CS*, vel *GS*, *Z*, fit *DS.*

Quid

Quid est Syllaba?

Est integri soni comprehensio, ut *Mons, nox, flos.*

Quotuplex est Syllaba?

Triplex. Alia *Brevis*, quæ unum tempus consumit: alia *Longa*, quæ duo tempora consumit, ac si eadem vocalis bis pronunciaretur, ut in *Felix*, quod pronunciatur & antiquitus scribebatur *Feelix:* alia *Anceps*, cujus pronunciatio indifferenter uno, aut duobus temporibus absolvitur, ut media in *Steterunt*, *Tenebræ.*

Quid est Vocabulum?

Quo unumquodque vocatur. Aliter dicitur *Vox.*

Quæ sunt quæ voci accidunt?

Accentus, Figura & Species.

Quid est Accentus?

Est modulatio vocis eam in pronunciando vel attollens, vel deprimens.

Quæ sunt Regulæ Accentûs?

„ Vox ipsa accentum in sese monosyllaba ponit.

„ Exacuit sedem dissyllabon omne priorem.

„ Ex tribus extollit primam penultima curta.

„ Extollit se ipsam quando est penultima longa.

Quid significat Figura?

Sit ne vox simplex, an composita, ut *Justus*, est vox simplex: *Injustus*, est vox composita ex *in* & *Justus*.

Quid significat Species?

Sit ne vox prima, an aliunde flexa, sive, sit ne primitiva, an derivativa, ut *Pater* est vox primitiva, *paternus* & *patrius*, sunt voces derivativæ. *Sanctus* est vox primitiva, *sanctior*, *sanctissimus*, *sanctitas*, *sanctimonia* & *sanctè*, sunt voces derivativæ.

Quot sunt genera vocum?

Duo. Aliæ enim voces sunt participes numeri, aliæ expertes numeri.

Quid est Numerus?

Est differentia vocis secundum unitatem aut multitudinem.

Quotuplex est Numerus?

Duplex. *Singularis*, qui unum significat, ut *Homo vivit*. *Pluralis*, qui plura significat, ut *Homines vivunt*.

Quot sunt voces numeri participes?

Tres. *Nomen*, *Verbum*, & *Participium*.

Quot sunt voces numeri expertes?

Quatuor. *Præpositio*, *Adverbium*, *Conjunctio*, & *Interjectio*: quæ quatuor communi nomine vocantur, *Particulæ*.

Quot sunt Instrumenta artis Grammaticæ?

Quatuor. *Orthoepeja*, sivè regulæ de recta literarum pronunciatione. *Prosodia*, sivè regulæ de syllabarum quantitate. *Etymologia*, sivè regulæ de vocum singularum accidentibus & partibus, ut de nominum generibus & declinationibus, de verborum conjugationibus, &c *Syntaxis*, sivè regulæ de vocum debita inter ipsas compositione.

De

DE Grammaticæ divisione sollicitum esse nihil attinet. Satis est *Subjectum* artis, quæ sunt orationis partes, *Literas* puta, *Syllabas*, & *Voces*; tum *Instrumenta*, quomodo ad subjectum adhibeantur, probè cognita habere. Atque hoc Grammatici est officium, præmonstrare scilicet, quomodo artis instrumentis exefficiatur congruens oratio, quæ artis opus & finis est, ad quem omnia, quæ in arte sunt, referuntur. Instrumenta porrò omnino sunt quatuor, quorum primi usus est in literarum pronunciatione, quam veteres *Orthoepejam* vocabant: alterum in syllabarum modulatione occupatur, diciturque *Prosodia*: tertium *Etymologia*, vocis partes, *Nomen* puta, *Verbum*, *Participium* & *Particulas*, eorumque accidentia, ut *casus*, *genera*, *species*, *personas* & *tempora* exsequitur: postremum *Syntaxis* circa vocum inter se compositionem versatur. De *Orthoepeja* linguarum, quæ multis jam sæculis in usu esse desierunt, vani ac propemodum irriti laboris est, quicquam velle præcipere, cum nisi de suspicione vix quicquam in medium afferri queat. Nihilominus ego quicquid de literarum Latinarum pronunciatione apud veteres inveni, diligenter exscripsi ac digessi, ut non tam quô pactô pronunciari, quam quomodo non pronunciari fuerint solitæ, inde animadverti possit. Eam ἐκλογὴν his Annotationibus nostris subjiciemus: ubi Lector, unde nobis tot *Diphthongi* & *Triphthongi* Latinæ natæ fuerint, de quibus nemo nec veterum, nec recentiorum commeminit, inveniet. De *Prosodiâ* discipulos artis hujus ad Emmanuelis Alvari præcepta, versiculis satis feliciter comprehensa, rejecimus, adeóque nihil nos, quin ad *Etymologiam* properemus, remorari debet, nisi quod Magistri prius admonendi videntur, ut versiculos de accentibus hôc modô explanandos meminerint.

1. Vocabulum unius syllabæ in pronunciandô attollitur, ut *Mos*.
2. Vocabulum duarum syllabarum habet acutam priorem syllabam, ut *Mores*.
3. Vocabulum trium, aut plurium syllabarum habet acutam antepenultimam, si penul-

tima sit brevis, ut *Moribus illicitis.*

4. Vocabulum trium aut plurium syllabarum habet penultimam acutam, si ea sit longa, ut *Moratus.*

ETYMOLOGIA.

De Nomine.

Quid est Nomen?

Est vox particeps numeri casualis cum genere, id est, quæ numerum, casum & genus, aut saltem terminationem generi quadrantem habet.

Quid est 1 *Casus?*

Est specialis differentia numeri nominalis.

Quot

1 *Casus est specialis differentia numeri nominalis.*] Ita Sanctio post alios definire visum est, quem in plerisque sequimur, velut primum & unicum artis hujus magistrum. *Specialis* (ait ille) *differentia dicitur illa, quæ cuique parti propria ac peculiaris est.* Jam verò numerus alius nominis est, alius verbi. Hinc ea, quæ sub eôdem numero nominali inter se differunt, *Casus* vocantur, sicut *Personæ*, quæ inter se sub eodem verbali numerô discrepant. *Casus* autem à *cadendô* dicitur, quod aliter atque aliter desinat sivè cadat, quod quidem in plerisque verum est: nam pauca nomina sunt monoptωta, quæ unum modò casum seu terminationem habent, ut *Genu.* Neutra etiam tribus tantum casibus variantur, ut *Templum, templi, templo. Opus, operis, operi.* Dativi etiam & ablativi omnes antiquitus tam apud Latinos, quam apud Græcos similiter cadebant, & hodie quoque in plurali numerô eôdem fine terminantur. Etsi autem casus à terminatione nomen habet, numerus tamen casuum à significatione, non à terminatione pendet, adeóque sex omnino in omnibus linguis casus sunt, velut *Minerva* nostra *Sanctiana* demonstrat.

Quot sunt Casus?

Sex. *Nominativus*, *Genitivus*, *Dativus*, *Accusativus*, *Vocativus*, & *Ablativus*.

Quid est 1 *Genus?*

Est differentia nominis secundum sexus notam.

Quot sunt Genera?

2 Tria. *Masculinum*, cujus nota est *hic*, ut *Hic dominus*. *Fœmininum*, cujus nota est *hæc*, ut *Hæc mensa*. Neutrum, cujus nota est *hoc*, ut *Hoc templum*.

1 *Genus est differentia nominis secundum sexûs notam.*] Nomina sexum non habent, adeóque Grammaticus ea non sexu, sed notâ sexûs distinguit. Nota verò sexûs masculini est *hic*, fæminini *hæc*, neutri *hoc*. Itaque nomen pueri *Pægnium*, & meretricis *Glycerium*, sunt neutri generis, non quia sexu neutrum sint, sed quia notâ neutri generis afficiuntur propter terminationem: nam per terminationis regulam nomina in *um* exeuntia sunt neutri generis.

2 *Tria sunt Genera*] Fugit ratio Grammaticos, cum quædam nomina *Communis* generis, alia *Omnis* generis fecerunt, ut *hic* & *hæc homo*: *hic*, *hæc* & *hoc fœlix*. Nec enim Latinè dicitur, *hæc homo*: neque ulli nomini adjectivo sexûs nota præponitur, propterea quod adjectiva genus non habeant, sed tantum terminationem accommodabilem, sivè uni modò generi, ut *Bonus*, *bona*, *bonum*: sivè duobus, ut *Fortis*, *forte*: sivè tribus ut *Par*, *oriens*, *felix*. Itaque cum legis, *hic felix*, nota sexûs non pertinet ad nomen adjectivum, sed ad substantivum, *homo*, quod per figuram *Ellipsin* suppressum est & subaudiri debet. Similiter cum audis, *hæc homo*, subaudis aliud substantivum, nempe *fæmina*, ad quam illa sexûs nota pertinet, quæ Elliptica Syntaxis erit, si dicas: *Helena fuit homo pulcherrima*; alia tamen res est in illo Sulpicii ad Cic. de Tullio-

Quot sunt Declinationes Nominum?

Quinque: nam est vel *prima*, cujus genitivus singularis desinit in *æ*, ut *Mensa*, *mensæ*: vel *secunda*, cujus genitivus singularis exit in *i*, ut *Dominus*, *domini*: vel *tertia*, quæ facit genitivum singularem in *is*, ut *Sermo*, *sermonis*: vel *quarta*, cujus genitivus singularis terminatur in *ûs*, ut *Sensus*, *sensûs*: vel *quinta*,

liolâ. *Quoniam homo nata erat.* Ibi enim plena Syntaxis est. *Tulliola nata homo.* Sicut Just. l. 1. *Semiramis credita est puer.* Liv. 28. *Porcus natus erat fœmina.* Atque hoc ipsum in omnibus illis valet nominibus substantivis, quæ *Epicœna* dicuntur, id est, quæ sub unâ terminatione utrumque sexum, sed alterutrum præcipuè significant, quorum alia masculina sunt, ut *Homo*, *latro*, *vates*, *miles*, *agricola*, *custos*, *dux*, *elephantus*, *leo*, *bubo*, *milvius*, *mus*, *sus*, *grus*, *piscis*, *lupus*, *bos*, *porcus*, *anguis*, &c. alia fœminina, ut *Balæna*, *aquila*, *vulpes*, *talpa*, *dama*, *musca*, *hirundo*, *hirudo*, *testudo*, *cornix*, *perdix*, *ovis*, *virgo*. Epicœna quoque masculina sunt nonnulla nomina verbalia in *tor* desinentia, ut *Pictor*, *auctor*, *auditor*, *scriptor*: alia Epicœna non sunt, cum eorum fœminina in *trix* exstent, ut *Victor*, *ultor*, *altor*, *genitor*. *Victrix*, *ultrix*, *altrix*, *genitrix*: quorum etiam nonnulla in plurali neutrius generis terminationem invenêre, ut *Victores*, *victrices*, *victricia* : *Ultores*, *ultrices*, *ultricia*. In Epicœnis verò substantiva nomina *mas* vel *fœmina* subaudiuntur, ut si dicas: *Penthesilea olim strenua miles erat*, pro, *strenua fœmina miles erat*. *Hortensia fuit civis disertissima*, pro, *civis fœmina disertissima*. *Gravissima in filium testis est mater sua*, pro, *gravissima testis fœmina*. *Elephantus gravida*, subaudi, *fœmina*. Vide in Syntaxi figuratâ *Ellipsin*. Latinè secundum regulam dices: *Hæc mulier est miles strenuus*, *bonus vates*, *idoneus auctor audendi*. *Vinum est dux pessimus*. *Aurum repudiatum est abstinentiæ testis optimus*.

ta, cujus genitivus singularis exit in *ëi*, ut *Dies*, *diëi*.

Quot modis dividuntur Nomina?

Duobus: Ratione *generis*, & *speciëi*.

Quotuplex est nomen ratione generis?

Duplex: *Substantivum* & *Adjectivum*.

Quid est nomen Substantivum?

Quod cum uno genere declinatur, ut *Pater*, *mater*.

Quotuplex est nomen Substantivum?

Duplex: *Proprium*, quod uni soli rei, personæve convenit, ut *Cicero*, *Roma*, *Tiberis*, *Ego*, *Tu*, *Sui*. Et *Commune* sive *Appellativum*, quod multis convenit, ut *Homo*, *urbs*, *flumen*.

Quid est nomen Adjectivum?

Quod nullum genus habet, sed tantum generibus tribus quadrat, vel sub uno fine, ut *Felix*, *par*, *oriens:* vel sub duobus, ut *fortis* & *forte*: vel sub tribus, ut *Bonus*, *bona*, *bonum*. Italicè & Hispanicè ferè semper significat *cosa*, Gallicè *chose*, Germanicè **Ding**.

Quotuplex est nomen Adjectivum?

Duplex: *Absolutum*, quod ad aliud non refertur: & *Relativum*, quod ad antecedens nomen refertur.

Quotuplex est nomen Relativum?

Duplex: Aliud *Generale*, quod ad antecedens sic refertur, ut in se ipsum non reflectatur, ut *Qui*, *hic*, *is*, *ille*, *ipse*, *iste*, *qualis*, *quantus*, *quotus*. Aliud *Speciale*, quod *Reciprocum* dicitur, & in se ipsum reflectitur, ut

suus, *sua*, *suum*; nam *sui* & *sibi* & *se* sunt substantiva.

Quotuplex est nomen ratione speciei?

Duplex: *Primitivum*, seu primæ positionis, quod ipsum aliunde non formatur, ut *Beatus*. Et *Derivativum*, quod ab alio nomine habet originem, ut *Beatitas*, *beatulus*, *beatior*, *beatissimus*.

Quot sunt genera nominum Derivativorum?

Sunt quidem plura, sed hæc quinque præcipua, *Possessiva*, *Deminuta*, *Comparata*, *Superlata*, & *Verbalia*.

Quid est nomen Possessivum?

Quod idem significat, quod genitivus unde derivatur, ut *Paternus*, *meus*, *tuus*, *suus*: nam *Paternus amor* significat idem quod *Patris amor*.

Quid est nomen Deminutum seu Deminutivum?

Quod minus significat, quam suum primigenium, cujus semper genus & significationem servat, ut 1 à *fune*, *funiculus*; à *rege*, *regulus*; à *pistrina*, *pistrilla*.

Quid est nomen 2 *Comparatum seu Comparativum?*

Quod fit à positivo, id est, nomine adjectivo, ad-

1 *A fune funiculus.*] Apud Lucretium quidem legitur: *Aurea de cœlo demisit funis in arva*. Et lectionem Agellius & Nonius agnoscunt. Sed cum Quintilianus perspicuè affirmet, ex *funiculus* certò constare de masculinô genere *funis*, facile mihi persuadeo poetam scripsisse *Aureu*, unde postea effectum *Aurea*.

2 *Comparatum, quod fit à nomine adjectivo.*] Qualia susci-

addita syllaba *or*, ad primum casum in *i*, ut à *Doctus*, *docti*, *doctior*, & significat idem, quod positivum, addita voce *magis*: nam *Doctior* est *magis doctus*. *Prudentior* est *magis prudens*.

Quid est nomen Superlatum seu Superlativum?

Quod fit à positivo seu nomine adjectivo addita *ssimus* ad primum ejus casum in *i*, ut à *Doctus*, *docti*, *doctissimus*, à *Prudens*, *prudentis*, *prudenti*, *prudentissimus*, & significat idem quod positivum cum *valde*: nam *Doctissimus*

suscipiunt magis & minus, substantiæ non item, ait Aristoteles, seu quisquis auctor est Categoriarum. Non ergo à nominibus substantivis comparativa derivari possunt. *Senex*, *juvenis*, *adolescens*, *infans*, adjectiva sunt, adeóque magis suscipiunt, ut dicatur *Senior*, *juvenior* seu *junior*, *adolescentior*, *infantior*. A *penus*, Plautus finxit *penior*, quoniam *penus* ei adjectivum est, pro, *astutus*: quô exemplô dices *Neronior*, ut *Nero* pro adjectivô *crudelis* sumatur. Nec à verbis (ait Sanctius) possunt creari comparativa, quia verbum est veluti forma orationis, nec recipit comparationem, nisi additô adverbiô, ut, *Currit*, *magis currit*. *Potior* igitur & *deterior* non sunt derivata à verbis *potior* & *detero*, sed à nominibus *potis* & *deter*. Nec etiam à particulis comparata formantur. *Citer*, *exter*, *super*, *infer*, *ulter*, *sæpus propus*, apud priscos in usu erant. Inde formata, *Citerior*, *exterior*, *superior*, *inferior*, *ulterior*, *sæpior* & *sæpius* ac *sæpissimus*, *propior*. Falsum est, quod ajunt Grammatici, non posse formari comparativa à nominibus vocalem ante *is*, vel *us* habentibus. Bonos enim auctores habet *Tenuior* & *tenuissimus*: *assiduior*, *assiduissimus*: *strenuior*, *strenuissimus*: *exiguior*, *exiguissimus*: *egregior*, *egregiissimus*: *arduior*, *arduissimus*: *perpetuior*, *perpetuissimus*: *industrior*, *innoxior*.

ſimus ſignificat *valde doctus*. Quædam tamen Superlativa in *limus*, *rimus*, *timus*, aliterque exeunt, ut ab *Exterus* fit *extimus* & *extremus*: à *Superus*, *ſummus* & *ſupremus*: à *Poſterus*, *poſtumus*, ſive *poſtimus* & *poſtremus*.

Hæc tria dant llimus, *ſimilis*, *facilisque*, *humilisque*.
Cum rectus ſit in *ER*, ternus gradus in Rimus exit:
Ut *veter* & *deter*, queis [1] *matur* jungito priſcum.
Sex Timus accipiunt, *dexter*, *citer* atque *ſiniſter*,
Interus atque *ulter*, *extremus* & *extimus*, *exter*,
Inferus *infimum* habet, *ſuperus* cum *poſterus* Emus.

Dic alia Comparativa & Superlativa Anomala.

Bonus, melior, optimus.
Malus, pejor, peſſimus.
Magnus, major, maximus.
Parvus, minor, minimus.
Multum, plus, plurimum.
Maledicus, maledicentior, maledicentiſſimus.

Be-

1 *Matur*] *Maturrimus* eſt Cæſaris, Ciceronis & Columellæ *maturiſſimus*. Plautus ab *ipſe* finxit *ipſiſſimus*, à *patruo*, *patruiſſimus*. Seneca ab *imbecillis*, *imbecillimus* & *imbecilliſſimus*. *Infandiſſimum* dixit Varius in Thyeſte.

Beneficus, beneficentior, beneficentiſſimus.
Benevolus, benevolentior, benevolentiſſimus.
Pris, *antiquum*, prior, primus.
Sic Poſter & poſtris, *priſcum*, poſterior.
Sicut Sacer & ſacris.
Senex, ſenior.
Juvenis, Junior.
Propior, proximus.
Pius, piiſſimus.
Invitus, invitiſſimus.
Novus, noviſſimus.
Ocyor, ocyſſimus, à Græco ὠκὺς, id eſt, *celer.*

Quid eſt Nomen verbale?

Quod ab aliquo verbô ducit originem.

Quotuplex eſt Nomen Verbale?

Triplex: Aliud eſt verbi expers: aliud verbi particeps, quod Participium vulgo dicitur; aliud participiale. *Vid. infra Annotationes*, *pag.* 17. *& ſeq.*

DE VERBO.

Quid eſt Verbum?

Eſt vox particeps numeri perſonalis cum tempore, id eſt, quæ numerum, perſonam & tempus habet.

Quid eſt Perſona, vel potius, Facies?

Eſt ſpecialis differentia numeri verbalis.

Quotuplex eſt Perſona?

Triplex. Singularis prima, ut *Amo.* Singula-

gularis secunda, ut *Amas*. Singularis tertia, ut *Amat*. Pluralis prima, ut *Amamus*. Pluralis secunda, ut *Amatis*. Pluralis tertia, ut *Amant*.

Quid est tempus?

Est differentia verbi secundum præsens, præteritum, & futurum.

Quot sunt Tempora Verbi?

Quinque. *Præsens*, *Præteritum imperfectum*, *Præteritum perfectum*, *Præteritum plusquamperfectum*, & *Futurum*.

Quot sunt verbi conjugationes?

Quatuor: nam est vel *Prima*, cujus secunda persona primi præsentis exit in *as*, ut *Amo*, *amas*: vel *Secunda*, cujus secunda persona primi præsentis exit in *es*, ut *Doceo*, *doces*: vel *Tertia*, cujus secunda persona primi præsentis exit in *is*, & infinitum in *ere* breve, ut *Lego*, *legis*, *legere*. Vel *Quarta*, cujus secunda persona primi præsentis exit in *is*, & infinitum in *ire* longum, ut *Audio*, *audis*, *audire*.

Quot modis dividuntur verba?

Duobus. Ratione accidentium suorum, & ratione significati.

Quotuplex est verbum ratione accidentium?

Duplex: *Personale*, seu *Finitum*, & *Impersonale*, sive *Infinitum*.

Quid est Verbum Personale seu Finitum?

Quod certâ personâ, tum etiam numerô & tempore certô finitur, seu determinatur, ut cujus personæ, numeri & temporis sit, di-

ci

ci possit, ut *Amo*, *legisses*, *curritur*, *pluit*, *ningit*, *incescit*.

Quid est verbum Impersonale sive Infinitum?

Quod certâ personâ non finitur, sed nec numerum aut tempus certum habet, ut *Amare*, *amavisse*. Plaut. Curc. a. 1. s. 1. *Ita conferto tuum amare*, pro *tuum amorem*. Vulgo vocant verbum *Infinitivi modi*, quod sæpe nominis substantivi vim habet, ut *Virtus est vitium fugere*, pro, *fuga vitii est virtus*. *Tempus est abire*, pro, *abitionis*. *Magis paratus servire, quam imperare*, pro, *magis paratus servituti, quam imperio*. *Non tanti emo pœnitere*, pro, *pœnitentiam*. *Ibo videre*, pro, *ad videre*, sive *ad visionem*. *Dignus legi*, pro, *lectu* vel *lectione*. *Dignus amari*, pro, *amore*. Tibul *Causa perire*, pro, *interitûs*. Plaut. Aul. a. 2. s. 5. *Ne operam perdas poscere*, i. e. *in poscendô*.

Quotuplex est verbum ratione significati?

1 Triplex: *Substantivum*, quod substantiam sive subsistentiam significat, ut *Sum*, *fio*, & priscum *fuo*. *Activum*, quod actionem significat, ut *Vivo*, *amo*, *curro*, *consolor*, *amplector*: nam ista in *Or*, deposuerunt passivam signi-

1 *Triplex est verbum ratione significati.*] Neutra verba (ait Sanctius) nullô pactô esse possunt, quia teste Aristotele, omnis motus, actio aut passio; nihil medium est. Communia verba, id est, simul activa & passiva, fuerunt multa ante Ciceronis tempora, postea verò deposuerunt passivam significationem, unde dicta sunt *Deponentia*. Sed mera sunt activa: quid enim differant, *Prosequor te honore*, & *afficio te honore*.

significationem, ex eôque *Activa deponentia* dicuntur. *Passivum*, quod passionem significat, ut *Vivitur, amatur, curritur.*

Nullumne est verbum Gerundum seu Gerundium?

Nullum: nam *legendi* & *legendô*, quæ vulgo verba *Gerunda* dicuntur, non sunt verba, quoniam nec tempus, nec personam habent, sed sunt participia passiva cum genere, casu & numerô. Nam *legendi* est genitivus singularis neutri *legendum: legendo* autem est ablativus singularis neutri *legendum*, ac propterea præpositio ei præponi potest hoc modô: *In legendô fies doctus:* ubi subauditur verbum infinitum *legere*, quod nominis vim habet in ablativô, quasi dictum esset: *In legendô lectu*, sive *in legendâ lectione fies doctus. Tempus est legendi*, subauditur *legere*, quod vim habet nominis in genitivô, quasi esset: *Tempus est legendi lectus* seu *legendæ lectionis. Nunc est legendum*, subauditur *legere*, quod vim habet nominis in nominativô. *Legere* autem valet idem quod *lectio*, nisi quod illud neutrum est, hoc fœmininum. Idem enim sunt, *Legere jucundum est*, & *lectio jucunda est.*

Nullumne est verbum Supinum?

Nullum: nam *lectum* & *lectu*, quæ vulgo *Verba supina* dicuntur, non sunt verba, quoniam in iis nec persona, nec tempus, nec numerus apparet, sed sunt nomina substantiva quartæ declinationis, accusativi & ablativi

vel

vel dativi casus, adeóque cum præpositione inveniuntur, ut *Oves eunt pastum*, vel *ad pastum*, sive *ad pastionem*. *Redeunt pastu*, vel *è pastu*, sive *à pastione*. *Visu mirabile*, pro *visui*: nam dativus facit *visui* & *visu*. Similiter autem dictum est, ut *Oculis mirabile*. *Acerbus sensu* & *acerbus sensibus*.

DE PARTICIPIO.

Quid est Participium?

Est vox particeps numeri casualis, tempus & constructionem à verbô ducens, sive quod numerum, casum, tempus & verbi constructionem habet, ut *Amans*, *amaturus*, omnia tempora significat in activo, sicut *Amatus* & *amandus* in passivo. Dicimus enim: *Sum amans* & *amaturus*. *Sum amatus*, vel *amandus*. *Fui amans*, *amaturus*, *amatus*, *amandus*. *Ero amans*, *amaturus*, *amatus*, & *amandus*. Quare dicitur Participium *Vid. Annotationes.*

Participia orationis partem feci à Nomine & Verbô diversam: quâ in re plus opinioni Grammaticorum, quam veritati dedisse me fateor. Verè enim nihil aliud participium est, quam verbale nomen, sed quod alicujus verbi accidentis sit particeps, qualia sunt cum tempus, tum casûs rectio, tum denique statûs, aut motûs significatio. Substantiva quippe verba statum, seu substantiam, aut subsistentiam significant, reliqua motum, id est, actionem, aut passionem. Rectè proinde nomina verbalia, id est, originem suam verbo debentia, vel à verbô derivata, trium generum fecerimus, ut eorum alia

alia sint *Expertia verbi*, cum quibus nullum verbi accidens communicatur, alia *Participia*, quæ aliquod verbi accidens participant, alia denique *Participialia*, quæ aliquid participii, etsi nihil verbi participant. Nominum participium alia casûs rectionem & significationem motûs de verbi naturâ participant, eáque vel substantiva, vel adjectiva. Substantiva sunt, *Tactio*, *curatio*, & *tactus*, *curatus* quartæ declinationis, *Motio*, *motus*, *momen*, *momentum*: cujus generis nomina cum actionem significant, tum priscô more accusativum, id est, verbi sui casum regunt. Dicebant enim, *Quid tibi me tactio est? Quid tibi hanc rem curatio est?* Retentum quoque fuit, *Venio ad spectatum ludos*, & per *Ellipsin*, *Venio spectatum ludos*. Adjectiva sunt, *Vitabundus*, *lætabundus*, *ludibundus*, *moribundus*, quæ & actionis significationem & accusativi expressi, aut suppressi rectionem cum verbis suis participant. Dicitur enim *vitabundus hostes*, in cæteris sicut in *lætare lætitiam*, in *ludere ludum*, in *mori mortem*, subauditur. Alia participium nominum, sivè participiorum cùm tempus, tùm significationem, sivè statûs, sivè motûs à verbô ducunt. Nam *ens* & *futurus* substantiva sunt: activa verò *amans* & *amaturus*: passiva denique *amatus*, *amandus*. Nonnulla terminatione passiva, significatione autem activa, ut *Cautus*, *qui cavet*: *Juratus*, *qui juravit*: *Cœnatus*, *qui cœnavit*: *Pransus*, *qui prandit*: *Obitus*, *qui obiit*: *Occasus*, *qui occidit*. Participialia nomina vel originem cum participiis communem habent, vel terminationem. Prioris generis alia sunt comparata nomina, ut *Amantior*, *doctior*, *comitatior*: alia composita, ut *Indecens*, *indiligens*, *indoctus*. Sic *Indicens* apud Terentium Adelph. *qui non dixit*, act. 3. sc. 4. *Non me indicente hæc fiunt*. Et Cic. *Insciente me discessit*. Terminationem participiorum cum illis communem habentia, sunt *Laureatus*, *ocreatus*, *cristatus*, eòrumque similia. Verum enim cum ista spinosiora, quam ut tenera tironum ætas ea possit intelligentiâ comprehendere, Magistros de iis admoneri satis mihi visum fuit.

DE

DE PRÆPOSITIONE.

Quid est Præpositio?

Est vox expers numeri, quæ casibus præponitur, & in compositione reperitur.

1 *Quotuplex est Præpositio?*

Duplex: Alia *Casualis*, quæ casibus natura

1 Præpositionibus Grammatici annumerant, *Circiter*, *prope*, *propius*, *proxime*, *pridie*, *postridie*, *procul*, *secus*, *usque*, *versum* & *versus*. Sed ea esse adverbia Sanctii *Minerva* docet, quâ de re nos quoque in adverbiorum *Syntaxi* attigimus. *Secus viam*, pro, *juxta*, *secundum*: Quintilianus ætate suâ vulgo usurpari solere significat, cum lib. 8. cap. 2. ita scribit: *Pessima sunt ἀδιανόητα, hoc est, quæ verbis aperta, occultos sensus habent*, ut *Conductus est cæcus secus viam stare*. Sed non intelligo, cur id dicat ἀδιανόητον, cum satis planus ejus esse sensus videatur, nimirum, *cæcum pretiô fuisse conductum, ut staret secus viam*. In sacris quidem legimus Psal. 1. de *Lignô secus decursus aquarum*. Atque hinc nisi me animus fallit, Historiæ Indicæ conditor, lumen & ornamentum *Societatis Jesu* Maffejus errorem illum hausit, ut *secus* præpositionem crederet, in eâque tantum non delicias faceret, ut Epist. lib. 2. epist. de obitu Silveriæ: *Secus diversorium*. Et lib. 3. epist. Ludovici Almeidæ: *Secus aream*. Et lib. 4. epist. 1. *Aream ad mare secus arcem optimô situ*. Atque hinc intelligi potest, quam parum tuta sit frequens eorum librorum lectio, qui minus bonâ Latini sermonis ætate scripti fuêre, si quis præsertim, quod Italis hominibus suâ ingeniorum felicitate fretis solemne est, omnes veteres auctores & Grammaticos cognoscendi laborem refugiat. Certè si Charisium Sosipatrum legisset Maffejus, nunquam ille, ut ista scriberet, animum induxisset. Ejus enim lib. 1. verba sunt: *Secus*, *adverbium*, *significat*, *aliter*. *Unde*

sua præponitur; alia *Compositiva*, quæ cum aliis vocibus composita unum vocabulum efficit, sivè eæ voces sint nomina, sivè verba, sivè particulæ.

Quotuplex est Casualis Præpositio?

Triplex: Alia accusativo tantum præponitur, alia ablativo, alia promiscuè utrique.

Quæ Præpositiones præponuntur Accusativo?

Ad, apud, ante, adversus *vel* adversum, cis, citra, circa, circum, contra, erga, extra, intra, infra, juxta, ob, pone, per, propter, post, præter, penes, supra, secundum, trans, ultra.

Quæ Præpositiones præponuntur Ablativo?

A,

de nascitur secius ἀλλοιοτέρως. *Cæterum id, quod vulgus usurpat, Secus illum sedi, hoc est, secundum illum, & fatuum & sordidum est.* Neque tamen deterioris notæ est *secus*, quam *amiculus*, pro, *amiculum*, quo idem Maffejus Histor. Ind. lib. 12. sic utitur: *Tunicæ amiculum superinduunt breviorem, manicis non ultra cubitum eminentibus;* quô etiam locô, satis imperitè *eminentibus* dixit, pro, *pertinentibus*, sivè, ut posteriores maluerunt, *pertingentibus*, etsi id alicubi sciolorum operâ in unô Sallustii & Cæsaris locô subsedit: nam ut Servius notat, *eminere* dictum est, à *minis*, sivè pinnis murorum in altum editis. Etsi ergo ἄκυρον hoc, *Cubitus è manicis eminet*, pro, *exstat*, bonis auctoribus defendi potest, longè tamen aliud est, *Manicæ non ultra cubitum eminent.* Ejusdem notæ est *caligæ*, pro, *braccis femoralibus*, lib. 12. *Talarem gestant tunicam, hanc domi demittunt, prodituri autem in caligas infundunt ad imum æqualiter laxas.* Sed de istis eorumque similibus, quibus dictionem Maffeji cæterum cultissimam, inquinatam deprehendi, in *Syntagmate* nostrô *de Styli historici virtutibus*, uberius disputatum Lector inveniet.

A, ab, abs, abſque, cum, coram, de, è, ex, [1] foras, pro, præ, palam, [2] ſine (ex priſco *ſe* vel *ſed*) tenus.

Quæ Præpoſitiones utrique caſui præponuntur?

Clam, in, ſub, ſubter, ſuper.

Quotuplex eſt Præpoſitio Compoſitiva?

3 Duplex. Alia extra compoſitionem habet propriam ſignificationem, alia niſi in compoſitione nihil ſignificat.

Quæ habent propriam ſignificationem?

4 Abhinc, 5 admodum, 6 antehac, 7 circumcirca

1 *Foras, Palam*] Iſta præpoſitionibus contribuere mihi viſum eſt, quod ea ſexto caſui præpoſita comperiſſem, nec *Ellipſi* locum eſſe judicarem. Lucret. 6. de peſtilentiâ: *Spiritus ore foras tetrum volvebat odorem:* Et ſupra: *Atque aliud per ligna, aliud tranſire per aurum, argentôque foras, aliud vitroque meare*, id eſt, *exire ex argentô*, ſeu *tranſire per argentum.* Liv. lib. 6. *Creditori rem palam populô ſolvit.* Horat. Epod. 11. *Ubi hæc ſeverus te palam laudaveram*, pro, *coram te.* Fallitur ergo Grammaticus vetuſtiſſimus Fl. Caper, cum ſcribit: *Coram illô dicendum eſt, non palam illô : nam palam ad multos refertur.*

2 *Sine* ex priſcô *Se*, vel *Sed*] Pervulgatum eſt veteres dixiſſe: *Se fraude*, pro, *ſine fraude*, & *ſedulo*, eſſe *ſine dolô. Sed*, pro, *ſe*, notavit Feſtus. Ex *ſe* porro formatum eſt *ſine*, ut ex *Prodit, prodinit*: ex *jecor, jecinor. Secors*, eſt ſine *corde. Segnis*, ſine *igni*, & velut frigidus ad agendum.

3 Præpoſitiones compoſitivas alias *Loquelares*, alias *Significativas* feci. Priorum nulla eſt Syntaxis præter illam, quam apertè ferunt. Poſteriorum quis uſus ſit, jam exſequemur.

4 *Abhinc*] Significat *tempus*, quaſi dicas, *ab hâc die* (vel cum Cicerone *ex hâc die*) *dies numerandô*, ac promiſcuè de præterito & futurô tempore uſurpatur. Cic. *Abhinc annis quindecim*, ubi ſubaudi

di præpositionem, *in*, à quâ ablativus regitur. Idem: *Abhinc duos & viginti annos est mortuus*, subaudi præpositionem *ante*. Terent. *Abhinc triennium huc commigravit.* Plautus eôdem sensu *hinc* usurpat. Trucul. *Me nibilò magis respiciet, quam si hinc ducentos annos fuerim mortuus*, subaudi *ante*: similiterque Turpil. Lindia: *Factum esse diem hinc quartum hodie.* Plautus Casin. *Annos abhinc factum est sexdecim, cum conspicatus est puellam exponi*, pro quô dici poterat: *Annos est sedecim cum conspicatus est*: sicut idem Aulul. *Hanc domum multos annos est cum possideo & colo*, pro, *ante multos abhinc annos factum est, cum possideo*, seu *quod posideo*: nam *quom* & *quod* indifferenter Plautus, Terentius & Cicero hâc in re usurpant, eô quod *quom* sivè *quem* aut *cum* sit accusativus omnibus generibus congruens, à *quis* omnium generum, velut in Paradigmate annotavi. Quia verò *quom* & *quod* adjectiva sunt, eaque relata, nomen substantivum antecedens, quod referant, subaudiri necesse est. Tale verò nomen est *tempus*, aut etiam *negotium*, quod Latinis idem est quod *res*, Italis & Hispanis *cosa*, Germanis, **Ding**. Gallis *chose*. Jam satis constat rectè Latinè dici. *Si est ut ille hanc domum possideat*, pro, *si ita est negotium*, *si ita est res ut ille domum possideat*. Rectè quoque dicitur, *Quom vales, gaudeo*, & *Quod vales gaudeo*, pro, *ad quom*, sivè *ad quod negotium*, id est, *ad quod negotium quod attinet*: Sensus ergo est: *Quantum ad illud negotium attinet, ad quod vales, gaudeo. Quoniam est ut valeas, quoniam ita res est ut valeas, gaudeo.* Vis itaque Plautinorum verborum hôc modô explanabitur: *Negotium illud, ad quod ego hanc domum posideo, factum est abhinc ante multos annos.* Similis est alter Plauti locus in Persâ: *Nondum sex menses est quom leno huc commigravit*, pro, *nondum abhinc ante sex menses factum est negotium, cum huc migravit.* Sin quis *tempus* subaudire malit, sensus erit: *Nondum abhinc ante sex menses factum est tempus*, sivè *fuit tempus.* Indifferenter enim dicitur: *Factum est tempus cum*, & *fuit tempus cum.* Ita *Tempus erit cum*, *tempus veniet cum*, *tempus fiet cum*, quod etiam subauditur, in *est cum*, *erit cum.* (Si cui insolentius videbitur, *Factum est tempus*, noverit

Ci-

circa, [1]contraea, [2]dehinc, dein, deinde, [3] derepen-
 te,

Ciceronem dixisse 5. Att. 20. *Apameæ quinque dies morati, Iconii decem fecimus.* Et Alfenius J. C. *Servus fugerat, & annum in fuga fecerat.* Et Senec. ep. 66. *Paucissimos unà fecimus dies.*) Cæterum *abhinc* de futurô usurpat Pacuvius; *Seque ad ludos jam inde abhinc exerceant.* Cicero pro Rosciô Com. *Repromittis tu abhinc triennium Roscio?* Ubi subauditur, *post.*

5 *Admodum.*] Cum *Modus* Latinis & quantitatem & qualitatem significet, hinc fit, ut *admodum* aliàs idem significet, quod *valde*, aliàs quod *propemodum*, *ferè*, *quasi*, *circiter.* Cicero: *Non admodum grandis natu.* Livius: *Exacto admodum mense Februario.* Idem: *Sex millia hostium cæsa, quinque admodum Romanorum.* Idem: *Vehicula mille admodum capta.* Cicero: *Curio literarum nihil admodum sciebat*, id est, *quasi nihil.* Columella: *Admodum exigui pulveris subjicimus.* Ubi subauditur *rem*: nam *res pulveris*, est *pulvis* Ita Varro: *Apponendum est bene olentium herbarum*: aut dictum putabimus, *ad pulveris modum*, sicut *ad instar* dixit Serenus Septimius: cùm *instar* sit nomen substantivum effigiem vel similitudinem significans.

6 *Antehac.*] Significat *ante hæc facta* aut *tempora*: nam veteres, *hac*, pro *hæc* dicebant. Plaut. Asin. *Ego illum antehac semper sum hominem frugi ratus.* Idem Mil. *Ante hoc factum hunc sum arbitratus semper servum pessimum.*

7 *Circumcirca.*] Plaut. Aul. 2. 3 f. 4. *Ubi cœpit scalpurire ungulis circumcirca.* Sicut Græci ἀμφιπερὶ κρήνην *circumcirca fontem.*

1 *Contraea.*] Unâ voce dixerunt, sicut *interea*, *præterea*, *postilla*, ubi ultima syllaba à poëtis producitur, ut unum ex duobus vocabulum factum appareat. Exstat apud Cæsar. lib. 3. belli civilis, apud Sallust. Jugurth. apud Livium & Cor. Nepotem sæpius. Liv. 4. *Superbè ab Samnitibus legati prohibiti commercio sunt: contraea benignè à Siculorum tyrannis adjuti.* Nepos Agesil. *Nullum in eo signum libidinis, nullum luxuriæ: contraea plurima patientiæ atque abstinentiæ.* Idem Epam. *Quod me Agamemnona æmulari putas, falleris: namque ille cum* uni-

te, 1 desubito, 2 desuper, 3 è loco, extemplo, 4 exante.

universâ Græciâ vix decem annis unam cepit urbem: ego contra ea unâ urbe nostrâ, dieque uno totam Græciam liberavi. Sic ibi lego, pro, *contra ex unâ.* Terentius, *Contra hæc, contra omnia, contra hæc omnia*, eôdem sensu usurpat.

2 *Dehinc, dein, deinde.*] *Dein* per *Apocopen*, pro *deinde* dictum est. *Inde* verò sicut & *hinc*, motum à tempore aut loco significat. Usurpatur ergo *deinde*, pro *postea*, ratione loci. Terent. *Accepit conditionem, dein quæstum occipit.* Idem: *Factum esse non negat, & deinde facturum autumat.* Cicero: *An ego tibi obviam non prodirem? primum Appio Claudio? deinde Imperatori? deinde more majorum? deinde (quod caput est) amico?* Idem usus est præpositionis *dehinc.* Virgil. *Oscula libavit natæ, dehinc talia fatur.* Plaut. *Si quidem ante mentitus sit, nunc jam dehinc erit tibi verax.*

3 *Derepente.*] Cicero: *Tu derepente irrupisses.*

1 *Desubito*] Plaut. *Si apud te eveniat desubito prandium aut potatio.*

2 *Desuper.*] Significat idem quod *de supero* aut *superiore loco*, quomodo Plautus loquitur Amph. *Illuc sursum ascendero, inde optimè sic cispellam virum. De supero faciam, ut sit madidus.* Virgil. *His ego nigrantem commistâ grandine nimbum Desuper infundam.* Lucretianum est: *Ex supero.*

3 *Eloco, extemplo.*] Significat, *statim, è vestigio. Templum* enim pro quôvis locô undique apertô dicebant. Usum præpositionis hinc licet colligere. Plaut. Asin. act. 1. sc. 2. *At malo cum tuo: nam jam ex hoc loco ibo ego ad tres viros, vestraque ibi nomina faxo erunt.* Et Trucul. act. 2. sc. 4. *Ego isti non munus mittam? Jam modo ex hoc loco jubeo ad istam quinque perferri minas.* Liv. 36. *Alii extemplo agendum, alii differendum in veris principium censebant.* Plaut. Cap. *Ne tu me ignores, cum extemplo è conspectu meo abscesseris.* Vide mox in *exadversum.*

4 *Exante.*] Liv. lib. 45. *Supplicatio pro concione populo indicta est exante diem quinctum Idus Octobris*, id est, *ex illo die in diem quinctum, antequam dies quinctus finem*

ante, [1] exadversum, [2] examussim, [3] exhinc, [4] exin, exinde, [5] extraquam, [6] inante, [7] im- B 5 præ-

finem haberet: sic enim intelligebant, cum dicerent, *Ante diem tertium, quartum, &c.*

1 *Exadversum.*] Terent. Phor. *Modò vidi quandam virginem, suam lamentari matrem mortuam: ea sita exadversum*, id est, *mater mortua posita erat è regione virginis.* Ibid. *Exadversum ei loco tonstrina erat quædam.* Ubi Donatus ait, pro *eiloco*, legi etiam, *illico.* Nimirum scripserat Terentius, *é loco.* Nepos Thrasyb. *Cecidit Critias, cum quo exadversus Thrasybulus fortissime pugnarat.* Ita est in veteri codice optimô. Cic. 1. Divin. *Ara Ajo loquenti exadversus eum locum consecrata est.* Ubi duo illa verba, *eum locum*, ex glossâ videntur irrepsisse: etsi apud Nepotem quoque in Themist. legimus: *Factum est, ut ab Arthemisio discederent, & exadversum Athenas apud Salaminа classem suam constituerent.*

2 *Examussim.*] Significat *exactè, perfectè*, quasi *ad amussim.* Plaut. Amph. *Næ ista ædepol examussim est optima.* Et Most. *Ædes factæ examussim.* Et Menæc. *Ut hanc rem vobis examussim disputem.*

3 *Exhinc*] Lucret. lib. 3. citante Prisciano: *Anima cùm animi vi percussa est, exhinc corpus propellit*, id est, *statim, ex hoc loco.* Sueton. Tiber. *Post hæc comatam Galliam rexit. Exhinc Rhæticum Vindelicumque bellum.* Cicero similiter *ex hâc die*, de præteritô & futurô usurpat, pro quo vulgo barbarè, *ex tunc & ex nunc*, quæ tamen sunt facta, ut *exhinc, exinde, inante, exante, præquam.* Plautus de futuro, Pers. act. 4. sc. 3. *Bonus volo jam ex hoc die esse*, id est, *posthac.*

4 *Exin, exinde.*] Virgil. *Quisque suos patimur manes, exinde per altum Mittimur Elysium.* Plautus Pseud. *Proinde ut quisque fortunâ utitur, exinde sapere eum dicimus.* Et Truc. *Postquam alium reperit, qui plus daret, me exinde amovit loco.* Varro 1. rust. 20. *Alii asellis, alii vaccis ac mulis utuntur, exinde ut pabuli facultas est*, pro *perinde ut.* Just. *Populum eodem ornatu vestiri jubet,*

præsentiarum, 1 inibi, 2 in loco, 3 insuper, 4 interea, interim, interibi, 5 interdiu, 1 in-

bet, quem morem vestis exinde gens universa tenet, pro, *inde ex eo tempore*. Macer Jurisc. *Annus exinde computandus est, ex quo ea annotatio publicè innotuit.*

5 *Extraquam.*] Significat, *præterquam, nisi*. Cicer. *Addat exceptionem hanc, extraquam si quis reip. causâ exercitum non tradiderit.* Livius: *Campanos omnes liberos esse jusserunt, extraquam qui eorum, aut ipsi, aut parentes eorum apud hostes essent.*

6 *Inante.*] Cicero: *Cædem te optimatiam contulisse inante diem quinctum Calendas Novembris*, pro, *in diem ante diem quinctum*, id est, *in eum diem, qui incideret antequam dies quinctus præteriisset*. Propert. *Si quis vult famâ tabulas anteire vetustas, Hic dominam exemplo ponat inante meam.*

7 *Impræsentiarum.*] Vix mihi persuadere possum, quin vocem hanc à posterioribus maleficctam credam. Legitur etiam in Corneliô Nepote in vitâ Hannib. *Cum Scipione, exhaustis jam patriæ facultatibus, cupivit impræsentiarum bellum componere, quo valentior postea congrederetur.*

1 *Inibi.*] Significat *ibidem*. Cicero: *Luxuries Annibalem Capuæ corripuit: superbia nata inibi esse ex Campanorum fastidio videtur.* Idem: *Quod sperare debemus aut inibi esse, aut jam esse confectum.* Plaut. Pers. *Marsupium habeat, inibi paulum præsidii.*

2 *In loco.*] *In locô*, ex quô factum *inlicò* & *illicò*, significat *statim, e vestigiô*. Dictys lib. 6. 12. *Acastus ubi præter spem se liberatum animadvertit, spontè in locô cuncta regni Neoptolemo tradit.*

3 *Insuper.*] Significat, *præterea*, vel *super illa, quæ jam dicta sunt*. Terent. *An pœnitebat flagitii, ni miserum insuper etiam patri indicares?* Livius: *Si hoc non satis est, insuper pœnas expetite.* Idem: *Humus insuper injiciebatur*, pro, *supra*. Virgilius cum ablativô ponit, *Insuper his*, pro, *præter hæc, his amplius*. Lucretius cum accusativo: *Insuper alienos rogos exstructos consanguineorum cadavera locabant.* Ita & Cæsar: *Hanc insuper contignationem tantum adstruxerunt.*

4 *Interea, interim, interibi.*] Sig-

1 interdum, 2 perinde, 3 postea, posthac, posthinc, posti-

Significat, *inter ea negotia*, *facta* vel *tempora*, id est, *per idem tempus*, *quo aliquid aliud negotii peragitur*. Cicero: *Hæc dum Romæ geruntur*, *Quinctius interea*, &c. Terent. *Interea dum is venit*, *domi opperiamur*. Livius: *Inter agenda hæc*, pro, *interea*, ut videatur *Ellipsis* esse in voce *interea*, subaudiaturque *agenda negotia*, sicut Plaut. Stich *Inter illud negotium meis amicis curavi*, *ut cœna esset cocta*. Et Cistel. *Inter rem istam agendam heræ huic respondi*, *quod rogabat*. Idem Rudente: *Jam hic ero*, *tu interibi adorna*, *quod opus est*. Cicero: *Hoc interim spatio conclave illud concidit*. Uterque Seneca & uterque Quinctilianus *interim*, pro, *interdum*, *nonnunquam*, *aliquando* ponunt, sed id degenerantis jam Latinitatis specimen existimari potest.

5 *Interdiu.*] Significat, *de die*, *interim dum dies est*. Plautus etiam *interdius* usurpat. Cicero: *Noctu an interdiu*. Ridiculè Quinctilianus lib. 1. extremò cap. 4. *Noctu* & *diu* adverbiis annumerat. Leguntur enim cum præpositionibus ablativum regentibus, & cum adjectivis ablativi casûs. Plaut. *Hâc noctu somniavi*. Ennius: *Hâc noctu filo pendebit Hetruria tota*. Terent. *Cras cum primo lucu*.

1 *Interdum.*] Significat, *aliquando*, *aliquo tempore*. Cicero: *Interdum*, *vel potius nimium sæpe*. *Geminatio verborum habet interdum vim*, *leporem aliàs*. Festus: *Interduatim dicebant antiqui*, *quod nunc interdum & interim*. Hinc apud Plaut. Truc. act. 4. sc. 4. ubi legitur: *Vale Phronesium. PH. jam me tuum oculum non vocas? DI. Id quoque interim futatim nomen commemorabitur*. Scribendum censeo: *Id quoque interduatim nomen commemorabitur*.

2 *Perinde.*] Significat, *similitudinem*. Plaut. *Omnes res perinde sunt*, *ut agas*, *ut eas magni facias*. Cic. *Habes à patre munus meâ quidem sententiâ magnum*, *sed perinde erit*, *ut acceperis*. Liv. 27. *Ut viseret agros cultaque ab incultis notaret*, *& perinde dominos laudaret castigaretque*. Sallust. *Mithridates corpore ingenti*, *perinde armatus*.

3 *Postea*, *posthac*, *posthinc*, *postibi*, *postilla*, *postinde*, *postmo-*

postibi, postilla, postinde, postmodo, postidea, postidem, 1 præterea, præterhac, 2 præquam, 3 præterquam, 4 præut, 5 proin, proinde, 1 pro-

modo, postidea, postidem.] Significat, *post factum* vel *tempus aliquod*, vel *post tempora*, sicut supra, *antehac*. Ovid. 1. Fast. *Postea mirabar, quod non sine litibus esset.* Ubi *a* breve arguit nomen esse. Usus tamen talia fecit particulas, ex eoque *a* sæpius producitur. Plaut. Merc. *Nescio quid meo animo est ægrè: postea hâc nocte non quievi satis ex sententiâ*, pro, *tum verò*, *præterea autem.* Idem Stich. *Dejiciam telas aranearum.* G E. *miseræ algebunt postea.* Idem Curcul. *Eum qui vendidit mihi puellam, nunquam postilla vidi.* Catul. *Nec sibi postilla metuebant talia verba.* Cic. *Id ne umquam posthac accidere possit, providendum est.* Virgil. *Posthinc ad naves graditur sociosque revisit.* Plaut. Mil. *Verberetur etiam, postibi amittendum censeo.* Et Stich. *Nunc intro ibo & sacrificabo, postibi jubebo nobis cœnam coqui* Lucret. *In pedibus primum digitos livescere & ungues, Inde pedes & crura mori: postinde per artus Ire alios tractim gelidi vestigia leti.* Livius, *Si Ardeates arbitrium Senatui permittant, fore ut postmodo gaudeant se iræ moderatos.* Plaut. Cist. *Ubi id erit factum, ornamenta ponent, postidea loci qui deliquit, vapulabit.* Idem Aul. act. 1. sc. 2. *Nunc quo profectus sum ibo, postidem domum.* Sic in optimis libris veteribus legitur. Varro lib. 8. de ling. Latina: *Verbis, quæ non ad rationem sunt, oportet non uti. Sic enim obsolescent, ac postidem facilius corrigi poterunt.* Sic ibi lego, pro, *postea idem.*

1 *Præterea, præterhac.*] Significat propriè, *præter* vel *ultra hæc, quæ jam dicta sunt*, aut *præter*, sivè *post hæc tempora*, aut *facta.* Cicero: *Est philosophi nobilis filius, homo præterea festivus.* Idem: *Tibi uni concedo, præterea nemini.* Idem: *Non possumus hujus & præterea cujusvis civitatis esse cives.* Sallust. *Nunquam Hispanos præterea tale facinus facere ausos*, id est, *præterquam illô tempore.* Plaut. Rud. *Si præterhac unum verbum faxis, ego tibi comminuam caput.*

2 *Præquam.*] Significat idem quod in comparatione alicujus imparis, si cum alio ma-

1 pronuper, 2 propalam, 3 propemodum, 4 proporrò, 5 propterea, 6 proquam, prout, 7 protenus, 8 subinde, 9 superquam.

Hu-

majori aut minori conferatur. Plaut. Amph. *Parva res voluptatum est in vitâ, præquam quod molestum est.* Mostell. *Jam minoris omnia facio, præquam quibus modis me ludificatus est.* Aulular. *Nemo sine grandi malò, præquam res patitur, studuit elegantiæ*, id est, *plus quam res familiaris patitur.* Nam *præ* comparationem inæqualium significat, sicut & *ante.*

3 *Præterquam.*] Terent. *Verbum si mihi unum, præterquam quod te rogo, faxis.* Cicero: *Nullas iis præterquam ad te dedi literas.* Livius: *Multitudo coalescere in populi unius corpus nullâ re, præterquam legibus poterat.* Cor. Celsus: *Aqua frigida infusa præterquam capiti, etiam stomacho prodest*, pro, *non modò capiti.*

4 *Præut.*] Significat idem, quod *præquam.* Plaut. Mil. *Nihil hoc quidem est, præut alia dicam, quæ tu numquam feceris.* Amph. *Perii, ME. parum etiam præut futurum est, prædicas.* Menæc. *Modestior nunc est præut dudum fuit.* Ibid. *Folia nunc cadunt præut, si triduum hic erimus, tum arbores in te cadent.* Turpil. Epiclero: *Præut solent, me curæ somnô segregant*, id est, *plus solito, præ eo modo, quo solent.*

5 *Proin, proinde.*] Significat idem quod *ideo, propterea, itaque.* Usurpantur etiam ad exprimendam similitudinem, sicut *perinde.* Terent. *Orationem sperat invenisse se, quare differat: proin fac apud te ut sis.* Cicero: *Proinde bono animo sis.* Plaut. Amph. *Scio istbæc facta proinde ut proloquor.* Pœnul. *Proinde habet hic orationem, quasi ipse sit frugi bona.* Pseud. *Proinde ut quisque fortunâ utitur, ita præcellit.* Petron. *Senex exercitati vultus, sed cultu non proinde speciosus.*

1 *Pronuper.*] Significat, *nuper admodum.* Plautus Trin. *Quam sponsionem pronuper tu exactus es.*

2 *Propalam.*] Plaut. Mil. *Metuo ne hoc tandem propalam fiat nimis.* Idem Epid. *Minus jam sum furtificus, quam antebac, rapio propalam.*

3 *Propemodum.*] Significat idem, quod *ferè, penè.* Terent. *Propemodum jam tibi habeo fidem.* Cicero. *Verba*

com-

Hujus generis sunt omnes Præpositiones, quæ cum Nominibus aut Verbis sunt compositæ, ut *Adesse*, *adprobus*, *avocare*, *evocare*, *deducere*, *inimicus*, *inducere*, *obvius*, *obducere*, *perducere*, *praire*, *subire*, *transire*, &c.

Quæ Præpositiones nihil significant extra compositionem?

Ambe, *vel* ambi, am, an, con, di, dis, re, se, ut in *Ambecisus*, *ambio*, *amsanctus*, *an-*

componere & propemodum dinumerare.

4 *Proporro.*] Lucret. *Et sibi proporro quæ sint primordia quærunt*, id est, *insuper*, *porro*, *præterea*.

5 *Propterea.*] Terent. *Haud propterea te rogo, ut hoc proferam.*

6 *Proquam*, *prout.*] Significant *comparationem parium*. Lucret. *Igitur parvissima corpora proquam, & levissima sunt, ita mobilitata feruntur*, pro, *quanto minora & leviora sunt, tanto etiam mobiliora*. Idem: *Nec satis est proquam largo se exæstuat æstu, unde queat tantum suboriri ac suppeditare.* Symmachus: *Non satis mihi videretur, proquam res postulat, fungi debitum meum.* Cicero: *Tuas literas, prout res postulat, exspecto.* Idem: *Prout facultates ejus ferebant.* Interdum per Ellipsin *Pro* reticetur: Liv. *Homo, non quam isti sunt, gloriosus.*

7 *Protenus* seu *protinus.*] Significat, *Porro tenus*, continuè tam temporis, quam loci ratione. Virgil. de Siciliâ Italiæ olim conjunctâ: *cum protinus utraque tellus una foret.* Idem: *Protinus aerii mellis cœlestia dona exsequar.* Idem: *en ipse capellas protenus æger ago.*

8 *Subinde.*] Significat, *deinde*, *paulo post*. Horat. *Si dicet rectè, primum gaudere: subinde præceptum auriculis hoc instillare memento.* Petronius & posteriores eò utuntur, pro *frequenter*, *identidem*, *per intervalla*.

9 *Superquam.*] Significat idem: quod *præterquam*. Livius 22. 3. *Primoribus superquam quod dissenserant à consilio, territis etiam duplici prodigio.*

anquiro, *concors*, *diversus*, *dispar*, *reliquus*, *separatus*. Et hæ præpositiones à priscis Grammaticis *Loquelares* vocantur, quia extra compositionem loquelæ tantum, sed nullius significationis sunt.

DE ADVERBIO.

Quid est Adverbium?

Est vox expers numeri, quæ aliis vocibus tamquam adjectivum adjungitur, ut *Valde bonus*, *Discit cito*, *Bene mane.*

Quotuplex est Adverbium?

Multiplex, ratione variarum significationum, ut interrogandi, respondendi, affirmandi, negandi, prohibendi, jurandi, quantitatis, qualitatis, similitudinis, comparandi, intendendi, remittendi, hortandi, congregandi, separandi, excludendi, eventûs, moris, principii & originis, dubitandi, &c.

Quotuplicia sunt Adverbia interrogandi & respondendi?

Sextuplicia: Quærunt enim & respondent vel de *Factô*, sitne aliquid, nec ne: vel de *Causâ:* vel de *Tempore:* vel de *Locô:* vel promiscuè de *Tempore* & *Locô:* vel simul de *Tempore* & *Numerô.*

Quæ Adverbia quærunt de Factô?

An, anne, ne: *enclitica*, num, numnam.

Quæ Adverbia respondent de Factô?

Ita, sic, etiam, quippeni. Respondetur etiam per verba *Licet* & *Censeo.*

Quæ

Quæ Adverbia quærunt de Causâ?

1 Cur, quin, quianam. Quæritur etiam per nomina *Quare*, seu *quâ de re*, & *quam ob rem.*

Quæ Adverbia respondent de Causa?

Quia & quoniam, quod factum est, ex *Quom jam* seu *Cum jam*. Respondetur etiam per

1 *Cur*, *quin*] Ista non sunt *nativa* adverbia, sed *reperta*, sivè ut Grammaticè loquar, *usurpata*. A naturâ enim, sivè primigeniâ significatione *cur*, est *cure*, sicut ex prisco *cume* factum est *cum*, ex *Sine*, pro, *Si non*, factum est *Sin*. *Cure* autem est *cui rei*, in ablativo casu, qui ut supra demonstravi, dativo erat similis: *i* porro in utrâque voce omissum fuit Græcorum imitatione, ut in *musâ* pro *musai*, supra contigisse dixi. Veteres scribebant *quor*, pro *quore*, id est, *quire*, seu *quare:* nam *quis*, ut dixi, omnium erat generum. Idem ergo prorsus sunt naturâ & significatione *cur* & *quare*, & utrobique subauditur præpositio *de* vel *in*. Plautus Pœn. act. 1. sc. 2. *Nimia nos secordia bodie tenuit. AD. quâ de re obsecro? AN. quia non dudum ante lucem venimus.* Nepos in Thymol. *Dixit se in eâ re maximas diis gratias agere, quod se potissimum ducem esse voluissent.* Potest tamen *cur* pro *cui rei* in dativo accipi, quomodo apud Plautum Pœn. act. 2. sc. 1. *Viscum legioni dedi & fundas: eo præsternebam folia farferi. LY. cui rei? AN. ne ad fundas viscus adhæresceret;* sicut *Sin*, est *Sine*. Jam *quin* est *qui ne*. Ubi *ne* significat *non*, ut *Ne recte loqui. Nemo*, pro, *ne homo. Nepurus*, pro, *non purus. Nescio*, pro, *non scio. Nequeo*, pro, *non queo. Qui* est ablativus, pro, *quâ* vel *quo*, ut subaudiatur, *re* vel *modo*. Est ergo *quin*, idem quod *quare non*, *quo modo non*, vel absolutè *quo non*, ut *Nullus dies est*, *quin de te cogitem*. Sed quia *qui* & *quis* sunt omnium generum apud veteres, eo factum, ut *quin* significet etiam *quæ non*. Plaut. Persa: *Mulier nulla erit, quin sit mala, quæ reticet, si quid fieri perversè videt.*

per Nomina, *Eô quod*, [1] *ideo*, *eâre*, *hacre*, [1] *propter-*

C

[1] *Ideo*] Duo ſunt nomina, etſi uſus fecit unum & adverbium: nam & *quomodo* duo ſunt nomina. Cic. 12. ad Attic. 6. *Quomodo hoc ergo lues? uno ſcilicet, ſi mihi librum miſeris.* Plaut. Trin. act. 5. Sc. 1. *Quem ego magis amo, quam te. ST. quam me? quomodo? PH. hoc modo, ut moleſtus ne ſis.* Similia ſunt in Plauto plura. Nihilominus uſu factum eſt, ut *quomodo*, adverbium fieret, adeoque ultimam ejus ſyllabam Horatius corripit 1. Sat. 11. *Cum Victore ſequor. Mæcenas quomodo tecum.* Similiter *poſtremò*, cum naturâ & origine ſit nomen ablativi caſûs, uſurpatione exiit adverbium, ut ex Juvenali diſcimus, qui poſtremam ejus literam corripit. Ita & *ſiquidem* duæ ſunt particulæ, uſu tamen in unam coaluerunt, ut ex hôc Ovidii verſiculô apparet: *Quæ mihi ventura eſt, ſiquidem eſt ventura ſenectus.* In hanc ſententiam ſcribit Serv. in Æn. 5. *Jam uſus obtinuit, ut Hactenus, pro una parte habeatur. Ergo adverbium eſt. Omnis enim pars orationis cum deſierit eſſe, quod eſt, in adverbium migrat.* Id. in Georg. 1. nomen *ſupellex* ait eſſe *uſurpatum*, quia ſcilicet uſu fuerit introductum contra regulas artis, per quas rectum eſt, *hæc ſupellectilis.* Similiter in Georg. 3. *Lea* dicit eſſe *uſurpatum*: nam *Leæna eſſe Græcum, Latinè autem dici, hic & hæc leo*, ut tamen, velut monui, in *hæc leo*, ſubaudiatur *fœmina.* Nimirum quod de verbis ait Cicero, alia eorum *nativa* eſſe, id eſt, quæ ſignificata ſint primô ſenſu, alia *reperta*, quæ ex his facta ſunt: idem in verborum ſignificationibus valet, ut aliæ ſint nativæ vel primigeniæ, aliæ repertæ vel uſurpatæ, quas uſus nonnihil à naturâ ſui primâque origine detorſit. Ita *quum* ſeu *cum* & *quod*, naturâ ſunt duo nomina relativa, cum quibus præpoſitio *ad* ſubauditur, velut in Annotationibus *Paradigmatum* monui. Uſus tamen fecit particulas, id eſt, vel adverbia, vel conjunctiones, quod ipſum in *magis*, *ſatis*, & *nimis* contigiſſe dixi. Quemadmodum enim veteres indifferenter *potis* & *pote* de maſculinis, fœmininis & neutris, tam pluralis, quam ſingularis numeri dicebant (quod in *Theſauro Sciop-*

Scioppiano id est, in Commentariis de linguâ Latinâ multis auctorum exemplis confirmatum videbis) similiter nullô generis aut numeri discrimine *nimis*, *magis* & *mage*, *satis* & *sate*, vel per *Apocopen*, *sat*, cum substantivis conjungebant, vel expressis vel suppressis. Cic. *Nimis insidiarum adhiberi videtur*, subaudi, *negotium* vel *res*, quasi esset: *Nimia res*, vel *nimium negotium insidiarum*, hoc est, *nimiæ insidiæ*. Idem: *Non nimis me*, *sed alios admodum delectant literæ illius*. Ubi *nimis* est, *ad nimis negotium*, vel *ad nimium*, sive *in nimium negotium:* nam *nimium* sicut in *plus*, plerumque præpositio *κατὰ*, id est, *in*, *ad*, vel *in* vel *circa*, vel *secundum*, subauditur, quod ipsum in *plurimum*, *multum*, *tantum*, *quantum* (ex quo per contractionem *tam* & *quam* fecerunt) similiterque in *id*, *quid*, *quicquid*, *aliquid*, *nihil*, *melius*, *pejus*, *citius*, *parum* & *paulum* usu venit. Utrôvis ergo modô per præpositionis *Ellipsin* dicitur, *Tempus nimium longum*, & *nimio longum*. Valet enim illud, *ad nimium negotium*, hoc autem *à nimio negotio:* id est, *quod ad nimium negotium attinet*. Cicero: *Hoc exiguum tempus*, *quod mihi tamen nimium longum videtur*. Plaut. *Nimium libenter edi sermonem tuum*. Idem: *Vixisse nimio satius est*, *quam vivere*. Nævius Agitatore: *Nimio arctè colligo*. De *plus* exempla sunt, Cic. *Plus annum obtinere provinciam*, pro *ad plus tempus*. Terent. *Ut cum matre plus esset una*. Similiter ut idem: *Ibi plurimum est*, pro, *ad plurimum*, vel *per plurimum tempus est*. In hôc Ciceronis, *Plus virium habet alius alio*, subauditur, *negotium*. Plaut. *Dii plus plusque sospitent istuc quod nunc habes*, pro *ad plus plusque tempus:* pro quo dici poterat eâdem *Syntaxi*, *magis magisque*. Sicut Catull. *Notescatque magis mortuus atque magis*. Cic. *Magis & magis de Græciâ cogito*, pro, *ad magis tempus:* nam *plus* & *magis* nihil differunt. Itaque sicut in nominativo rectè dicitur, *Plus est*, *quod gratuler tibi*, *quam quod te rogem*. Similiter dixit Cicero, *Magis est quod gratuler*. Ita *minus minusque:* Ter. Heaut. a. 3. s. 3. *Nam mihi jam minus minusque obtemperat*. Eadem in *satis* & *sat* ratio est: quæ nihil aliud significant, quàm *sufficiens*. Cic. *Cethego de repub. satis suppeditabat oratio*. Ubi *satis*, est nominativus fœmininus singula-

gularis, sicut masculinus accusativus singularis apud Virgil. *Ipsa satis tellus, cum dente recluditur unco, Sufficit humorem:* & nominativus neutralis singularis apud eundem Cic. *Ipse Romam venirem, si satis consilium esset.* Item: *Hoc facere satis est*, pro, *satis negotium.* Plaut. *Quicquid est domi, id sat est habendum.* Cor.Nepos Epam. *Abstinentiæ erit hoc satis testimonium.* Plurale masculinum est in hôc Plauti: *Quatuor homines sunt satis*, pro, *sunt satis homines*, vel *satis hominum.* Plurale neutrum apud eundem Plaut. *Ut satis consilia suppetant.* Et Propert. *Cum satis una tuis insomnia portet ocellis Fæmina.* Et Virgil. *neque enim responsa dabantur fida satis:* Si tamen *satis responsa* dictum volumus: nam si placeat *satis fida*, valebit, *ad satis negotium:* quod minus incredibile judicabit, qui *tantum* & *multum* eôdem prorsus exemplô suppressâ præpositione & nomine *negotium* usurpari noverit. Catull. *Nec tantum niveô gavisa est ulla columbô Compar*, pro, *in tantum negotium*, sicut Virgil. *Nec puer Iliacâ quisquam de gente Latinos, In tantum spe tollet avos, nec Romula tellus ullô se tantum tellus jactabit alumnô.* Ubi *tantum* & *in tantum* indifferenter poni videmus. Liv. 22. 27. *In tantum suam virtutem enituisse.* Juvenal. *In quantum sitis atque fames & frigora poscunt.* Cicero: *Si me amas tantum, quantum profectò amas*, pro, *ad tantum* sive *in tantum*, *in quantum.* Plaut. *Multum amo illam*: pro, *in multum negotium.* Cæsar: *Neque multum frumento, sed maximam partem vivunt lacte.* Plin. 10. cap. 36. *Solutus columbarum volatus est in multum velocior.* Ubi etiam dici poterat, *à multo velocior*, & per *Ellipsin* præpositionum *multum* & *multo velocior.* Cic. *Multum omnibus gloriâ præstare. Multo magnus orator præstat minutis imperatoribus.* Sicut *paulum* & *paulo*, *aliquantum* & *aliquanto* indifferenter dicitur præpositionibus suppressis. Varro: *Nemini paulum modò humaniori ignotus.* Plaut. *Multum improbiores sunt, quam à primo credidi.* Fabius. 1. cap. 6. *Sed paulum superiores quod nos dicimus Jussi, dixerunt Jusi.* Sallust. Jug. *Cum vineæ paulò processerant, igni aut lapidibus corrumpebantur.* Terent. Heaut. *Paulò qui est homo tolerabilis*, id est, *etiam ille, qui est aliquanto tolerantior, commodior, patientior.* Ibid: *Ali-*

quantum iniquior erat. Livius: *Quantum magis patres plebi se insinuabant, eo acrius tribuni contra tendebant.* Idem: *Ad immensum augere aliquid*, pro quô dici poterat, *immensum*, ut Ovid. 5. Fast. de Orione: *Creverat immensum.* Et Tacit. *Euphratem nullâ imbrium vi sponte & immensum attolli.* Rursum Livius: *Formam viri aliquantum humanâ ampliorem intuens.* Et lib. 42. *Dextra pars labe terræ in aliquantum altitudinis diruta erat.* Dictys, seu quisquis optimis temporibus bellum Trojanum descripsit: *Nostris multorum dierum navigatione in aliquantum exhaustis.* Etiam in *id*, *quid*, *aliquid*, *nihil*, præpositionem subaudiri nemo, nisi indoctissimus, dubitaverit, ut in his Livii: *Militibus nihil rempub. committendam esse. Nihil ordinum memores. Magister equitum nihil consulto dictatore evectus.* Et Plaut. *Apage amor, non places, nihil te moror.* Et Senec. *Pollio eos servos, qui se aliquid offenderant, in vivarium abjici jubebat.* Plaut. Curc. *Non est mirandum, melius si nihil sit tibi*, pro, *ad nihil*, *à nihilo*, vel *nihilo melius.* Ulpianus quidem præpositionem sic expressit leg. 1. §. 7. Dig. ne quid in flumine. *Si ea res cursum fluminis ad aliquid immutavit.* Eôdem nempe modô *ad nihil*, *ad multum*, *ad plus*, *ad magis*, *ad nimis* vel *nimium*, *ad satis* rectè dixeris, quod quidem ad artis regulas attinet: quibus tamen meminisse oportet potentiorem esse Romanorum usum, quem ex libris auctorum discimus. Ita quod Cicero dicit, *Oratio nostra magnam partem ex Jambis constat*: præpositionem *ad* vel *in* suppressam habere ex eô intelligitur, quod sæpius idem habet: *Quod mea multum, tua nullam in partem interest. Non sentientis nihil est, quod ullam in partem intersit. Mea omnem in partem interest. Hæc neutram in partem effici possunt. Me tibi in omnes partes defendendum putes.* Pro quibus alibi, *Nullâ ex parte*, *omni ex parte*, *magnâ ex parte* dicere solet. Sic Ovid. 10. Met. de Mida: *Cætera sunt hominis, partem damnatur in unam, Induiturque aures lente gradientis aselli*: ubi præpositio per *Ellipsin* eleganter omitti poterat. Livius 42. 3. *Ædem Junonis ad partem dimidiam detegit*: pro quô dicere poterat, *ex parte dimidiâ.* Sed ad *satis* redeo, quod nomen esse vel comparativus *satius* fidem fecerit. Priscianus

1 *propterea quod.*

Quæ Adverbia quærunt de Tempore?

Quando, quamdiu & quantiſper.

Quæ Adverbia reſpondent ad Quando?

Hodie, heri, cras, pridie, poſtridie, perendie, nudius tertius, quartus, quintus, decimus, nunc, jam, nuper, tandem, aliquando, olim, pridem, dudum, tum, quum *vel* cum, interim, ſtatim, protinus, illico, extemplo, actutum, repente. Reſpondetur etiam per Nomina, 2 *Mane, ſero, tempori, ſerius, temporius, ocyus.*

C 3 *Quæ*

nus lib. 15. *Nimis, quod etiam nimium dicimus. Satis, quod etiam loco nominis recipit, ſatius.* Et mox: *Satis, quia pro ſufficiens accipitur, ideo habuit comparationem, ſatius.* Idem Cicero: *Plato hominem id ætatis in tam longo ſermone diutius retinere noluit: multo ego ſatius hoc mihi faciendum putavi in Scævola.* Sed & *ſatior* apud Plin. legitur lib. 17. cap. 5. *Terra pulla erit optima, & operi ſatior*, id eſt, *melior, appoſitior.* Porrò in *ideo*, quod uſu in unum vocabulum coaluiſſe dixi, *Pleonaſmus* eſt: nam & *id* ſignificat *ob id, propter id*, & *eo* ſignificat *ab eo, ex eo.* Plautus. *Et id huc reverti, ut me purgarem tibi.* Idem: *Non es in ſenticeto, eo non ſentis*, pro, *eo negotio* vel *nomine*, ſicut *eâ re, eâ causâ.* Varro: *Heliotropia flores vocant ab eo, quod ad ſolem ſemper ſpectant.*

1 *Propterea quod*] dicitur per *Syllepſin* numeri; cum per regulam rectum ſit, *Propter id quod.* Cui ſimilis hæc Plauti: *Amor amara dat tibi ſatis quod ægrè ſit.* Item: *Ego te de aliâ re reſciviſſe cenſui, quod ad me attinet.* Item: *Potius quam iſtam a me operam impetres, quod poſtulas.* Item: *Si quid ſtultè fecit, ut ea miſſa faciat omnia.* Item: *Quid negotii eſt, quamobrem mihi ſuccenſeas.* Et Varronis: *Deterrent à ſaliendo fiſcellis e junco, aliâve quâ re, quod alligant ad naturam.*

2 *Mane, ſero, tempori.*] Iſta

Quæ Adverbia respondent ad Quamdiu, & Quantisper?

Tantisper, paulisper, aliquantisper, parumper, usque *pro* assiduò, diu, olim, dudum.

Quotuplicia sunt Adverbia, quæ quærunt & respondent de Locô?

Quintuplicia. Alia enim significant locum sine motu, alia motum ad locum, alia motum per locum, alia motum ex locô vel à locô, alia motum versus locum. *Plaut.* Merc. a. 5. s. 2. *Quô egoscio*, subaudi, *locô*. Sic, *quo*, pro,

Ista naturâ sunt nomina, usu verò adverbia: nam *manus* & *manis* priscis significat *bonus*, cui contrarium *immanis*, id est, *minime bonus*, adeóque *sævus* seu *crudelis*. *Dii manes*, hoc est, *boni defunctorum spiritus*. *Mane tempus*, quod *nox jam noctem pellit*. Persius: *Jam clarum mane fenestras intrat*. Cic. *Literas tuas Fesulanus multô mane mibi dedit*: sicut, *Multâ nocte*. Plaut. Pœn. *A mani ut ad portum processimus*, id est, *postquam jam mane tempus*, seu *matutinum fieri cœpit*. Idem: *Hæc pugna pugnata est ab usque mane ad vesperum*. In *serò* subauditur *tempore diei*. Apud Livium quidem legimus: *Castrorum oppugnatione, quia serum erat diei, abstinuêre*. Sed adverbialiter usurpatur, cum legis, *Serò est*, pro, *res est in sero tempore*, sicut apud Plautum: *Nimis penè mane est*. Ex eôque posterior in *serò* sæpe à poëtis corripitur, sicut etiam in *quomodo*, *postremo*, *medicando*, *vigilando*, quamvis ablativi sint: nec aliter in *exemplar*, & *calcar* postremam faciunt brevem, licet nomina sint adjectiva, per *Apocopen* facta ex *calcaare* & *exemplaare*, in quibus *negotium*, id est, *res* subauditur. *Tempori*, ablativus est pro *tempore*, ubi subauditur *in*. Plaut. *Alcumena auxilium in tempore feram*. Ter. *In tempore ad eam veni*, id est, *tempestive*, *attemperatè*, *cum tempus ipsum esset*: ubi Donat. *In tempore, oportune, nos sine præpositione dicimus, tempore & tempori*. Cicero: *Ego renovabo commendationem, sed tempore*, id est, *in suo tempore*, *cum suum tempus advenerit*.

pro, *quâ in parte, propè, propius, proximè,* quæ ſunt adverbia, non præpoſitiones.

Quæ Adverbia quærunt de locô ſine motu?

Ubi & ut, pro *ubi* poſitum.

Quæ Adverbia reſpondent ad Ubi?

Hic, iſtic, illic, ibi, ibidem, inibi, intus, foris, utrobique, paſſim, ſupernè, infernè, infra, utrimque, undique, undiquaque, uſquequaque, intus, ſubtus, necubi, ubiubi, alibi, neutrubi, ubivis, uſpiam, uſquam, nuſquam (*pro quô plebs Romana dicebat, nullibi*) altrinſecus, utrinqueſecus, extrinſecus, intrinſecus. Reſpondetur etiam per nomina, ut *Romæ, Toleti, Carthagini, Ægypti, Cypri, Ciliciæ, domi, belli, militiæ, humi, ruri* vel *rure.*

Quæ Adverbia quærunt de motu ad locum?

Quo. Sed hoc adverbium non eſt *nativum* adverbium, ſed *repertum*, ſive *uſurpatum*: nam ex natura ſua ſeu prima impoſitione eſt nomen accuſativi pluralis à *quod.* Dicebant enim veteres *quo*, pro, *quæ*, & ſupprimebant præpoſitionem *ad.* Itaque *quo* valet: *Ad quæ loca* vel *negotia. Quo mihi fortunam*, ſignificat, *ad quid mihi fortunam*, ſive *cui rei mihi fortunam?* nam *quo* dativus etiam eſt pro *quoi*, abjecto *i*, ut in Paradigmatum annotationibus monui.

Quæ Adverbia quærunt de motu verſus Locum?

Quorſum, quod formatum eſt, ex *quoverſum*, pro, *verſum ad quo*, ſeu *quæ loca.*

Quæ Adverbia respondent ad Quo?

Istuc, huc, eò, illò, intro, utróque, aliò, neutrò, versus, versum, *Liv.* Neutrò inclinatâ spe. Foras, quoquo, peregre, obviam, ultro, citro. Respondetur etiam per accusativos locorum præpositione expressa aut suppressa, ut *Eo Romam, in Romam. Venit Italiam. Ibo rus, domum, in domum, urbem, larem.* Nusquam. *Plaut. Capt. a.* 1. *f.* 2. Num quo foras vocatus es ad cœnam? R. nusquam. *Horat.* 2. *sat.* 7. Si nusquam es fortè vocatus ad cœnam.

Quâ, est *in qua parte*. Itaque propriè significat quietem seu statum, non motum.

Quæ Adverbia quærunt de motu per locum?

Quâ.

Quæ Adverbia respondent ad Quâ?

Hâc, istâc, illâc, quaqua, quacumque, quavis, quaquaversus. Respondetur etiam per Ablativos locorum præpositione suppressâ, ut *Totâ vagatur Italiâ. Vehitur flumine* vel *per flumen.*

Quæ Adverbia quærunt de motu ex loco?

Unde.

Quæ Adverbia respondent ad Unde?

Hinc, istinc, illinc, indè, indidem, eminus, [1] cominus, aliunde, necunde, foris, un-

[1] *Cominus*] Non nemo fortasse inter præpositiones utrumque casum regentes retulerit, propterea quod apud Propert. lib. 2. eleg. 19. legatur: *Non tamen ut vastos ausim tentare leones, Aut celer agrestes comminus ire sues.* Et

unde unde , undecumque , utrinque , nusquam.

Et lib. 3. eleg. 1. *Fluminaque Æmonio comminus isse viro.* Nam priore locô per *Ellipsin* suppressa est præpositio *ad*, ut sit: *Ire sues:* sicut Virgil. *Sitientes ibimus Afros. Devenere locos lætos.* In altero *ire viro* dictum est, quemadmodum *it clamor cœlo*, quô exemplô alibi Propert. *Ut formosa novo quæ parat ire viro.* Cæterum Servius in illud Virg. 1. Georg. *Quid dicam , jacto qui semine comminus arva Insequitur :* monet *comminus* non significare *ex propinquo*, *sed statim , sine Intermissione , qui significatus* (ait) *frequentissimus est in Cisalpina Gallia. Vulgo enim dicunt: Vade ad eum , sed comminus. Unde Virgilius magis patriam consuetudinem videtur secutus. Veteres enim non in tempore, sed in loco comminus ponebant, id est, juxta, cui contrarium est eminus, id est, longè.* Nempe si Servio credimus, Virgilius Mantuanè potius, quam Romanè locutus est. Cujus eum culpæ idem reum agit in hôc versu: *Urgeri volucrum raucarum ad littora nubem. Raucum* (ait) *τῶν μέσων* est, *sicut grave olens. Sciendum tamen Virgilium secundum morem provinciæ suæ locutum, in quâ bene canentes, cygni rauciores vocantur.* Sed in hôc quærat Grammaticus, cui persuadeat. Ego quidem Luciano subscribo, qui *raucam* & *insuavem* cygnis ex æquô omnibus *vocem* tribuit. Iterum Servius in illa Virgilii: *Latus hausit apertum. Quidam* (inquit) *Italicam elocutionem putant. Cum enim à latere quis aliquem adortus gladio occidit, Hausit illum, dicunt.* Idem Italicum vulgare, non Latinum esse ait *Zemas*, quod significat *ollas æreas*, pro quibus Virgilius Græcè *Lebetas* dixerit: Sicut etiam *Cyma*, pro, *vertice montis* Charisius vulgaris linguæ esse ait, non Latinæ, similiterque *Pastillus* & *Sylli. Cyma* vel *cuma* (sic enim veteres scribebant & pronunciabant.) Hispanis est *cume* & *cumbre*, sicut *bome* & *bombre*, *nome* & *nombre*. Itali hodie quoque *Cima* vulgo dicunt. Ita *Ploxenum* Catulli Transpadanum erat vocabulum, ut lib. 5. cap. 5. testis est Fabius, *qui omnia Italica pro Romanis habere se testatur,* eôque ipsô advocationem Virgilio adversus Servium commodat.

quam. Respondetur etiam per ablativos locorum præpositione expressâ aut suppressâ, ut *Lapsus cœlô, de cœlô. Venit Româ, à Româ, de Româ. Mercator Rhodo*, vel *de Rhodo. Vinum Chiô*, vel *de Chiô. Sargus Ægypto, de Ægypto*, id est, *Ægyptius*. Sic *Joannes ab Austriâ*, & *de Austriâ*, id est, *Austrius*, quod nequaquam est nomen proprium sed commune possessivum. Sic *Cn. Magius Cremonâ*, pro *Cremonensis*. Sed si ablativus sit personæ, præpositio exprimenda est, ut *Unde emisti? à mercatore, de mercatore. Unde didicisti? à te, de te, ex te.*

Quæ Adverbia respondent ad Quorsum?

Horsum, istorsum, sursum *vel* susum (priscè *sus*, ut in *sustineo*) deorsum, rursum, (*Rusum* & *rususum* dicebant, sublata R litera. Velius Longus.) prorsum, dextrorsum, lævorsum, sinistrorsum, aliorsum, retrorsus, introrsus, quoquò versus, 1 vænum, 2 pessum: quæ duo postrema naturâ sunt nomina.

Quæ

1 *Vænum*] Nomen esse accusandi casus, in quo præpositio *ad* subaudiatur, nullum mihi est dubium. Tacitus enim sine dubio veterum exemplô in dandi casu *væno* posuit. Annal. 14. 15. *Exstructa conventicula & caupona, & posita væno irritamenta luxus*. Et in ablativo, Annal. 13. 51. *Militibus immunitas servaretur, nisi in iis, quæ venô exercerent.* Apulejus alios fortasse auctores secutus, *venui* dixit lib. 9. Asini: *Alterâ die productum me rursum voce præconis vænui subjiciunt.* Hinc apparet, *væneo* factum esse ex *vænum eo*, quod est, *ad vænum eo*, sicut *mercatum eo*, & *ad mercatum eo*. Plaut. Mercat. prolog. *Pater ad mercatum me meus misit Rhodum.*

Quæ Adverbia quærunt promiſcuè tam de Loco, quam de Tempore?

Quouſque: etſi hæ naturâ duæ ſunt voces, deeſtque *ad loca* vel *tempora*, ut integra oratio ſit: *Uſque ad quo*, vel, *quæ loca*, aut *tempora.*

Quæ Adverbia reſpondent ad Quouſque?

Hucuſque, illucuſque, eouſque, hactenus, etſi in iſtis ſunt nomina, pro *uſque adhuc*, id eſt, *hoc temporis* vel *loci*, *uſque ad illud temporis & loci*, *uſque ad eo*, id eſt, *ea tempora* vel *loca*, *hac fine tenus temporis aut loci.* Sic *Romam uſque* pro, *uſque ad Romam.* Nuſquam de locô: *Terent. Heaut. a. 2. ſc.* 3. Hinc ſciri potuit aut nuſquam alibi, quô ſtudio vitam te abſente exegerit. *Cor. Nepos Miltiad.* Auxilium nuſquam, niſi à Lacedæmoniis, petiverunt.

Quæ

dum. Dico eſſe iturum me mercatum, ſi velit. Ibid. act. 2. ſc. 3. *Illam trans mare hinc venum aſportet.* Ex *venum dare* factum eſt *vendere.*

2 *Peſſum*] Ex *panſus* factum fuit *paſſus:* nam Agellius lib. 14. cap. 15. & 15. c. 13. & Servius in Æn. 1. mentiuntur, dum à *pando panſus* dictum negant. Lucretius enim lib. 1. *Diſpanſus* dixit: *Veſtes diſpanſæ in ſole ſereſcunt.* Non aliter quam à *ſcando*, *ſcanſum*, à *tundo*, *tunſum* dicebant. Plautus tamen *diſpeſſus* dixit pro *diſpaſſus*, ſimiliterque *Paſſô velô*, & Virgil. *Crinibus paſſis*, Ennius & Cæſar *paſſis palmis*, pro manibus expanſis. Ad hoc exemplum à *pendo* factum fuit *penſus*, ex eoque *peſſus*, quod eſt *gravis*, *ponderoſus.* Plaut. Stich. *Utra conditio eſt penſior, virginem an viduam habere?* id eſt, *utra plus pendit*, *utra prægravat*, *præponderat.* Hinc *penſum* ſeu *peſſum ire*, pro, *deorſum*, quia graviora pondere ſuo deorſum feruntur. Cicero, *Verbis aliquem peſſum dare* dixit, Fabio teſte, pro *affligere*, *perdere.* Plautus; *Peſſum premere.*

Quæ Adverbia quærunt de Tempore & Numero?

Quoties.

Quæ Adverbia respondent ad Quoties?

Sæpe, identidem, plerumque, quotidie, toties, nunquam, unquam, semel, bis, iterum, ter, quater, quinquies, sexies, septies, octies, novies, decies, vicies, tricies, quadragies, quinquagies, sexagies, septuagies, octogies, nonagies, centies, ducenties, millies. *Multoties* non dicitur, nec enim usquam apud auctores invenitur, nisi in Livii epitome incerti auctoris, ubi & alia non satis Latina leguntur.

Quæ sunt Adverbia Affirmandi?

Næ, certè, nimirum, nempe, scilicet, videlicet, verè, sanè, profectò.

Quæ sunt Adverbia Negandi & Prohibendi?

Non, ne, neque, nequaquam, haud, haudquaquam, neutiquam, minime.

Quæ sunt Adverbia Jurandi?

Herculè, Herclè, meherclè, pol, ædepol, æcastor, medius fidius.

Quæ sunt Adverbia Qualitatis?

Benè, pulchrè, eleganter, longè, latè, audacter, fortiter, celeriter, vicissim, amanter, dolenter, potenter, fraudulenter, arroganter, dissimulanter, obedienter, latenter, largiter, liberaliter.

Quæ

Quæ ſunt Adverbia Quantitatis?

Valde, oppidò, 1 oppidoquam, nimis, ſatis, impenſe, 2 parum, affatim, abunde, perquam.

Quæ ſunt Adverbia Comparandi?

Magis, 3 tam, quam, æquè, ſecus.

Quæ

1 *Oppidoquam.*] Vitruvius lib. 8. cap. 3. *Fonticulus oppidoquam parvulus.* Utitur & Agellius, eôque haud paulô doctior in Scoti duntaxat ſenticetis Theologus ille, cujus liber ita inſcriptus exſtat: *Oppidoquam Reverendi Patris, Fratris Johannis Thomæ Tomaceti Minoritæ Conventualis, Baccalaurei formati, Quæſtiunculæ & Expoſitiunculæ in doctiſſimas & ſubtiliſſimas Formalitates Johannis Duns Scoti, Doctoris ſubtilis.*

2 *Parum*] Naturâ nomen eſt, in quô ſubauditur *ad*, ſicut in *paulum*. Utrumque verò factum eſt ex Græcô παῦρον: nam extrita υ exiit *parum*, & ρ, in λ, mutato *paulum*: tranſpoſitis verò literis, *parvum*. Cicero: *Parum eſt, quod homines feſelliſti*, ſubaudi, *negotium*, Idem: *Parum meminiſti quid conceſſeris*, pro, *ad parum*. Idem: *Parum multi*, pro, *pauci*. *Parum ſæpe*, pro, *rarò*. Eadem *Syntaxis* eſt in *paulum humanior*, *aliquantum auguſtior*. Lucretius *parvum* dixit, pro eô, quod eſt *paucum* ſeu *pauxillum*: *neque enim umquam eſt penuria parvi*: id eſt, *parum* ſeu *paulum numquam deeſt*: quô modô Livius 10. 45. *Ut parvo admodum plures caperentur*: pro, *paulo plures*, qui etiam lib. 35 11. *equi hominesque pauluſi* dixit, pro, *parvuli, exigui*. Cicero: *Paulum novi allatum eſt*. *Paulum abeſſe*. Terent. *Parum intereſt*. Itaque *parum*, *parvum*, & *paulum* nec origine ſui, nec ſignificatione differunt.

3 *Tam*, *Quam*.] Etiam iſta primâ ſui origine nomina ſunt, ſed uſus fecit adverbia, vel conjunctiones: ex *tantum* compendiô fecerunt *tam*, ex *quantum* verò *quam*. Itaque ſignificatione nihil inter ſe differebant, & in utroque præpoſitio *ad* vel *in* ſubaudiebatur. Cicero: *Hic tam imbecillus, quam vide-*

detis: pro, *in tantum*, *in quantum videtis*. Ascon. Ped. in Divin. in Ver. *Tantum mihi divinitas faveat, quantum verum est illud, quod dico tibi*. Terent. Hec. *Non verbis dici potest tantum, quam re ipsâ navigare incommodum est*. Ubi *quam* est *quantum*, sivè *in quantum*. Plaut. *Scio quàm sit sævus*, pro, *in quantum sit sævus*. Terent. Adel. *Eamus, namque hic properat in Cyprum. SA. ne tam quidem, quamvis etiam maneo otiosus hic*. Ubi Donatus: *Tam*, pro *tantum*. Et *quamvis*, pro, *in quantum vis*. Integra ergo oratio est: *Ne in tantum quidem negotium propero, in quantum tu me properare dicis*. Cicer. *Hic quàm volet Epicurus jocetur, homo non aptissimus ad jocandum*, pro, *quantum*, sivè, *in quantum volet*. Sæpe apud Plautum & Terentium legitur, *quantum potes* vel *potest*, pro, *cito*, *subito*, *quantâ maximâ fieri potest celeritate*. Ubi Donatus *citò* subaudiri monet, ut sit, *quantum potes, citò abi*. Plaut. Pers. *Ire hinc volo quantum potest*: pro, *quantum citò pote est*: sed verius est subaudiri *tantum*. Plaut. Aul. *Domum me quantum potero, tantum recipiam*, pro, *In tantum citò me recipiam, in quantum potero*. Idem Mil. *Ego quantum citius possum, mihi navem paro*, ubi nullo discrimine *citò* & *citissimè* dici poterat. Idem Most. *Tu ut occepisti tantum quantum quis fugies*. Liv. 37. 20. *Ipse cum turmâ suâ quantum potuit effusissimis habenis stationem hostium invadit*. Eodem sensu dicitur, *quàm potes*. Plaut. Milit. act. 3. sc. 1. *Quàm potes, tam verba confer maximè ad compendium*. Sic ex *quantum magis*, fecerunt *quàm magis*. Livius 3. 15. *Quantum juniores patrum plebi se magis insinuabant, eô acrius contra tribuni tendebant*. Plaut. Asin. act. 1. sc. 3. *Quàm magis te in altum capessis, tam æstus te in portum refert*. Livius sæpe cum superlativo *quantus* & *quam* ponit, nullô discrimine, ut lib. 28. 1. *Quantis maximis potuit itineribus prægressus*. Et lib. 22. 6. *Sublatis raptim signis quam citatissimo poterant agmine se abripuerunt*. Ita quod Terentius dixit in Andr. *Rejecit se in eum quàm familiariter*: potuisse aliter dici, *Quantum familiariter*, ex hoc Plautino patet Amph. act. 1. sc. 1. *Nescio quantum tu familiaris sis*. Hinc etiam ex *quantum quantum* factum est *quamquam*: ex *tantum quantum*, *tamquam*. Cic.

Quam-

Quæ sunt Adverbia Similitudinis?

Ut, uti, velut, veluti, sic, sicut, sicuti, ita, item, itidem, quasi, ceu, quomodo.

Quæ sunt Adverbia Intendendi?

Prorsus, penitus, omnino, apprimè, non modò, nedum, immò, 1 quin.

Quæ

Quamquam abest culpa, suspicione tamen non caret, pro, *in quantumcumque abest.* Terent. *Quamquam est scelestus, non committet iterum ut vapulet*, pro, *quantumcumque scelestus est.* Cic. *Ut istum tamquam si esset consul, salutarem*, pro, *tantum salutarem, quantum si esset consul.* Idem: *Apud eum sic fuit tamquam domi meæ.* Ubi *sic* per *Pleonasmum* abundat, quemadmodum in hôc ejusdem: *Sicut aliis in locis parum virium veritas habet, sic in hoc loco falsa invidia imbecilla esse debet.* Et *ita* in isto: *Hæc sicut exposui, ita gesta sunt*, pro, *sic gesta sunt, ut exposui.* Neque verò *quam quantum* aliud est, ac *quantum quantum*, seu *quantumcumque.* Plaut. *Oratio hujus pluris est, quam quanti emta est*, pro, *quanti quanti æris pretio empta est, tamen pluris est hujus oratio.* Cicer. *Sexies tantum, quam quantum satum sit, ablatum esse*, pro, *quantumcumque satum sit, tamen sexies tantum ablatum esse.* Idem: *Majorem pecuniam Prætori pollicetur, quam quantam tu dedisti:* pro, *quantamcumque tu pecuniam dedisti, ille tamen majorem pollicetur.* Ter. Phor. a. 5. s. 7. *Heus quanta hæc mea paupertas est, tamen adhuc unum hoc curavi, ut mihi esset fides*, pro *quantacumque.*

1 *Quin.*] Aliàs interrogat, aliàs intendit sivè auget, aliàs hortatur, cum factum sit ex *qui ne* seu *qui non.* Plaut. *Quin vocasti hominem ad cœnam?* pro, *qui non*, seu *cur non?* Terent. *Quid stas lapis? quin accipis?* Idem: *Quin tu hoc audi*, pro, *audi me tu, quid ni?* Idem: *Quin tu uno verbo dic quid est*, pro, *uno verbo* (quid ni) *dic quid est.* Idem. *Quid nunc agimus?* GN. *quin redeamus, jam hæc tibi aderit supplicans.*

Ubi

Quæ sunt Adverbia Remittendi?

Sensim, paulatim, pedetentim, vix, ægrè, pænè, ferè, fermè,

Quæ sunt Adverbia Hortandi?

Eia, age, agite, agedum, ehodum, quin.

Quæ sunt Adverbia Congregandi?

Simul, 1 unà, pariter, conjunctim, generatim, universim, universaliter.

Quæ

Ubi Donatus, *Quin*, pro *immo*, quasi esset: *Redeamus, & quid ni?* Idem: *Quin Pythias tu me servato.* Ubi Donatus: *Quin* pro *immo.* Cicero. *Credibile non est, quantum scribam die, quin etiam noctibus, nihil enim est somni*: quasi dicat: *Quid ni die multa scribam, cum scribam etiam noctibus?* Tandem *quin* relativum est, ita ut *qui* significet *quomodo, ut*: vel etiam absolute *quo* vel *qua*. Plaut. *Numquid causæ est, quin te in pistrinum condam?* pro, *quâ causâ non te condam*? Cic. *Nullus dies est, quin domum meam veniat*, pro, *qui die non veniat*, ut Plaut. Men. *Vis conclamari auctionem fore qui die? ME. die Septimi.* Cic. *Prorsus nihil abest, quin sim miserrimus*, pro, *ut non sim, quomodo non sim miserrimus.* Idem: *Causæ nihil dico quin ita sit*, pro, *qui ne*, seu *cur non ita sit.* Idem: *Facere non possum, quin ad te mittam.* Terent. *Effice qui uxor detur tibi: ego id agam, mihi qui ne detur.* Ubi Donatus: *Qui*, pro, *quemadmodum*, & *ne*, pro *non.*

1 *Una*] Usus fecit adverbium ex eô, quod fuit *unâ operâ*, vel *eâdem unâ operâ.* Plaut. *Jubes ut te defraudem. Jubeas unâ operâ me piscari in aëre*: pro quô, per *Ellipsin* dicere poterat, *Jubeas una me piscari.* Idem: *Rogat te hera, ut hoc nunc unâ operâ ad aurificem deferas*: pro, *unâ cum pallâ.* Idem: *Quâ operâ credam tibi, unâ operâ alligem canem agninis lactibus*, pro, *si crederem tibi, simul canem intestinis alligarem.* Livius 28. *Una & me trajecisse audietis, & ardere bello Africam, & obsideri Carthaginem*, pro, *unâ operâ.* Cic. *Si mei consilii rationem cognoverit, unà & id, quod fa-*

Quæ sunt Adverbia Separandi?

Seorsum, seorsus, separatim, privatim, egregiè.

Quæ sunt Adverbia Excludendi?

Tantummodo, solummodo, modò, demum, duntaxat.

Quæ sunt Adverbia Eventûs?

1 Forte, fortuitò, temerè.

Quæ sunt Adverbia Moris?

2 Meatim, tuatim, suatim, pro *meô*, *tuô*, *suô*

facio, probabit, & in hâc causâ putabit; &c. Usu tamen, ut dixi, factum est adverbium, significatque *simul.* ut Cic. *Cum essem unà cum eo in turbâ.* Terent. *Filius cum illis unà aderat.*

1 *Fortè, fortuitò.*] *Forte*, est ablativus à *fors*, quæ est *fortuna*, idemque significat quod *casu*. Horat. *Qui fit Maecenas, ut nemo, quam sibi sortem seu ratio dederit, seu fors objecerit, illâ contentus vivat?* Plaut. Men. Prolog. *Rus ut ibat fortè, ut multum pluverat.* Terent. *Forte fortuna adfuit hic meus amicus.* Cic. *Aut casu, aut forte fortunâ fieri.* Idem: *Cum casu decedens è provinciâ Puteolos fortè venissem.* In *fortuito*, subauditur *casu*. Livius 34. *Ne quo casu intercepta literæ palam facerent conata.* Ubi dici poterat, *Ne fortuito interceptæ literæ.* Cicer. *Non repentinâ aliquâ voluntate, neque fortuito incidere ad aliquid agendum.* *Fortuitu* vero merum est adverbium. Cicer. *Casu & fortuitu navis in portum incolumis delata est.*

2 *Meatim, tuatim.*] Plautus Amph. act. 1. sc. 1. *Jam tuatim facis, ut tuis nulla apud te sit fides.* Sergius in Donat. *Meatim nihil est aliud nisi meo more. Tuatim, tuo more.* Nonius Marcellus: *Canatim, suatim, bovatim, canum & suum & boum genere.* Id quod Nigidii Figuli verbis probat. Idem Lucilii hunc versum laudat: *Longior hic, quam grus, grue totâ cum volat olim.* Ubi tamen fieri potest, ut Nonius fuerit more suo, aut *suatim* alucinatus, scripseritque Lucilius: *Gru-*

suô more. Prisci canatim, suatim, bouatim dicebant, pro *canum*, *suum*, *boum more*. Humanitus pro *hominum more*. Urbanatim, rusticatim, catervatim.

Quæ sunt Adverbia Principii & Originis?

Radicitus, stirpitus, [1] funditus, divinitus, antiquitus, quasi sit incipiendo *à radice*, *à stirpe*, *à fundô*, *à Deô*, *ab antiquô*.

Quæ sunt Adverbia Dubitandi?

Fortasse, fortassis, fors, forsean, fortassean, [2] forsit, forsitan, forsfuat.

DE

Gruvatim cum volat olim; hoc est, *ut grues solent*. Ita *Luvit*, pro *luit*, Lucil. & *Pluverat* Plautus, pro *pluerat*.

1 *Funditus*] Lucret. valet *ad fundum*, sed id est ex iis quæ dicuntur *singularia*.

2 *Forsit*, *forsitan*.] Plures voces in unam concreverunt, quasi esset, *An fors sit* vel *fuat*. Lucret. 6. *Forsit & Æthiopum penitus de montibus altis crescat*: pro *fors*, seu *fortuna sit ut crescat*, *posset esse fors* seu *casus talis ut crescat*. Propert. 2. eleg. 9. *Iste quod est, ego sæpe fui, sed forsit in horâ, Hoc ipso ejectô carior alter erit*. Horat. *Dissimile hoc illi quia non ut forsit honorem, Jure mihi invideat quivis*. Virgil. *Forsit vota facit, cumulatque altaria donis*. Idem: *Forsan & hæc olim meminisse juvabit*. Idem: *Forsitan & Priami fuerint quæ fata requires*. Varro 3. rei rust. 6. *Discessit Fircellius, qui secus si quid diceres de iis, gentilitatis causâ fortasse an tecum duceret serram*. Ita ibi legendum, cum in veteri codice sit *diceres*. Sensus est: *Si quid secus diceres de pavonibus, & præsens esset amicus noster Fircellius Pavo, tum pro pavonibus, tamquam suis gentilibus & agnatis, fortasse tecum contenderet*: quod alii commenti sunt, *Tecum serram duceret*, id est, *laboris esset particeps*, prorsus est ἀπροσδιόνυσον. Idem Varro lib. 3. cap. 16. *De fructu hoc dico: quod fortasse an tibi satis sit*. Terent. Hec. *Quod faciendum sit post fortasse*, idem

DE CONJUNCTIONE.

Quid est Conjunctio?

Est vox expers numeri, quâ orationes conjunguntur, ut *Vir bonus & doctissimus. Homo præstantis ingenii & insigni virtute. Non ruri, sed Romæ vivit.*

Quot modis dividuntur Conjunctiones?

Duobus. Ratione significationis seu potestatis, & ratione collocationis.

Quotuplex est Conjunctio ratione significationis?

Multiplex, ut *Copulativa*, *Disjunctiva*, *Conditionalis*, *Adversativa*, *Concessiva*, *Illativa*, & *Causalis*.

Quæ sunt Conjunctiones Copulativæ?

Et, que, ac, atque, quoque, etiam, quum, seu cùm, tum.

Quæ sunt Conjunctiones Disjunctivæ?

Aut, vel, ve, sive, seu, an, necne, nec, neque.

Quæ sunt Conjunctiones Conditionales?

Si, sin, ni, nisi, modò, dum, dumtaxat, siquidem, hactenus.

 Quæ

idem hoc nunc si feceris. SO. Fors fuat pol. Ubi Donatus: *Fortuna faveat, quasi τῷ εὐφημισμῷ adversus triste dictum usa est: nam Fors, fortuna bona est.* Et *fuat*, significat *sit*: quasi esset: *Bona fortuna sit per Pollucem.* Ausonius veterum sine dubio imitatione in Epist. ad Probum: *Fors fuat, ut si mihi vita suppetet, aliquid rerum mearum expoliam.*

Quæ sunt Conjunctiones Concessivæ?

Quidem, equidem, sane, etsi, quamquam.

Quæ sunt Conjunctiones Adversativæ?

At, ast, sed, atqui, tamen, tamenetsi, tametsi, autem, attamen, verò.

Quæ sunt Conjunctiones Illativæ, quas scilicet ratio præcedit?

1 Ergo, igitur, itaque, idcirco.

Quæ sunt Conjunctiones Causales, quas scilicet ratio sequitur?

Nam, namque, enim, enimvero, etenim, quia, quoniam, siquidem, quippe, utpote.

Quotuplex est Conjunctio ratione Collocationis?

Triplex. Alia est *Præpositiva*, quæ in orationis principiô ponitur: alia *Postpositiva* seu *Subjectiva*, quæ uni aut pluribus vocabulis jam positis subjicitur: alia *Media* seu *Commu-*

1 *Ergo.*] Naturâ nomen est ablativi casus à Græcô ἔργον, quod *opus* significat. Cicero: *Donare aliquem virtutis ergô*, pro, *causâ*, *gratiâ*. *Virtutis hoc ἔργον* sivè *opus*, sivè *gratia* est, *quod donatur: virtutis opere fit, ut donetur*. Virg. *Illius ergô venimus*, pro, *illius causâ* sivè *opere: illius opus est adventus noster: ille fecit ut veniremus*. Festus: *Ergo correptum, significat idem, quod apud Græcos οὖν, id est, igitur: productè, idem quod χάριν, hoc est, gratiâ, cum scilicet gratiâ intelligitur pro causâ.* Sed etiam *igitur*, pro, *eâ gratiâ, eâ causâ, ideò*, poni solet. Plaut. Epid. *Æquum fuit homines speculum habere igitur, perspicere ut possent cordis copiam.* Idem Pœn. *Agite, dicite mihi quæ vobis dixi igitur, ut sciam vos scire rem.* Idem Asin. *Abiisti ad forum igitur inveniendo argento, ut fingeres fallaciam.* Idem Amphit. *Certum est confidenter hominem contra colloqui igitur, qui possim videri huic fortis.*

munis, quæ aliàs præponitur, aliàs subjicitur.

Quæ sunt Conjunctiones Præpositivæ?

Et, ac, atque, nec, si, etsi, quamquam, at, ast, aut, vel, nisi, seu, &c.

Quæ sunt Conjunctiones Postpositivæ?

Enim, autem, verò, que, quoque, quidem, ne, ve.

Quæ sunt Conjunctiones Mediæ?

Ergo, igitur, itaque; equidem, quia, quoniam, tamen.

DE INTERJECTIONE.

Quid est Interjectio?

Est vox expers numeri, varios animi motus sive affectus exprimens.

Quotuplex est Interjectio?

Duplex: Alia uni tantum affectui præcipuè, alia pluribus exprimendis inservit.

Quæ Interjectiones unum præcipuè affectum exprimunt?

Evax, eu, io, evohæ, *exprimunt gaudium.*

Ha, ha, he, *exprimit gaudii effectum, qui est* Risus.

Euge, eugepæ, *exprimit voluptatem gratulantis.*

Hui, *exprimit voluptatem insultantis, & irridentis.*

Papæ, *exprimit voluptatem admirantis.*

Heu, eheu, ah, *exprimunt dolorem.*

Hoi, oh, oh, *exprimunt seu comitantur fletum, doloris effectum.*

Hem, ehem, hau, *exprimunt stomachum* sivè *indignationem.*

Utinam, *exprimit cupiditatem optantis.*

Heus, eho, *exprimunt cupiditatem vocantis.*

Eja, *exprimit cupiditatem blandientis.*

En, ecce, eccum, ellum, *exprimunt cupiditatem demonstrantis.*

Atat, *exprimit metum in genere.*

St, au, *exprimunt metum timentis ne ab alio audiatur.*

Phy, phuy, apage, *exprimunt metum aliquid fastidientis* vel *aversantis.*

Quæ Interjectiones pluribus affectibus serviunt?

O, *servit gaudio, dolori, exclamationi* & *optationi*, seu *voto.*

Hei, *servit dolori* & *minis*, seu *diris* aut *imprecationibus.*

Vah, *servit voluptati admirantis* & *irridentis*, tum *dolori indignantis.*

Ohe, *servit stomacho seu tædio ob dictum aut factum alicujus, & cupiditati ejus, qui ab eo dicto aut facto cessari expetit.*

DE

[1] DE GENERE NOMINUM
Regulæ Generales.

De Genere Significationis.

2 FÆmina masque genus nullô monstrante docebunt.

1 Illud inprimis acriter advertendum monet Sanctius & sæpe pueris inculcandum, propter sola adjectiva reperta esse in substantivis genera: nam si adjectiva non essent (ait) aut si omnia unius essent terminationis, ut *Felix*, *par*, *oriens*: nulla esset apud Grammaticos de genere præceptio. Grammaticus enim in substantivis solummodo quærit genera, propter adjectivorum terminationes. Cum enim dicimus, *Revereor patrem. Ne lædas hominem. Abige canem*: non refert, cujus sit generis, donec addendum sit adjectivum. Huic consequens est, genus in illis nominibus non esse quærendum, quæ adjectivis adjungi non possunt, qualia sunt, *Ego*, *tu*, *sui*, & *Deorum* ac *hominum*, *urbium*, *insularum*, *montium*, *navium* & *fabularum* nomina propria. Si enim dicas: *Tu es doctus*, *sed Cicero est doctior*, adjectiva *doctus* & *doctior* non conjunguntur cum substantivis *tu* & *Cicero*, sed cum nomine *homo*, quod subauditur. Sic *Cicero est disertus*, subaudi *homo*. *Roma est sancta*, subaudi, *urbs*. *Mediolanum est magna*, supple, *urbs*. *Argi aptum equis*, subaudi, *oppidum*. *Flavus Albula*, subaudi, *fluvius*. *Altus Ætna*, subaudi, *mons*. *Magnâ centaurô vehitur*, subaudi, *nave*. *Terentiana Eunuchus*, supple, *fabula*. Aristoteles in Metaphys. *Singularia*, inquit, *non suscipiunt determinationem*, *quia de pluribus non affirmantur*. Et rursum: *Naturâ notius est*, *quod plurimum entis habet*, id est, *veritatis*. Itaque species notior genere, naturâ; & minus universale, magis universali; nam magis

Propria cuncta *virûm*, *fluviorum* & nomina *montûm*
Mascula censentur: nullum tamen est genus illis.
Insula, *navis*, *avis*, *gemma*, *urbs*, *arborque*, *poëma*
1 Fœmineis dantur, sed causâ significati.

gis universale in minus universali reperitur, & aliquid aliud. Est enim *animalis* substantia animata, sensibilis. *Hominis* verò substantia animata, sensibilis, rationis particeps. Hebræi præterea notant, ideo nomina propria non recipere articulos, quia satis per se declarentur. Si ergo articulos non recipiunt, ab eâdem causâ nec adjectivis adhærebunt. Hanc propriorum rationem multa sequuntur appellativa: illa inquam, quæ sub aliquô genere continentur, ut *arborum*, *avium*, *gemmarum*, *berbarum* & *literarum nomina*, ut *Oleaster dura*, *laburnum magna*, subaudi, *arbor*, cum ex regulâ terminationis *oleaster* sit masculinum, *laburnum* neutrum. Sic *sola bubo*, subaudi, *avis*. *Carbunculus ignita*, subaudi, *gemma*. *Pulegium odorata*, subaudi, *herba*. *O rotunda*, subaudi, *litera*.

2 *Fœmina masque genus.*] 1 Non Hæc regula tantum ad hominum officia pertinet, latissimè sumtô officii nomine, ut *Pater*, *mater*, *gener*, *soror*, *frater*, *avunculus*, *matertera*, *socer*, *socrus*, *dux*, *testis*, *scriba*, *eunuchus*. Nomina verò cæterorum animalium, ut *Equus*, *mula*, *aquila*, *mus*, *aries*, ad terminationes sunt referenda, id est, ex regulis de terminatione discendum est, cujus sint generis.

1 *Fœmineis dantur*, *sed causâ significati.*] Si dicas, *Delphica laurus*, respicis ad significatum *lauri*, quod est *arbor*: nam *laurus* ex regulâ terminationis masculinum est, sicut *Malus*, *Pomus*, *Pyrus*, quia nomina in *us* secundæ declinationis sunt masculina. Itaque Priscianus lib. 5. veteres testatur dixisse, *Hic cupressus*, *platanus*, *populus*, *laurus*. Catullus ergo secundum regulam dixit, *Ulmo marito*. Plinius verò per figuram *Ellipsin*, *Ulmos maritas*,

[1] Non variata putes neutra, & pro nomine posta, &
Hippomanes, *cacoëthes*, *nat*, *gith*, *spinter* & *I. V.*
Cape, *ador* & *cete*, *tempe*, *Soracte*, *melos*que,
Gausape, *epos*que, *chaos*, *nil* & *frit*, *fas*que, *nefas*que.

[2] *De Genere Dubio.*

Hic aut hæc fit *adeps*, *calx*, *cortex*, *clune*, *canalis*;

 At-

tas, quia suppressit nomen *arbores*. Sic in *Picus Martia*, subauditur, *avis*, cum alioquin *picus* per terminationis regulam fit masculinum. *Clara Corinthus*, subaudi *urbs*: nam *Corinthus* per terminationis regulam masculinum est. Vellejus lib. 1. *Haletes Corinthum, qui antea fuerat Ephyre, in Isthmo condidit.* Propert. lib. 3. eleg. 4. *Nec miser æra paro clade Corinthe tua.* (Vossius putat miserum dici, qui Corinthi clade quasi gaudet. Sed quis dubitat, miseriorem esse Corinthum, quæ cladem patitur) Ovidius *Candidus Anxur* dixit per regulam. Horatius, *Impositum saxis Anxur*, per figuram *Ellipsin*, supprimendô *oppidum.* Sic Virgilius, *Altum Præneste*, per terminationis regulam; *Præneste sub ipsâ*, per *Ellipsin*, supprimendô *urbe.*

1 *Non variata putes neutra, & pro nomine posta.*] Nomina literarum non variantur casuum terminationibus, adeòque neutra sunt, ut *Hoc A, hujus A, huic A. Nequam*, non variatur, sed est adjectivum factum per *Syncopen* ex *nequicquam*, id est, *frustra.* Plaut. *Nequam est piscis, nisi recens: id est, frustra est piscis, quia est inutilis vescendo.* Verbum infinitum pro nomine positum est neutrum, ut *Laborare molestum est.* Sunt etiam neutra nomina indeclinabilia in *i* & *u* exeuntia, ut *Zingiberi*, *piperi*, *gelu*, *pecu*, *genu*, *cornu.* Cicero in Aratô priscè dixit *genus*, & Lucanus *Cornus sinistri.*

2 Genus dubium (ait Sanctius)

Atque *dies*, *finis*, *forceps*, tum *grossus* & *imbrex*,
Linter, *margo*, & *onyx*, *pulvis*, *pumex*que *penus*que,
Scrobs, *specus*, atque *silex*, *stirps* trunci, *torque varix*que,
Multaque quæ è Græcis *Os* in *Us* vertêre Latini.

1 *De Genere Terminationis.*

Fæmineum *A* primæ est, veluti *panthera*, *sagitta*,

1 *Adria*,

ctius) propriè vocamus, quô auctores usi sunt sinè discrimine, nunc masculinè, nunc fæmininè. Itaque *Vulgus*, *penus* & *specus* non numerantur inter dubia, cum neutra reperiantur. Multa erant olim ambigua, quæ nunc non sunt, ut *Callis*, *cinis*, *funis*, *alvus*, *solus*, *acus*, *humus*. *Corvus*, *leo*, & *bubo*, sunt masculina epicœna, quæ tamen fæmininum sexum sub se continent, ut cum dicitur, *Corvus nigra*, *leo gravida*, subauditur, *femina*. *Aquila* & *dama* sunt fæminina epicœna, quæ tamen masculinum sexum sub se continent, ut cum dicitur, *Fortissimi aquilæ*, *timidi damæ*: subauditur *mares*. *Cardo* masculinum est, apud priscos etiam fæmininum. *Calx*, pro *lapide coctô*, Græcum semper fæmininum est, sed *chalx* scribi debet. *Penus*, secundæ vel quartæ declinationis est dubium. Sed *Penus penoris*, *penum peni* & *penu penu* neutrum. Idem dicendum de *specus*. Nomina Græca in *os*, quæ Latini vertunt in *us*, mire variant apud illos, nec certa regula constitui potest.

1 Multa nomina (ait Sanctius) mutant genus mutatâ terminatione, ut *Panther*, *crater*, *stater* masculina. *Panthera*, *cratera*, *statera*, fæminina. *Penus*, *i* & *penus*, *us* dubium. Sed *Penum*, *i*. *penus*, *oris*. *penu*, *u*, neutra. *Barbitos*, *i*, dubium. *Barbiton*,

[1] *Adria*, sed sinus est mas, atque [2] *cometa*, *planeta*.
Nomen in *A* ternæ neutrum est, ut *stigma*, *poëma*.
E latiale puta neutrum esse, *cubile*, *monile*.
Fæmineum est *aloë*, *Rhodope*que & cætera Græca.
I. neutris tribue, [3] *O.* maribus, ceu *pugio*, *gummi*.
Fæmineis [4] verbale in *IO*, *caro*, *talio*. [5] *DO*, *GO*,

Hic

biton, *i*, neutrum. Sic *Costus*, *Ilios*, *tiaras*, masculina. *Costum*, *Ilium*, neutra. *Tiara*, fæminin. Hic *sal*, hoc *sale*. Hic *retis*, hoc *rete*. Hic *ador*, *adoris*, ut *decor*, *decoris*. Hoc *adus*, *adoris*, ut *decus*, *decoris*. Hæc *canes*, ut *vulpes*, & hic *canis*.

1 *Adria sed sinus est mas.*] Horat. *Dux inquieti turbidus Adriæ*, id est, *sinus Adriatici*. In Siliano illo lib. 8. *humectata Vomano Adria*, subauditur, *urbs*.

2 *Cometa.*] Cic. 2. Nat. Deor. *Cometæ magnarum calamitatum prænunciæ fuerunt*, subaudi *stellæ*: nam antea dixerat: *Stellæ, quas Græci Cometas, nostri crinitas vocant.*

3 *O, maribus*,] Ut *Cento*, *carbo*, *titio*, *pernio*, *papilio*, *vespertilio*, *curculio*, *homo*, *latro*. *Unedo*, pro *fructu* masculin. Si inveniatur in fæminin. deest *arbor*. *Turbo*, *turbonis* semper: nam *turbinis* est à recto *turben*, teste Charisio. *Cudon*, *burdon*, *ligon*, *harpagon*, *mangon*, primæ fuerunt positionis. Legimus enim *Cudona* & *harpagonas*, ut *Plato*, *Brito*, *Agamemno*. *Nemo*, adjectivum est.

4 *Verbale in IO.*] Ut *Portio* à *partior*, *ratio* à *reor*, *conditio*, *regio*, *ditio*, *natio*, *oblivio*, *possessio*, *actio*, *passio*. *Ternio*, *quaternio*, *senio*, sunt masculina.

5 *DO. GO. fæmineis.*] Ut *Acredo*, *dulcedo*, *cupedo*, *intercapedo*, *libido*, *crepido*, *solicitudo*, *testudo*, *fortitudo*, *solitudo*, *valetudo*. Barbara sunt *albedo* & *nigredo*. Plautus *albitudinem*, Lucretius *nigre*-

Hic *ordo*, *udo*, *ligo*, *cudo*, *burdo*, *harpago*, *cardo*.
1 *C. T. L. UM*, neutrum: *sal*, *mugil*, *Sol*que virile.
2 *N.* mas, 3 *MEN*, neutrum: *gluten* simul, *unguen* & *inguen*.
Atque 4 *ON*, non ternæ: Hæc *Sindon*, *icon*, *aëdon*.
Nomen in 5 *AR* neutrum; sed in 6 *ER* distingue virile: Hoc

grorem dixit. *Suffrago*, *caligo*, *rubigo*, *fuligo*, *ærugo*, *ferrugo*.

1 *C. T. L. UM neutrum.*] Ut *Lac*, olim *hoc lacte*, *halec*, sed *halex* fæminin. *Caput*, *occiput*, *sinciput*, *vectigal*, *tribunal*, *puteal*, *cervical*, *mel*, *fel*, *nil*, *scortum*, *mancipium*, *Glycerium*, *Dinacium*. Apud Terent. *Mea Glycerium*, subaudi, *amica*, teste Priscianô.

2 *N*, *mas.*] Ut *Titan*, *Delphin* vel *Delphis*, *Python*, *canon*, & illa superiora, *ligon*, *harpagon*, *cudon*, *mangon*.

3 *MEN*, *neutrum.*] Ut *Carmen*, *limen*, *lenimen*, *flamen*, pro *ventô*: nam pro *Sacerdote*, masculinum est. *Hymen*, proprium est nomen *Dei nuptiarum*. Si pro *carmine nuptiali* aut *membranâ recens nati pueri* accipiatur, masculinum erit: quia *nomina Deorum*, si accipiantur pro rebus, quibus præsunt, ejusdem generis erunt, cujus deberet esse *Deus* ille, ut *Mars*, pro *bello*, masculinum est: *Cum Mars adhuc esset dubius*. *Tellus*, pro *terra*. *Ceres*, pro *frumento*, fæminin. Lucil. *Deficit alma Ceres*, *nec plebes pane potitur*.

4 *ON*, *non ternæ.*] Si desinentia in *on* sint tertiæ declinationis, sunt masculina: sed secundæ sunt neutra, ut *Enchiridion*, *encomion*, *symposion*, *barbiton*, *crystallon*, *Caston*, *Ilion*.

5 *AR*, *neutrum.*] Ut *Cochlear*, *laquear*, *torcular*, *pulvinar*, *calcar*, *exemplar*. Hæc tamen prius erant adjectiva in *are* desinentia, sed usu postea facta sunt substantiva in *ar* breve exeuntia.

6 *ER*, *virile.*] Ut *Ager*, *agger*, *anser*, *asser*, *cancer*, *caper*, *carcer* (quod olim erat neutrum) *culter*, *imber*, *liber*, *passer*, *vesper*, *veper*, quô

Hoc *iter*, hoc *tuber*, *laser*, *piper* atque *papaver*.

1 *OR*, mas. Hæc *arbor*. neutrum *cor*, *marmor* & *æquor*.

2 *UR*, neutrale dabis. Mas, *turtur*, *furfure*, *vultur*.

3 *AS*, dic fæmineum. Hic *elephas*, *adamas*que *tiaras*,

Atque *As* cum turba. Neutrum *vas*, *fas*que, *nefas*que.

Esto nomen in 4 *ES* muliebre: at 5 mascula Græca,

Et *gurges*, *poples*, *verres*, *paries*que, *aries*que, *Li-*

quô usus est Columella lib. 11. c. 3. Sed usitatius est plurale, *vepres*. Multa in *ter*, ut *Oleaster*, *pinaster*. Et Græca, ut *Panther*, *clyster*, *præster*, *halter*. Tres *siseres* dixit Plin. 20. cap. 5. sed locus videtur corruptus. Neutra sunt *Tuber*, *suber*, *uber*, *verber*, *ver*, *cadaver*, *papaver*, *laver*. Sed *September*, *October*, *November*, *December*, adjectiva sunt & subauditur *mensis*.

1 *OR*, *mas.*] Ut *Candor*, *nigror*, *amor*, *fulgor*, *sopor*, *cruor*, *rumor*, *mæror*, *dolor*, *color*, *labor*.

2 *UR*, *neutrale.*] Ut *Guttur*, *sulfur*, *murmur*, *ebur*, *femur*. Etiam *furfur* in singulari, Plin. 18. cap. 9. & 26. cap. 2. In plurali masculinum est *furfures*. *Anxur*, urbis nomen, masculinum est.

3 *AS*, *dic fœmineum.*] Ut *Æstas*, *pietas*, *potestas*, *paupertas*. Sed masculina sunt *As*, *assis*, cum turbâ, id est, cum derivatis & compositis. *Semis*, *semissis*, *decussis*, *centussis*, *sextans*, *triens*, *quadrans*, *quincunx*, *septunx*, *bes*, *dodrans*, *dextans*, vel *decunx*.

4 *ES*, *muliebre.*] Ut *Seges*, *abies*, *fanies*, *vulpes*, *canes*, priscum, *res*, *spes*, *requies*, *quies*. Composita à *pes* sunt adjectiva, ut *Bipes*, *tripes*, *quadrupes*.

5 *Mascula Græca.*] Ut *Socrates*, *Boötes*, *Gagates*, *Sorites*, *cometes* *planetes*, *magnes*, *tapes*, *lebes*, *acinaces*.

Limes, *pes*, *fomes*, *termes*, cum *palmite trames*,
Meridies, *cespes*, *stipes*: [1] pluraleque ut *antes*.
Est quoque nomen in [2] *IS* muliebre: [3] *NIS* esto virile,
Et *retis*, *corbis*, *fascis* quoque *piscis* & *axis*,
Et *collis*, *vermis*, tum *callis*, *follis* & *ensis*,
Mensis cum *vecti*, *postis*, *glis*, *fustis* & *anguis*,
Et *torris*, *caulis*, *lapis*, *unguis*, jungitur *orbis*,
Et

1 *Pluraleque ut antes.*] Pluralia in *es*, quæ scilicet in singulari numerô Latinè non dicuntur, sunt masculina, ut *Penates*, *annales*, *pugillares*, *casses*, *sales*, *lemures*, *furfures*, *tuberes*, pro, *quôdam fructu*, *Proceres*, pro, *capitibus tignorum exstantium*, *sentes*, *vepres*. *Manes*, adjectivum est, pro, *mani*, id est, *boni*, sicut *porci sacres*, pro, *sacri*: *Matrimes*, & *Patrimes*, pro, *Matrimi* & *Patrimi*. Etiam *annales* adjectivum est, in quo subauditur *libri*, & in singulari rectè dicitur: *In Ennii sextô Annali*. Similis est ratio in *pugillares*, nam adjectivum est, in quô subauditur *codicilli* vel *tabellæ*. Catullus *pugillaria* dicit, ubi potes subaudire, *sigilla* vel *schedaria*, vel quid simile. Putant alii quædam fæminina in *es*, esse pluralia, ut *Alpes*, *opes*, *compedes*, *sordes*, *nares*, *lactes*, *grates*, *Gades*. Sed falluntur: nam in singulari dicitur, *Alpis*, *opis*, & *ope*, *compes*, *compedes*, *sordis*, *sorde*, *naris* & *Gadis*. *Lactes* masculinum est. *Grates* in nominativô & accusativô plurali factum est ex Græcô χάριτες, *Charites*, cujus singularis est, χάρις, *hæc Charis*.

2 *IS*, *Muliebre*.] Ut *Pollis*, *vallis*, *bilis*, *ovis*, *cuspis*, *navis*, *clavis*, *apis*, *securis*: adjectiva sunt *Ædilis*, *bipennis*, *aqualis*, & subauditur, *Homo*, *securis*, *urceus*.

3 *NIS*, *esto virile*.] Ut *Amnis*, *crinis*, *ignis*, *panis*, *penis*, *cinis*. Apud Veteres tamen *amnis* & *cinis* erant dubia. *Anguis* est masculinum epicœnum, sicut *piscis*, ut quando cum adjectivis fæmineis inveni-

Et *sanguis*, *cucumis*, junges cum *vomere pollis.*

1 *OS*, mas. Hæc *dos*, *cos.* Neutrum est *os*, *oris* & *ossis.*

2 *US*, maribus jungas seu quartæ, sive secundæ,

Hæc *humus*, hæc *alvus*, *vannus*, *domus* & *colus*, *idus*,

Porticus atque *tribus*, cum *ficus*, *acus*que, *manus*que,

Hoc *pelagus*, *pelagum*, *vulgus*, *vulgum*: hoc quoque *virus.*

3 *US*, ternæ neutrum. Mas, *mus*, *grus*, *pous*, *lepus* & *sus.* Hoc

veniuntur, subaudiri debeat *fœmina.*

1 *OS*, *mas.*] Ut *Lepos*, *bonos*, *flos*, *mos*, *ros*, & prisca *labos*, *colos*, *amos*, pro *labor*, *color*, *amor*. *Arbos*, pro *arbor*, fœmininum est.

2 *US*, *maribus jungas.*] *Us* secundæ declinationis, ut *equus*, *asinus*, *mulus*, *agnus*, *corvus*, *laurus*, *cupressus*, *populus*, *platanus*, *alnus*. *Fluvius* adjectivum est. *Us* quartæ, ut *Sensus*, *Senatus*, *visus*, *auditus*, *gustus* & *gustatus*: Item omnia, quæ vulgo dicuntur *Verba Supina*, etsi non nisi in dativô, accusativô, & ablativo usurpata inveniantur. *Ficus* secundæ & quartæ sivè pro *arbore* aut *fructu*, sivè pro *morbô* accipias, fœmininum Sanctio videtur: mihi verò masculinum semper, cum pro *arbore* ponitur; fœmininum, cum pro *fructu* aut *morbô*: nam morbus à similitudine fructûs nomen invenit: Varro 2. rei Rust. 41. *Ficos quas edimus Maturas. Genera ficorum, Chiæ, Lydiæ, Africanæ.* Apud Martial. *Dicemus ficos Cæciliane tuos.* Sanctius *tuos* interpretatur, *tuos domesticos*, *hos omnes dicemus ficos*, id est, *nihil nisi ficos*, *quia omnes sunt ficosi*, ut alibi; *Ficosa est mulier: Ficosus & ipse maritus. Filia ficosa est, & gener atque socer.* *Vulgus* apud Sall. & Tacit. semper est masculin.

3 *US*, *ternæ neutrum.*] Ut *Pe-*

Hoc *Æs.* [1] Hæc capiunt variata per *Utis* & *Udis.*
[2] *S.* muliebre. Hic *fons*, *dens*, *pons*, *mons.* Græca quoque in *PS.*
[3] X. dato fæmineis, *pax*, *fax*, *fornax*que, *suppellex*,
Carex, *lex* & *halex*, *nix*, *pix*, *perdix*que, *filix*que,
Cum *lodice tomix*, *sandix*, *mastix* quoque *vibix*,
Et *spadix*, *nox*, *vox*, *nux*, *crux*, cum *luce*, *calyx*que,
[4] *Calx* mas atque *corax*, *dropax*, *storax*; quoque *pollex*, *Index*

Pecus, *oris* (nam hæc *pecus*, *pecudis* non dicitur, videturque Sanctio rectius, *Hæc pecudes*, *pecudis*) *rus*, *rhus*, *thus*, *crus*, *jus*, *pus puris*, *corpus*, *decus*, *tempus*, *acus aceris*, *rudus.* Mascul. est *grus* apud Horat. *Membra gruis sparsi sale multô.* Cum *grus* & *sus* leguntur cum adjectivis fæmineis, subauditur *femina.* Horat. *Amica luto sus.* *Pous* seu *pus podos*, id est, *pes*, Græcum est, cujus composita masculina sunt; *Tripus tripodis*, *apus*, *chitropus*, *lagopus*, *polypus*, *dasypus.*

1 *Hæc capiunt variata per UTIS & UDIS*] Id est, quæ in genitivo desinunt in *Utis*, & *Udis* habent *hæc*, notam fæminini generis, ut *Salus*, *virtus*, *servitus*, *juventus*, *senectus*, *palus*, *subscus*, *laus*, *fraus.*

2 *S*, *muliebre.*] Ut *Ars*, *pars*, *lens lendis*, *lens lentis*, *glans*, *mors*, *sors*, *seps.* Græca & masculina sunt *hydrops*, *seps*, animal venenosum, *trabs.* Antiquitus tamen nullus nominativus terminabatur in duas consonantes, adeòque dicebatur hæc *Artis*, *partis*, *lentis*, *lendis*, *mortis*, *sortis*, *sepis.*

3 *X dato femineis.*] *Spadix* & *calyx* Græcis sunt fæminina, *pharinx* & *larinx* dubia. *Volvox* in usu non est, sed *Convolvulus.* *Solox* & *celox* sunt adjectiva.

4 *Calx Mas.*] Quando *calculum* significat. Festus: *Calces*,

Index atque *latex*, *ramex*, tum *grex*que *culex*que,
Lynx, *fornix* & *orix*, rarus cum *calice phœnix*. †

DE NOMINUM
[1] Declinatione.
Ex Sanctiô.

IN neutris primus, quartus, quintus similes sunt,
Tres iidem casus plurales *A* retinebunt:
E Est

Calces, *qui per diminutionem vocantur calculi.* Plaut. Pœn. *Prius disperibit*, *quam unum calcem civerit.* Idem in Casina: *Cana culex dixit*, sed jocô, ut putat Sanctius, quasi senem amatorem, vetulam vocaret.

† De genere nominum in *ir* desinentium, nullam feci regulam, cum de *bir*, *biris*, quod volam manus significat, cujus generis sit, sciri non possit: nusquam enim legitur, nisi apud Cic. 2. de Fin. in Lucilli locô, & apud Charisium lib. 1. sed sine adjectivô. *Vir* autem cum compositis *levir* & *trevir*, masculinum esse constat ex significatione, tum quia per *Apocopen* factum est, ex priscô *virus*, à quô fœmina *vira* dicebatur. Festus: *Querquetulanæ viræ putantur significari nymphæ præsidentes querqueto virescenti. Feminas quas dicimus, antiqui Viras appellabant; unde adhuc permanent Virgines & Viragines.*

1 In declinationum regulis (ait Sanctius) ea tantum tradimus, quæ à propositis Paradigmatis discrepant. Ridiculi enim sunt & morosi examinatores puerorum, qui regulas acriter exigunt, quare *Poëta* & *tabula* faciunt genitivum in *æ*, & accusativum in *am*, cum ad manum sit *Mensa*, *mensæ*, quod est para-

Est quintus recto similis, [1] *S.* tollito Græcis:
Tertius & sextus plurales assimilantur.

Prima Declinatio.

[2] Prima dat *A* nostris, *AS, ES, E*, Græca dabuntur.
E, dabit *ES* patrio: quarto *EN*, atque *E*, dato sexto.
Auras, *aurai* patrio dant sæpe poëtæ.

paradigma primæ declinationis.

1 *S. tollito Græcis.*] *Orpheus* in vocativô *Orpheu*. *Panthus*, *Panthu*.

2 *Prima dat A nostris.*] Latina primæ declinationis nomina desinunt in *a*: Græca in *as*, *es*, & *e*. Illa in *a*, *as*, & *es* exeuntia faciunt genitivum in *æ*, ut *Musa*, *Musæ*: *Æneas*, *Æneæ*: *Atrides*, *Atridæ*. Sed quæ desinunt in *e*, in patriô seu genitivô habent *es*, ut *Epitome*, *epitomes*, in accusativô *epitomen*, in vocativô & ablativô *epitome*. Juvenalis: *Penelope melius, melius torquetis Arachne*. Unde etiam apparet, quantum fallantur, qui Græcos ablativum habere negant: nam *Penelope* sine ullô dubiô est ablativus; non autem Latinus: nam is in primâ declinatione desinit in *a*. Est ergo Græcus.

In dativô & ablativô plurali antiquissimi dicebant ut *duabus* & *ambabus* (quæ in usu remanserunt) ita & *dextrabus*, *eabus*, *raptabus*, *paucabus*, *puellabus*, *pudicabus*, *portabus*, *oleabus*, *equabus*, *mulabus*, *filiabus*, *&c.* Sed ista posteriores repudiarunt. Cicero: *Terentiæ & Tulliæ duabus animis suis.* Varro sæpe de fœminis dicit *equis* & *mulis*. Et Plautus Stichô: *Gratulabor adventum vestrum filiis, non filiabus*. Cicero pro Rabirio dixit: *A Jove cæterisque diis deabusque pacem peto*: quia aliter *Deos* & *Deas* distinguere non poterat, ut Demosthenes, quem imitabatur, pro coronâ his verbis fecerat: θεοῖς εὔχομαι πᾶσι καὶ πάσαις.

[1] *Secunda Declinatio.*

Altera *ER*, *US*, *UM*, *vir*que *Satur*que
EUS ponito Græcis.
[2] *Vir*, *puer* excrefcunt: velut *R*, fi *RUS*
dedit olim.
US, per *E*, mutabit quintus: *Deus* excipe
tantum:
[3] Sed proprium per *IUS*, dabit *I*. dic *mi*
quoque *fili*,

1 Hæc fex habet fines, feu terminationes, *er*, *us*, *um*, *vir*, *ur*, & *eus* Græcum, *Orpheus*, *Pentheus*.

2 *Vir*, *puer excrefcunt.*] Multa per *Apocopen* in *r* nunc definunt: quæ olim definebant in *rus*, adeòque in genitivô crefcere videntur: ut *Vir* cum compofitis *levir*, *trevir*, *puer*, *fatur*, *gibber*, *adulter*, *focer*, *gener*, *Iber*, *ceter*, *presbyter*, & *liber*, compofita à *gero* & *fero*, ut *Armiger*, *furcifer*.

3 *Sed proprium per IUS*, *dabit I.*] Fallitur Prifcianus, qui lib. 7. veteres contra hanc regulam putat *Laërtie* dixiffe, pro *Laërti*, nec enim proprium nomen eft *Laërtius*, fed appellativum, ut fit *Laërtius filius*, *Laërtia prolas*, *Laërtium prædium*, pro, *Laërta*. Accius, opinor, in verfu, quem à Cicerone ufurpatum Fabius memorat: *Nifi quo Ulyffes rate evafit Laërtius.* Rectè igitur Jul. Cæfar Stella in verfu ad Francifcum à Caftro, *Caftrie* dixit: nam Francifcus *Comes Caftrius*, eft idem, quod *Caftri Comes*, vel *à Caftro*, aut *de Caftro*, fivè *Caftrenfis Comes*: qui Stellam eô nomine reprehendunt, etfi ridicula res eft elementarius fenex, cincticulô præcincti in fellâ apud Grammatices magiftrum rectè affederint, Prifcianum fcil. condifcipulum habebunt. Etfi is fuâ fponte refipuit, ut ex libro ejus XVIII. apparet: ubi de *Poffefsivorum vocativis* præcipiens, rectè dici fatetur: *O genitor nofter Saturnie, maxime divum.* Et, *Evandrie fili*,

Dique dei, atque *deis dis.* Hic sed sæpe poëtæ
[1] *Orpheos*, *Androgeo* patrio, dantque *Orphea* quarto.

[2] *Tertia Declinatio.*

Tertia dat varios fines tamen *IS* [3] genitivo.
[1] *A*, præ-

fili, & *Telamonie Ajax*. Simili certè ratione *Delie* vocativus est à *Delius*, Apollo apud Statium in 5. Thebaid. *Julius* & *Pompejus* interdum sunt adjectiva, ut *Julius fuit*, *Pompeja domus*, & tunc Vocat. eorum ab *ius* fit *ie*, ut *Ensis Julie*. Sed cum sunt nomina propria, Vocativus exit in *i*. ut *Juli*.

1 *Orpheos*, *Androgeo*.] In genitivô poëtæ dicunt *Orpheos*, *Peleos*, *Pentheos*: & etiam *Androgeo*, pro *Androgei*, & in accusativô *Orphea*, *Pelea*. Sed hæc merè Græca sunt, & è suis fontibus haurienda.

2 Genitivus singularis hujus declinationis (ait Sanctius) usu melius, quam regulis addiscitur: nihilominus tamen eum paucis carminibus perstrinximus. Et hæc notanda præterea duximus. Multa in hoc genitivô videntur irregularia, quæ non sunt, si antiquam recti seu nominativi positionem consideres. *Non quia rectus varius esse potest, debet declinatio mutari*, ait Servius. Et Charisius lib. 1. *Omnia* (inquit) *in declinatione vocabula non plus unâ syllaba crescunt:* Rursus Ibidem: *Ancipes dixerunt veteres cum ratione, ne genitivo Ancipitis duabus videretur syllabis crescere.* Plaut. Rud. *Post altrinsecus est securicula ancipes.* Hæc igitur colligamus, quæ propter veterem positionem videntur nunc irregularia.

Arpinas, *atis*: olim *hic* & *hac Arpinatis* & *hoc Arpinate*.
Sic *Aletrinas*, *Mæcenas*, *Sutrinas*, *nostras*, *vestras*, *cujas*.
Anio & *Nerio*; gen. *Anienis* & *Nerienis*, quia olim *Anien* & *Nerien*.
Biceps, & reliqua à *caput* & *capio*, ut *municeps*, olim

1 *A*, præstabit *ATIS*. Non crescunt nomina per *E*.

2 *ONIS* ab *O* : *caro carnis*, *nemo*, *cardo*, *homo*, *Apollo*.

3 *DO*, *GO*, fæmineum, *margo*, *ordo*, *turbo* dat *INIS*.

Unedo fert *ONIS*: *Anio*, *Nerio*que dat *ENIS*.

4 Crescit *Is*, *L*, *N*, *R*, *T*. *lac lactis*, *caput*, *itis*.

olim *bicipes* & *municipes*.

Caro, *carnis*, quia olim *hæc carnis*.

Ceres, *Cereris*, quia olim *hæc Cereris*.

Glis, *gliris*, quia olim *hic gliris*.

Hepar, *hepatis*, quia olim *Hepas*.

Jecur, *jecoris* & *jecinoris*, quia olim *jecor* & *jecinor*.

Iter, *iteris* & *itineris*, quia olim *iter* & *itiner*.

Jupiter, *Jovis* & *Jupitris*, quia olim *hic Jovis* & *Jupiter*.

Impuber, *impuberis*. *Impubes impubis*.

Lac, *lactis*, olim *hoc lacte lactis*.

Mel, *mellis*. *Fel*, *fellis*. Olim *hoc melle*, *felle*.

Pollis, *pollinis*, quia olim *pollen*.

Robur, *roboris*, quia olim *robor*. Sic *ebur*, *femur*, *jecur*.

Sanguis, *sanguinis*, quia olim *sanguen*.

Senex, *senis*, quia olim *senex senicis*.

Supellex, *supellectilis*, quia olim *hæc supellectilis*.

Turbo, *turbonis* semper: at *Turben turbinis*.

1 *A*, *præstabit ATIS*.] Ut *Poëma*, *poëmatis*. In *e* desinentia in genitivô non plures habent syllabas, ut *Altare*, *altaris*, *monile*, *monilis*.

2 *ONIS ab O*.] Ut *Lectio*, *lectionis* : *pellio*, *pellionis* : *Phrygio*, *phrygionis* : *ardelio*, *ardelionis* : *cento*, *centonis* : *carbo*, *carbonis* : *latro*, *latronis*.

3 *DO*, *GO*, *fæmineum*.] *Libido*, *libidinis* : *caligo*, *caliginis* : *rubigo*, *rubiginis*.

4 *Crescit*, *IS*, *L*, *N*, *R*, *T*.]

1 *MEN*, *CEN*, *pecten*, *INIS*, jungas simul *inguen* & *unguen*.

2 *ON*, aliquando *ONTIS* Græcis: 3 *cor* nataque *cordis*.

4 *E*, perdunt *imber* cum turbâ, *acer*que *alacer*que,

Et *celeber*. Latium in *STER*, *TER*, tollito *later*.

Robur, *ebur*, *femur* atque *jecur* mittuntur in *O*, *is*.

Postulat *AS*, *ATIS*, sed *ADIS* dat Græcus & *ANTIS*,

Vas, *vadis* & *vasis*, *as*, *assis*, *mas*, *maris* optat.

5 *ES*, dat *ITIS*, *Cereris*que, *Ceres*, *ETIS*, *ariete*, *perpes*.

Præ-

Ut *Sal*, *salis*: *vigil*, *vigilis*: *sol*, *solis*: *consul*, *consulis*: *Cæsar*, *Cæsaris*: *Gaspar*, *Gasparis* (nam vervecum crassô sub aëre natorum est dicere, *Caspaarus*, *Caspaari*) *Amilcar*, *Amilcaris*: *passer*, *passeris*: *color*, *coloris*: *murmur*, *murmuris*: *Titan*, *Titanis*: *lien*, *lienis*: *Delphin*, *Delphinis*: *canon*, *canonis*.

1 *MEN*, *CEN*.] *Agmen*, *agminis*: *numen*, *numinis*: *fidicen*, *fidicinis*.

2 *ON*, *ONTIS*.] *Laöcoon*, *Laöcoontis*.

3 *Cor*, *nataque cordis*.] *Excors*, *vecors*, *socors* (non *socors*) *excordis*, *vecordis*, *secordis*.

4 *E*, *perdunt imber*.] Id est, *imber* cum compositis, ut *October* non crescunt, sed faciunt genitivum in *is* abjecto *e*, ut *Octobris*, *imbris*. Item nomina Latina in *ter* & *ster*, ut *Pater*, *mater*, *uter*, *venter*, *accipiter*, *pedester*, *equester*. Græca verò crescunt, ut *Stater*, *panther*, *halter*, *clyster*, ut & Latinum *later*, quod facit *lateris*.

5 *ES*, *dat ITIS*.] *Comes*, *comitis*: *limes*, *limitis*: *palmes*, *palmitis*.

*Præpes, hebes, paries, teres, indiges, interpres*que.
Inquies & *locuples*, *magnes* & cætera Græca.
EDIS, *pes*, *merces*, *hæres*, [1] *IDIS*, à *sedeo* ortum.
[2] Non crescit *vates*, *verres*, proprium & muliebre;
Sed *teges* atque *seges*, *abies*que *quies*que dat *ETIS*.
[3] *IS*, non crescit: *IDIS*, fac Græca, *lapis* quoque *cuspis*.
ITIS, dic *Samnis*, *lis*, *Quiris*: *glis* sed in *IRIS*.
Impubis, *cucumis*, *pulvis*, *vomis*, *cinis* *ERIS*.
Pollis, *sanguis* *INIS*: *Simois* *Pyrois*que dat *ENTIS*.
OS, *ORIS*, ceu *flos*; *OTIS*, sed *compos* & *impos*.
Et Græca atque *nepos*, tum *dos*, *cos* atque *sacerdos*.
Quædam *OIS*, ut *Minos*, *custodis*, *bos bovis*, *ossis*.

1 *IDIS*, *à sedeo ortum*] *Obses*, *obsidis*. Sic *reses*, *deses*.

2 *Non crescit proprium & muliebre*] Ut *Achilles*, *Achillis*: *Ulysses*, *Ulyssis*: *ambages*, *ambagis*: *clades*, *cladis*: *cautes*, *cautis*: *compages*, *compagis*. Sic *Dapes*, *fames*, *feles*, *indoles*, *labes*, *moles*, *nubes*, *proles*, *rupes*, *sepes*, *suboles* (non *soboles*,) *strages*, *tabes*, *vulpes*.

3 *IS*, *non crescit*.] Ut *Avis*, *pelvis*, *messis*, *febris*, *clavis*, *turris*, *restis*, *navis*, *securis*.

[1] *US*, dat *ERIS:* ſed *ORIS*, *lepus*, atque *decus*, *facinus*ſque,
Et *nemus*, & *tergus*, *pectus* cum *tempore*, *frigus*,
Hoc *pecus* & *littus*, *corpus*, cum *fœnore*, *pignus.*
UDIS, dat *ſubſcus*, *palus*, *incus*, dat *ſalus* *UTIS*,
Intercus, *virtus*, [2] *ſervit*que *juven*que *ſenectus.*
Grus & *ſus* dat *UIS*. *Tellus* [3] monoſyllabaque *URIS*.
[4] *POUS* deducit *ODIS*, ſed in [5] *UNTIS* oppida quædam.
Æs, *aris*, *pres prædis* habent: *Laus*, *fraus* petit *AUDIS*.
S, ſine vocali (ut *frons*, *lens*, *puls*) vertitur in *TIS*.
Lens, *frons*, *glans*, *nefrens*, *libripens DIS:* *aucupis anceps.*
[6] *I.* mediat cum *BS*, *PS*, ſyllaba finit, *hiem*ſque.

E,

1 *US, dat ERIS.*] Ut *Acus*, *fœdus*, *funus*, *genus*, *glomus*, *latus*, *munus*, *olus*, *onus*, *opus*, *pondus*, *rudus*, *ſcelus*, *ſidus*, *vellus*, *vetus*, *Venus*, *viſcus*, *ulcus*, *vulnus.*

2 *Servitque, juvenque, ſenectus*] id eſt, *ſervitus*, *juventus.*

3 *Monoſyllabaque URIS.*] Ut *Pus puris*, *mus muris*, *crus*, *plus*, *rus*, *tus.*

4 *Pous deducit ODIS.*] Ut *Tripus*, *tripodis: apus*, *apodis.*

5 *UNTIS oppida*] *Trapezus*, *Trapezuntis.*

6 *I. mediat cum BS, PS, ſyllaba finit.*] Ut *Trabs*, *plebs*, *ſeps*, interpoſita litera *i* faciunt

E, per *I*, mutabunt polysyllaba, *principe*, *calebs*.

X, in *CIS* verte, ut *fax*. *LECTILIS* edo *supellex*.

1 (Demtô *halex*, *vervex*) *E* per *I*. polysyllaba vertunt.

In *GIS*, *lex*, *grex*, *rex*, *remex*, *Phryx*, *conjuge*, *mastyx*,

Frugis & *impetigis*, *Styx*, *stryx* & pleraque Græca.

CHIS dat *Onyx*: *nox noctis* habet, *nivis* & *senis* ede.

2 Fæmineum *IS*, non crescens *EM*, sive *IM*, dato quarto.

IM, *sitis* & *tussis*, *vis*, *buris*, *pelvis* habebunt.

3 Græca in *IS*, *IM*, sive *IN* mittunt parisyllaba, ut *IRIS*.

E 5 1 Sex-

ciunt *trabis*, *plebis*, *sæpis*. Sic *Hiems hiemis*. *Princeps*, *cœlebs* mutatô *e* in *i* faciunt *Principis*, *cœlibis*.

1 *Demtô halex.*] Nomina plurium syllabarum in *ex* desinentia, faciunt genitivum in *icis*, *e* versa in *i*, ut *Pollex*, *pollicis*. Sic *Culex*, *latex*, *cimex*, *ramex*, *carex*, *codex*, *imbrex*, *index*, *judex*, *pellex*, *podex*, *pumex*, *vertex*, *remex*, quod facit *remigis*. Excipe *halex halecis*, *vervex vervecis*. *Vibex*, non rectè scribitur, sed *Vibix*, *vibicis*. Græca *Hipponax* & *Astyanax* faciunt, *Hipponactis*, *Astyanactis*.

2 *Fœmineum IS*, *non crescens.*] Id est, omnia nomina fæminina in *is* finita, non crescentia in genitivô, faciunt accusativum in *em* aut *im*, ut *Ovis*, *ovem* vel *ovim*. Sic *Pestis*, *messis*, *bilis*, *vallis*, *vestis*, *febris*, *clavis*, *turris*, *restis*, *sementis*, *puppis*, *navis*, *securis*, *partis* priscum *partim* & *partem*,

1 Sextus *E* vult semper; sed *E* aut *I*. postulat 2 *imber*,
Atque adjectiva, ut *pugil* & *TRIX:* adde *supellex*,
Amne, *ignis*, *postis*, *vectis*, *rus*, *anguis* & *unguis*.
Quartus in *EM*, sive *IM*, sexto *I*, semper dabit aut *E*.
3 *AL*, *AR*, *E*, neutrum *I*, dat; sed *E*, *far*, *nectar*, *jubar*, *hepar*.

Plus,

tem, ut *lentis lentim* & *lentem*.

3 *Græca in IS.*] Ut *poësis*, *heresis*, *genesis*, *syntaxis*, *metropolis*, *Alexis*, *Paris*, *Tibris*, *Iris*.

1 *Sextus E vult semper*] Regula quidem talis est, sed veteres tamen promiscuè in *e* & *i* ablativum æquè ac dativum terminabant. Dativi exempla sunt Ovid. Fast. lib. 6. extremô: *In quâ par facies nobilitate fuit*. Lucil. *Esuriente leoni ex ore exsculpere predam*. Propert. *Et quoscumque meo fecisti nomine versus*, pro, *nomini meo*, id est, *mihi*. Idem: *Cum temere anguineo creditur ore manus*. Virg. *nec sospite dirum Optabis nato funus pater*. Ubi Servius: *Sospite pro sospiti*, qui etiam, *Alite* dativum putat apud Hor. *Scriberis Vario Mæonii carminis alite*. Jam in ablativo Plaut. Lucr. & Varro dicunt *parti*, pro, *parte*. Cato, *Segeti* pro *segete*. Virgilius *capiti*, pro, *capite*. Cato, *fini*, pro, *fine*. Lucret. & Cicero *colli* & *orbi*, pro, *colle* & *orbe*. Ovidius, Lucretius, & Catullus *Mare*, pro, *mari*. Ovidius *Fonte perenne*, pro, *perenni*: *Porcâ bimestre*, pro, *bimestri*: *Sagittâ cœleste*, pro, *cœlesti*. Lucanus *Natale*, pro, *natali*. Varro *Collò breve*, pro, *brevi*. Cicero *Ab homine Arpinate. Ex municipio Alatrinate*. Livius *In Capenate agro*. Sic in ablativo auctores indifferenter dicunt, *Carthagini* & *Carthagine*, *ruri* & *rure*, *luci* & *luce*, *mani* & *mane*, *vesperi* & *vespere*, *tempori* & *tempore*, *bili* & *bile*.

2 *Imber*, *atque adjectiva*.] Ut *Imber*, *imbre* vel *imbri*.

Sic

Plus, *pluri* melius: [1] sic *IM* aut *IN* dantia quarto.

[2] *ES*, recto & quarto: sed *IA*, cum sextus habet *I*.

Comparativa tamen per *A*, solum, *plus*que *vetus*que.

[3] *UM*, patrius, sed *apis* dat *IUM*, *imber*, *uter*, *caro*, *linter*.

Quæque in *IA* mittunt rectum, queis addito *aplustra*.

[4] *ES*, *IS*, non crescunt (*panis*, *juvenis*, *canis*, *UM* dant.)

[1] Sed

Sic *October*, *December*. Adjectiva, ut *facilis*, *cœlestis*, *natalis*, *perennis*, *prudens diligens*, &c. Similiter ablativo in *e* & *i* desinunt. Sic *Vigil* & *pugil*, *victrix*, *genitrix*, *meretrix*, *suppellex*, *suppellectile* & *suppellectili*.

3 *AL*, *AR*, *E*, *neutrum I dat.*] Ut *Animal animali*, *pulvinar pulvinari*, *monile monili*.

1 *Sic IM aut IN dantia quarto.*] Quæ in accusativo habent *im* vel *in*, eadem in ablativo habent *i*. ut *Poësim*, *Poësi*: *Syntaxin*, *Syntaxi*: *Alexin*, *Alexi*.

2 *ES*, *recto & quarto.*] Nomina tertiæ declinationis habent nominativum & accusativum pluralem in *es*, ut *Sermones*, *laudes*, *homines*, *milites*. Neutra in *a*, & in *ia*, si ablativus eorum singularis desinat in *i*, ut *Corpora*, *pecora*, *facilia*, *cœlestia*. Comparativa tamen neutra in *a* tantum desinunt, ut *meliora*, *majora*. Sic *vetera* & *plura*, etsi antiqui *pluria* dixerunt.

3 *UM*, *patrius.*] Genitivus pluralis in *um* exit; ut *hominum*. Veteres tamen etiam *hominium* dicebant, *civitatium*, *meretricium*, *carnificium*. *Mensium*, pro *mensium*, Ovid. 8. Metam.

4 *ES*, *IS*, *non crescunt.*] Ut *Cædes cædium*. Sic *proles*, *moles*, *labes*, *clades*, *nubes*, *sedes*, *ovis*, *vestis*, *vallis*, *canalis*.

1 Sed monosyllaba *IUM*, præter, *dux*, *nux*, *sue*, *grus*, *frux*,
Ren, *fur*, *flos*, *mos*, *Tros*, *grex*, *lex*, *rex*, *vox*, *laus*, *pes*, *prex*.
Atque *boum*, *bos*, *bubus*, *bobus* pone dativo.
Tertius est in *IBUS*, sed 2 *ATIS* magè neutra Pelasga.
3 Tres casus Græcos retinent hic sæpe poëtæ,
Si crescat nomen, ceu *Pallados*, *Hectora*, *Troas*.

Quarta Declinatio.

4 Quarta dat *US*, recto dat & *U* prius invariatum.

Dant

1 *Sed monosyllaba IUM.*] Ut *As*, *æs*, *ars*, *arx*, *bes*, *car*, *calx*, *cor*, *cos*, *crux*, *crus*, *daps*, *dens*, *dis*, *dos*, *falx*, *fax*, *fex*, *faux*, *fons*, *frons*, *glans*, *glis*, *glos*, *gens*, *gryps*, *jus*, *lar*, *lanx*, *lens*, *lis*, *mas*, *mens*, *merx*, *mons*, *mus*, *nex*, *nix*, *nox*, *os*, *pax*, *pars*, *par*, *pres*, *plebs*, *pix*, *pons*, *puls*, *plus*, *pus*, *ros*, *rus*, *sal*, *seps*, *scobs*, *stirps*, *strix*, *sors*, *trabs*, *trux*, *vas*, *urbs*. Ista genitivum pluralem habent in *ium*, de Grammaticorum quidem sententiâ, nec enim omnia apud auctores inveniuntur.

2 *ATIS mage neutra Pelasga.*] *Poëma* in dativô & ablativô plurali facit *poëmatis*.

3 *Tres Casus Græcos*] Dicunt Poëtæ in genitivô, *Pallados* à *Pallas*, in accusativo, *Hectora* ab *Hector*, & *Troas* à *Tros*.

4 *Quarta dat US.*] Terminationes quartæ declinationis sunt *us*, & *u* indeclinabile: nam illud obsoletum est, quod Cicero in Arato dixit *genus* in genitivo à *genu*, & Lucanus *Cornus* à *cornu*. Sicut etiam obsoluerunt Genitivi singulares in *i*, ut *Senati*, *Questi*, *Adventi*. Plaut. Cas. *Egredi-*

Dant *UBUS*, hæc quatuor, *portus*, *tribus*, *arcus* & *artus*.

Quinta Declinatio.

1 *ES*, olim patrius: sed & *E*, *II*, sæpe poëtæ.

ERUM, *EBUS*que caret pluralis: tolle *dies*, *res*.

Non Cicero voluit *specierum*, nec *speciebus*.

RE-

ditur Senati columen præsidium populi. Aul. *Nihil hic est quæsti furibus*. Ter. Phorm. *Ubi Patris adventi in mentem venit.*

1 *ES, olim patrius.*] Veteres in genitivo dicebant *dies* & *die* & *dii*: in dativô *die* & *dii*: in ablativo etiam *diu*. Hinc *Diu noctuque*; nam *noctu* esse ablativum, sicut *lucu*, pro *luce*: apparet ex hoc Ennii; *Hâc noctu filô pendebit Hetruria tota*: & Quadrigarii: *Senatus de noctu convenire*, *noctu multa domum dimitti*. Priscianus lib. 8. *Veteres frequentissimè inveniuntur similem ablativo protulisse in hâc declinatione tam genitivum, quam dativum, ut* Sallust. *Dubitavit acie pars*, pro *aciei*. Virgil. *Libra die somnique pares ubi fecerit horas*, pro *diei*. Ovidius quoque *fide*, pro *fidei* posuit. 6. Metam. *Utque fide pignus dextras utriusque poposcit*, Cic. pro S. Roscio, *pernicii* dixit, à *pernicies*. Pacuvius, *progenii* à *progenies*. Virgil. & Cælius historicus, Charisio teste, *dii* à *dies*. Plautus in Mercatoris prolog. *Amatores, qui aut nocti, aut dii, aut soli, aut lunæ miserias narrant suas*. Ita legit Servius; qui etiam *fames*, *famii*, veteribus dictum testatur. Varro scilicet genitivo *fami* dixit, teste Charisio, in dativo similiter Plautus Stich. act. 2. sc. 1.

REGULÆ DE VERBORUM
Præteritis & Supinis.

OMnes has Regulas centum & septuaginta versibus hexametris feliciter complexus est Emmanuel Alvarez è Societate Jesu, quos ex ejus Grammaticâ pueros petere, memoriæque mandare suadeo. Etsi enim dubium non habeo, quin ediscendis 1141. sententiis illis in *Mercuriô bilingui* positis, verba pleraque omnia inflectere jam didicerint, minimè tamen disconducet, eos regulam certam habere, ad quam timentes memoriæ fidem ac dubitantes respiciant. De *Supinis* supra demonstravi, ea perperam pro verbis haberi, cùm vera & germana sint nomina quartæ declinationis, ex participiis passivis in *TUS* formata: nihilominus tanti est, pueros versibus illis ediscendis certo scire, cum quæ singulorum verborum participia sint passiva, tum quæ quartæ declinationis nomina saltem in accusativo & ablativo casu ex participiis illis efficta extent: nam neque omnium verborum *Supina* sunt tradita, neque eorum ferè alii casus, quam in *UM* & *U* exeuntes, sunt inventi. Verbi gratia: *Promtu*, est ablativus è participiô factus, quod præpositio arguit, cum legitur, *In promtu est*. Si quis jam dicatur *Ivisse promtum ex arca pecuniam*, erit accusa-

cusativus suppressa præpositione *ad*, velut in *Syntaxi* planum fecimus. Sed *homo magnô natu*, *tantus natu*, *major natu* legimus, nec tamen *natum*. Similiter nec *Suppetias*, *inficias*, *instar*, *impete*, alió casu inventa sunt, quæ tamen propterea ex nominum censu nemo exegerit. *Impetibus* tamen *crebris* dixit Lucretius, & Septimius Serenus *Ad instar*, sicut *ad modum*. Paulus verò Jurisconsultus, *Ire ad inficias*, pro *inficiatum*, quo modo *Ire ad suppetias*, est *ire ad suppetiatum* sive *auxiliatum*. *Suppetia* est apud Plautum Amph. a. 5. s. 1. *Non metuo quin mea uxori latæ suppetiæ sint divinitus.* Sabin. Epist. Demoph. *Non equidem infiteor*, *multum clamavit uterque*.

PROSODIA.

Regulæ de Syllabarum Quantitate.

OMnem Prosodiæ Latinæ rationem versibus quasi centum sexaginta idem Alvarez ita explicuit, ut nihil præterea desiderandum videatur. Magister meus Sanctius, & alii, qui eâdem de re versus contexuêre, minus mihi satisfaciunt. Ad Alvari ergo Acroasin adolescentes mitto, nec eos modò, quibus ingenium ad poëticam factum sortito obtigit, sed etiam quos sivè inter legendum, sivè in cædendo sermones ignoratâ syllabarum quantitate ludibrium aliis debere pudet.

DE SYNTAXI

seu Constructione.

Quid est Syntaxis?

Est debita partium orationis inter se compositio.

Quotuplex est Syntaxis?

Duplex: *Regularis* & *Irregularis* sive *Figurata.*

Quid est Syntaxis Regularis?

Est compositio inter se partium orationis consentanea regulis artis.

Quotuplex est Syntaxis Regularis?

Duplex. *Concordia* & *Rectio.*

Quid est Concordia?

Est partium orationis, sivè ejusdem, sivè diversi generis inter ipsas convenientia, ut in *Vir bonus*, conveniunt inter se partes ejusdem generis, quia utrumque nomen est. Sed in *Virtus laudatur*, est convenientia partium diversi generis, cum altera nomen sit, altera verbum. Hæc autem *Concordia* vel propriè, vel impropriè dicitur. Propriè quidem de nominibus, verbis & participiis, quæ aliquid tertium habent, in quo conveniant: Impropriè verò de particulis, cum ex consensu hominum sivè instituto unà ponuntur, ut *Ne dicas*, *Non dices*, *Ne dic*, *Utinam viveret.*

Quid

Quid est Rectio?

Est certi casus adsciscendi potestas. Ut in *Filius Dei*, nomen substantivum adsciscit sibi genitivum. In *posuit animam*, verbum activum adsciscit accusativum, *pro peccatoribus*, præpositio adsciscit ablativum.

DE
CONCORDIA NOMINIS.

Quotuplex est Concordia nominis?

Quadruplex: Alia enim est concordia nominis substantivi cum adjectivô, alia nominis relativi generalis cum nomine antecedente, alia nominis relativi specialis seu reciproci cum nomine antecedente, alia nominis cujuscunque cum verbo personali.

Quæ est regula Concordiæ nominis Substantivi cum Adjectivô?

Nomen substantivum sivè expressum, sivè suppressum, cum adjectivo consentit numerô & casu, † ut *Mali corvi malum ovum. De meô sumtus facio*, pro, *meô ære. Delphica laurus*, pro, *Delphica arbor laurus. Triste lupus stabulis*, pro, *triste negotium*, id est, *tristis res lupus est stabulis.*

F *Quæ*

† Adjectiva nullum genus habere dixi. Itaque adjectivum in genere cum substantivô nomine convenire non potest. Illa quippe duo dicuntur convenire, quæ aliquid tertium commune habent. Itaque cum dicis *vir bonus*, non conveniunt ista duo nomina in genere, cum *ho-*

Quæ est regula Concordiæ nominis relativi generalis cum nomine antecedente?

Nomen relativum generale semper collocatur inter duos casus unius nominis expressos aut suppressos, quorum antecedentem refert in genere & numerô, cum sequente convenit in numerô & casu, ut *Vidi hominem, qui homo sedebat.* Nihil autem refert sivè casus sint expressi, sivè suppressi ac subintelligendi: nam aliàs supprimitur antecedens casus, ut *Nemini credo, qui dives blanditur pauperi*, pro, *nemini diviti credo:* aliàs supprimitur sequens casus, ut *Odi sapientem, qui sibi non sapit*, pro, *qui sapiens:* aliàs uterque casus supprimitur, ut *Sunt quos arma delectant*, pro, *sunt homines, quos homines arma delectant.*

Quæ sunt regulæ Concordiæ nominis reciproci cum nomine antecedente?

Prima.

Ambiguitatis evitandæ causâ nomen reciprocum cum primô & præcipuô suppositô convenit, sed ubi nullum ambiguitatis est periculum,

bonus, velut adjectivum, nullum habeat genus, sed tantum terminationem generi masculino attributam. Potest ergo Magister, si sic ei videatur, regulam de *nominum Concordiâ* in puerilis ætatis gratiam sic formare: *Nomen substantivum sivè expressum, sivè suppressum cum adjectivô consentit in numerô, casu & generis terminatione.* Ita *vinum forte* habent ejusdem generis, neutri puta, terminationem. Ex versibus enim de genere terminationis jam constitit, nomina in *um* esse generis neutri, similiterque in *e*.

lum, indifferenter reciprocum & quodvis aliud relativum cum suppositô consentit, ut *Homines à Deô discedunt propter peccata sua.* Hic reciprocum *sua*, cum primo supposito *homines* relativè convenit. *Cepi passerem in nidô suo*, vel *ejus* vel *ipsius*, promiscuè dicitur: nam ubi prima est vel secunda persona, ibi non est periculum ambiguitatis, sicut etiam in tertiis personis sæpe sermo dubius esse non potest, adeoque non refert reciproco, an quo alio relativo utaris, ut Cicero: *Camillus mihi scripsit te locutum esse cum eô*, pro, *secum. Ulciscentur eum mores sui* vel *ipsius*. Plautus. *Suam rem sibi salvam sistam, si illo advenerit*, pro, *sistam ei rem ipsius salvam.*

Secunda.

Nomen reciprocum & alia relativa indifferenter cum præpositione *inter* consentiunt, ut *Contendunt inter se docti. Contentio est doctorum inter se*, vel *inter ipsos.* Plautus, *Dicam cognatis, ut bona mea inter eos partiant*, pro, *inter se.*

Tertia.

Nomen reciprocum cum nomine *quisque* consentit, ut *Justitia suum cuique tribuit. Quisque suos patimur manes.*

Quæ est regula Concordiæ cujuscunque nominis cum verbô personali?

Nomen cum verbô personali in solô nume-

 rô

rô convenit, ut *Probitas laudatur & alget.* In † personâ non potest convenire, cum omnia nomina sint tertiæ personæ, præter *ego*, quod est primæ, & *tu*, quod est secundæ, & relativa pleraque, quæ sunt omnium personarum, ut *Qui sciam*, *qui scias*, *qui sciat*, *uter sumus*, *uter estis*, *utri sunt.* Nominativus in oratione affirmante aut negante cum verbô sivè expressô, sivè suppressô in numerô convenit, ut *Triste lupus stabulis. Dulce bellum inexpertis.*

DE RECTIONE NOMINIS.

Quotuplex est Rectio Nominis?
Duplex, *Vera* scilicet & *Falsa.*

Quo-

† Dixi etiam, *Personam esse specialem numeri verbalis differentiam.* Nomina ergo personam nullam habent, adeóque in personâ cum verbis convenire non possunt. Habent tamen aptitudinem ad personam, ut ei accommodari possint. Et duobus quidem nominibus *ego* & *tu* exceptis, quorum illud primæ tantum; hoc secundæ personæ verbis aptum est; itemque relativis quibusdam, ut jam *sexta Concordiæ nominis regulâ* monui; cætera nomina omnia tertiæ verborum personæ accommodantur. Itaque cùm regula nostra de *Concordiâ verbi finiti* dicit, *Omne verbum finitum habet pro suppositô nominativum*, intelligendum est, nominativum personæ verbi accommodabilem sivè habilem. Nam si dicas *ego docet*, convenit quidem verbum finitum cum nomine in numerô, sed nomen illud non est habile personæ verbi. Hâc ergo de re Magister discipulos monere poterit.

Quotuplex eſt vera Rectio Nominis?

Quadruplex: Alia enim eſt Rectio nominis ſubſtantivi cujuſcumque: alia nominis ſubſtantivi verbalis, ſivè à verbô derivati: alia nominis adjectivi ex participiô activô facti: alia denique adjectivi participio paſſivo ſimilis.

Quæ eſt regula Rectionis nominis Subſtantivi cujuſcumque, ſive in genere?

Solum nomen ſubſtantivum ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum regit, ſivè adſciſcit caſum genitivum, ſivè: Omnis genitivus à nomine ſubſtantivo expreſſo aut ſuppreſſo regitur, ut *Lectio librorum Ciceronis. Nummus auri. Accuſo te furti*, ſubaudi, *crimine. Natus Romæ*, ſubaudi, *in Urbe. Quanti emiſti?* ſubaudi, *æris pretiô*: nam integra oratio ſecundum regulas eſt: *Pro quanti æris pretiô emiſti? Lumborum tenus mergitur*, ſubaudi, *fine*, pro, *uſque ad finem lumborum.*

Quæ eſt regula Rectionis nominis Subſtantivi Verbalis?

Nomen ſubſtantivum verbale plerumque genitivum, interdum verbi ſui caſum regit, ut *Lectio poëtarum. Claſſi propinqua domum itio dabitur. Meus è foro domum reditus. Juſtitia eſt obtemperatio legibus. Quid tibi me tactio eſt*, vel *tactus eſt*? pro, *Quid me tangis? Quid tibi ludos ſpectatio eſt*, vel *ſpectatus eſt*, pro. *Quid ſpectas ludos? Eo ſpectatum ludos*, pro *ad ſpectatum* vel *ſpectationem ludos* ſeu *ludorum*:

 Nam

Nam *spectatum*, non est verbum supinum, sed nomen verbale quartæ declinationis. Plaut. Aul. *Hic eam rem vult mecum adire ad pactionem*, pro, *ejus rei*. Vide Annotationes. †

Quæ est regula Rectionis nominis Adjectivi ex Participiô activô facti?

Nomen adjectivum ex participiô activô factum regit genitivum, ut *Amans uxoris*, *appetens alieni*, *amantior* vel *amantissimus suorum*. Cujus regulæ causa est, quoniam talia adjectiva faciem tantum adjectivi habent, sed vim substantivi. Imò in participio subauditur substantivum, ut *homo amans*. Plaut. Pseud. a. 1. s. 3. vers. 88. Pœn. a 3. s. 1. vers. 9. quia in eo

† *Victimam Sacerdotes mactatum eunt*, pro, *Sacerdotes eunt viam ad mactatum victimam*, pro, *victimæ*. Lucret. *Hostia concideret mactatu mœsta parentis*. Accusativus nempe *victimam*, regitur non ab *eunt*, sed à *mactatum*. Non ergo Latinè dices: *Victima mox mactatum iri videtur*, sed, *victimam*, quoniam à *mactatum* regitur. Integra porrò oratio secundum regulas talis est: *Videtur viam iri ad mactatum victimam*. Ubi *viam iri*, ponitur pro nominativo, quasi esset: *Itio* seu *profectio ad mactationem victimæ videtur*: sicut, *Viam istam iri mirum est, cum sit latronibus infesta*. Ita Cato dixit: *Contumeliam mihi factum itur*, non *contumelia*: nam integra oratio est: *Via itur ad factum contumeliam*, sicut, *Ille it viam factum mibi contumeliam*: ubi perspicuum est, *contumeliam* regi à *factum*, non ab *it*. Ita si quærenti *quid agitur?* respondeat quis: *Ligna cæsum itur*: quis non videat, *ligna* esse accusativum, & regi à *cæsum*, perinde ac si dixisset, *Ligna cæsum eo*, pro, *eo viam ad cæsum ligna*. Porrò *ire viam*, sivè *ire iter*, metaphoricè dicitur pro *conari*, sicut & *viam affectare* usurpatur, & *tendere* aut *intendere viam* sivè *iter*. Lucret. *Quod facere intendunt, nec adhuc conata patrantur*, pro, *quod facere conantur*.

eo latet ſubſtantivum formale, ut *amans amorem uxoris*, *Appetens appetitum alieni.*

Quæ eſt regula Rectionis nominis Adjectivi Participio paſſivo ſimilis?

Nomen adjectivum non niſi terminationem cum participiô paſſivô communem habens regit caſum verbi ſui, ut *Populabundus agros*, *Vitabundus caſtra hoſtium.*

Quot ſunt regulæ falſæ Rectionis nominis?

Sex, nimirum de ſex caſibus, qui à nominibus regi falſò dicuntur.

Quæ eſt regula de falſa rectione Nominativi?

Nominativus poſt verbum finitum, ſeu perſonale, à verbi ipſius ſuppoſito nomine regitur, ut *Cato ſcribit invitus.* Sed falſum eſt nominativum vel à nomine, vel à verbô regi, non enim hic *Rectio* eſt, ſed *Concordia*, quia nominativus prior, qui eſt verbi ſuppoſitum, nempe *Cato*, convenit cum verbo *ſcribit* in numero: Sed poſterior nominativus ad ſuppoſitum pertinens, nempe *invitus*, convenit partim cum ſuppoſitô in numerô & caſu, partim cum verbô in numerô.

Quæ eſt regula de falſâ Rectione Genitivi?

Genitivus à variis nominibus adjectivis regitur, ut *Plenus vini*, *dives agri*, *peritus juris*, *conſcius facti*, *ignarus omnium*, *miſer animi*, *integer vitæ.* Sed falſum eſt iſtos genitivos regi ab adjectivis, cum regantur Græcô more

vel à præpositione suppressa ἐκ vel ἕνεκα (quæ præpositiones significant Latinis, *De*, Italis *Di*, ut *Plenus vini*, fit *plenus de vinô*, *pieno di vino*) vel à suppressis nominibus *causâ*, *ergô*, quasi dictum esset, *Dives agri ergô*, *peritus juris causâ*, *miser animi causâ*, pro, *quod attinet ad agrum, jus, animum*. Potest etiam subaudiri nomen substantivum cognatum Adjectivi, & formam ejus significans, ut *dives divitiis*, *peritus peritiâ*, *miser miseriâ*. De quo videatur Auctar. Rudiment.

Quæ est regula de falsâ Rectione Dativi?

Dativus à nominibus similitudinem, utilitatem, facultatem, aut contrà significantibus regitur. Sed revera dativus à nullô nec nomine, nec verbô, nec aliâ quâvis parte orationis regitur, sed aptè cuivis orationi jungitur, cum acquisitionem aut ultimum finem, commodum, vel incommodum, objectum vel subjectum significat, ut *Sum dominus his adibus. Justitia est obtemperatio legibus. Abalienatio est rei traditio alteri. Dura est servitus homini opulento*, id est, *quæ servitur apud opulentum. Hic fur est mihi*, pro, *à me furatus est. Cupidus vino. Hoc mihi datur vitio*, pro, *hoc mihi additur ad meum vitium. Tibi deserit Hesperus Oetam*, pro, *tuâ causâ. Deus omnibus curat. Metuo tibi. Hoc vobis decet. Hoc mihi latet. Jussit mihi scribere*, id est, *scriptionem*. Lucr. 6. *Percolatur enim virus, retroque remanat Materies humoris, & ad caput, amnibus*

om-

omnis Confluit: ad caput amnium. Ibid. *Flamma tempestas Siculûm dominata per agros Finitimis ad se convertit gentibus ora.* Liv. 10. *Bellum Samnitibus populo jussit.* Et l. 9 *Bellum Hernicis jussum erat.* Plaut. Bacch. a. 2. s. 3. *Exorta est mihi hac tela.* Cist. a. 4. s. 2. *Exorditur sibi orationem.* Saluft. *Insidia Consuli non procedunt:* quæ structæ erant Consuli. Plaut. Trinum. a. 3. s. 2. *Cum mihi cassidem sumsero in caput.* Idem Bacch. a. 4. s. 9. *Pugnam conserui seni.* Propert. l. 2. el. 28. verf. 10. *Præ se formosis invidiosa Dea est.* Plaut. Aul. a. 3. s. 6. *Cui agno exta in sole inspicere etiam vivo licet,* pro, *cujus exta.* Asin. a. 1. s. 1. *Neminem metuo mihi.* Horat. *Parum sepulta distat inertia celata virtus.* Terent. *Sapiens stulto quid interest.* Cic. *Quicquid apud Cæsarem valebo gratia, valebo tibi.*

Quæ est regula de falsa Rectione Accusativi?

Accusativus à nominibus dimensionem aut partem aliquam totius significantibus regitur, ut *Vixit annos centum.* Vitruv. *Pila alta pedibus tribus, lata quaternis. Latus duas ulnas. Albus dentes.* Revera enim accusativus semper à præpositione expressa aut suppressa regitur, nisi sit vel infiniti verbi suppositum, ut *Volo scribere*, vel activi verbi appositum, ut *Rogo te.* Cum ergo dicitur: *Vixit annos centum*, subauditur præpositio *per*, quæ accusativum regit. *Latus duas ulnas*, subaudi *ad. Omnia Mer-*

F 5 cu-

curio similis, subaudi *per* vel *ad*. *Fractus membra*. *Albus dentes*. *Cætera lætus*, *sanctus alia*, subaudi *ad*, pro quo barbarè vulgo dicunt *quoad*.

Quæ est regula de falsa Rectione Vocativi?

Vocativus à nominibus *tu* & *vos* regitur, ut *Lectule deliciis facte beate meis*. *O dolor atque decus magnum rediture parenti*. *Huc venias hodierne*. Revera enim vocativus à nulla orationis parte regitur, etsi sæpe cum interjectione *O* conjungatur: sed tota composita oratio ad vocativum dirigitur, *Quid amice præmii erit, si hoc fecero*. *Esto tu Cæsar amicus*. *Audi Jupiter*, *audi tu populus Albanus*. *Dardaniæ stratus dextrâ miserande jaceres*. *Nate meæ vires, mea magna potentia solus*: ubi subauditur *ens*, pro, *tu*, *qui es meæ vires*. Plaut. Asin. a. 3. s. 3. vers. 101. *O Libane*, *ocellus aureus*, *donum*, *decusque amoris*, *Da meus ocellus*, *da mea rosa*, *da mi anime*. Propert. l. 4. el. 10. vers. 17. *Herculis ite boves nostræ labor ultime clavæ*.

Quæ est regula de falsa Rectione Ablativi?

Ablativus à nominibus adjectivis gradum comparationis, instrumentum, causam, modum aut similem circumstantiam significantibus regitur, ut *Doctior illô*. *Suô gladiô hunc jugulo*. Revera enim omnis ablativus à solâ præpositione expressâ aut suppressâ regitur, *Indoctior illô*, subaudi præpositionem *præ*, quæ ablativum regit. *Suô gladiô hunc jugulo*, sub-

au-

audi *cum. Dignus laude*, ſubaudi, *pro*, Horat. *Dignum præſtabo me etiam pro laude.* vel ſubaudi, *à*, pro, *quod ad laudem attinet:* nam *Dignus* eſt à δείκνυμι, id eſt *monſtro*, quaſi δεικτέον dicas ſeu digitô monſtrabile. Itaque etiam dicitur, *Dignus aliquid*, ſivè *ad aliquid*, ſimiliter ut *Arte inſignis*, pro, *ab arte*, ut ait Ovidius. Ter. Andr. a. 5. ſ. 3. *Dignus es cum tuâ religione odium.* Sic eſt in Bembi codice, & agnoſcit Donatus, quamvis neſciat quâ hoc ratione dictum ſit. Plaut. Aſin. *Ne id quidem me eſſe dignum exiſtimat.* Et Capt. a. 5. ſ. 2. *Non me cenſes ſcire, quid dignus ſim.* Et Pſeud. *Si tibi exoptem quantum dignus.* Et Mil. *Ad tuam formam illa ſola digna eſt.* Similiter *contentus aliquô* & *aliquid.* Plaut. Capt. a. 1. ſ. 2. *Si pauxillum potes contentus eſſe. Plenus vinô*, ſubaudi, *de. Magnô emere*, ſubaudi, *pro pretiô. Numerô militum impar*, *ſuperior aliis*, ſubaudi, *ab*, pro, *quod ad numerum*, *ad alia attinet.* Horat. *Viduus pharetrâ*, ſubaudi *à*. Virgil *Cur ego Ditis opacos Cogor adire lacus viduoſque à lumine Phœbi. Hortenſius fuit multis rebus Cicerone inferior*, pro, *fuit à multis rebus præ Cicerone inferior. Adoleſcens bonâ ſpe*, *magnô ingeniô*, *priſcâ fide*, *proſequi odiô*, *afficere honore*, *pace tuâ*, ſubaudi, *cum. Dives nummis*, *Egeo nummis*, ſubaudi, *à*, pro, *quod ad nummos attinet.* Sic *natione Græcus*, *genere nobilis*, *domô Italus*, ſubaudi *à*. *Pallet metu*, ſubaudi *à* vel *ex*. *Venit mane*, *luci*, *veſ-*

vesperi, *tempori*, subaudi *cum* vel *in:* nam ista sunt ablativi casus, sicut etiam *Natus Carthagini*. *Ruri vivit*, subauditur *in*. *Auctore Aristotele*, *Nerone Imperatore*, *Ardente sole*, subaudi *sub*. *Hoste superatô*, *lectis tuis literis*, subaudi *à:* quod significat *post*. *Horâ tertiâ*, subaudi *de* vel *in*. *More veteri*, subaudi *de* vel *ex*. *Cantando aliquem vincere*, subaudi *in*. *Glorior opibus*, subaudi *de*. *Privor potestate*, subaudi *à*. *Sacrifico vitulâ*, subaudi *cum*. *Fruor villâ*, pro, *fruor fructum ex villâ*. *Utor libris*, pro, *utor usum*, id est, *utilitatem capio ex libris*. *Potior pecuniâ*, pro, *potior potestatem à pecuniâ*. *Careo molestiâ*, pro, *careo carere* (id est, *caritatem*, sive ut vulgo dicunt, *carentiam*) *à molestiâ*. *Interdico tibi domô meâ*, pro, *interdico tibi interdictum à domô meâ*, id est, *quod ad meam domum attinet*. *Indigus omni auxilio*. Lucr. 5. Cæsar 3. belli civil. *Numero equitum multis partibus erat inferior*. *Amictus veste*, pro, *à veste*. Ovid. 5. Metam. *Ille sibi ablatus fulvis amicitur ab alis*. *Expers malo*, pro, *à malo*. *Inexpers mali*, subauditur *partem*.

DE SYNTAXI VERBI.

De Concordiâ Verbi.

Quotuplex est Concordia Verbi?

Duplex: alia est concordia verbi finiti seu personalis, alia verbi infiniti sivè impersonalis, quod vulgo infinitivi modi dicitur.

Qua

Quæ sunt Regulæ de Concordia Verbi Finiti?

Prima.

Omne verbum finitum, seu personale, habet suppositum, seu præcedentem nominativum, sivè expressum, sivè suppressum, sivè infinitô verbô aut aliâ oratione commutatum, cumque illô nominativó suppositô in numerô consentit, ut *Tu doces*, *Nos discimus*. Hic suppositum verbi seu nominativus præcedens est expressus. *Legis*, *audimus*, *ajunt*, *ferunt*, *pluit*, *lucescit*. In his suppositum verbi, seu nominativus præcedens est suppressus & subaudiendus, nimirum, *Tu*, *nos*, *homines*, *pluvia* vel *cœlum*, *lux*. Sic in *Miseret*, *tædet*, *pudet*, *piget*, *pœnitet*, subaudiuntur nominativi, *Misericordia*, *tædium*, *pudor*, *pigritia*, *pœnitentia*. In *Vivitur*, *curritur*, *statur*, *sedetur*, *egetur*, subaudis *vivere* seu *vita*, *currere* seu *cursus*, *stare* seu *status*, *sedere* seu *sessio*, *egere* sive *egestas*. Plaut. Stich. a. 5. s. 4. *Haud tuum est te vereri. Quid fit? Ligna casum itur*, pro, *Via itur ad casum ligna. Libet me epigrammata facere.* Hic oratio hæc, *Me epigrammata facere*, ponitur pro nominativo, quasi esset: *Mea factio* aut *factura epigrammatum libet*, id est, *jucunda est. Fugere vitium est virtus.* Hic suppositum verbi, *Fuga vitiorum*, commutatum est verbô infinitô, *Fugere vitia. Deprehendi miserum est.* Hic suppositum verbi, *De-*

Deprehensio, commutatum est verbo infinito; *Deprehendi*. Plaut. Aul. *Certum est Silvano potius credam, quam Fidei*, pro, *Ut credam Silvano*, sive *credere certum est*. Ubi nominativus *Creditus* vel *creditio* commutatus est hac oratione, *Ut credam*. Sic Capt. *Est miserorum ut malevolentes sint & invideant bonis*, pro, *Malevolentia & invidia est res miserorum*. Sic quæritur, *quis naves primus invenerit?* Hic suppositum verbi seu nominativus præcedens, nempe *Primus inventor navium*, commutatus est hâc oratione, *Quis naves primus invenerit?* Sic *Dicitur mulam peperisse*, nominativus præcedens, nempe *Partus mulæ*, commutatus est hâc oratione, *Mulam peperisse. Maja peperisse dicitur*. Est Græcismus Nominativi pro Accusativo. Sic *Multos homines quotidie mori dicitur*, pro, *Mors quotidiana multorum dicitur*. *In consilium iri videtur*, subaudi, *Viam:* ubi *Viam iri* habet vim nominativi, quasi esset *Via itio*, sicut *Viam istam iri mirum est, cum sit latronibus infesta*. Sic, *Multos venturos esse creditur*, pro, *multorum adventus creditur*. Liv. 42. 28. *Mihi magistratus creare jussum est*, pro, *Creatio magistratus est negotium mihi jussum*.

Secunda.

Verbum finitum seu personale sæpe habet appositum seu sequentem nominativum, ad suppositum verbi pertinentem, sivè cum eo in numerô consentiat, sive non, ut *Ego*

Ego didici hoc puer. Ego vocor Marcus. Tu captus es arbiter. Deus est animus. Tu fili esto sobrius. Nos sumus docti. Propert. *Nam cui non ego sum fallaci præmia vati.* Idem: *Una sit & cujus fæmina multa mala.* Sic possum dicere: *Quivis concubitus meretrici est nuptiæ. Quadriga fuere nota argenti.* Nominativus porrò appositus censetur etiam oratio nominativi vim habens, quem Scholastici nominativum *Virtualem* dicerent, non *Formalem*, ut Plaut. *Ego videor me eam vidisse prius.* Ubi hæc oratio, *Me vidisse*, vim habet nominativi, quasi esset, *Ego videor ejus visor*: sicut *Me vidisse eam mihi dolet*, pro, *Visus* aut conspectus *ejus mihi dolet.* Ita idem valent, *Servus videtur cunctator*, & *Servus videtur eum cunctari*: nam *eum cunctari* est nominativus, ut *eum cunctari apparet* vel *molestum est.*

Quæ sunt regulæ de Concordia Verbi Infiniti? Prima.

Omne verbum infinitum, sivè impersonale, habet pro supposito Accusativum expressum aut suppressum, ut *Scio te amare* vel *amari. Cupio scire. Vereor facere. Opto videre diem illum. Malo manere quam abire.* In his suppositum sivè accusativus præcedens *Me* supprimitur, cum integra oratio sit, *Cupio me scire*, &c. Ita Lucretius secundum regulam dixit, *Multa tibi me fingere possum.* & Sallust. *Omnes homines qui se student præstare cæteris ani-*

animantibus. Plaut. Epid. *Videor me vidisse eam prius*, pro quô figuratè dici solet: *Videor vidisse eam.* Idem Curcul. *Æsculapius mihi visus est eum ad me non adire*, pro quo ἐλλειπτικῶς dici solet: *Visus est ad me non adire:* Ita si dicam: *Servus videtur cunctari*, subauditur, *eum. Arbores videntur cadere*, subauditur, *eas:* ubi *eum cunctari*, valet idem quod nominativus *cunctator: eas cadere*, quod nominativus *Caduca* vel *Cadentes*, sicut ex secundâ regulâ paulô prius apparuit. Sed plerisque tamen figuratè, quam regulariter loqui magis placuit, maxime ubi infinitum substantivi nominis vim habet, ut *Sunt cantare pares*, pro, *à cantare* sive *à cantu*, *quod ad cantum attinet. Non mihi sunt vires inimicos pellere*, pro, *expulsioni inimicorum. Da mihi bibere*, pro, *potum. Disce tacere*, pro, *silentium. Eamus videre*, pro, *ad videre* seu *visum. Consilium cepit abire*, pro, *abitus. Cœptus est*, *desitus est*, idem est, *quod cœpit*, *desiit.* Hæc porrò Accusativum formalem aut virtualem regunt. *Cœptus est contemni*, vel, *cœpit contemni* valet, *cœpit contemtum sui*, *desiit videri*, sive *desitus est videri*, pro, *desiit visum* seu *opinionem.* Corn. Nepos Miltiad. *Hostes fore tardiores, si animadverterent auderi adversus se tam exiguis copiis dimicare*, pro, *dimicationem auderi se intentari.*

Secunda.

Verbum infinitum sæpe habet nomen ap-

po-

positum cum ejusdem verbi suppositô, id est, cum accusativô præcedente vel expressô, vel suppressô in casu consentiens, ut *Cupio me videri doctum.* Hic *doctum* appositum verbi infiniti *videri*, consentit in casu cum ejusdem verbi suppositô, id est, cum accusativô præcedente expressô, *me. Dixit daturum esse.* Hic *daturum*, appositum verbi *esse*, consentit in casu cum ejusdem verbi suppositô *se*, quod supprimitur. Sic *Licet vobis vos esse beatos*, vel *licet vobis esse beatos. Tibi expedit te esse bonum*, vel *tibi expedit esse bonum. Nocet mihi esse doctum*, vel *nocet mihi me esse doctum.* Sed Græcorum consuetudine dicitur: *Cupio videri doctus. Dixit daturus. Licet vobis esse beatis. Tibi expedit esse bono. Nocet mihi esse docto.*

DE RECTIONE VERBI.

Quotuplex est Rectio Verbi?

Duplex: *Vera* scilicet & *Falsa.*

Quotuplex est vera Rectio Verbi?

Duplex: Alia enim in genere est Rectio verbi activi cujuscunque, sive finiti, sive infiniti: alia in specie est Rectio verbi activi infiniti pro nomine substantivô positi.

Quæ est regula veræ Rectionis verbi activi cujuscunque?

Omne verbum activum tam finitum, quam infinitum semper regit accusativum sivè expressum, sivè suppressum, sivè verbô infinitô aut

aliâ oratione commutatum, ut *Disco literas. Veneror Deum* (nam verbum deponens est activum, quod priscam passivi significationem deposuit) *Vivo, dormio, gaudeo, jocor, curro.* In his subaudi accusativos *vitam, dormitionem, gaudium, jocum, cursum. Terra movit, nox cœlo præcipitat, illa jam lavit, nupsit viro, emersit ex malis, volventibus annis, annô vertente, res bene vertat, res bene habet.* In his omnibus supprimitur accusativus *se. Objecit mihi facere lenocinium*, subaudi, *me:* & hæc oratio, *Me facere lenocinium*, vim habet accusativi. *Desidero videre te*, pro, *desidero conspectum tuum. Cupio vivere*, pro, *vitam. Odi tuum vociferari*, pro, *tuum clamorem. Volo facere*, pro, *volo factum*, quod ipsum in usu fuisse constat. In his accusativus commutatus est verbô infinitô. Sic *volo obsecutum*, pro, *volo obsequi.* Asin. a. 1. s. 1. *Dico tibi ne facias.* Hic verbum activum regit accusativum aliâ oratione commutatum, quomodo & in isto: *Hæc res facit me confidere, facit ut confidam*, pro, *facit me confidentem. Scio filium meum amare scorta, scio ut amet, quam amet, quod amet* vel *amat*, pro, *scio filii amorem scortorum.* Cic. *Ganymedem raptum, ut Jovi bibere ministraret*, pro *potum.* Sic *jussit mihi scribere, jussit mihi ut scriberem*, pro, *jussit mihi scriptionem. Vetas me queri, vetas mihi queri, vetas mihi ne querar*, pro, *vetas mihi questum seu querelam. Iter istud à tam multis celebrari miror*, pro, *Miror multorum cele-*

celebrationem iſtius itineris. Cupio me videri doctum. Hic oratio iſta, *Me videri doctum*, poſita eſt pro accuſativô, quaſi eſſet: *Cupio opinionem doctrinæ*. Terent. Adel. *Quod te purges, hujus non faciam:* Ubi Donatus, Figuratè, *quod te purges*, id eſt, *purgationem tuam. Non neceſſe habeo me moneri.* Hic *me moneri* poſitum eſt pro accuſativô, quaſi ſit: *Non habeo monitum mei neceſſe*, ſicut, *Non habeo auditores attentos:* nam *neceſſe* & *neceſſum* ſunt adjectiva, quæ cum ſubſtantivô *monitum* vel *moneri* numerô & caſu conveniunt. Vide Annotat. ad Syntaxin, ibique regulam ſecundam de Verbô.

Quæ eſt regula vera Rectionis verbi activi infiniti pro nomine ſubſtantivo poſiti?

Verbum activum infinitum nominis locô poſitum, cumque participio in numero & caſu conſentiens, ſivè exprimatur, ſivè ſubaudiatur, aliàs *genitivum* regit, ut *nomen*, aliàs *accuſativum*, ut *verbum*.

Da exempla Genitivi, qui à verbô infinitô regitur.

Cum dicimus, *Tempus eſt legendi*, ſubauditur *legere*, quod vim habet ſubſtantivi nominis in genitivo caſu, quaſi eſſet *lectus*, id eſt, *lectionis*, & hoc verbum infinitum ſuppreſſum cum participio convenit in numero & caſu. Jam cum dicimus, *Tempus eſt legendi epiſtolæ*, genitivus *epiſtolæ*, regitur non à participiô *legendi*, ſed à ſuppreſſo verbô infinitô *legere*, quod nominis vim habet: nam *Le-*

gere bonum est, idem significat ac *lectio bona est*. Similiter Latinè dicitur, *Tempus est legendi poëtarum*, quia genitivus *poëtarum*, regitur à suppresso verbo infinito *legere*, quasi dictum foret: *Tempus est legendi lectus Poëtarum*, id est, *legenda lectionis poëtarum.*

Da exempla Accusativi, qui à Verbô Infinitô, pro nomine positô, regitur.

Cum dicimus, *Nunc est bibendum*, subauditur *bibere*, quod vim habet substantivi nominis in nominativo casu & cum participiô convenit in numerô & casu. Jam cum dicimus, *Nunc est bibendum aquam*, accusativus *aquam* non regitur à participiô *bibendum*, sed à suppositô verbô *bibere*, quod nominis vim habet. Sic prisci dicebant, *pugnatum est pugnam*, subauditô verbô infinitô *pugnare*, quod regit accusativum *pugnam*. Sic *ardeo desiderio discendi literas*, suppressum est verbum infinitum *discere*, quod accusativum *literas* regit. *Tempus est legendi*, subauditur *legere*, quod vim habet nominis in genitivo casu. Ergo cum dicitur, *Tempus est legendi poëtas*, accusativus *poëtas* non regitur à participio *legendi*, sed à verbô infinitô suppressô *legere*. *Legendô fies doctus*, pro *in legendô legere*, id est, *in legendô lectu*, sivè *in legendâ lectione fies doctus:* Cum ergo dicitur, *Legendô libros fies doctus:* accusativus *libros* à suppressô verbô *legere* regitur. *Eo spectare ludos*, pro *ad spectare*, sivè *ad spectatum* vel *spectationem*. Hic accusativus *ludos*

dos regitur à verbô infinito, quod nominis vim habet, cum ei præpositio addi possit, sicut Lucretius: *Ad sedare sitim fluvii fontesque vocabant.*

Quotuplex est falsa Rectio Verbi?

Duplex: Alia est verbi finiti: ejusque vel substantivi, vel activi, vel passivi: alia verbi infiniti: ejusque vel gerundi, vel supini.

Quæ sunt regulæ falsæ Rectionis Verbi Substantivi?

Prima.

Verbum substantivum significans idem, quod *pertinere*, genitivum regit, ut: *Quod medicorum est promittunt medici.* Sed falsum est hunc genitivum regi à verbo *est*, cum regatur à nomine substantivo suppresso, quod est *negotium.* Sic *Judicis est verum sequi*, subaudi, *officium. Vincere hostes laboris est. Hoc facere moris est*, subaudi *res.* Est autem apud Latinos & Græcos *res laboris*, idem quod *labor*, *res moris*, idem quod *mos.*

Secunda.

Verbum substantivum formam aut qualitatem alicui inesse significans, genitivum vel ablativum regit, ut: *Abrotanum est jucundi odoris. Homo est antiquâ virtute.* Sed falsum est istos casus à verbo substantivo regi, cum genitivus semper à nomine substantivo, ablati-

vus semper à præpositione regatur. Ergo *Abrotanum est jucundi odoris*, subaudi, *herba*, à quo genitivus regitur. *Est majoris animi quam consilii*, subaudi, *homo*. *Est honestâ facie*, *antiquâ virtute*, subaudi, *cum*. *Vitium est triste habitu*, pro, *ab habitu*, id est, *quod ad habitum attinet*.

Quæ sunt regulæ de falsâ Rectione Verbi Activi?

Prima.

Verbum activum regit duos accusativos; alterum personæ, alterum rei, ut: *Poscimus te pacem*, *doceo te artes*, *hoc te moneo*, *rogo*, *interrogo*, *condono te hoc argentum*, *sine te hoc exorem*. In his omnibus falsum est accusativum rei à verbo activo regi, cum regatur à præpositione Græca κατὰ, id est, *ad*, *circa*, *juxta* vel *secundum*, quæ tamen Græcorum imitatione supprimitur. Regit quidem sæpe verbum activum duos accusativos, sed ita, ut unius accusativi vim habeant cum verbo esse, quod subauditur. Tota oratio, *Te esse virum*, ponitur pro Accusativo, ut *Præsta te virum*, *Deum vocamus patrem*, *Cepimus te arbitrum*, *Dedit agrum dotem*.

Secunda.

Verbum activum significans motum ad locum, nomina *urbium*, *domus* & *ruris* in accusativo regit, ut: *Scripsi Romam*, *ibo Neapolim*,

lim, *rus se abdidit*, *domum tendo.* In his falsum est accusativum à verbo regi, cum regatur à suppressâ præpositione *ad* vel *in*.

Tertia.

Verbum activum regit accusativum nominum, quæ spatium loci aut temporis significant, ut: *Abest iter unius diei. Cœlum patet tres ulnas. Ne transversum quidem unguem ab officiô discedere. Triennium hinc abest. Fuimus unà duas horas.* In his falsum est accusativum à verbo regi, cum regatur ab aliquâ præpositionum suppressâ, ut *ad*, *ante*, *circa*, *per*.

Quæ sunt Regulæ de falsâ Rectione Verbi Passivi?

Prima.

Verbum passivum regit accusativum rei ex duobus illis accusativis, qui ab activo reguntur, ut: *Doceris artes*, *moneris utilia*, *poscor pecuniam.* In his falsum est accusativum à verbo regi, cum à præpositione Græcorum more suppressâ regatur, ut in regulâ primâ de *Rectione activi* dictum est.

Secunda.

Verbum passivum regit ablativum cum præpositione *à* vel *ab*, rem agentem significante, ut: *amor à te*, pro, *tu amas me.* Sed falsum est ablativum à verbo regi, cum regatur à præpositione suâ: falsum quoque est, præ-

positione rem agentem significari, cum *à* vel *ab*, nihil hic aliud significet, quam *Ex parte, hinc, istinc, illinc. Amaris à me*, id est, *ex parte meâ amaris, hinc amorem habes, amaris quod ad me attinet.*

Tertia.

Verbum passivum regit dativum, qui rem agentem significet, ut: *Non cernitur ulli, visus est mihi.* Sed falsum est, dativum ab ullo verbo aut nomine, aut particulâ regi, etsi cuivis orationi adjungi potest ad significandam acquisitionem, commodum aut incommodum. Itaque similiter per activum verbum dicemus. *Nullus eum sibi cernit*, id est, *nulli conspicuus est. Video illum mihi. Audivimus nobis sermonem illius. Hoc nobis non probas. Dixi te mihi. Non omnibus dormio.*

Quarta.

Verbum passivum regit accusativum cum præpositione *per* rem agentem significante, ut: *Res agitur per illum*, pro, *ille rem agit.* Sed falsum est accusativum regi à verbo, cum regatur à præpositione: falsum etiam est præpositione significari rem agentem. Similiter enim in activo dici potest, *Ego per te rem agam.* Ubi *per* significat instrumentum, alibi significat idem quod Græce *κατὰ*, ut *Per me quidem sint ista vera*, pro, *quod ad me attinet. Proditi per Domitium*, pro, *à Domitio, à parte Do-*

Domitii, *quod ad Domitium attinet. Per hanc cœnam tibi incœnato esse licet*, id est, *quod ad hanc cœnam attinet.*

Quæ sunt regulæ de falsa rectione Gerundi?

Prima.

Verba gerunda in *di* vel in *do* exeuntia regunt accusativum expressum vel suppressum, ut: *Ardeo desiderio discendi literas. Defessus sum legendo libros. Teneor cupiditate vivendi*, subaudi, *vitam*. Sed hæc rectio falsa est, partim quia nulla sunt verba gerunda, cum nec tempus, nec personam habeant; partim quia isti accusativi reguntur à suppresso verbo infinito, nominis vim habente, quasi dictum foret: *Ardeo desiderio discendi discere literas. Defessus sum in legendo libros. Teneor cupiditate vivendi vivere.* Sicut in *Discitur*, subauditur, *discere*, in *Legitur*, *legere*, in *Vivitur*, *vivere.*

Secunda.

Verba gerunda in *dum* exeuntia regunt accusativum, ut: *Petendum est pacem. Bibendum est aquam. Legendum est poëtas.* Sed hæc rectio falsa est, cum ista in *dum* non sint verba, sed participia, cum quibus verbum infinitum suppressum, nominis vim habens, in casu & numero concordat, quasi dictum foret: *Petere pa-*

pacem petendum est. Bibere aquam bibendum est. Legere poëtas legendum est.

Quæ est regula de falsa Rectione Verbi Supini?

Verbum supinum cum verbis motum ad locum significantibus accusativum expressum aut suppressum regit, ut: *Eo visum ludos. Gratias actum nos Senatus misit. Dedit filiam nuptum*, subaudi, *se*, ut *se nubat*, sive *caput velet viro suo.* Sed falsum est ista esse verba, cum sint nomina quartæ declinationis accusativi casus, & regantur à præpositione *ad* suppressâ. Regunt autem nomina verbalia accusativum, velut verbi sui casum, ut supra de *Nominis Rectione* demonstratum est.

DE
SYNTAXI PARTICIPII.

Quæ est Regula de Concordiâ Participii?

Omne participium cum substantivo nomine expressô, aut suppressô, aut verbô infinitô vel aliâ oratione commutatô, in generis terminatione, numerô & casu concordat, ut: *Hic homo vigilans somniat: Venturô Cæsare Roma trepidat. Pausanias à suis mori coactus est. Legendô Virgiliô fies poëta. Credendum est Ciceronem fuisse virum optimum.* Hic nomen substantivum commutatum est hac oratione. *Ciceronem fuisse virum optimum. Nunc est bibendum*, subaudi, verbum infinitum *bibere*, quod substan-

ſtantivi vim habet in nominativo. *Pugnatum eſt*, ſubaudi, *pugnare*, quod eſt locô ſubſtantivi. *Catoni fuit moriendum*, ſubaudi, *mori*. *Tempus eſt legendi*, ſubaudi, *legere*, ſic *libertas loquendi*, ſubaudi *loqui*. Propert. *Sit modo libertas quæ jubet iſta loqui.* Ita *conſilium cœpit abeundi*, ſubaudi, *abire*. Quod pro genitivo ſubſtantivi nominis ponitur: *Charta inutilis ſcribendo*, ſubaudi, *ſcribere*, quod eſt locô nominis in dativo, quaſi eſſet: *Inutilis ſcribendæ ſcripturæ. Locus ampliſſimus ad agendum*, ſubaudi, *agere*, id eſt, *actionem. Legendô fies doctus*, ſubaudi, *legere*, quod vim habet nominis in ablativo.

Quotuplex eſt Rectio Participii?

Duplex; *Vera* ſcilicet & *Falſa*.

Quæ eſt regula vera Rectionis Participii?

Omne participium regit caſum verbi, à quo derivatur, ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum, ſivè verbo infinito aut aliâ oratione commutatum, ut: *Homerus ſceptra poëtarum potitus*: nam *Potior hanc rem* veteres dicebant. *Dona daturus regi occurrit. Adulantem omnibus*, & *adulantem omnes videmus.* Dicimus enim *Adulor tibi*, ſubaudi, *adulari*, vel *adulationem*.

Quæ ſunt regulæ falſæ Rectionis Participii?
Prima.

Participia in *Dus* deſinentiâ genitivum ſingularem & pluralem regunt locô accuſativi, quamvis ipſa ſint ſingularis numeri, ut: *Quæ fuit cauſa collocandi ſiderum. Non eſt nunc tempus*

pus videndi lunæ. Hos genitivos falsum est regi a participio, cum regantur à suppresso verbo infinito nominis vim habente, quasi dictum foret: *Causa collocandi collocare siderum*, sive *collocandi collocamenti*, vel *collocanda collocationis siderum. Non est tempus videndi videre lunæ*, sive *videndi visus lunæ. Jesuitas tenet libido speculandi natium puerilium, cadendi puerorum.*

Secunda.

Participia quædam vel nullum casum, vel à verbi casu differentem regunt, ut: *Laureatus, Tunicatus, Ocreatus. Populabundus agros. Vitabundus hostes. Amans uxoris. Alieni appetens.* Sed falsum est ista esse participia, cum sint nomina participalia, quorum alia terminationem tantum cum participiis communem habent, alia ex participiis facta, sunt nomina aliud significantia, quod quidem fit aut *Constructione*, ut *Appetens alieni:* aut *Comparatione*, ut *Doctior, amantior, comitatior:* aut *Compositione*, ut *Indoctus, indiligens.*

DE SYNTAXI PRÆPOSITIONIS.

Quæ est regula Concordiæ Præpositionis?

Præpositiones compositivæ cum aliis præpositionibus, item cum adverbiis, conjunctionibus, verbis & nominibus ita conveniunt, ut

ut in unam cum illis vocem coalescant. Et harum quidem octo sunt *Loquelares*, quæ extra compositionem loquelæ tantum, sed nullius significationis sunt. *Significativa* verò quinquaginta quatuor, quæ extra compositionem habent propriam significationem, de quarum usu Annotationes videantur *pag.* 19. *& seq.*

Quotuplex est Rectio Præpositionis?

Triplex: Alia scilicet earum præpositionum, quæ præponuntur accusativo, alia earum quæ ablativo, alia dubiarum, id est earum, quæ utrique.

Quæ est regula Rectionis Præpositionum cum Accusativo?

Præpositiones sequentes viginti sex adsciscunt accusativum. *Ad*, *apud*, *ante*, *adversus* vel *adversum*, *cis*, *citra*, *circa*, *circum*, *contra*, *erga*, *extra*, *inter*, *intra*, *infra*, *juxta*, *ob*, *pone*, *penes*, *per*, *post*, *propter*, *præter*, *supra*, *secundum*, *trans*, *ultra*. *Supra* cum Ablat. Lucret. 6. *Multaque humi cum inhumata jacerent corpora supra Corporibus.*

Quæ est regula Rectionis Præpositionis cum Ablativo?

Præpositiones quindecim sequentes adsciscunt sibi ablativum. *A*, *ab*, *abs*, *absque*, *coram*, *cum*, *de*, *e*, *ex*, *foras*, *præ*, *pro*, *palam*, *sine*, *tenus*.

Quæ est regula Rectionis Præpositionum dubiarum?

Præpositiones quinque. *In*, *sub*, *super*, *sub*-

ter & *clam*, aliàs accusativum, aliàs ablativum sibi adsciscunt.

Quando In *regit Accusativum?*

Primò, cum significat motum seu transitum, ut: *Via ducit in urbem. Hanc mihi dat in manum.* Deinde cum actio differtur, ut: *In diem est, quod minaris. Præsens in tempus rem hanc omitte. Precor ut in hunc & plures annos vivas.* Postremò cum accipitur pro *erga* vel *contra*, ut: *Pius in patrem, Ingratus in præceptorem.*

Quando In *regit Ablativum?*

Cum significat aliquid in loco fieri, ut: *In portu navigo.*

Quando Sub *regit Accusativum?*

Cum significat motum, vel idem quod *post* aut *circa*, ut: *Sub terras ibit imago. Sub galli cantum. Sub eas literas recitatæ sunt tuæ.*

Quando Sub *regit Ablativum?*

Cum quietem significat, ut: *Sub pedibus, sub arbore, sub judice.*

Quando Super *regit Accusativum?*

Cum significat motum, ut: *Columnam super tumulum statui voluit.* Virgilius tamen in quiete significandâ utitur. *Famâ super æthera notus.* Et Propert. *Et gravis ipse super libera colla sedet.*

Quando Super *regit Ablativum?*

Cum significat quietem, vel idem quod *de*, ut: *Fronde super viridi. Hac super re ad eum scribam.*

Quan-

Quando Subter *regit Accuſativum?*

Cum ſivè motum, ſivè quietem ſignificat; ut: *Plato iram in pectore, cupiditatem ſubter præcordia locavit*, pro, *ſub præcordiis*; *infra præcordia. Subter pineta Galeſi*, pro, *ſub pinetis. Et ſubter captos arma ſedere duces.* Lucr. 6. de arboribus. *Si quis eas ſubter jacuit, proſtratus in herbas.*

Quando Subter *regit Ablativum?*

In oratione poëticâ tantum, ut: *Subter denſa teſtudine.*

Quando Clam *regit Accuſativum & Ablativum?*

Apud priſcos magis accuſativum regebat, ut *Clam uxorem:* apud recentiores ablativum, ut: *Clam patre.* Plautus eo ut adverbio utitur, eique dativum jungit. Milit. *Meretricem moneri quam magni referat, mihi clam eſt*, pro, *mihi occultum eſt.*

DE SYNTAXI ADVERBII.

Quæ ſunt Regulæ de Concordiâ Adverbii?

Prima.

Adverbia interrogandi interrogativè poſita primis verbi temporibus (quæ vulgo *Indicativi* modi dicuntur) magis conſentiunt, indefinitè verò poſita, magis ſecundis, ſive ſubjunctivi modi temporibus, ut: *Ubi eſt? Dic ubi*

ubi sit. Unde venis, quo pergis, qua ibis, cur taces? Unde venias cedo, quo pergas nescio, qua iturus sis scire cupio, cur taceas intelligo.

Secunda.

Antequam & *Priusquam* indifferenter primis & secundis temporibus consentiunt, ut *Antequam pro illo dicere instituo, pro me pauca dicam. Bibe priusquam abis*, vel *abeas. Antequam moreretur*, vel *moriebatur, deliravit.*

Tertia.

Ut, tempus significans, pro *postquam*, primis temporibus consentit, ut: *Is ut me salutavit, statim profectus est.* Verum *Ut*, non minus hic, quam semper aliàs, similitudinem significare rectius dixeris. Itaque ei respondet *sic*, vel *ita*. Lucret. 3. *Tu quidem ut es letô sopitus, sic eris ævi Quod superest cunctis privatu doloribus agris.* Livius 21. *Saguntini ut à præliis quietem habuerunt per aliquot dies, ita non nocte, non die umquam cessaverant ab opere.*

Quarta.

Ut, similitudinis pro *quomodo*, primis & secundis temporibus consentit, ubi tamen accedit causæ significatio, tantum secundis, ut: *Has ambas, ut dixi, ita oportet esse liberas. Ille ut erat lenâ amictus, ita venit in concionem. Ei te commendavi, ut gravissimè potui. Hera rogat, ut ad se venias*, id est, *ita te rogat, ut venias, &*

& propter hanc causam te rogat, ut venias. Vereor ut placari possit, id est, *quomodo possit. Ut illum Dii perdant*, subaudi, *ita precor. Hoc negotium, ut ego absim, confici potest*, pro, *esto ita, fac ita, da* vel *pone ita, ut ego absim.* Antiqui tamen etiam ubi causa significabatur, *Ut* promiscuè primis & secund s temporibus adjungebant, ut: *Jam faxo hic erit*, & *faxo hic sit. Ego faxo scies*, pro, *ita faxo, ut scies.* Et *faxe scias. Faciam cavebunt, qui audierint*, pro, *ut caveant*, id est, *ita faciam quomodo cavebunt.*

Quinta.

Ne, cum *Ut* sivè expressò, sivè suppressò, secundis temporibus semper consentit, idemque quod *non* significat, ut: *Opera datur, ut judicia ne fiant. Quid facias, prius cogita, ne mox facti te pœniteat*, pro, *ut ne*, id est, *ut non pœniteat. Vereor ne pater hoc rescifcat*, pro, *ut ne. Timeo ne non impetrem*, pro, *timeo ut ne repulsam feram. Vereor ne me nolit dimittere*, pro, *ut non velit me dimittere*, sive, *ut ne velit me retinere.*

Sexta.

Ne, vetantis vel dissuadentis, semper consentit secundis & tertiis, sivè subjunctivi & imperativi temporibus, ut: *Ne nega. Tu ne cede malis. Istuc ne dixeris.* Nam solœcismus est, *Non dixeris.*

H *Septi-*

Septima.

Non, vetantis vel dissuadentis, tantum primo futuro consentit, ut: *Non negabis. Non dices.* Nam Solœcismus est, *Non nega. Non dic.*

Octava.

Quin, jubentis vel hortantis, primis & tertiis temporibus consentit, secundis numquam, nisi pro *immo* ponatur, ut: *Quid stas, quin accipis? Quin tu hoc audi.* Solœcismus erit, si hortaturus dicat: *Quin tu me audias. Quin accipias.*

Nona.

Utinam & *Si* optantis, semper secundis temporibus consentit, ut: *O si essem tecum. Utinam ita sit. Utinam viveret.*

Qualis est Rectio Adverbii?

Vera adverbii rectio nulla est, cum ab adverbiô nullus casus regatur: Falsa tamen rectio est quintuplex secundum quinque casus, qui ab adverbiô regi falsò putantur.

Da exempla Adverbiorum, quæ falsò putantur regere Nominativum.

En Priamus. En quatuor aræ. Ecce homo. Ecce nova turba. In his falsum est nominativum regi ab adverbiô, cum pertineat ad verbum aliquod suppressum, verbi gratia, *Sum, es, adest, venit, exoritur.*

Da

Da exempla Adverbiorum, quæ falsò putantur regere Genitivum.

Satis eloquentiæ. Sapientiæ parum. Terrorum & fraudis abundè est. Auxiliorum affatim erat. Varro 1. c. 4. *Volucres minus habent terreni, minus humoris, caloris temperatè, & aëris multum.* In his genitivus non regitur ab adverbiô, sed à suppresso nomine substantivo, quod est *res* vel *negotium.* Latinè enim dicitur, *Res auxiliorum*, pro, *auxilia*, *Res fraudis*, pro, *fraus*, *Res cibi*, pro, *cibus.*

Unus Plato est instar omnium. Hîc verum est genitivum regi ab *instar*, sed falsum est *instar* esse adverbium, cum sit nomen substantivum, significetque similitudinem, imaginem.

Virtutis ergô aliquem donare. Illius ergô huc venit. Hic *ergô* est nomen substantivum ablativi casus à Græco ἔργον, quod significat *opus*, vel *id*, *cujus vi aliquid factum est.* Ita *Virtutis ergô donatus*, significat *virtutis hoc opus esse*, *virtutis opere*, seu *propter virtutem factum esse ut donaretur. Illius ergô veni*, id est, *illius opere factum est*, sive, *ille fecit*, aut *causa fuit*, *ut venirem*, *propter illum veni.*

Ille omnium oratorum elegantissimè loquitur. Hic genitivus non ab adverbio, sed à nomine suppresso regitur, subauditur enim *Ex numerô.*

Partim eorum in pompa, partim in acie illustres esse voluerunt. Hic *partim* non est adverbium, sed nomen accusativi casus, pro *par-*

tem, & subauditur præpositio Græca κατὰ, id est, *ad* vel *secundum*, quod barbarè dicitur *quoad*. Sic *Oratio nostra magnam partim*, seu partem, *ex Jambis constat*, pro, *ad magnam partem*, *à magnâ parte*, *quod ad magnam partem attinet*. *Versus partim jambis*, *partim trochais constans*, pro, *ad unam partem ex jambis*, *ad alteram partem ex trochais*. Subaudiri quoque potest *in*, ut Plaut. Asin. *Age tu nunc in partem hunc delude*, pro, *partim*, *quod ad tuam partem attinet*: *nam ego meam partem jam satis eum delusi*.

Eo consuetudinis adducta res erat. Hic *eo* non est adverbium, sed accusativus pluralis antiquus pro *ea*, sicut *duo*, *ambo*, & subauditur *negotia*. Est autem *Negotia consuetudinis*, idem quod *consuetudo*. Ita *Huc malorum ventum est*, pro *ad hoc* (prisce *huc*) *negotium malorum ventum est*. Val. Max. 8. c. 2. 11. 6. *Huc necessitatis deductus*. *Res mali* vel *Negotium mali*, idem est quod *malum*.

Pridie ludorum. *Postridie ejus diëi*. In his latent nomina, quia *pris* antiquis significabat præcedens. Unde *prior* & *primus*, *poster* vel *posterus* (unde *posterior* & *postremus* seu *postumus* aut *postimus*, sicut *extremus* & *extumus*, vel *extimus*) idem valet, quod *successor*: Ergo *Pridie ludorum*, est *in die præcessore ludorum*. *Postridie ejus diëi*, valet *in die successore ejus diëi*. Prisci dicebant, *Poster* & *Postris*, sicut *Sacer* & *Sacris*.

Fratrem nusquam invenio gentium. *Abest longè*

gè gentium. Ubi terrarum es. Tunc temporis. In his genitivi non reguntur ab adverbio, quia ad orationem non pertinent, ſed ad legitimam conſtructionem ſuperant ſivè abundant. Eſt ergo hæc Syntaxis *Irregularis* ſeu *Figurata*, diciturque *Pleonaſmus* aut *Parelcon*, de quo infra.

Da exempla Adverbiorum, quæ falsò putantur regere Dativum.

Naturæ convenienter vivere. Sed hic dativus à nullô regitur, tantum jungitur cum verbô, ut ſit *Vivere naturæ*, ſicut *Vivere ſibi & amicis.* Plaut. Pœn. *Patrem & matrem vellem viverent tibi.* Adverbium poſtea modum verbi ſignificat, quomodo ſcilicet naturæ vivat, nempe convenienter.

Da exempla Adverbiorum, quæ falsò putantur regere Accuſativum.

Propius urbem caſtra movit. Liv. 2. *Hoc propius fidem eſt.* & l. 4. *Hoc propius vero eſt. Proximè Italiam.* Sed hi accuſativi reguntur à ſuppreſſâ præpoſitione *ad.* Sic *Cum Brundiſium verſus ires, Aretium verſus caſtra movit:* ſubaudi *ad. Pridie Nonas*, ſubaudi, *ante.* Sicut *pridie conſtitutum diem.* Juſtin. l. 2. *Poſtridie ludos:* ſubaudi, *poſt. Circiter meridiem, Tharſum uſque profectus*, ſubaudi, *ad.*

Da exempla Adverbiorum, quæ falsò putantur regere Ablativum.

Procul mari, procul patriâ, procul dubiô. Sed hi ablativi reguntur à ſuppreſſâ præpoſitione *à.*

Quantò doctior, tantò melior. Hic subauditur *à negotiò:* nam *eò, quò, tantò, quantò, multò, paulò*, sunt nomina sexti casus. Sicut *Multis rebus te melior*, significat *à multis rebus, quod ad multas res attinet*, similiter *à multò negotiò*, vel *multò negotiò*, & per duplicem Ellipsin *multò melior* rectè dicitur: quô ipsô sensu dici potest, *Multum melior*, pro, *in multum negotium*, sicut Plinius: *Columbarum volatus in multum velocior*, pro, *à multò*, vel *multò velocior*. Et Livius: *Forma viri aliquantum amplior humanâ*, pro, *in aliquantum, ab aliquantò, aliquantò.* Dictys 2. de bello Trojano: *Nostros multorum dierum navigatione in aliquantum exhaustos. Versus* naturâ participium est, usurpatione Adverbium. Curtius extremo l. 7. *Duo oppida ad meridiem versa, quatuor spectantia orientem.* Cæsar 7. bell. Gall. *Castra movet in Arvernos versus.* Liv. 2. *In lapide ad meridiem versus consedit.*

DE SYNTAXI CONJUNCTIONIS.

Quæ sunt Regulæ de Concordiâ Conjunctionis? Prima.

Etsi, etiamsi, quamquam, ni, nisi, si & *siquidem*, promiscuè cum primis & secundis verbi temporibus consentiunt, id est, cum *Indicativo, Optativo*, & *Subjunctivo*, ut *Etsi* ve-

vereor. Quamquam conspectus vester mihi est jucundissimus. Tametsi vicisse debeo, tamen de jure meo decedam. Præposteros habes tabellarios, etsi me quidem non offendunt, sed tamen, &c. Quamquam apertè Volcatio assentirentur. Quare velim, etsi (ut spero) te hæc legente aliquantulum via processero, tamen obvias mihi literas mittas. Etiamsi quod scribas, non habebis, scribito tamen. Omnia brevia tolerabilia esse debent, etiamsi maxima sint. Nisi restituissent statuas, vehementer his minatur. Ortum amicitiæ videtis, nisi quid adhuc fortè vultis. Ni sequitur, pugnos ingere. Palam beatus, ni unum desit. Si illum relinquo, ejus vita timeo. Tu si hic sis, aliter sentias. Herus si redierit, molendum in pistrino. Qui istuc scis, nisi periculum feceris. Siquidem atrocius est patriæ parentem, quam suum occidere. Siquidem mihi regnum detur, numquam id potius persequar. Plaut. Pœn. a. 1. s. 2. *Siquidem ante mentitus sit, nunc autem dehinc erit tibi verax.*

Secunda.

Quom aut *quum* aut *cum*, tempus aut caussam significans, primis & secundis temporibus convenit, ut *Cum lego, cùm legam: cùm legebam, cùm legerem: cùm legi, cùm legerim: cùm legeram, cum legissem: cùm legam, cùm legero. Multa tibi dii dent bona, cùm me salvum esse vis. Laudo te, cùm id das operam, ut doctus evadas. Gratulor tibi, cùm tantum vales apud Principem. Cùm animum ejus à me alie-*

 num

num sentiam, cur ad eum accedam. Anni plures sunt, cùm hoc accidit. Sciendum tamen *quom* naturâ suâ esse nomen accusativi casus à *quis*, velut in Annotationibus in Paradigmata monui.

Tertia.

Quòd, sivè causam reddat, sivè cum reliqua oratione accusativi vim habeat, promiscuè primis & secundis temporibus convenit. Causam reddit in istis: *Idcirco turpis hæc culpa est, quod duas sanctissimas res violat*, idest, *quoniam violat. Mihi quod defendissem ejus inimicum, leniter succensuit.* Accusativi verò cum reliquâ oratione vim habet hôc modô. Plaut. *Scio quòd filius meus amet*, pro *scio filium meum amare, scio amorem filii mei*. Idem: *Scio quòd dictura es hanc esse pauperem*, pro *scio te dicturam esse.* Cicero: *Cùm scripsisset quòd me cuperet ad se venire*, pro *scripsisset se cupere me venire.* Livius. *Non ignoratis, quòd duo fulmina domum meam perculerint.* Fuscus Arellius apud Senecam, *Probabo, quòd non sit pudica*, pro, *non esse pudicam*: quod loquendi genus velut lectius & elegantius veteres magis probarunt. Sciendum tamen est *quod* ex natura sua semper nomen relativum esse, sicut & *quom* seu *cum*, in iisque præpositionem subaudiri, cum usu fiunt particulæ, quasi sit, *Ad* vel *ob id nomen* seu *negotium quod*: *Ab eo* vel *ex eo nomine*, seu *negotio quod.*

Quar-

Quarta.

Quia primis & secundis temporibus convenit, ut: *Eo ferox es, quia imperium habes in belluas. Illum nunc amo, quia non adest. Nemo est, qui dolorem ipsum, quia dolor sit, amet.*

Quinta.

Quoniam, primis & secundis temporibus convenit, ut: *Quoniam quæ nos scribimus, te delectant. Quoniam id quod vis fieri non potest, velis id, quod possit. Quoniam ipse venire non posset, fratrem misit*, pro, *quoniam non poterat.* Est autem *Quoniam*, usu factum unum vocabulum, cum prius essent duo: *Quom jam* sive, *Cum jam.*

Sexta.

Quin, pro *ut non*, semper secundis temporibus convenit, ut: *Dies nullus est quin domum meam veniat. Facere non possum, quin ad te mittam. Numquid causa est, quin te in pistrinum condam.* Factum est autem *quin* ex *qui ne*, pro, *qui non*, seu *quo non*, *quò modò non*, *cur non.*

Quæ est regula Rectionis Conjunctionum?

Conjunctiones copulantes & disjungentes, item *an*, *nisi*, *quam*, ad eandem vocem relatæ, vi vocis illius adsciscunt sibi casum præcedenti expresso aut suppresso similem.

Da exempla Casus expressi.

Mittam vel Antium vel Circaos. Hic con-

junctio disjungens relata ad vocem *ad*, vi illius vocis regit accusativum: nam integra oratio est: *Vel ad Antium, vel ad Circaos. Parum confidis aut liberalitati meæ, aut amicitiæ nostræ.* Hic conjunctio regit dativum vi verbi *confidis*, cui dativus jungitur, quasi esset: *aut confidis amicitiæ. Et decretis & responsis Cæsaris interfuimus.* Hic conjunctio copulans regit casum vi verbi *Interfuimus*, quasi esset: *Interfuimus decretis & interfuimus responsis. Homo antiquâ virtute & fide*, pro, *cum virtute & fide. A nullo probari malo, quam a te*, pro, *quam probari à te. Quem Senatus, nisi me, nationibus commendavit? Refert qui audiant, Senatus, an populus, an judices.*

Da exempla casus suppressi.

Malo Panormi, quàm Syracusis esse, pro, *in urbe Panormi, quàm in Syracusis. Emi drachma & pluris*, pro, *emi pro drachmâ & pro pluris æris pretio. Domi quàm rure esse malo*, pro, *malo esse in ædibus domi, quàm in rure.*

DE SYNTAXI INTERJECTIONIS.

Qualis est Syntaxis Interjectionis?

Interjectionis nulla est Syntaxis, id est, nec concordia ulla, nec rectio, quoniam cum cæterâ oratione non coheret, sed tantum ad significandum quemdam animi motum interponitur, qui motus facit, ut sæpe verba ad ora-

orationis integritatem neceſſaria ſupprimantur, ut *O vir fortis*, pro, *O quam es vir fortis? O me miſerum*, pro, *O quam miſerum me ſentio. Væ tibi*, ſubaudi *ſit. Væ te*, ſubaudi, *maneat*: niſi tamen *te* pro *tibi*, ſicut *me* pro *mihi* poſitum arbitrabimur, quod veteres conſueviſſe Feſtus & Donatus teſtantur, *Hei*, vel *Heu mihi*! ſubaudi, *eſt*. *Proh dolor*, id eſt, *proh quantus mihi ex eo dolor eſt! Proh Sancte Jupiter*! id eſt, *proh fidem tuam imploro Jupiter!*

DE SYNTAXI IRREGULARI Seu Figuratâ.

Quid eſt Syntaxis Irregularis ſeu Figurata?
Eſt compoſitio inter ſe partium orationis conſentanea conſuetudini bene loquentium, etſi à regulis Syntaxeωs alienior.

Quotuplex eſt Syntaxis figurata?
Duplex: *Vernacula* ſcilicet ſeu *Domeſtica*, & *Peregrina*, ſeu *Tranſmarina*, aut *Græcanica*, quæ *Helleniſmus*, vel *Græciſmus* dicitur.

Quid eſt Syntaxis Figurata Vernacula?
Conſentanea nativæ Romanorum conſuetudini, *quam penes arbitrium eſt, & jus, & norma loquendi*. Itaque qui ſequitur regulas neglectâ conſuetudine, loquetur Grammaticè, ſed non Latinè: qui verò ſequitur conſuetudinem neglectis licet regulis, loquetur Latinè.

Quo-

Quotuplex est Syntaxis Figurata Vernacula?

Quadruplex: nam artis regulæ negliguntur vel per *Exsuperantiam*, cum aliquid in oratione superat vel superfluit, diciturque *Pleonasmus* aut *Parelcon*: vel per *Defectum*, cum aliquid in oratione deest, diciturque partim *Ellipsis*, partim *Zeugma*: vel per *Discordiam*, cum in oratione dissensus est, diciturque *Syllepsis*: vel per *Ordinem* inversum seu turbatum, diciturque *Hyperbaton*.

DE PLEONASMO.

Quid est Pleonasmus vel Parelcon?

Est figura Latinæ consuetudinis, per quam aliquid ad legitimam constructionem additur, sivè superest, vel abundat, ut: *Agedum, agesis, dicdum, dicsis, itera dum*, pro, *Age, dic, itera. Commigravit huc vicinia. Proxime viciniæ habitat.* In his abundat vox *viciniæ*. Ita supervacui & otiosi sunt genitivi in istis: *Interea loci, ubi locorum, longè gentium, nusquam gentium, minimè gentium, ubique terrarum, tunc temporis. Ejus*, abundat in hoc, *Quoad ejus fieri potest. Magis*, parelcon & otiosum est in istis: *Magis beatior, magis major.* Et *potius* cum *malle*. Cic. *Casum potius, quam te laudari mavis. Tandem*, supervacuum est in istis: *Nimis iracundè hercle tandem, heus tibi dico tu. Itane tandem uxorem duxit Antipho?*

Pleo-

Pleonasmus etiam est cum simul in eâdem periodô ponuntur, *Sicut. sic*, *sicut*, *ita: similiter*, *itidem*, *ut: prius*, *antequam: postquam*, *post. præterquam*, *præterea. tamenetsi*, seu *tametsi*, *tamen. si*, *quando. ubi*, *quando. ergo*, *igitur. itaque*, *ergo. en*, *ecce. post*, *deinde. extemplo*, *simul. saltem*, *modò. quia*, *enim. quippe*, *quia. quidem*, *certe. olim*, *quondam. totus*, *perpetuus. universi*, *omnes. ambo*, *duo.* quod in idiotismo Italico hæsit. Plaut. Amph. act. 3. sc. 3. *Jam hi ambo servus & herus frustra sunt duo.* Etiam *is* abundat in hoc Pœn. act. 5. sc. 2. *Pater tuus is erat frater patruelis meus*, pro quo aliter recte dicas: *Pater tuus idem erat frater meus. Sin minus* est Pleonasmus, nam *Minus* est *non*, & *Sin* est *Si non. Ideo* per Pleonasmum dicitur, cùm *eo* per Ellipsin dicatur, pro *eô nomine.* Pleonasmus est *Atque ut* in comparatione parium. Plaut. Milit. *Simile somnium somniavit*, *atque ut tu suspicatus es.*

DE ELLIPSI.

Quid est Ellipsis?

Et figura Latinæ consuetudinis, per quam ad legitimam constructionem deest vocabulum unum aut plura.

Quotuplex est Ellipsis?

Quadruplex: Alia scilicet est *Nominis*, alia *Verbi*, alia *Præpositionis*, alia *Adverbii* & *Conjunctionis.*

EL-

ELLIPSIS NOMINIS.

Quotuplex est Ellipsis Nominis?

Duplex: nam vel *Idem* nomen deest, vel *Aliud.*

Qualis est Ellipsis cum deest Idem nomen?

Idem nomen deest, si post verbum substantivum (*Sum, es, est,*) sequatur adjectivum aut genitivus, ut: *Hoc est pecus regium* vel *regis.* Deest idem nomen *pecus*, quod prius erat positum: integra enim oratio secundum regulas est, *Hoc pecus est pecus regis* vel *regium.*

Quotuplex est Ellipsis cum deest aliud Nomen?

Duplex: nam deest vel *Cognatum* nomen, vel *Alienum.*

Quotuplex est Ellipsis Nominis Cognati?

Duplex: nam deest vel *Nominativus cognatus*, vel *Accusativus cognatus.*

Ubi deest Nominativus Cognatus?

In verbis illis, quæ ineptè vulgo *Impersonalia* vocantur, ut: *Curritur, sedetur, statur, vivitur, evenit*: nam deest ac subauditur, *cursus, sessio, status, vita, eventus.* Sic *Pluit pluvia: Ningit nix: lucescit lux: Miseret miseratio: tædet tædium: pudet pudor: piget pigritia: pœnitet pœna.*

Ubi deest Accusativus Cognatus?

In verbis activis, quæ imperitè vulgo *Neutra*

tra aut *Absoluta* dicuntur, ut: *Vivo*, deest *vitam: curro, cursum: sedeo, sessionem: ambulo, ambulationem: servio, servitutem: certo, certamen. Eo iter* sive *itum.*

Quotuplex est Ellipsis nominis Alieni?

Duplex: *Solitarii* scilicet & *Consociati:* nam vel unum solum nomen deest, vel cum nomine aliæ simul voces.

Quotuplex est Ellipsis nominis Solitarii?

Duplex: *Suppositi* scilicet & *appositi*, sivè *præcedentis* & *consequentis.*

Quotuplex est Ellipsis nominis Suppositi?

Triplex: *Nominis* scilicet, *Verbi* & *Præpositionis:* nam nomen quod deest, vel nomini, vel verbo supponitur, vel præpositioni.

Quotuplex est Ellipsis in quâ deest suppositum Nominis?

Duplex: nam vel *nominis regentis suppositum* deest, hoc est, *Substantivi*, vel *nominis concordantis*, hoc est, *Adjectivi.*

Qualis est Ellipsis in quâ deest suppositum Substantivi?

Ædes, deest cum dicimus *domi:* nam hic genitivus *domi*, supponit nomen substantivum *ædes*, à quô regitur. Plautus Casin. *Insectatur omnes per ædes domi.* Nempe *domus* totum est, *ædes* verò, pars domi, seu domus ædificata & conclavibus distincta. Igitur *est domi*, significat, *est in ædibus domi*, sicut *jacet humi*, pro, *in terrâ humi.*

Causâ vel *gratiâ*, vel *ergô*, deest in hoc Sallu-

lustii: *Exercitum opprimendæ libertatis habet.* Ovid. *Successorumque Minerva indoluit.* Liv. *Pestilentia aliarum rerum otium præbuit*, id est, *quod ad alias res attinet.* Cicer. *Sanè ceterarum rerum paterfamilias attentus.* Sic *Miser animi, integer vitæ, cupidus vini, peritus juris*, subaudi *causâ*. Est autem *Animi causâ*, idem ac, *quod ad animum attinet.*

Copiâ, deest in his: *Eges Medici. Abundas pecuniarum.* Virgil. *Non est te fallere cuiquam*, subaudi, *copia*, à quo nomine regitur *fallere*, quod pro nomine genitivi casus ponitur.

Crimine vel *actione* deest in verbis accusandi, damnandi aut absolvendi, ut: *Furti damnatus. Repetundarum postulatus. Cædis absolutus.*

Memoria vel *recordatio* vel *meminisse*, deest in his: *Memini illius rei. Venit mihi in mentem illius rei. Oblitus meorum*, ubi subaudi, *oblivionem.*

Negotium, vel *res*, deest in hôc: *Dedit mihi mille nummûm. Unô mille nummûm lucratus est decem millia*, pro, *unô negotiô mille nummorum:* nam *Mille* semper est adjectivum pluralis numeri, sicut *decem* & *centum*. *Non est mihi operæ*, subaudi, *res*, pro, *non est mihi opera, quam tibi dem, sum occupatus. Laboris est hoc præstare*, subaudi *res*. *Satis eloquentiæ, sapientiæ parum. Quid rei*, pro,

pro, *quidnegotiumrei. Compendifacere, lucri facere*, subaudi, *rem.*

Officium, deest in istis: *Pauperis est numerare pecus. Adolescentis est majores natu revereri.*

Opus, deest in his: *Hoc non solum laboris, verum etiam ingenii fuit.*

Solum, deest in istis: *Terræ defigitur arbor. Procubuit terræ. Arbores humi arenosô genitæ*, prò, *in solo humi arenosô.*

Tempore, deest in *Domi, bellique*, nam hic *domi* significat *pacis* & *otii.*

Terra, deest in hoc: *Jacet humi*, pro, *in terrâ humi:* nam terra in aquam & humum dividitur à Varrone. *Ægypti occisus est*, subaudi, *in terrâ.*

Urbs, deest in hoc: *Natus Romæ*, pro, *in urbe Romæ*, vel etiam *in locô Romæ.* Virgil. *Hic locus urbis erit*, pro, *hic urbs erit.*

Uxor, deest in his: *Terentia Ciceronis, Catonis Marcia.*

Quotuplex est Ellipsis, in quâ deest Suppositum Adjectivi?

Duplex: nam deest suppositum adjectivi vel *Absoluti*, vel *Relati.*

Quotuplex est Ellipsis, in quâ deest Suppositum Adjectivi Absoluti?

Duplex: *Apertior* scilicet & *Tectior. Apertior* est, in quâ adjectivum nullum omnino substantivum expressum habet. *Tectior*, in quâ adjectivo suppositum quidem est nomen

substantivum; sed tale, cujus generi terminatio adjectivi minimè congruat.

Ellipsis apertior, in quâ Adjectivum nullum omnino Substantivum expressum habet.

Æs deest in istis: *Parvi facio. De meô*: nam integra oratio est: *Parvi aris facio. De meô are.* Sic *Ratio accepti & expensi*, subaudi, *aris.*

Amnis, vel *aqua* deest in *confluens, torrens, fluvius* & *fluvia*, quæ sunt adjectiva, sicut & in *pluvia* deest *aqua.*

Anguis, vel *bestia*, deest in *serpens*, quod est adjectivum.

Animi deest in hôc: *Rogo te ut boni consulas*, hoc est *ut judices & statuas rem hanc esse boni animi*, vel *ab animô bonô proficisci. Æqui bonique facio*, hoc est, *facio hoc esse hominis*, sive *animi aqui & boni.*

Aqua, deest in *piscina*, quod est adjectivum, & in *pluvia.*

Ars, vel *scientia* deest in *Medicina, Musica Dialectica, Rhetorica, Fabrica*, &c. quæ sunt adjectiva.

Avis, deest in *ales, præpes, volucris*, quæ sunt adjectiva.

Bestia, deest in *serpens, animans, quadrupes, fera.*

Bos deest in *Juvencus.*

Canis, deest in *Molossus, Lacon, Melitaus.*

Car-

Carcer, priſcè neutrum, deeſt in *Tullianum* & *Piſtrinum*.

Caro, deeſt in *bubula*, *agnina*, *ferina*, *caprina*, *ovilla*, *ſuilla*.

Caſtra, deeſt in *ſtativa*, *hiberna*.

Cervus, deeſt in *ferus*. Virg.

Cibus, deeſt in *diurnus*, *diarius*, *demenſus*.

Cœlum, deeſt in *ſerenum* & *purum*.

Corona, deeſt in *laurea*, *civica*, *muralis*, *obſidionalis*. In *ſertas*, ſubaudi *coronas*, in *ſerta*, *coronamenta*.

Conſilium, deeſt in *propoſitum*, *arcanum*, *ſecretum*.

Culmen, deeſt in *tectum*, cum pro *domô* ponitur.

Culpa deeſt in *noxia*, quæ eſt adjectivum. *Noxa*, ſubſtantivum, pro *nocumentô* ſeu *damnô*.

Dii, deeſt in *Superi*, *Inferi*, *Manes*: nam *Manes* linguâ Sacrorum dictum eſt, pro *Mani*, id eſt, *Boni*, ſicut *Porci Sacres*, pro *Sacri*.

Dies, deeſt in *Natalis*. *Perendinum*. Plaut. Trinum. verſ. ult. *Tu in perendinum paratus ſis ut ducas*.

Domus, deeſt in *Regia* & *Baſilica*.

Equus, deeſt in *ferus*, *ſonipes*, *quadrupes*.

Fabula, deeſt in *prætexta*, *togata*, *palliata*.

Facta, pro *res*; ſeu *negotia*, deeſt in hoc Plautino: *Mira ſunt*, *te hic ſtare*.

Fames, deeſt in *milvina*. Plaut. Menæch. a. 1. ſ. 3. *Quæ mihi appoſita milvinam ſuggerant*.

Febris, deest in *quartana*, *tertiana*, *quotidiana*.

Finis, deest in *hactenus*, *quatenus*: nam integra oratio est: *Hâc fine tenus*, pro, *usque ad hanc finem*, sivè *ad hunc terminum*. *Lumborum tenus*, subaudi *fine*.

Fodina, deest in *Auraria*, *Argentaria*.

Frater, deest in *germanus*, *patruelis*, *uterinus*.

Frenus vel *frenum*, deest in *lupatus* & *lupatum*.

Fructus, deest in hoc Varronis 1. rust. 44. *Ex eodem semine alicubi cum decimô redit, alibi cum centesimô*: id est, *decuplum*, *centesimum nascitur*.

Frumenta, deest in *sata*, & *fruges*, in *sata*.

Funera, deest in *justa*, *suprema*, *solemnia*.

Funis, deest in *rudens*, quod est adjectivum seu participium à *rudere*. Et in *Stupea*.

Homo, deest in *nemo*, quod est adjectivum omnium generum. *Tu es miser*, pro *tu es homo miser*. *Cicero est Romanus*, pro, *homo Romanus*. Sic in *Amicus*, *familiaris*, *liber*, *servus*, *tabellarius*, *nuncius*, *socius*, *rivalis*, *maritus*, *adolescens*, *juvenis*, subaudi, *homo*. *Magnates*, *optimates*, *majores*, *minores*, *ceteri*, *mortales*, *Itali*, *Galli*, subaudi *homines*.

Hora, deest in *quota*, *prima*, *tertia*.

Horologium, deest in *solarium*.

Jaculis, deest in hôc Virgil. *Missilibus certant*.

Ilia

Ilia, deest in *intestina.*

Judiciô vel *jure* deest in *falsô* & *meritô*, quæ sunt nomina adjectiva.

Jus, deest in *augurium*, quod est adjectivum ab *augur.*

Lapis, deest in *molaris.*

Liber, deest in *annalis* & *diurnus.*

Libelli, deest in *pugillares*, *eborei*, *duplices*, *triplices.*

Lineas, deest in istô: *Ad incitas redactus*, id est, *ad ultimas lineas* in ludô XII. scruporum, in quibus scrupi seu calculi porrò moveri nequeunt, & ob hoc *inciti* dicuntur, id est, *immobiles:* nam *cieo* est *moveo.*

Litera, deest in *vocalis*, *consonans*, *muta*, *liquida.*

Literas, deest in hôc Cicer. *Triduô abs te nullas acceperam.* Et Plaut. Merc. *Hodie in ludum occepi ire literarium: ternas scio jam, A, M, O.* Ubi verè ridiculè Emmanuel Alvarez ternas verborum conjugationes significari putat. Scilicet puer primâ die in ludô ternas conjugationes discet.

Locus, deest in istis: *Hic senex de proximô*, *ab humili ad summum*, subaudi *locô.* *In mediô.* *Convenerant in unum.* *Exilit in siccum*, subaudi, *Locum*, quod priscis neutrum erat, à quô loca, deest in *Æstiva*, *hiberna*, *rosaria*, *pomaria*, *supera*, *infera*, *inferna*, *secreta*, subaudi, *loca.* In illis, quæ male

 pro

pro adverbiis habentur, *Primô, secundô, quartô, postremô*, deest *locô*.

Ludi, deest in *Circenses, Megalesii, sæculares, funebres.*

Lychnus, deest in *Cereus, Funalis, Cebaceus.*

Mare, deest in his: *Terris jactatus & altô. In altô periit. In tranquillô quilibet gubernator esse potest. Cærula verrunt.*

Mensa, deest in *Delphica.*

Mensis, deest in *Januarius, Aprilis, Majus, October, December*, &c. quæ sunt adjectiva.

Milites, deest in *triarii, hastati, pilati, sagittarii, peltati, cetrati, velites.*

Modô deest in his: *compositô*, vel *Ex composito factum est. De compacto*, vel *Ex compacto res geritur*, id est, *eô modô, quem inter se composuerunt*, vel *compacti sunt.* Deest etiam in *perpetuô, certô, secretô* & similibus. Plautus enim eâdem scenâ 1. act. 3. Mostel. promiscuè dicit: *Metuo ne perpetuô perierim.* Et, *Perii in perpetuum modum. Quô pactô istud fiet. Qui fieri potest:* nam *qui* est *quô. Cum eo*, pro, *cum eo modo, cum hâc conditione, sic.*

Modum, deest in numerô per Præpositionem *ad* expressô. Cæsar 2. bell. Gal. *Occisis ad hominum millibus quatuor, reliqui in oppidum rejecti sunt.*

Morem vel *ingenium*, aut *institutum*, deest in hoc Plauti: *Antiquum obtines hoc tuum, tardus ut sis.* Et Terent. *Non cognosco vestrum tam superbum.*

More,

More, deest in hôc Plauti Pseud. a. 4. s. 7. *Uncti sunt hi senes, fricari se ex antiquo volunt.*

Mulier, deest in *meretrix*. Plaut. Stich. a. 5. s. 5. *Nimioque sibi mulier meretrix repperit odium citius.* Merc. a. 4. s. 1. *Mulier meretrix est intus in ædibus.*

Navis deest in *celox*, *liburnica*, *prætoria*, *rostrata*, *triremis.*

Negotium, id est, *res*, deest in omni adjectivô neutrali, cui nullum substantivum sit adjunctum, nec ullum aliud adjungi possit, ut: *Aliena curare. Triste lupus stabulis. Malum videtur esse mors. Strata viarum. Abdita rerum. Opaca domorum. Pessima munerum. Beata Seraphim*, subauditur, *negotia.* Porrò *Negotia viarum*, *rerum*, *domorum*, Græcô more significat, *vias*, *res*, *domos. Dulce ridet. Lucidum fulgent oculi. Turbidum lætatur*, subaudi, *negotium. Mea interest*, pro, *est inter mea negotia*, *pertinet ad mea negotia. Refert mea*, pro, *affert*, *importat*, sivè *apportat ad mea negotia. Omnia sunt hominum tenui pendentia filo*, pro, *omnia negotia*, *omnes res. Actum est*, subaudi *negotium.* Deest quoque *negotium* in illis, quæ vulgo adverbia putantur. *Multum*, *plurimum*, *plus*, *melius*, *pejus*, *brevius*, *doctius*, *eô*, *quô*, *tantô*, *quantô*, *multô*, *verô*, *falsô*, &c. in quibus præterea præpositio *a*, *ad*, *ex* vel *in* subauditur. *Paucis est quod te volo*, pro, *est negotium propter quod paucis alloqui te volo.*

Non est quod vereare, pro, *non est negotium propter quod vereare. Si est ut facturus sit officium*, pro, *si ita est negotium*, *si ita res se habet. Non est ut possit tibi plus dari*, pro, *non est ita negotium*, *res ita se non habet.* Etiam in *Hoc*, *id*, *quid*, *aliquid*, *nihil*, subaudis, *negotium. Nomen* pro *causa* cum aliquâ præpositione deest in *id*, *quid*, *eô*, *quô*. Plaut. Amph. *Id huc reverti ut me purgarem tibi*, pro, *ob id nomen*, sive *eam causam.* Ibid. *Cur dixisti*, *inquies non quô te esse impudicam crederem*, pro, *non ab eo nomine*, *quô crederem*, sivè *non ob id nomen, ob quod crederem.* Et Aul. *Aurum me scit habere*, *cô me salutat blandius*, pro, *ab eo nomine.* Cic. 14 famil. ep. 7. *Ego eo nomine sum Dyrachii*, *ut quam celerrime quid agas*, *audiam.* Terent. Eun. a. 5. s. 7. *Nunc id prodeo*, *ut conveniam Parmenonem*, pro, *ad id modi*, vel *ob id nomen.* †

Num-

† *Negotium* idem significare quod *res*, *opus*, *factum* (Græcè χρῆμα, πρᾶγμα) & in adjectivis plerisque neutralibus subaudiri, ut sit ex iis, quæ Logici *Transcendentia* vocant (tamquam *ens* & *aliquid*, quæ cùm adjectiva sint, in iis *negotium* suppressum intelligitur) etsi satis in *Minervâ* planum factum est, non tamen ab re futurum videtur, pauculis hic demonstrari. Cic. lib. 2. Ver. 4. *Fecerunt ut ego istum accusarem: à quô mea longissimè ratio voluntasque abhorrebat.* Ubi notat Asconius: *A quô*, *à quâ re*, *à quô negotio*, *accusationis scilicet.* Terent. Adel. act. 3. sc. 4. *Utinam hoc sit modò defunctum.* Ubi Donatus: *Hoc*, *id est*, *negotium.* Plaut. Cas. act. 3. sc. 5. *Timeo hoc negotium quid est*, pro eô quod aliter dicitur: *Timeo quid hoc sit.* Sic pro eô, quod omnes

dici-

dicimus, *Quid mali est*, Plautus sæpe: *Quid mali negotii est*. Trin. act. 4. sc. 2. *Viden' egestas quid negotii dat homini misero mali?* Ubi in *quid* non minus subauditur *negotium*, ut plena oratio sit: *Quid negotium mali negotii dat egestas homini misero.* Est autem *negotium quid negotii* perinde dictum, ut *quæ res rei* sivè *rerum*, apud eundem Plaut. Men. act. 5. sc. 2. *Summum Jovem detestor. SE. quâ de re rerum omnium.* Terent. Heaut. act. 1. sc. 1. *Tantumne ab tuâ re tibi est otii, aliena ut cures?* subaudi *negotia*, ut Horat. *Aliena negotia curo excussus propriis.* Cicer. 2. Philip. *Si tum occisus esset, cum tu illum stricto gladio insecutus es, negotiumque transegisses, nisi ille se sub scalas conjecisset, bisque oppilatis impetum tuum compressisset*, id est, *rem confecisses*. Idem: *Magnum negotium est navigare.* Ubi per *Ellipsin*, *negotium* omitti poterat, sicut apud eundem: *Quos enumerare magnum est, ita sunt multi. Magnum est iisdem uti sacris.* Ergo similiter in *multum est, parum est, nimium, plus, tantum, quantum*, subauditur *negotium*: pro quó aliter *res* dici solet: Cic. *Experiar quidem, sed magna res est*: Plaut. Amph. act. 2. sc. 2. pro: *Parvum negotium voluptatum*, seu *parum voluptatum*, dixit *Parva res voluptatum est in vitâ.* Idem sæpe pro, *Ita opus*, seu *usus est*, aliàs, *ita negotium est*, aliàs, *ita res est*, dicere solet. Bacchid. act. 4. sc. 4. *Cum amicâ suâ uterque accubitum eatis: ita negotium est.* Ibid. *Cur id exquiris? CH. res ita est, dici volo.* Menæc. act. 1. sc. 1. *Quære patrem meum, ut veniat ad me, ita rem mihi esse dicito.* Mil. act. 2. sc. 6. *Cito transcurre ad nos, ita negotium est.* Terent. Eun. act. 1. sc. 2. *Sed ita res erat, faciendum fuit*, pro, *ita opus erat.* Similiter autem indifferenter dicitur, *Ut res nata est, ut negotium natum est*, pro *re*, & pro *negotio*. Scipio Africanus apud Festum: *Ut negotium natum erat.* Plaut. Truc. *Ut rem natam video, accipiendum quod datur.* Idem Aul. *Pro re nitorem qui habent.* Lucret. *Quisque suum pro re consortem mœstus humabat.* Dictys lib. 4 *Armati instructique pro negotio pugnam aggrediuntur*, id est, pro *re natâ*, *ut res ferebat.* Sed & *factum*, pro *res* dicitur, sæpèque subauditur. Plaut. Asin. *Non te provideram, ita iracundia obstitit oculis. ME. non mirum factum est.* Et Rud. *Haud miranda*

Nummus vel *numerus*, deest in *quinarius*, *denarius*. Etiam in *Sestertii* subauditur *nummi*.

Nux, deest in *avellana*, *juglans*, *pinea*, *persica*, *castanea*.

Oculis, deest in *limis adspicere*.

Officina, deest in *fabrica*.

Officium, deest in istis: *Mentiri non est meum. Regium est benefacere*.

Opera, deest in *Bucolica*, *Georgica*, *Rhetorica*.

Oratio, deest in *Prosa* seu *Prorsa*, quod valet *Recta*, cui opponitur *Versa*.

Ostium, deest in *posticum*.

Oves, deest in *bidentes*, *fœtas*.

Pars, deest in *antica*, *postica*, *decima*, *quadragesima*, *pro virili*, *primas* vel *priores alicui deferre*. *Quâ*, subaudi *parte*. Horat. *Quâ parte debacchantur ignes*, *quâ nebulæ*.

Pe-

facta dicis, *si Deos decepit & homines*. Et Men. *Mihi mira videntur te hic stare foris*. Et Pseud. *Mira sunt*, *ni Pseudolus est*. Et Mil. *Ante hoc factum semper hunc sum arbitratus servum nequissimum*, id est, *antehac*, quod ponitur pro *ante hæc*, subaudi *facta*, quod etiam in *postea*, *interea*, supprimitur. Eôdem verò sensu dicitur, *Inter ea facta*, *inter ea negotia*, & *inter eam rem*. Plaut. Stich. *Inter illud negotium curavi*, *ut cœna esset cocta*. Et Cistel. *Inter rem istam huic respondi quod rogabat*. Rursum Stich. act. 1. sc. 1. *Nos ejus animum de nostris factis noscimus*, id est, *ex nostris rebus*. Et. Merc. act. 5. sc. 4. *Eamus intro*, *non utibilis hic locus factis tuis*, pro, *rebus tuis*. Et Most. a. 2. sc. 1. *Miserum est opus tum demum fodere puteum*, *ubi situs fauces tenet*, pro, *misera res*. Propert. *Vincere cum Vejos posse laboris erat*, subaudi, *opus* seu *res*, ut Ovid. *Hic erit artis opus*.

Pecuniæ, deest in *repetundarum* & *repetundis*.

Pedatô, vel *Pedatu*, deest in *primô*, *secundô*, *tertiô*, quæ malè adverbia putantur. Significat autem primâ, secundâ, tertiâ vice.

Pede, deest in hôc: *Ædes quæ planô adeuntur*.

Præmium, deest in *Corollarium*.

Principium, vel *primordium*, vel *initium*, vel *ortus* deest in *primum* & *primô*, ubi etiam præpositio *ad* vel *à* subauditur.

Pretium, deest in *magnô emere*. *Magni mihi sunt literæ tuæ*. *Hoc magni refert*, *parvi refert*.

Puer, aut *puella*, deest in *infans*, *à parvulo*, *exoletus*, subaudi, *puer qui olescere*, id est, *crescere desiit*.

Rastrus, deest in *bidens*, *tridens*, *quadridens*.

Ratio, deest in *expensa*, *impensa*, *summa*, *ad summam*.

Res, deest in *Esca*, quod est adjectivum ab *Essi*, sivè *Edi* factum, quasi, *Essica*, sivè edilis, aut essibilis, comedibilis. Hoc apparet ex composito ejus *vescus*, *a*, *um*. Similiter in *adulia*, subauditur *negotia*, pro quô veteres libri habent *Edilia*, quasi comedibilia. Etiam in istis: *Virtus est laudanda*. *Mors est bona*. *Satin salva?*

Reliquiæ, deest in *parietinæ*, quod est adjectivum à *paries*, sicut ab *aries*, *oraculum Arietinum*, id est, *Jovis Ammonis*, qui caput habebat cum cornibus arietis.

Rus,

Rus, deest in *pascuum*. Lucr. *Pascua rura.* Plaut. Truc. a. 1. s. 2. vers. 47. *Non arvus hic, sed pascuus est ager*. Ergò & *Arvum* est adjectivum in quô *rus* subauditur.

Sacra, deest in *Saturnalia*, *Bacchanalia*, *Liberalia*.

Sectura, deest in *Ternaria*.

Securis, subauditur in *bipennis*.

Servus, deest in *Vicarius*, *ostiarius*, *mediastinus*.

Sermo vel *rumor*, deest in *nuncius*, quod est adjectivum, diciturque *nuncius homo*, *nuncia fama*, vel *vox*, *nuncium verbum* sivè *dictum*.

In neutrô *sestertium* deest aliquod substantivum quod significet eandem drachmarum seu denariorum quantitatem, quæ est *Minæ*, puta centum drachmarum: Ita *Mina Sestertia* rectè dicetur, *Mina pondus sestertium*, pro 25. *drachmis auri*, quasi esset, *Pondus semitertium*, id est, *mina duæ & dimidia*. *Sestertius* Germanicè est ein dritthalber. *Sestertia* ein dritthalbe. *Sestertium* ein dritthalbes / ut *Sestertium milliare*, id est, *duo milliaria & dimidium*. *Sestertium bipalium* apud Columel. de arbor. c. 1.

Sinus, deest in *Tarentinus*, *Puteolanus*.

Sol, deest in *Oriens*, *Occidens*. *Die crastini*, *die septimi*, subaudi, *solis*.

Spatium, deest in hôc Virgil. *In mediô mihi Cæsar erit*.

Spon-

Sponte, deest in *Suapte*, apud *Catullum*.

Stabulum, deest in *bubile*, *equile*, *suile*, quæ sunt adjectiva, adeòque *bubilis*, *equilis*, *suilis*, dici potest subaudiendo, *caula*.

Stipendia, vel *æra*, vel *alimenta* deest in istis: *Ex schola quadringenta annua capit. Sunt qui tortoribus annua præstent.*

Stridor, deest in *sibilus*, quod est adjectivum.

Stuprum, vel *flagitium* deest in *incestum*, quod est adjectivum.

Tabellæ, deest in *eboreæ*, *citreæ*, *duplices*, *triplices*, *laureatæ*, *pugillares*, pro quibus Catullus, *Pugillaria* dicit, subaudiendo *ligilla*, *schedia*, vel aliud quid.

Taberna, deest in *Medicina*, *Sutrina*, *Textrina*, *Tonstrina*, *Fabrica*, *Salina*, *Laniena*, *Carnificina*. Sunt enim ista omnia adjectiva.

Tegmen, deest in *lacunar*.

Tempus, deest in istis, *Serum est*. *Ex illo*. *Ex quo*. *Hornô*: *Brevisenties*, subaudi, *tempore*. Sic *Serô sapiunt Phryges*. *Optatô advenis*. *Non ignara futuri*, subaudi, *temporis*, *in perpetuum*, *in æternum*, *in posterum*, *in futurum*. *In præsens*, *per sudum*. *cùm sudum erit*, *sub obscurum*, *adhuc*, subaudi, *tempus*: nam prisci *hoc* & *huc* dicebant. *Hoc noctis*. *Id ætatis*, subaudi, *tempus*. *Postea*, *præterea*, *antea*, *antehac*, *posthac*, subaudi, *tempora*: nam *hac* pro *hæc* dicebant.

Terra, deest in *Patria*, *continens*.

To-

Toga, deest in *praetexta*.

Vacca, deest in *juvenca*.

Vada, deest in hoc Virgil. *In brevia & syrtes urget.*

Vasa, deest in *fictilia*, *crystallina*, *vitrea*, *atramentaria*. In *Salinum* deest *vas*.

Velum deest in *linteum*. Catull. Car. 6. Phaselli laud. *Sive palmulis opus foret volare, sive linteo.*

Ventus, deest in *Africus*, *Favonius Subsolanus*.

Verba, deest in his: *Quid multa? Paucis te volo. Dictum sapienti sat est.*

Vestes, deest in *serica*, *bombycina*, *undulata*, *Coa*.

Via, deest in istis: *Cur non rectâ introibas: Hac illac circumcursa.*

Vicibus deest in *Alternis*. Seneca: *Non sit multiformis, alternis Vatinius, alternis Cato, sed perpetuo sui similis*, Idem: *Alterna inter cupiditatem & poenitentiam nostram vices sunt.*

Vinum deest in *mustum*, *merum*, *Falernum*, *Massicum*, quae sunt adjectiva.

Vir vel *uxor*, deest in *conjux*, *maritus*, *marita*. In *Majores*, *optimates*, *magnates*, *primates*, subaudi *viri* vel *foemina*.

Virga, subauditur in *rudis*, ut *rudem accipere*, *rude donatus*.

Urceus, deest in *aqualis*.

Usura. deest in *centesima*, *dextantes*, *besses*, *semisses*.

El-

Ellipsis Tertior, in quâ adjectivum habet quidem substantivum, sed genere discrepans.

Arbor, deest in appellationibus arborum cum adjectivô fæmininô positarum, ut *Laurus, patula fagus, tarda morus, fructuosa malus, consita pomus:* nam ista omnia per regulam terminationis sunt generis masculini. Ergo in his est Syntaxis figurata, cum desit nomen substantivum *Arbor* cum adjectivô concordans. Sciendum est autem in his & multis aliis plus consuetudini, quam arti serviendum, & figuratâ, quam regulari syntaxi utendum esse.

Fabula, deest in Comœdiarum & Tragœdiarum titulis cum adjectivô fœmininô positis, ut *Terentiana Eunuchus.*

Florem, deest in hoc Virgilii: *Crocumque rubentem:* nam *Crocum* ex terminationis regulâ neutrum est.

Famina, deest in animalibus, quæ sunt sexus fæminini, sed nomen habent terminationis masculinæ, sicut *Mas*, deest in iis, quæ sunt sexus masculini, sed nomen habent terminationis fæmininæ. In *leo* pro *leana*, deest *famina.* Sic *Elephantus gravida. Porcus obesa.* Hæc *bos*, hæc *homo*, hæc *aquila*, hæc *anguis*, hæc *ovis*, hæc *canis*, hæc *testis*, hæc *civis*, hæc *sacerdos*, hæc *vates*, hæc *miles;* In his omnibus deest, *Famina.* Hic *bos*, hic *homo*, hic *aquila*, hic

hic *anguis*, hic *ovis*, hic *canis*, hic *testis*, hic *civis*, hic *sacerdos*, hic *vates*, hic *miles*; In his omnibus deest *Mas*.

Herba, deest in appellationibus herbarum cum adjectivô fæmininô positis, ut: *Dictamnum pota pellit sagittas. Centunculus trita in aceto:* nam per regulam illud neutrum, hoc masculinum est.

Insula, deest in nominibus propriis Insularum cum adjectivô fæmininô positis, ut: *Latonia Delus*, *Phœbeja Rhodus.*

Mons, deest in nominibus propriis montium cum adjectivô masculinô positis, ut: *Altus Ossa*, *prealtus Ida*, *ignivomus Aetna.*

Oppidum, deest in nominibus propriis urbium cum adjectivô neutrali positis, ut: *Argi aptum equis. Altum Præneste. Tybur superbum.*

Sinus, deest in nominibus propriis sinuum cum adjectivô masculinô positis, ut: *Sævus Hadria.*

Urbs, deest in nominibus propriis urbium cum adjectivô fæmininô positis, ut: *Barbara Narbo*, *magna Mediolanum*, *deleta Corinthus:* nam ex regula terminationis *Narbo* & *Corinthus* sunt masculini, *Mediolanum* verò neutri generis.

Qualis est Ellipsis, in qua deest Suppositum adjectivi Relati?

Homo aliquis, deest in istis: *Est qui dicat. Sunt qui affirment. Sunt quos arma delectant.*

Idem,

Idem, deeſt in hoc Plinii: *Equo fere, qui homini, morbi:* pro, *iidem ferè. Tarando magnitudo, qua leoni*, pro, *eadem qua.*

Is, quod ſignificat *talis* aut *tantus*, deeſt in iſto: *Homo improbus, ſed cui paucos ingenio pares invenias.*

Quotuplex eſt Ellipſis, in qua deeſt Suppoſitum Verbi?

Duplex: nam vel *Finiti verbi*, vel *Infiniti Suppoſitum* deeſt.

Qualis eſt Ellipſis, in qua deeſt Suppoſitum verbi Finiti?

Ego, tu, ille, deeſt in verbis, *Amo, amas, amat.* Fert autem conſuetudo eleganter loquentium, ut verborum primæ & ſecundæ perſonæ ſuppoſita per Ellipſin ſemper fere omittantur, niſi cum diverſitas aliqua ſignificanda eſt, ut: *Tu legis, ego audio.* Alioquin ſecundum regularem Syntaxin Grammaticè, ſed minus Latinè dicetur: *Quid tu facis? Ego quieſco.* Virg. *Hunc & Nympha veneramur:* ſubaudi, *Nos entes*, ſivè, *nos qua ſumus Nympha.*

Homines, deeſt in *ajunt*, *ferunt.* Lucr. *Nemo animi fallit.*

Libido, vel *cura*, vel *animus* deeſt in hôc Virgil. *Nec ſit mihi credere*, pro, *nec mihi libeat credere.* Propert. *Nec tibi ſit duros montes & frigida ſaxa adire*, pro, *ne velis adire.*

Poteſtas, deeſt in iſtis: *Videre erat Tityum. Fame necatur: aliter non eſt occidere.*

Ratio, vel *Mens*, deest in hoc Catulli: *Hoc falsum esse putas? fugit te inepte.*

Res, deest in istis: *Bene est. Male mihi est. Ægrè mihi est*, pro, *Res bene vel malè se mihi habet: Ægritudo mihi est*. Sic, *Sero est, mane est*, pro, *Res est in mane, in sero tempore.*

Qualis est Ellipsis, in qua deest Suppositum verbi Infiniti?

Me, te, illum, deest in verbis infinitis cum aliàs, tum præcipuè post verbum passivum, ut *Volo facere*, pro, *volo me facere. Non possum credere*, pro, *me credere. Non veretur mentiri*, pro, *se mentiri. Videor videre*, pro, *me videre. Putaris scire*, pro, *te scire. Paulus creditur fecisse*, pro, *illum fecisse. Multi dicuntur venire. Multi dicuntur venturos esse*, pro, *Eos venire, eos venturos esse:* nam *venturi esse*, est *Græcismus*. Lucret. *Quippe etenim quam multa tibi me fingere possum.* Sallust. *Qui se student præstare cæteris.* Plaut. Curcul. *Æsculapius mihi visus est eum ad me non adire, neque me magni pendere.* Idem Aul. *Vocem loquentis modò me audire visus sum.* Idem Milit. *Vereor me istô ornatu incedere.* Idem Epid. *Videor me vidisse eam prius.* Sic, *Diceris fecisse*, pro, *te fecisse.*

Qualis est Ellipsis, in quâ deest suppositum Præpositionis?

Commune, deest in hôc: *Quid mihi tecum?*

Illi

Illi genti nihil ad eam diem cum Romanis fuerat. Curt. 8. *Regum Indorum luxuria super omnium gentium est*, subaudi, *luxuriam.*

Homo servus, deest in istis: *Esse alicui ad manum* vel *à manu, circum pedes, ab epistolis, à cubiculô, à pedibus, à poculis, à studiis*, hoc est, *servire alicui quod ad manum, ad epistolas, ad cubiculum, ad pedes, ad pocula, ad studia attinet.* Cicero & Cor. Nepos dicunt, *Habere aliquem ad manum.* Talem servum Suetonius & posteriores minus Latinè dixerunt *Amanuensem.*

Quotuplex est Ellipsis nominis appositi?

Duplex; *Nominis* scilicet & *Verbi*, & *Conjunctionis:* nam nomen quod deest, vel nomini, vel verbo apponitur, vel conjunctioni.

Quotuplex est Ellipsis, in quâ deest appositum Nominis?

Duplex: nam vel *Nomen rectum* sivè *Substantivum* est, quod deest, vel nomen *Concordans* sivè *Adjectivum.*

Qualis est Ellipsis appositi Substantivi?

Ligni, deest in *Materia.* Cicero. *Non saxum, non materies advecta est. Lintribus materiam, calcem, cæmenta atque arenam convexit.*

Librarum, deest in *Pondo*, ut: *Corona mille pondo:* nam *Libra* Romanis alia erat *mensuralis*, alia *ponderalis*, cui addebant *Pondo.*

Passuum, deest in hôc Horatii: *Millia tunc pransi tria repsimus.*

Rerum, deest in hoc, *Esse in numerô.*

Vitæ, deest in *Usu venire*, *hoc mihi usu venit*, pro, *in vitæ usu*, *dum vitâ utor.*

Qualis est Ellipsis appositi Adjectivi?

Aureus, *argenteus*, vel *Sestertius* sæpè deest in *Nummus.*

Bona, deest in hoc: *Fac sis frugi. Homo frugi.* Nam à *Frux* est genitivus *frugis*, unde extrito *s* fecerunt *Frugi*. Sicut *Fami* pro *famis*, *Herculi* pro *Herculis.*

Ens, inusitatum participium deest in hoc Virgil. *Adsum Æneas*, pro *ego ens Æneas*, sivè, *qui sum Æneas, adsum.* Liv. *Ego Annibal peto pacem.* Plaut. Trin. *Rebus tuis bonis meas res irrides malas*, subaudi, *entibus*, id est, *cum tuæ res sint bonæ.* Livius: *Celtiberi, novus miles, diffugerunt*, subaudi, *entes.* Sic in *procul dubiô* subauditur, *ente.*

Par vel *aptus* deest in hoc: *Non sum solvendo æri alieno.*

Qualis est Ellipsis, in quâ deest appositum Verbi?

Me, *te*, *se*, deest in verbis agentibus, cùm suppositum agit in se ipsum, ut Terent. *Move ocyus mea nutrix. NV. moveo*, pro, *move te*, & *moveo me. Terra movit. Nox cœlô præcipitat. Bene vertat. Res bene habet. Iræ leniunt. Venti posuêre. Aquilones multis diebus tenuêre*: pro, *durarunt. Atrox prælium diu tenuit*, pro, *duravit. Annô vertente. Pallium maculat. Vestibulum pulverat.*

Res

Res ita fert, vel *tulit*: in his ſubauditur, *Se*.

Te quoque vel *vos*, deeſt in *amabo*, quod pecus Grammaticum fecit adverbium mediâ, ſi Muſis placet, correptâ. Plaut. *Ite domum amabo. Amabo mi ſenex, eloquere*: pro, *Mi ſenex eloquere, & amabo te.* Cic. *Expecta amabo te.*

Bellum, deeſt in *cernere, certare, militare.*

Clitellam, deeſt in hoc: *Imponere alicui.* Significat enim habere aliquem pro aſinô, & fallaciam ei tanquam clitellam vel ſarcinam imponere.

Domum, deeſt in hôc Plaut. Aul. *Redi intrò, atque intus ſervi.*

Facem, vel *cereum*, deeſt in *prælucere alicui.*

Iter, vel *viam*, deeſt in his: *Quo tendis? quo pergis? Nox appetit. Abit dies. Somnium mihi evaſit. In me culpa illius expetet. Idem tibi eveniet.*

Litem, deeſt in hoc Suetonii Claudio: *Abſentibus ſecundum præſentes dabat.*

Literas, deeſt in hoc Cicer. *Quo mitterem, aut cui darem, neſciebam.*

Laudem, deeſt in *detrahere alicui.*

Locum, deeſt in *cedere, decedere, ſuccedere alicui.*

Malum, deeſt in his: *Caveo tibi, timeo tibi, metuo à te, de te, pro te.* In *cavere malo*, deeſt *ſe*, & eſt *Hypallage*, pro, *cavere ſibi malum.*

Mortem, deeſt in *obire, oppetere*; & *morte*, in *occumbere.*

Navem, deest in hoc: *Solvit è portu. Statim conscendit. Ad portum appulit.*

Nuncium, deest in hoc: *Renunciare vitæ; civilibus officiis*, pro, *valedicere.*

Ova, deest cum Gallinæ aliæque aves *incubare* dicuntur.

Peccatum, deest in *ignoscere.*

Rationes, deest in *conturbare*, quod est *Mensariorum*, cum rationibus crediti paria facere desperant; Vulgò *Fallire.*

Relativum nomen, sæpe deest, ut: *Urbs antiqua fuit; Tyrii tenuêre coloni:* subaudi, *quam*, vel *illam.* Horat. 2. Sat. 8. *Vidimus & merulas poni, & sine clune palumbos, suavis res, si non causas narraret earum*, subaudi, *Quæ*, & *Esset*: *Quæ res suavis esset, nisi*, &c.

Rem, deest in *decoquere:* quod est *absumere rem familiarem.*

Rogationem, deest in hoc: *Ferre ad populum de aliquâ re.* Cic. *Tribunus tulit ad plebem, ut absentis ratio haberetur.*

Principium, deest in *capere* & *incipere.* Virgil. Culice: *Conformare locum capit impiger*, pro, *capit principium conformandi.*

Sacra, deest in *facere*, *bove*, *agnâ*, *vitulâ.*

Viam deest in *ire*, *inire*, *ingredi. Ineunte ætate*, *vere*; subaudi, *viam.*

Vitam, deest in *agere*, *agitare*, *peragere.*

Utile, vel *commodum*, deest in *consulo tibi*, *prospicio mihi.*

Vul-

Vultum, deest in *nubere:* nam sponsæ faciem flammeô velô obnubebant seu velabant pudoris causâ.

Qualis est Ellipsis, in quâ deest Appositum conjunctionis?

Is, deest post conjunctionem in hoc Cor. Nepotis in Pelopidâ: *Cujus belli cum ei summa esset data, eoque cum exercitu profectus esset*, pro, *eoque is cum exercitu.* Sic idem Thymol. *Cum frater ejus tyrannidem occupasset, particepsque regni posset esse*, pro, *particepsque is regni.* Sic idem in Dione. *Id cum factum multi indignarentur, magnaque esset invidia tyranno*, pro, *magnaque id esset.* Plaut. Epid. act. 5. sc. 2. *Ain tu te illius invenisse filiam?* E.P. *inveni, & domi est:* pro, *& illa domi est.* Sallust. Jugurt. *Dum equites præliantur, Bocchus cum peditibus, quos filius ejus adduxerat, neque in priore pugnâ adfuerant, postremam Romanorum aciem invadunt:* pro, *neque ii adfuerant*, sivè *quique non adfuerant.* Plaut. Rud. a. 2. s. 1. *Quibus nec quæstus est, nec didicêre artem ullam.* pro *quique non didicêre, &c.* Liv. 4. *Induciæ non pax facta, quarum & dies exierat, & ante diem rebellaverant.* Similiter sæpe Livius, Cæsar & Hirtius.

Qualis est Ellipsis nominis Consociati, sive in quâ præter nomen, aliæ quoque voces desunt?

Ad id, vel *ob id*, vel *propter id nomen*, seu

negotium, & *ab eo*, vel *ex eo negotiô*, seu *nomine*, sæpe deest in *quod* relativô, quæ conjunctio vulgo putatur. Terent. Eun. *Sanè quod tibi vir videatur esse, hic nebulo magnus est*. Ibi. *Quòd dicat, alium quærebam, iter hac habui, periisti*. Et Heaut. *Id quod est consimilis moribus, facile convinces ex te natum*. Et Hec. *Omnes lætæ exclamant, venit, id quod me repentè adspexerant*. Ubi Donatus: *Deest propter, ut sit, Propter id, ac per hoc, ideo*. Cic. 3. ad Quint. frat. 2. *Ab accusandô me teneo, id quod nolo cum Pompejo pugnare; id quod judices nullos habemus*: pro, *ob id quod, eo quod, ab eo nomine quod*, sivè, *eâ causâ quod*.

Ædes cum præpositione *in*, deest in hoc: *Est domi*, pro, *in ædibus domi*.

Æs, cum *alienum* & *par*, deest in hoc: *Non sum solvendo*, pro, *non sum par* vel *aptus solvendo æri alieno*.

Æris, cum *pretiô* & *pro*, deest in hoc: *Quanti emisti?* nam integra oratio est: *Pro quanti æris pretiô emisti?*

Affectus seu *præditus* cum *à*, vel *cum* in istis: *Homo infirmâ valetudine, summâ audaciâ, magnô ingeniô, nullô judiciô*.

Centena millia sestertium nummum, deest in *Decies, Vicies, Quadragies, Centies, Ducenties, Millies*. Liv. 38. *Scipionem librum rationis concerpsisse indignantem, quod cum bis millies in ærarium intulisset, quadragies ratio ab se* *posce-*

posceretur: pro, *quadragies centenorum millium ratio.* Cic. 2. Philip. *Syngrapha sestertium centies facta*: pro, *centies centenorum millium nummorum sestertiorum:* sic enim ipse Cicero act. 4. in Ver. loquendum docet, ut stupor eorum satis rideri nequeat, qui quoties nota *HS.* cum adverbiô numerali legitur, pro eâ *sestertii*, vel *sestertio* reponere postulant, aut *sestertium* pro nominativô vel accusativô accipiunt. Capitolin. in Vero: *Omne autem convivium æstimatum dicitur sexagies centenis millibus HS.* In illô Velleji: *Accepto centies sestertium*, est *Syllepsis* numeri, de quâ vide infra.

Dictô, cum *præ*, deest in hoc Virgil. *Ocyus incubuêre omnes*; pro, *ocyus*, sivè *citius dictô*, vel *præ dictô.*

Die, cum, *in*, & *ante*, deest in istis: *Quartô Idus, tertiô Kalendas*, pro, *in die quarto ante Idus, in die tertio ante Kalendas.*

Domum, cum *ad* vel *in*, deest in *ducere uxorem.*

Ego ens, deest in hoc Virgil. *Adsum Trojus Æneas. Hunc & Nymphæ veneramur*, pro, *Nos Entes* seu *quæ sumus Nymphæ.*

Ens cum *A*, deest in hoc Cæs. *Cn. Magius Cremonâ præfectus fabrum*, pro, *Ens à Cremonâ:* id est, *Cremonensis.*

Factum quod vis, seu *velles*, deest in *volo tibi*, vel *cupio.* Sic in *benè* vel *malè alicui velle*, subaudi, *factum.* Plaut. Rud. *Quamquam*

quam vobis cupio quæ vultis, ſubaudi, *facta*. Et Aſin. *Non eo quin non tibi cupiam quæ velis*. Et Perſ. *Nunquam tibi poſt hac quod nolis volam*. Et Moſtel. *Vellem ut velles Tranio*, ſubaudi, *factum tibi*. Similiter *nolle alicui*, ſubaudi, *factum quod vellet*. Cic. *Plane volo his magiſtratibus. Valde ejus causâ volo*. Terent. *ipſi cupio Glycerio*. Idem: *Video te noſtræ familiæ ex animô factum velle*. Plaut. Truc. *Cui ego melius dictum aut factum velim*.

Locô, cum *in*, deeſt in *Primò*, *ſecundò*, *tertiò*, quæ malè pro adverbiis habentur.

Negotia, cum *ad*, deeſt in iſtô: *Quid hoc mea refert*, pro, *quid hoc refert*, ſivè *affert*, *aſportat*, *importat*, *conducit*, *confert ad mea negotia*, id eſt, *ad res meas*, ſivè *rebus meis*. Plaut. Perſa: *Quid id ad me aut ad meam rem refert*, *Perſa quid rerum gerant*. Ibid. *Prius percunctari volo*, *quæ ad rem referunt*. Idem Trucul. *Cui rei retulit te aſſimulare*.

Negotiô, cum *à*, deeſt in iſto: *Multô melior*. Eſt enim *à multô negotiô*, *à multâ re*, non *ab unâ re melior*. Lucret. *Qui melior multis*, *quam tu*, *fuit inprobe rebus*.

Numerô, cum *ex*, deeſt in iſtis: *Primus omnium. Major fratrum. Unus illorum. Nemo amicorum. Græcorum doctiſſimus. Hominum alii boni, alii mali. Hoſtium trecentis interfectis. Lanarum nigræ nullum colorem bibunt*, pro, *ex numerô lanarum*.

Nos duo, *tres*, *quatuor*, &c. *Vos duo*, *hi*, vel

vel *illi duo. Hæ duæ, hæc duo, tria, quatuor*, sæpe desunt, ut *Ego & Cicero valemus. Tu & filius valetis. Dum fata Deusque sinebant. Nox & præda hostem remorata sunt. Operam, studium, consilium, rem, fidem meam ad omnes res tibi velim parata putes. Pater mihi & mater sunt mortui. Ipse cum fratre adesse jussi sumus*: pro, *nos duo*, nempe, *ego cum fratre, jussi sumus. Achilles cum Patroclô ad Trojam profecti sunt. Herus & hera frustra sunt*, pro, *Hi duo, qui sunt herus & hera, frustra sunt*. Plaut. Amph. act. 3. sc. 3. *Jam hi ambo servus & hera frustra sunt duo*. Nepos in Timoth. *Huic in consilium dantur duo, Pater, & socer*. Plaut. Bacch. a. 2. sc. 3. *Vulcanus, Sol, Luna & dies, dii quatuor scelestiorem hôc nullum illuxere*. Et Epid. a. 5. s. 1. *Quem Apelles atque Zeuxis duo pingent pigmentis ulmeis*: pro, *quem duo pingent entes Apelles atque Zeuxis. Quisque suos patimur manes*: pro, *nos omnes patimur manes, quisque patitur suos. Populus superamur ab unô*: pro, *nos omnes qui sumus populus. Eamus omnis exsecrata civitas*. Ovid. 2. Amor. 9. *Nos tua sentimus, populus tibi deditus, arma*. subaudi *Entes. Nos, qui sumus populus tibi deditus, sentimus*. Idem Ep. Hyperm. *Cum sene nos inopi turba vagamur inops*: subaudi, *Entes turba inops, &c.*

Ortus vel *oriundus*, vel *natus*, cum *à* vel *ab* vel *de*, deest in his: *Turnus ab Aricià. Pastor*

Pastor ab Amphryso. Hospes Zacynthô. Vir claris natalibus. Homo obscurô locô. Adolescens de summo loco. Theseus ab Athenis, pro *Atheniensis. Amphidamus de Arcadiâ*, pro, *Arcas.*

Parte, cum *Ex*, deest in hoc Liv. 9. *His sermonibus quâ cibi, quâ quietis immemor traducta nox est.*

Pergere iter ad, subauditur in istô: *Pergendum est nobis domum.* nam Accusativus *Domum* regitur à præpositione. In *pergendum* subauditur *pergere*, quod cum sit Activum, regit accusativum *iter*.

Res cum *ad*, deest in *alias*, quod indocti habent pro adverbiô. Plaut. Epid. *Meus servus eam rem sobriè accuravit, ut alias res ille est impensè improbus*, pro, *quod ad alias res temporis & loci attinet*, id est, *ad aliud tempus, ad alium locum:* nam *res temporis*, valet *tempus: res loci, locus.* In hoc Cicer. *Mulieres quibus cum iste consueverat*, deest, *rem habere.*

Res, cum *in tempore*, deest in istis: *Mane est, sero est.* Vid. Annotat. in Grammat. de Adverb. in *Manè, serò, tempori.* pag. 38.

Scriptum, cum *à* vel *cum*, deest in his Cicer. *In Pompeji epistola erat in extremô. Quod epistola librarii manu est. Tu si quid librarii meâ manu non intelligent, istic monstrabis*, pro, *scriptum à meâ manu.*

Solô, cum *in*, deest in istis: *Procubuit terræ.*

Ter-

Terra defigitur arbor. Arbores humi arenosò genitæ, pro, *in solo arenoso humi.*

Tempore, cum *in*, deest in istis: *Brevi sensies. Optatò advenis. Serò sapiunt. Domi belliqué optimus*, pro, *otii & belli tempore.*

Tempus, cum *circa*, deest in istis: *Homo id ætatis. Hoc noctis domò exis.*

Tribu, cum *de* vel *ex*, deest in istis: *C. Septimius Quirinâ.*

Terrâ, cum *in*, deest in hoc: *Ægypti occisus est.*

Verbis, cum *alloqui*, deest in hoc: *Paucis te volo.*

Urbe, cum *in*, deest in hoc: *Natus Romæ.*

Vincula, cum *in*, deest in hoc: *Duci illum jussit.*

ELLIPSIS VERBI.

Quotuplex est Ellipsis Verbi?

Duplex: *Verbi* scilicet *infiniti* & *finiti. Verbum* scilicet, quod deest, vel *infinitum* est, vel *finitum.*

Quotuplex est Ellipsis Verbi infiniti?

Duplex: *Infiniti* scilicet *cognati* & *alieni:* nam *Verbum infinitum*, quod deest, vel est *cognatum* alicui verbo expresso, vel *alienum.*

Qualis est Ellipsis Verbi infiniti cognati?

Verbum infinitum cognatum, substantivi nominis vim habens, deest in participiis passivis singularibus cujuscumque casus, & in ver-

verbis passivis nullum aliud suppositum habentibus, ut: *Nunc est bibendum*, deest verbum infinitum, *bibere*, quod est cognatum participio passivo, *bibendum*, & vim habet nominis substantivi. *Petendum est pacem*, subaudi, *petere*, quod est cognatum participio nominativi casûs. In *curritur*, deest *currere*, quod idem valet, ac *cursio* vel *cursus*. In *vivitur*, deest *vivere*, id est *vita*. In *sedetur*, deest *sedere*, id est, *sessio*. *Tempus est legendi:* subaudi, *legere*, quod vim habet nominis in genitivô, quasi esset, *lectûs*, id est, *lectionis*. *Charta inutilis scribendo:* subaudi, *scribere*, quod est locô nominis in dativo, quasi esset *scriptui*, id est, *scriptioni*. *Inter cœnandum*, subaudi, *cœnare*, id est, *inter cœnam*. *Perge quo cœpisti*, subaudi, *pergere*, id est, *perrectionem*. *Defessus sum legendô*, subaudi *legere*, quod est locô nominis in ablativô, quasi esset, *lectu*, pro, *defessus sum legendâ lectione*.

Qualis est Ellipsis Verbi infiniti alieni?

Canere, deest in hoc: *scit fidibus*.

Dici, deest in *malè audit:* nam integra oratio est: *Audit malè in se*, vel *de se*, vel *sibi dici*. *Malè* non coheret cum *audire*, sed cum *dici:* nam si cohereat cum *audire*, idem erit, *malè audire*, quod *parum audire*, sive ut Afranius dicit, *surdè audire:* Cicero, *surdastrum esse*. *Audit bonus*, *doctus*, subaudi,

di, *dici*, ut sit, *Audit dici esse bonus.* Græcô more, pro, *audit dici se esse bonum.*

Esse vel *fuisse*, vel *fore*, deest in istis: *Factum illi volo. Ne dicas tibi non prædictum, promisi ultorem*, subaudi, *me fore.*

Ire, deest in his: *In Pompejanum cogito. Rhodum volo, inde Athenas.*

Loqui, deest in *scire Græcè, Latinè.*

Qualis est Ellipsis Verbi finiti?

Adspicio, video, vel *venit*, deest in istis: *En quatuor aras. Ecce homo. Ecce hominem. En Priamus.*

Amet, vel *adjuvet*, deest in *mehercules, mecastor, medius fidius.*

Cœpit, deest in narrationibus: *Ire prior Pallas. Populus ea mirari.*

Dico, deest in istis, *Bona verba quæso*, subaudi *dic. Nugas*, subaudi, *dicis. Hæc hactenus. De his hactenus*, subaudi, *dixerimus*, vel *dictum sit. Quid multa?* subaudi, *verba dico.*

Fac, vel *da*, vel *pone*, vel *esto* deest in istô: *Hæc negotia, ut ego absim, confici possunt*, pro, *positô* vel *datô, quod ego absim, quamvis ego absim. Bonô sis animô* pro, *fac ut sis bonô animô.* Plaut. Bacch. a. 4. s. 4. *Proin tu ab eô ut caveas tibi*, subaudi, *fac.*

Facio, deest in istis: *Dii melius* vel *meliora*, subaudi, *faciant. Studes, an piscaris, an venaris, an omnia simul?* subaudi, *facis? Illa nocte nihil præterquam vigilatum est in urbe:* subaudi, *factum est.*

Ita

Ita dico, vel *hoc eô dico*, deest in istis: *Satiari delectatione non possum, ut senectutis meæ requiem noscatis. Hoc jam olim audivi, ne quid te novi attulisse mihi censeas.*

Licet, deest in istis, *Meâ causâ, quæras vel in mediô mari, dum non sis quem te esse nolo, sis meâ causâ quid libet. Trahantur per me pedibus omnes rei.* Vide infra Annotat. in Syntax. de Nominum casibus.

Loquor, deest in Affirmantis sermone. Plaut. Pseud. a. 4. s. 2. *Herus tuus te misit? H. ita dico. B. miles? H. ita loquor. B. Macedonius? H. admodum.*

Moneo, vel *fac*, deest in illis, quæ vulgo pro imperativis habent, ut *Ames, legas, ametis, legatis, ament, legant. Istud ne dicas, cogites tecum. Nil mihi rescribas.*

Obsecro vel *imploro*, vel *nuncupo*, deest in istis: *Proh Deum atque hominum fidem! Hercules tuam fidem!*

Oro vel *precor*, deest in precibus & diris, ut *Dii meliora ferant. Ut te perdat Jupiter. Qui illi Dii irati sint. Qui* significat, *quomodo*, sivè *ut*.

Paro, vel *invenio*, vel simile quid deest in istis: *Quo mihi fortunam si non conceditur uti? Unde mihi lapidem?* subaudi, *parabo* vel *inveniam. Martis signum quo mihi pacis auctori? Ad quam rem nobis confluvium? ad quam urnarium?*

Respondeo, deest in istis: *Quod epistolam meam*

meam ad Brutum poſcis, non habeo ejus exemplum.

Sum, es, eſt, &c. deeſt in iſtis: *Quid mihi tecum? Haud mora, feſtinant juſſi. Hei mihi. Væ mihi*, ſubaudi, *eſt. Quænam (malum) iſta ſervitus voluntaria*, pro, *malum ſit iis, qui ſervire volunt.*

Timeo, vel *cave*, vel *vide*, deeſt in iſtis: *Ah ne te frigora lædant. At ut ſatis contemplata ſis. Verum ne quid illa titubet.*

Volo ut, deeſt in, *hæc illis dicta ſint.*

ELLIPSIS PRÆPOSITIONIS.

Qualis eſt Ellipſis præpoſitionis?

A, ab, ad, & *in*, ſæpe deſunt in nominibus Urbium, Inſularum, Provinciarum & aliorum locorum, ut: *Sardiniam cum claſſe venit. Lavina venit littora. Devenêre locos lætos. Nos hinc ibimus Afros aut Scythiam. Profectus eſt Siciliam. Romam eo. Româ venio. Rus eo. Ruri* vel *rure vivit. I malam crucem. Ivit exilium. Rediit exiliô. Tollere humô.*

A, & *ab* ſæpe deſunt in iis, quæ ſignificant vel cauſam efficientem, ut: *Palleo metu, horres frigore, corpus ſiccum ſole & eſuritione. Æger* vel *tardus vulnere. Arte inſignis.*

Vel instrumentum, ut: *Gladiô percussus. Armis defendi.*

Vel tempus consecutum, ut significent idem, quod *post*, ut: *Rediit hoste superatô. Lectis tuis literis obdormivi. Mane ut ad portum processi*, pro, *à mane*, id est, *postquam jam mane fieri cœptum est.*

Vel differentiam aut distantiam, ut: *Stultô intelligens quid intersit. Abest virtute illius.*

Vel partem certam, cum oratio sic explicari potest: *Ex parte hujus rei, quod ad hanc partem attinet*, ut: *Animô otiosus*, pro, *ab animo*, id est, *ex parte animi, quod attinet ad animum. Ingeniô improbus. Armis, pecuniâ multum valere*, pro, *ab armis, à pecunia. Multis rebus melior*, pro, *à multis, quod ad multas res attinet. Multô* & *paulô melior*, pro, *à multo* vel *paulò negotiô melior, à multa re melior. Multô magnus orator minutis imperatoribus praestat. Locus frumentô copiosus*, pro, *à frumento, quod ad frumentum attinet. Metu vacare*, pro, *vacuum esse à metu, quod ad metum attinet. Nugis referti libri*, pro, *à nugis. Transitu iniqua loca*, pro, *à transitu*, sive, ut Livius lib. 8. dicit, *ad transitum:* nam eadem utriusque est significatio. Itaque *Facie alicui similis* & *faciem similis*, promiscuè dicitur, sed ibi deest, *à*, hic verò *ad*. Sic *Nuda pectore*, pro, *à pectore* & *nuda pectus*, pro, *ad pectus*. Sic nullâ significationis differentiâ, *Miser animi, ani-*

animum & *animô* dicitur, pro, *animi causâ*, *ad animum*, & *ab animo*, vel *ex animo*.

Ad, sæpe deest in verbis significantibus distantiam aut mensuram, ut: *Sex pedes altus. Latus quinque pedes.*

Vel finem propositum, ut: *Quid frustra laboramus?* pro, *ad quid*. *Mori me cogis*, pro, *ad mori*, seu *mortem*. *Eamus visum* vel *visere*, pro, *ad visum*, *ad visere*: nam hic verbum infinitum vim habet nominis in accusativô. *O faciles dare summa Deos, eademque tueri difficiles*, pro, *ad dare*, seu *dandum*, *ad tueri* seu *tuendum*. *Oves eunt pastum.*

Vel partem certam, cum orationis sensus est, *quod ad hanc partem attinet*, ut: *Albus dentes. Fractus membra*: pro, *quod ad dentes & membra attinet*. *Faciem illi similis*, pro, *ad faciem*, *quod attinet ad faciem*. Barbari dicunt, *quoad faciem*. Propert. de Taurô: *Cornua quam validis hæserit in laqueis*, id est, *à cornibus*, vel *cornibus*. Turpilius Leucadiâ: *Videtur Phrygus incessum*, pro, *ad incessum*, *ab incessu*, vel *incessu Phryx videtur*. *Sanctus alia*, pro, *ad alia*, *alioqui*. *In hac re fecit rectè*, *etsi alias res est improbus*, pro, *alias*, *quod ad alias res attinet*, *alioquin*. *Cætera lætus*, pro, *ad cætera*, *cæteroqui*. *Scis me orationes aut aliquid id genus solitum scribere*: pro, *ad id genus*, *quod ad id genus attinet*. *Nihil te moror*. *Si quid te offendo.*

Ante, deest in verbis tempus significantibus; ut: *Pridie Kalendas. Multos abhinc annos. Sex menses est, cum huc veni*, pro, *factum est abhinc ante sex menses cum huc veni. Sexaginta annos natus sum.* Ubi Priscianus subaudit, *ante*.

Circa, deest in tempore significandô, ut: *Tu homo id ætatis audes saltare? Hoc noctis sic solus ambulas*, pro, *circa tempus id ætatis, noctis.*

Cum, deest in verbis instrumentum & modum, aut comitatum significantibus, ut: *Gladiô percussus. Sagittâ saucius. Lentô gradu. Hac lege. Pace tuâ. Maximâ voce inclamat. Magnâ curâ aliquid curare. Homo magnô ingeniô. Afficio te honore. Prosequor odiô. Arte tractare aliquem. Deô duce. Volente Deô. Nave proficisci. Templum clamore petebant. Æqua me*, pro, *æqua cum me*, vel *mecum.* Terent. Adelph. *Quod jus vos cogit, hoc voluntate impetret*, pro, *cum voluntate.*

Vel tempus, ut *Cras primâ luce hinc abibo.*

De, sæpe deest in iis, quæ significant vel copiam & inopiam, aut objectum, ut: *Nugis referti libri. Mendaciis liber ejus plenus est. Plenus vinô. Equus lignô fabrefactus. Sacrificare taurô, agnô. Casa lutô composita.*

Vel tempus, ut: *Noctu* vel *nocte. Horâ primâ. Tertiâ vigiliâ.*

Vel causam & modum, ut: *Flere alicujus obitu. Quibus signis agnoscebas. More hominum facis.*

Ami-

Amicorum consiliô feci. Meâ sententiâ. Meô judiciô. Meâ pecuniâ hoc faciendum curabo. Quâ causâ, quâ re, pro, *qua de re. Accusare aliquem crimine aliquo*, pro, *de crimine. Victitare loliô, ficis aridis*, subaudi, *de*, pro quô Hebræi dicunt *in*, ut: *Non in solo pane vivit homo*, ubi *Panis vitæ* causa est.

Vel locum, ut: *Româ scribunt:* pro, *de Româ*, id est, *ex Româ*, sicut Ovidius libros suos scripsit *de Pontô*, & Cicero *de Pomptinô* ait se scribere, & *de Gyarô* ad Atticum dedisse literas. *Vinum Chiô*, aut *Lesbô*, pro, *de Chiô*, *Lesbô*, id est, *Lesbium. Sargus Ægyptô*, id est, *Ægyptius.*

E, vel *ex*, deest in verbis significantibus vel causam efficientem, ut: *Laboro dolore*, pro, *ex dolore. Amoris abundantiâ hoc feci. Morte alicujus voluptatem capere. Meritô aliquid pati*, pro *ex meritô. Virtute clarus.*

Vel modum, ut: *Ordine collocare* vel *dicere aliquid*, pro, *ex ordine*, *ordinatè. Vocare aliquem nomine*, pro, *ex nomine*, ut Plautus loquitur. *Lege agere cum aliquô*, pro, *litigare. Lege aliquâ condemnare aliquem*, pro, *ex lege.*

Vel locum, ut: *Cn. Magius Cremonä*, pro, *ex Cremona.*

Vel adjunctum, ut: *Aurô bibere*, pro, *ex aurô.* Juvenal. *Vitreô bibit ille Priapô.*

In, sæpe deest in verbis significantibus vel locum, ut: *Ibam viâ sacrâ. Habitat Athenis. Victis dominabitur Argis*, pro, *in Argis.*

gis. Hôc locô quaeres ex me, pro, *in hôc locô.*

Vel tempus, ut: *Sis multos annos superstes. Hunc annum mihi conduxi fabrorum operas. Fons die frigidus, nocte fervens. Cœnabis apud me paucis diebus*, pro, *in paucis diebus*, *intra paucos dies.*

Vel subjectum aut objectum, circa quod quis occupatur, ut: *Opus est mihi libris*, vel, *opus habeo libris*, pro, *in libris:* id est, *meum opus*, *negotium*, vel *occupatio est in libris*, seu *circa libros*, *curandum est mihi ut habeam libros. Libri sunt mihi opus*, vel *meum opus.*

Vel causam, propter quam aliquid fit, ut: *Accusas me eô quod citò crediderim*, pro, *in eo. Felix es hac uxore*, pro, *in uxore. Perire amandô*, pro, *in amando.*

Vel adjunctum sivè comitatum, ut valeat idem ferè quod *cum*, ut: *Bibulus admirabili gloriâ est. Sum magnô timore. Annibalis nomen magnâ apud omnes gloriâ est. Lamia summâ gratiâ est. Spe sum maximâ. Magnô est periculô. De pace nec nullâ, nec magnâ spe sumus. Est summâ apud milites caritate.* Cic. 6. Fam. ep. 4. *Esse magnô dolore.* Id. 4. ad Att. 6. *quô dolore esse debeo.*

Vel instrumentum, quô quid efficitur, ut: *Libris me oblecto. Ludis delectari.* Ovid. Epist. Ariad. *Ibis Cecropios portus*, pro, *in portus*, &c. *IN* etiam omissum in Plaut.

Bacch.

Bacch. a. 4. f. 2. *Hæc dentifrangibula manibus meis gestiunt.*

Vel modum, quô quid fit, ut: *Ordine aliquid facere*, pro, *in ordine*, ut ait Virgil.

Vel partem certam, cum sensus est, *quod ad hanc partem attinet*, ut: *Hac unâ re est illi similis, ceteris inferior. Non armis præstantior, quam togâ*, pro, *in armis, in toga, quod ad arma & togam attinet. Multum velocior. Multum improbior. Paulum doctior. Paulum intelligens. Multum alicui præstare.*

Deest etiam in ablativis, quos falsò *Absolutos* vocant Grammatici, ut: *Cantandô rumpitur anguis*, pro, *in carmine cantando. Bibendô periit*, pro, *in bibendo bibere* seu *potu. Cur tantis præmiis virtutis nemo rectè facit*, pro, *in tantis præmiis. Rebus tuis bonis meas irrides malas*, pro, *in rebus tuis entibus bonis, cum tua res sint bona.*

Ob vel *propter*, sæpe deest in verbis infinitis accusativi vim habentibus, & causam, sivè finem propositum significantibus, ut: *Gratulor illi filium ejus esse inventum*, pro, *propter esse inventum filium*, sivè *ob inventionem filii. Mœstus est se hoc fecisse. Pudet dixisse*, pro, *ob fecisse, ob dixisse. Accipio dolorem mihi illum irasci*, id est, *ob irasci*, vel *iram illius. Flevit me discedere*, pro, *ob me discedere, ob meum discessum. Ibo videre*, pro, *ob videre, ut videam. Gaudeo me tibi probari.*

Per, sæpe deest in significandô tempore & parte certâ, ut: *Vixit centum annos.* Propert. *Io versa caput primos mugiverat annos*, id est, *per primos annos*, *in primis annis.* Idem: *I nunc & noctes disce manere domi.* Cic. *Totas noctes somniamus. Hirsutus brachia*, pro, *per brachia*, ut ait Virgil. id est *quod ad brachia attinet.*

Similiter in significandô locô & objectô, ut: *Mare navigavit. Terram, mare, sidera juro.* Propert. *Ino etiam primâ terras ætate vagata est*, pro, *per terras.*

Post, deest *in tempore significando.* Vellejus 2. *Lepidus decimô annô, quam ad potentiam pervenerat à fortuna desertus est*, pro, *postquam.*

Præ, deest in comparationibus, ut: *Doctior cæteris*, pro, *præ cæteris*, *ante cæteros. Illô minorem me fateor*, pro, *præ illo. Bona est mulier tacita, quam loquens*, pro, *præquam loquens. Confit cito, quam si objicias formicis papaverem.*

Similiter in significandâ causâ, ut: *Homini lacrimæ cadunt gaudiô.*

Pro, deest in significandô pretiô, aut quod pretii locô est, ut: *Emi magnô*, id est, *pro magno pretio. Quanti emisti*, id est, *pro quanti æris pretiô emisti. Pace bellum mutare. Par pari referre. Aureus unus valet decem argenteis. Pro* etiam omissum in comparandô. Plaut. Capt. a.2.f.3. *Haud centesimam partem*

tem

tem me laudat, quam ipſe meritus eſt ut laudetur. i. e. *pro quam ipſe meritus, &c.*

Similiter deeſt in ſignificandâ ſimilitudine, ut in *Crebrò, citò, ſerò, certò, meritò*, quæ vulgo putantur adverbia; Plaut. Pœn. a. 3. ſ. 5. Idem Aſin. a. 3. ſ. 2.

Sub, ſæpe deeſt in ablativô, quem vulgo *abſolutum* vocant, ſi præſertim imperium ſeu præfectura in pace, in bello, in literis ſignificetur, ut: *Te conſule. Marcô judice. Rege Numâ. Imperante Auguſtô. Te teſte. Ariſtole auctore. Sole ardente. Orpheô cantante.*

Deeſt etiam in ſignificando inſtrumento, ut: *Querulâ voce mecum egit.*

ELLIPSIS ADVERBII & Conjunctionis.

Qualis eſt Ellipſis adverbii & conjunctionis?

An, vel *ne*, deeſt in iſtis: *Melius, pejus, obſit, proſit, nihil curant. Studes, an piſcaris?* pro, *ſtudesne?*

Aut, vel *ſeu*, deeſt in iſtis: *Quem ſex ſeptem menſibus non vidi proximis. Quatuor, ad ſummum quinque ſunt inventi. Velis, nolis.*

Enim, vel *nam* vel *quia*, deeſt in iſtis: *Nimium ne crede colori, alba liguſtra cadunt. Nec ſum adeo informis, nuper me in littore vidi.*

Etiam, deest in isto loquendi genere: *Non doctus modò, sed probus.*

Ergo, vel *igitur*, deest in hoc Terent. *Hac non successit, aliâ aggrediemur viâ.*

Ita, vel *sic*, sæpe deest, ut: *Faciam ut jubes. Rogo ut venias*, seu *qui venias*, pro, *ita rogo quemadmodum venias.*

Magis vel *potius*, deest in hoc Plauti: *Bona est mulier tacita, quam loquens.*

Ne, deest in istis: *Cave cadas*, *Cave faxis*, pro, *ut ne faxis*, seu *facias.*

Nec vel *neque* deest in isto: *Hoc mihi nec Cicero persuaserit:* subaudi, *nec quisquam alius.*

Non, sæpe deest post *non modò*, *non solum*, *non tantum*, quando scilicet oratio non est dubia, ut: *Regnum non modò Romano homini, sed ne Persæ quidem cuiquam tolerabile. Ut ista jam non modò homines, sed ne pecudes quidem passura videantur.*

Post, deest in illis: *Postridie intellexi, quam à vobis discessi. Alterâ die quam à Brundisiô solvit. Is duodecimô die, quam abierat, illuc pervenit.*

Prius, sæpe deest ante particulam *quam*, ut: *Gravidam illam reliqui, quam abeo.*

Quam, sæpe deest post comparativas voces, ut: *Plus quingentos colaphos impegit mihi. Plus millies audivi. Calesces plus satis. Amplius sunt sex menses. Triennium amplius. Major decem annorum. Faciam te certiorem*, subaudi,

audi, *quam antea. Visus est mihi tristior*; subaudi, *quam aliàs*, vel *præ solitò*.

Quam pro, deest in comparationibus, ut: *Vestis major corpore*, pro, *major quam pro corpore. Ditior opinione*, pro, *quam pro opinione*. Ovid. Epist. Cydipp. *Cætera cura tua est, plus hoc quoque virgine factum. Non timuit secum quod mea charta loqui*, pro, *plusquam pro virgine*.

Quamquam, vel *etsi* deest sæpe, cum ei *tamen* adversatur, ut: *Sedulitatem mali poëtæ aliquò tamen præmiò dignam duxit*, pro, *etsi mali poëta*.

Sivè, deest in istis: *Læva sivè dextera vocaret aura. Tollere, seu ponere vult freta*.

Sed, sæpe deest, ut: *Multis ille quidem flebilis occidit, nulli flebilior, quam tibi*, pro, *sed nulli flebilior*.

Si, sæpe deest, ut: *Negat quis, nego; ait, ajo. Unum cognoveris, omnes noris. Utor tam bene, quam mihi pararim. Poscis, dandum: ejicit, abeundum*.

Sicut, vel *quasi*, sæpe deest, ut: *Nec verbum verbò curabis reddere fidus interpres*, pro, *sicut fidus interpres*.

Tam, deest in hoc Livii: *Homo non quam isti sunt, gloriosus*. Et Plaut. *Non pisces expeto, quam tui sermonis sum indigens*.

Vel, deest, quando aliud *vel* in oratione exprimitur, ut: *Vel Priamo miseranda manus*, subaudi, *vel cuicumque hosti. Vel stul-*

stultus hoc intelligeret, subaudi, *vel quivis alius.*

Verò, vel *autem*, deest in istis: *Pro patre mori possum, coram patre non possum. Hæc morum vitia sunt, non senectutis.*

Ut, deest in istis: *Nolo dicas. Velim desinas. Sine veniat. Cave cadas. Cave ne cadas*, pro, *ut ne cadas. Jam credo rediit*, pro, *ut credo.*

Utinam, deest in istis, *Tecum ludere, sicut ipsa, possem. Troum arma secutum obruerent Rutuli. Me quoque quâ fratrem mactasses improbe dextrâ.*

DE ZEUGMATE.

Quotuplex est Zeugma?

Duplex: *Verum* & *Falsum.*

Quid est verum Zeugma?

Est figura Latinæ consuetudinis, per quam plures sententiæ, seu membra orationis, ad unum verbum referuntur, quarum unaquæque desideraret illud verbum, si sola poneretur, ut: *Sociis & rege receptô*, pro, *receptis sociis & receptô rege. Leges & plebiscita coacta*, pro, *leges coacta & plebiscita coacta. Ego populusque Romanus vobis bellum indico*, pro, *ego indico & populus indicit. Natura Gallis corpora animosque magis magna, quam firma dedit*, pro, *corpora magna & animos magnos. Vites à caulibus brassicisque, si prope sati sint, refugiunt*,

pro,

pro, *ſi caules prope ſati, braſſicæque prope ſatæ ſint. O cœnæ, quibus ipſe meique veſcor*, pro, *in quibus ipſe veſcor, & in quibus mei veſcuntur.* Cic. 1. Attic. 6. *Mater tua & ſoror à me diligitur.* Virgil. *Phrygii comites & lætus Julus incedunt*

Quid eſt falſum Zeugma?

Quando unum illud verbum, ad quod plures ſententiæ videntur referri, non omnibus ſententiis convenit, ut *Diſce puer virtutem ex me verumque laborem, fortunam ex aliis.* Hic verbum *diſce*, non rectè refertur ad ſententiam iſtam, *fortunam ex aliis:* ſed ſubauditur, *opta.* Non ergo *Zeugma* eſt, ſed *Ellipſis*, Sic *Sacra manu victoſque Deos, parvumque nepotem ipſe trahit.* Hic verbum *trahit*, refertur tantum ad *nepotem: Sacra & Deos portat*, quod verbum ſubaudiri debet. Cicero, *Fortuna, quâ illi florentiſſimâ, nos duriore conflictati videmur.* Hic verbum *conflictati* convenit poſteriori tantum orationis parti, in priore ſubaudiri debet verbum *uſi*: quamvis de utrâque fortunâ Corn. Nepos dicat in Timol. *In his rebus non ſimplici fortunâ conflictatus eſt.*

DE

DE SYLLEPSI.

Quid est Syllepsis?

Est figura Latinæ consuetudinis, in quâ concordia partium orationis turbatur, cum animus aliud concipiat, quam verbis profertur.

Quotuplex est Syllepsis?

Duplex: *Absoluta* & *Relativa*.

Quid est Syllepsis Absoluta?

In quâ generibus, aut numeris, aut utrôque voces discrepant.

Quotuplex est Syllepsis Absoluta?

Triplex: *Generis*, *Numeri* & *Utriusque*.

Quid est Syllepsis Generis?

Cum aliud genus proferimus, aliud mente concipimus, ut: *Pars arduus altis pulverulentus equis furit. Capita conjurationis virgis cæsi. Latium Capuaque agrô multati. Samnitium cæsi duo millia. Ubi iste scelus est, qui me perdidit.* Cic. *Hanc sibi rem præsidio sperant futurum.* Plaut. *Justam rem esse oratum à vobis volo.* Plaut. Rud. a. 5. f. 3. *Vidulum iste invenit, illud mancipium est meum.* pro, *Ille est mancipium, &c.* Usu autem venit, non parum sæpe, ut *Syllepsis* generis cum *Ellipsi* sit conjuncta, si nimirum vel prædicatum, vel subjectum orationis *Ellipsin* patiatur: tum enim non ejus, quod

quod deest, sed alterius in oratione partis genus proferimus, ut si *adamantem* demonstrans dicam, *hæc est gemma.* In adjectivô *hæc*, deest substantivum *adamas*, quod est nomen masculinum, sed profertur genus prædicati, quod est *gemma.* Sic eleganter dices: *Hic error est, non scelus:* pro, *Hoc negotium error est. Hic est panis, qui de cœlô descendit*, pro, *hoc:* subauditur enim *negotium*, quomodò etiam in illis: *Hic est sanguis meus. Hoc est corpus meum.* Eadem prædicati ellipticωs positi est ratio, ut *Homo est creatus à Deo, est animalium divinissimus:* subauditur enim vel *negotium*, vel *res*, adeóque concipitur quidem mente neutrum aut fæmininum genus, sed profertur illud, quod subjectô est accommodabile. Atque hæc Syllepsis Generis in omnibus participiis passivis, quæ de subjectô prædicantur, locum habet, ut, *Cicero dictus est pater patriæ.*

Quæ est Syllepsis Numeri?

Cum alium numerum proferimus, alium mente concipimus, ut: *Pars in frusta secant. Pars volucres factæ. Aperite aliquis. Cœperunt se quisque magis extollere. Etiam poëtæ suum quisque opus à vulgô considerari vult. Nec nostrum quisquam sensimus. Alius alium poscunt. Uter meruistis culpam. Uterque insaniunt. Te uterque ego atque hic oramus. Nobilissimus quisque delecti Romam mittitur. Eunuchum velle te dixisti, quia solæ his utuntur reginæ. Propterea quod,* pro,

pro, *propter id quod. Contentum esse suis rebus maxima sunt divitiæ. Amantium iræ amoris integratio est. Dotis modus fuit quadraginta millia æris. Nobile erit Romæ pascua nostra forum. Anxur fuit, quæ nunc Terracinæ sunt.* Gracchus: *Credo ego inimicos meos hoc dicturum.* In quô Ellipsin constituere licet, quasi esset, *Inimicos esse negotium dicturum.* Valerius Antias: *Si res divinæ factæ essent, omnia ex sententia processurum esse.* Cic. act. 4. in Ver. *Sestertium decies numeratum esse*, pro, *numerata esse*; quod in libris quibusdam legitur: subauditur enim, ipsô Cicerone ibidem docente, *Centena millia.* Vellejus lib. 2. de Curione: *An acceptô centies sestertium fecerit:* pro, *acceptis centies centenis millibus sestertium.* Plaut. Trin. *Trapezitæ mille drachmarum sunt reddita*, pro, *res mille drachmarum est reddita.* Idem Pers. *Athenæ sunt fortunatæ*, pro, *fortunata*; nam *Syllepsis* numeri est conjuncta cum *Ellipsi* vocis *Urbs:* nec enim sensus est: *Athenæ sunt Athenæ fortunatæ*, sicut, *Roma est sancta*, pro, *urbs Sancta*, non *Roma est Roma sancta.* Singularia enim, ut Aristoteles docet, determinationem non suscipiunt, cum de pluribus non affirmentur.

Quæ est Syllepsis utriusque?

Cum & genus & numerum aliter proferimus, quam mente concipimus, ut: *Pars in flumen acti. Tunc omnis ætas currere obvii. Pars in carcerem acti, pars bestiis objecti.*

Quid

Quid est Syllepsis Relativa?

In quâ nomine relativô sivè expressô, sivè subauditô totam orationem præcedentem pro casû concipimus, aut casum in voce aliquâ involutum referimus, ut: *Inter alia prodigia etiam carne pluit, quem imbrem aves feruntur rapuisse.* Hic relatio fit ad casum, *imber*, qui tamen non præcessit, sed oratio hæc, *carne pluit*, pro eô casu concipitur, quasi dictum foret, *Carnis imber fuit.* Sic, *Per literas me consolatus sum, quem librum ad te mittam.* Hic casus *liber* non præcessit, sed concipitur in hac oratione, *Per literas me consolatus sum.* Significat enim, *Per libri compositionem.* Sic, *De Pratianâ hæreditate, quæ quidem mihi magno dolori est (valde enim illum amavi) hoc velim cures.* Hic nomen *illum* refert *Pratium*, qui casus non fuit expressus, sed in voce *Pratiana* involutus, quasi dictum fuisset, *De Pratii hæreditate.* Catull. *Nam Sextianus dum volo esse conviva, Orationem in Attium petitorem plenam veneni & pestilentiæ legit.* Subaudi, *ille*, nempe *Sextius*, qui casus illâ voce *Sextianus* est involutus, quasi fuisset: *Nam Sextii ipse dum volo esse conviva.*

DE HYPERBATO.

Quid est Hyperbaton.

Est figura Latinæ consuetudinis, per quam verba transponuntur, nec servatur ordo Grammaticæ consentaneus.

Quæ sunt species Hyperbati?

Anastrophe, *Tmesis*, *Parenthesis*, *Synchysis* & *Anacoluthon*.

Quid est Anastrophe?

Præpostera vocabulorum collocatio, ut: *Mecum*, *tecum*, *nobiscum*, *quibus de rebus*, *quam ob rem*, *quem ad modum*, *me penes*, *mea interest*, pro, *est inter mea negotia. Adigere arbitrum*, pro, *agere ad arbitrum*; *qua propter*, *ea propter*.

Quid est Tmesis?

Compositi vel conjuncti vocabuli divisio, ut: *Septemque triones. Quomecumque rapit tempestas.*

Quid est Parenthesis?

Sensus sermonis, antequam absolvatur, interjectio, ut: *Tityre dum redeo (brevis est via) pasce capellas. Nescis (opinor) quid evenerit.*

Quid est Synchysis?

Ordo vocum confusior, ut: *Nihil me tui invenisti penes. Saxa vocant Itali, mediis quæ*

in

in fluctibus, aras: pro, *Saxa, quæ in mediis fluctibus, vocant aras.*

Quid est Anacoluthon?

Consequentium à superioribus discrepantia, cum scilicet nullô modô sequentia cum præcedentibus cohærent, ut Terent. *Nam omnes nos, quibus est alicunde aliquis objectus labos, omne quod est interea tempus, priusquam id rescitum est, lucro est.* Liv. 41. *Indicandum vobis est, quid omnes bonos in vobis aut offendat, aut certe mutatum velint.* Hirt. bello Alex. *Ligarius quem Cæsar dimiserat, & postea se ad Pompejum contulerat.* Varro lib. 2. rei rustic. 4. *Me in Arcadiâ scio spectatum suem, quæ præ pinguetudine carnis non modò surgere non posset, sed etiam ut in ejus corpore sorex nidum fecisset, & peperisset mures.* Pro, *scio me spectasse suem adeo pinguem, ut non modò surgere ipsa non posset, sed etiam ut sorex nidum in eâ faceret.* Sed hæc Figura potius pro vitiô & quadam auctorum allucinatione vel oscitatione haberi debet; atque haud scio an Palæmon rectè Varronem, ut auctor est Suetonius, *Porcum* vocaverit, quippe qui de se ipsô memoriæ prodiderit, *se spectatum esse suem.*

DE HELLENISMO seu Græcismô.

Quid est Græcismus?

Est Syntaxis consentanea Græcorum consuetudini, sed multis modis cùm à regulis Grammaticæ Latinæ, tùm à patriâ Romanorum consuetudine discrepans.

Quæ sunt Græcismi genera?

Multa quidem, sed præcipua sunt *Græcismi Generum* & *Casuum*.

Quotuplex est Græcismus Generum?

Triplex: Nam vel *Masculinum* ponitur pro *Neutrô*, ut *Saxum ingens, campô qui forte jacebat limes agro positus:* pro, *quod jacebat.* Vel *Fœmininum* pro *Neutrô*, ut *Mamma putres, equina quales ubera:* pro, *qualia sunt ubera equina.* Vel *Neutrum* pro *Masculino*, ut *Est locus in carcere, quod Tullianum appellatur*, pro, *qui appellatur.*

Quotuplex est Græcismus Casuum?

Quintuplex: *Nominativi*, *Genitivi*, *Dativi*, *Accusativi* & *Ablativi.*

Qualis est Græcismus Nominativi?

Cum nominativus ponitur pro accusativô, ut: *Parum habet consul creatus esse:* pro, *consulem se creatum. Vis videri doctus:* pro, *doctum te esse. Dixit daturus*, pro, *se daturum. Cæsar dicitur venire*, pro, *Cæsarem. Multi putan-*

tantur venturi esse, pro, *eos venturos esse*. Cic. *Multa sunt, quæ ego nescire malo, quam cum aliquô periculô fieri certior:* pro, *quæ me nescire malo, quam fieri certiorem.* Nam *ego* hic suppositum est verbi *nescire*, non verbi *malo*. Ovid. *Hanc pius Æneas eripuisse ferunt*, pro *pium Æneam*.

Qualis est Græcismus Genitivi?

Cum genitivus ponitur vel pro accusativô, ut: *Cum aliquid agas eorum, quorum consuevisti*, pro, *quæ*. *Apponendum est olentium herbarum*, pro, *olentes herbas*. Vel pro ablativô, ut *Desine querelarum*, pro, *à querelis*. *Lassus maris*, pro, *à mari*. *Plenus curarum*, pro, *de curis*. *Dives agri*, pro, *agrô*.

Qualis est Græcismus Dativi?

Cum dativus ponitur pro accusativô, ut: *Nobis non licet esse tam disertis*, pro, *disertos*. *Tibi expedit esse bono*, pro, *bonum*.

Qualis est Græcismus Accusativi?

Cum accusativus ponitur vel pro nominativô, ut Plaut. Merc. a. 2. f. 4. *Quô lethô censes me ut peream potissimum.* pro, *Censes ego ut peream. Illum ut vivat optant*, pro, *ille*. *Patrem vellem viveret tibi*, pro, *Pater*. *Jube famulum ad me ut veniat*, pro, *famulus*. *Ego te faciam ut miser sis*, pro, *tu*. Vel pro dativô, ut: *Non me latet*, pro, *mihi*. Vel pro ablativô, ut: *Occurrunt animæ, quales nec candidiores terra tulit*, pro, *qualibus*. *Nec sævis animum mitior anguibus*, pro, *animô*. *Albus dentes*, pro, *dentibus*. *Similis illi faciem*, pro, *facie*.

Qualis est Græcismus Ablativi?

Cum ablativus pro accusativo ponitur, ut: *Raptim quibus quisque poterat elatis*, pro, *quæ quisque poterat.* Ablativô Græcos carere, ad reliquorum cumulum accedat, quæ Varro aliique Grammatici oscitantes allucinati sunt.

ANNOTATIONES
IN
SYNTAXIN.

PRimum omnium ad rem pertinere & ex usu discentium fore arbitror, ut Magister de *Genere* Syntaxeos nostræ, qualis scilicet illa sit, & quid ab aliorum præceptionibus ea intersit, tum de *Usu* ejus breviter admoneatur.

Quod ad aliorum de Syntaxi præceptiones attinet, res in propatulo posita vociferatur, regulas & nimis multas esse, & confusas, nec certis generibus distinctas, nullô scilicet *Concordiæ* & *Rectionis* discrimine: quodque multô majoris est incommodi, tot *exceptionibus*, *appendicibus* & *observationibus* oneratas, ut discentem si minus ad insaniam, ad desperationem quidem certè possint redigere. Huc accedit, quod cum Philosophi judiciô limantur, non nisi paucissimæ veræ inveniuntur. Verbi gratiâ de nominibus adjectivis, itemque de verbis genitivum regentibus complures traduntur regulæ, quas omnes falsissimas esse ex nostra Syntaxi discitur, quia scilicet genitivus tam in Græcâ, quam in Latinâ linguâ à solo nomine substantivo, vel à Græcâ præpositione ἐκ, præterea verò à nullâ orationis parte regitur. Similiter multæ ab aliis afferuntur regulæ de verbis, & nominibus dativum adsciscentibus: quod contra nostra hæc Syntaxis à nullâ prorsus orationis parte eum casum regi docet. Non paucæ etiam sunt aliorum regulæ de nominibus & verbis accusativum vel ablativum regentibus, sed omnes falsissimæ, demtâ unâ illâ de verbis activis, quæ accusativum adsciscunt. Cæterum & accusativum & ablati-

vum perpetuò à præpositione regi, nostra Syntaxis facit planissimum: ex quâ etiam dilucescit, quam ridiculè delirarint, imò totâ viâ erraverint vel doctissimi Grammaticorum, qui omnes casus ab adverbiis regi docuerunt. Omnes igitur, quotquot jam inde à secundo bello Punico ad hanc usque diem Latinæ constructionis præcepta didicerunt (unam *Francisci Sanctii* Syntaxin excipio, quamvis ea nec perfecta, nec satis ordinata, adhæc autem subobscura sit) labore se ipsi improbissimo eoque vano & irrito confecerunt, nec quisquam eorum exstitit, ne Cicero quidem ipse, aut Varro, aut Quintilianus, qui plerorumque quæ Grammaticè dixisset aut scripsisset, certam roganti rationem posset reddere, neque aut inepta, aut flagitiosâ, aut palam falsa respondendo, ludibrium eruditis deberet: quod ego minimè vereor, ne cui audacius, quam verius, insimulare judicer, qui *Paradoxa* nostra *literaria* cognoscere dignum habuerit.

Nostra Syntaxis contra hæc omnia regulas habet numerô paucissimas: Nam de *Nomine*, *Verbô* & *Participio*, quicquid dici potest, quindecim regulis complexi sumus, quas bonæ memoriæ & jam judicii nonnullius adolescens vel unâ die edidicerit. Deinde eas, quæ *Concordiæ* inserviunt, ab aliis, quæ *casuum rectionem* dirigunt, distinximus: quâ quidem re hoc præstamus, ut regulæ minori negotiô intelligi ac memoriæ mandari possint. Ubi tamen Lectorem velim monitum, *Concordiam* aliam *naturæ* esse, cum scilicet duæ res in aliquâ tertiâ conveniunt, cui propriè demum *Concordiæ* vel *Convenientiæ* appellatio debetur: Aliam *Arbitrii*, cum duo quædam nihil habent tertium, in quo consentiant, usu tamen hominum conjungi solent, cujusmodi est adverbii *utinam* concordia cum verbis secundorum temporum: quæ minus propriè *Concordia* dicitur. Adhæc ita regulas formavimus, ut non modò *nullam* patiantur *exceptionem* (id quod omnibus inconcessum adhuc, sivè impossibile visum est) sed etiam ut ea, quæ regulis alioquin minimè serviunt, & ad *Irregularem Syntaxin*, sivè *Figuras* pertinent, sub se comprehendant. In quo non doctrinæ, sed prudentiæ methodum custodivimus, discentium compendio servientes. Hoc quippe lucri inde facient, quod labore vel falsæ constructionis, vel *Ellipseos* regulas edi-

ediſcendi levantur. Qui enim (exempli gratiâ) primam hanc noſtræ Syntaxis regulam didicit: *Nomen ſubſtantivum ſive expreſſum, ſive ſuppreſſum cum adjectivo conſentit*: is nihil neceſſe habet ea ediſcere, quæ de *Ellipſi* nominis ſubſtantivi, deque falſâ gerundorum & participiorum rectione tradimus, ſed ſatis erit, ſi ea ſæpius relegat, probéque intelligat: Similiter cognitâ quintâ noſtrâ regulâ, quâ docetur: *Omnem genitivum à nomine ſubſtantivo expreſſo aut ſuppreſſo regi*, eum nihil attinet in memoriæ mandandis vel *Ellipſibus* ſubſtantivi, vel regulis de falſâ verbi ſubſtantivi rectione, deque adverbiis genitivum regentibus operam occupare. Tandem *Fundamenta* majoris Syntaxeos duodecim aliquibus *Maximis* ſivè *Regulis* complexi ſumus, quas qui didicerit, multô minore negotiô tam falſas, quam veras regulas cum veritatis & falſitatis earum cauſis intelliget, neque ſemel perceptas facile memoriâ ſuâ delabi aut effluere ſibi ſentiet. Harum aliæ ad orationem, aliæ ad orationis partes, *Nomen* puta & *Verbum*, pertinent. Prioris generis duæ ſunt: una:

Omnis affirmatio & negatio nomine & verbô conſtat.

Sivè iis vocibus, quæ nominis & verbi vim atque ſignificationem habent, quia nimirum *affirmatio* eſt oratio, in qua alterum de altero affirmatur: *negatio*, in qua negatur. Illud, de quo alterum affirmatur aut negatur, *Nomen* eſt: *Verbum* verò, quod de altero affirmatur aut negatur. Itaque cum, quando dicitur *pluit*, aliquid affirmari certum ſit, aliquid neceſſe eſt, de quo illud *pluit* affirmetur. Hinc regula Syntaxeos enáſcitur: *Omne verbum finitum habet ante ſe nominativum, ſecum in numero conſentientem.* Si quis ergo dicat, *Cœlum pluit*, erit *Syntaxis regularis*, qua ſcilicet regula modò tradita cuſtoditur. Sed ſi dicat, *pluit*, erit *Syntaxis irregularis* ſeu *figurata*, in qua per figuram *Ellipſin* nomen, verbi ſuppoſitum, ſupprimitur, adeóque ſubaudiri debet. Fecimus igitur regulam in Syntaxi noſtrâ, quæ magis Philoſophica eſſet quam Grammatica, & ſub ſe figuram quoque comprehenderet hôc modô: *Omne verbum finitum habet ante ſe nominativum ſivè expreſſum, ſivè ſuppreſſum, ſecum in numerô conſentientem.*

Altera ad orationem pertinens *Maxima* est:

Præter nomen & verbum sunt certæ particulæ, quibus & illa duæ, & aliæ minores orationis partes, veluti nervis colliguntur, variis significationibus assignatæ, quæ cum exprimuntur, Regularis; cum subaudiuntur, figurata est Syntaxis.

Exempli causa. Præpositionum aliarum usus est in significandô *loco*, *à quo*, *in quo*, & *ad quem*: aliarum in significandô *tempore*, *ante quod*, *in quo*, *circa quod*, & *post quod*: aliarum in *causa* vel *efficiente*, vel *impellente*, vel *administrâ* sivè *instrumentali* (quo & *modus* pertinet) vel *inficiente* seu *permittente*, vel *materiali*, vel *finali*: aliarum in *parte certâ*: aliarum in *adjuncto* vel *comitatu*: aliarum in *objecto*: aliarum in *comparatione*: aliarum in *pretio*: aliarum in *mensurâ*, id quod ex illis intelligi potest exemplis, quibus præpositionum *Ellipses* in Syntaxi demonstravimus. Similiter reliquarum particularum, id est, conjunctionum & adverbiorum, aliæ *copulationem partium orationis* significant, aliæ *disjunctionem*, aliæ *conditionem*, aliæ *concessionem*, aliæ *adversationem*, aliæ *comparationem*, aliæ *similitudinem*, aliæ *relationem*, aut *causam*, aliæ *tempus*, aliæ *votum* & *desiderium*, velut in earum particularum *Ellipsibus* distinctè exempla singularum afferendô planum fecimus. Cum ergo in hâc oratione, *Gladiô percussus*, manifestum sit *instrumentum* significari: jam suâ sponte quivis intelligit, præpositionem aliquam in eâ desiderari, quæ significando instrumento sit destinata, ut est *ab* & *cum*. Ita in hoc Virgiliano, *Devenêre locos lætos*, motum ad locum significari constat. Deest ergo præpositio tali motui significando inventa, ut est *ad* vel *in*. In hoc autem Terentiano, *Hâc non successit, aliâ aggrediemur viâ*, posteriorem orationis partem inferri ex priore cuivis apparet, adeóque particulam aliquam *illativam* subaudiri necesse est, quales sunt *ergo*, *igitur*, *itaque*. Hoc Magister legendis exemplis, quibus præpositionum, conjunctionum, & adverbiorum *Ellipses* declaravimus, cum ipse facillimè intelliget, tum discipulis explicare poterit, quos etiam ea me-

memoriæ mandare, priusquam ad reliquam Syntaxin admittantur, minimè ab re futurum videtur.

Jam *Maximæ* ad nomen pertinentes, aliæ de *Nominum formis* seu *speciebus* agunt, aliæ de *casibus*. Prioris generis tres sunt.

Prima:

Omne nomen adjectivum habet suum substantivum.

Sunt enim ista ex eorum genere, quæ πρός τι, *ad aliquid* seu *relata* perhibentur, & quomodo *Dominus est servi dominus*, item adjectivum est substantivi adjectivum, sivè quod substantivo adjungitur. In quâcunque ergo oratione nomen adjectivum invenitur, in ea substantivum cum adjectivô consentiens sivè expressum, sivè suppressum sit oportet. Si sit expressum, erit *Syntaxis Regularis*: Si autem sit suppressum, ac subaudiendum, *Syntaxis* erit *Irregularis*, seu *Figurata*. Hujus regulæ probè intellectæ longè maximus est usus. Ex ea enim de *Participiorum concordiâ*, deque *falsâ* cum *Participiorum*, tum *Gerundorum rectione* facillimè judicari potest. In auctorum quoque lectione minimum difficultatis legentibus objicietur, si exempla *Ellipsens* adjectivorum prius sibi familiarissima reddiderint. Ea igitur pueris Magister multum ac sæpe prælegere, tum ex iis auctorum verbis, quæ *Minerva* nostra recitat, magis explanare meminerit.

Secunda:

Omne nomen Relativum habet suum nomen antecedens, quod refert.

Ut *Odi sapientem, qui sibi non sapit.* In hac oratione nomen relativum *qui*, refert sivè repetit nomen antecedens, *sapientem*. Itaque in hoc Horatiano, *Sunt quos arma juvant*, necesse est suppressum fuisse ac subaudiri nomen, *homines*, quod à relativo *quos* refertur: Est ergo *Figurata Syntaxis*.

Tertia:

Omne nomen Comparatum habet suum nomen positivum, cum quo comparatur.

Cujus regulæ, ut & superioris proximè ratio ex Philosopho-

phorum doctrinâ de relatione pendet: neque tamen necesse est, ut positivum sit conjugatum comparati nominis, cum satis sit id quôvis modô in comparatione intelligi, ut cum dico: *Visus est mihi tristior*, subaudis nomen positivum, *æquô*, *justô*, aut *solitô*, quasi sit, *Tristior præ illo tristi, qui ex æquo*, *justo*, aut *solitô tristis est*. Virgil. *Ocyus incubuêre omnes*, subaudi, *dictô*, sicut alibi: *Sic ait*, *& dicto citius tumida æquora placat*. Nempe, *Dictum ejus non tam citum est*, *quam cita est æquoris placatio*.

De nominum *casibus* quatuor sunt *Maxima*.

Prima:

Omnis nominativus est verbi finiti aut suppositum modò, aut simul appositum & suppositum, sivè illud verbum sit expressum, sivè suppressum.

Si sit expressum, erit *Syntaxis regularis:* sin suppressum, *Irregularis*, & vel *Ellipsis*, vel *Zeugma*. Ratio hujus regulæ ex prima pendet, quia scilicet omnis oratio ex nomine & verbô constat. In hoc ergo Virgilii, *En Priamus*, quia aliquid affirmatur, necesse est verbum finitum subaudiri, nempe, *adest*. Atque hæc *Ellipsis* est. Sed in isto Horatii, *O noctes cœnæque Deum*, *quibus ipse meique vescor:* nominativus *mei* est suppositum verbi, *vescuntur*, quod subauditur, quæ figura *Zeugma* dicitur. In hoc, *Deus est animus*, duorum nominativorum alter est suppositum, alter appositum.

Secunda.

Omnis genitivus Latinâ constructione à nomine substantivô expressô aut suppressô: Græcâ vero etiam à præpositione ἐκ expressâ aut suppressâ regitur.

Latinæ constructionis hæc est ratio, quia genitivus perpetuò possessorem significat, sivè activè, sivè passivè capiatur, ut *Pelias Achillis vulnere tardus est*, hoc est, *vulnere quod Achilles fecit: Paris Achillis vulnere lætatur*, id est, *vulnere quod ipse Achilli fecit*. Utrobique autem *Achilles* est velut possessor, sivè is, cujus res est. Jam *Possessor* & *res possessa* sunt nomina relata, quorum alterum sine altero non potest intelligi. Itaque cum audis, *Regis est debellare superbos*

per-

verbos, neceſſariò ſubaudis nomen ſubſtantivum, velut *rem à rege poſſeſſam*, quod eſt, *Munus*, *officium*, *opus*, *res*, *negotium*. Sic *moris eſt*, ſubaudis, *res*. *Roma vivit*, ſubaudis, *in loco*. *Domi eſt*, ſubaudis *in ædibus*. *Accuſatus furti*, ſubaudis, *crimine*. *Miſeret me tui*, ſubaudis, *miſeratio*. *Pudet me facti*, ſubaudis, *pudor*. *Omnium primus*. *Græcorum optimus*, ſubaudi, *ex numero*. *Integer vitæ*, *ſceleris purus*, *juris peritus*, *cupidus vini*, *vir cæterarum rerum minimè malus*, ſubaudis, *cauſâ*: eſt autem *vini cauſâ*, *cæterarum rerum cauſâ*, idem ac ſi dicas, *quod ad vinum*, *quod ad cæteras res attinet*; ubi ſignificatur cauſa non efficiens, ſed inficiens, ſivè permittens,. quæ quoque præpoſitione *per* ſignificari ſolet, ut in hoc Cic. *Nunquam per Antonium quietus fui*. *Trahantur per me pedibus omnes rei*, *non laboro*. *Per me vel ſtertas licet*. Plaut. *Tu ægrota ſi lubet per me ætatem*. *Per hanc cœnam tibi incœnato eſſe licet*. *Meam filiam hanc eſſe oportet*. *GR*. *Sit per me quidem*. Eodem ſenſu Plaut. Trin. *Dum ne ille ſis*, *quem te eſſe nolo*, *ſis meâ cauſâ quidlibet*. Epid. *Dum ſine me quæras*, *quæras meâ cauſâ vel in medio mari*. Rud. *Meâ quidem cauſâ ſalvus ſis licet*. Obſervandum porrò eſt etiam adjectiva nomina, ex participiis facta, genitivum regere, quoniam ſubſtantivorum vim habent, ſivè δυνάμει, non φύσει ſubſtantiva ſunt. Nam *Amans uxoris*, *appetens alieni*, nihil eſt aliud, quam *amator uxoris*, *appetitor alieni*. Scholaſtici dicerent eſſe ſubſtantiva virtualia, non formalia. Cur verò Græca Syntaxi genitivus ab ἐκ regatur, nulla reddi poteſt ratio, niſi quod Græcum idioma ſic ferat, quemadmodum Latinô idiotiſmô, ſeu propriâ conſuetudine ablativum à præpoſitione *de* regi videmus, quoniam ſcilicet linguæ conditoribus ita viſum fuit. Solent autem Græci præpoſitionem ἐκ per *Ellipſin* majorem partem ſupprimere, quam eorum conſuetudinem imitantes Latini dicunt: *Implentur veteris Bacchi*. *Plenus vini*. *Participare aliquem ſui conſilii*. *Abſtine irarum*. *Deſine querelarum*. *Egere medici*. *Laſſus maris*, &c. Vitruvius magis etiam græciſſat, Latinis præpoſitionibus *ex* & *in* genitivum addendo, ut lib. 1. cap. 2. *Quantitas eſt modulorum ex ipſius operis ſumtio*, pro, *ex ipſo opere*. Et mox cap. 4. *Piſcium naturæ plurimum ex aëris & ter-*

& terreni sunt composita, pro, *ex aëre & terreno.* Et cap. 8. *Cum ergo iis rationibus erit salubritatis in mœnium collocandorum explicatio*, pro, *in mœnibus collocandis.* Et lib. 3. cap. 2. *Si ex imbrium aquæ vis occupaverit*, pro, *ex imbribus.* Et lib. 8. cap. ult. *Descriptio ex duodecim cœlestium signorum sic figurata*, pro, *ex duodecim cœlestibus signis.* Sed Vitruvium, ut mechanicum, ac de plebe hominem puritatis linguæ studiosus nihil morari volet. Cæterum de genitivi usu minimè ab re fuerit monere, eô aliàs significari *causam*, ut *Oratio Ciceronis*, cujus *auctor est Cicero. Nummus argenti*, cujus *materia est argentum. Talentum dotis*, quod *in dotem datur. Habet quinquaginta talenta vectigalis*, quæ *ex vectigali ad eum redeunt.* Aliàs *Subjectum* sivè recipiens, sivè occupans, quod Logici *Objectum* vocant, ut *Pudor patris*, quod subjectivè significat *pudorem*, *quo pater afficitur;* objectivè, *quem pater incutit. Metus hostis*, quo vel *metuit*, vel *metuitur. Parvi filii desiderium mei*, quô *filius me desiderat. Officii deliberatio me cruciat*, quâ *de officio delibero. Regis munus* vel *officium.* Aliàs *Adjunctum*, ut *Homo magni ingenii*, id est, *cum magno ingenio*, vel *ingeniosus. Homo multi cibi*, pro, *vorax. Pecus regis*, pro, *regium. Aulam auri inveni*, pro, *ollam in quâ est aurum. Cadus vini.* Aliàs *Totum*, ut *In ædibus domi. Conclavia mearum ædium.* Aliàs *Partem* vel *speciem*, ut *Res cibi*, pro, *cibus. Res voluptatum*, pro, *voluptates. Urbs Romæ*, pro, *Roma. Flos violæ*, pro, *viola. Flumen Rheni*, pro, *Rhenus. Vitium arrogantiæ*, pro *arrogantia. Arbor fici*, pro *ficus. Præmia palmæ*, pro *palma quæ est præmium. Deliciæ pueri. Frustum pueri*, pro, *puer qui est deliciæ*, vel *frustum.* Virgil. *Hic tibi mortis erant metæ*, pro, *hic erat tibi mors meta.* Idem. *Corithi Tyrrhenâ à sede profectus*, pro *ab urbe Coritho quæ sedes ei erat.* Curtius: *Libri arborum capiunt literarum notas*, pro, *literas quæ sunt notæ.* Propert. *Vel tibi Medorum pugnaces ire per hostes*, pro, *per Medos qui sunt hostes.* Idem: *Jam negat Euphrates equitem post terga tueri Parthorum*, pro, *Parthos qui sunt eques*, *sivè equestris exercitus.* Livius: *Lucus frequenti silvâ & proceris abietis arboribus septus*, pro, *abietibus*, *quæ sunt arbores.*

Ter-

Tertia:

Omnis accusativus à verbo activo expresso, aut suppresso, vel à nomine substantivo verbali, vel à præpositione regitur,

Ut, *Tendimus iter in Latium. Æternas pœnas timendum est. Eo spectatum ludos.* Priorum ratio est, quia omne verbum activum significat actionis sivè formam, sivè materiam, circa quam occupatur, hoc est, objectum, sivè effectum: quibus quidem significandis quartus casus fuit inventus. Postremum ab idiomate Latino pendet, quoniam scilicet linguæ effectoribus placuit præpositiones certi usus significationem habentes cum quarto casu jungere. Verbi gratiâ placuit, ut in significando *loco ad quem*, & *in tempore ante* & *circa quod*, certarum præpositionum accusativo junctarum usus esset, quæ quidem secundum regulas exprimuntur, per *Figuram* verò supprimuntur. Hinc fit, ut in *Pridie Calendas. Multos abhinc annos*, subaudiatur *ante:* in *homo id ætatis*, *hoc noctis*, subaudiatur *ad* vel *circa.* Plura hujus rei exempla in Syntaxi de *præpositionum Ellipsi* videri poterunt, unde facile quivis intelligat, ubicunque inveniatur accusativus, qui à verbô activô, aut à verbali nomine non regatur, eum necessariò à præpositione per *Ellipsin* suppressa regi, ut *Albus dentes. Fractus membra. Cætera lætus. Alias*, pro, *alioqui. Proficiscor Romam. Eo domum, rus. Docebo te artem. Moneris utilia. Hoc sine te exorem, &c.* In illô *Pœnas timendum est:* accusativus *pœnas* regitur ab activô verbô *timere*, quod subauditur, ut in *Ellipsi verbi cognati* demonstratum est. In hôc *Eo spectatum ludos*, duo sunt accusativi, quorum posterior *ludos* regitur à nomine substantivô verbali *spectatum*, quod ipsum quoque accusativi casus est, & à præpositione *ad* suppressa regitur, de quô vide *Rectionem nominis verbalis.*

Quarta.

Omnis ablativus à præpositione regitur.

Cujus regulæ ratio etiam ipsa ab idiomate Latinô, eorumque, qui linguam condiderunt, institutô pendet. Itaque pro exploratô haberi potest; ubicumque ablativus inveniatur, ibi præpositionem aliquam desiderari per *El-*

lip-

lipsin, cujus rei exempla in *præpositionum Ellipsibus* allata, facile cuivis fidem fecerint.

Postremò tres sunt ad verba pertinentes *Maximæ*.

Prima.

Omne verbum accidentale (id est, quod non sit substantivum) ***aut activum est, aut passivum; quorum illud semper accusativum expressum, aut suppressum regit.***

Hujus ratio est, quia inter agere & pati nihil est medium, omnisque motus aut actio est aut passio. *Neutra* ergo verba nihil sunt, nisi indoctorum Grammaticorum commenta, qui non animadverterunt verborum activorum alia varios habere accusativos materiales, ut *Facere verba*, *fidem*, *finem*, *insidias*: alia non nisi unicum eumque formalem & cognatum, ut *Vivere vitam*, *mori mortem*, *furere furorem*, *egere egestatem*, *currere cursum*, *sedere sessionem*, *ambulare ambulationem*, *servire servitutem*, *certare certamen*. Illis, quæ plures accusativos regunt, necesse est certum semper accusativum adjungere, quoniam aliter, quid agant, incertum erit. Sed his, quæ unum tantùm regunt, inane, otiosum ac supervacuum fuerit accusativum adjungi, quoniam nemini de eô, tanquam essentiali seu formali, dubium esse potest. Ubi tamen modum verborum illorum, quô agunt, exprimere volumus, rectè & locupletium auctorum mori convenienter dicemus: *Vivo vitam bilarem*, *mortuus est mortem lentam*, *furit gravissimum furorem*, *eget acerrimam egestatem*, *currit cursum percelerem*, *sedet sessionem commodam*, *ambulat ambulationem solitam*, *servit servitutem publicam & laboriosissimam*, *certat anceps certamen*. Sed etiam prioris generis verba non pauca sic absolutè sine accusativis poni solent, quoniam ex quotidianô loquendi scribendique usu satis scilicet noti erant, quorum exempla inter *Ellipses* recensuimus.

Secunda:

Omne verbum finitum habet pro supposito nominativum expressum, aut suppressum, aut etiam verbô infinitô, aut aliâ oratione commutatum.

Cujus

Cujus rationem jam reddidimus, quoniam scilicet omnis oratio ex verbô & nomine constat. Itaque in *Amo*, *amas*, subaudiuntur nominativi suppositi *ego*, *tu*. In *Ajunt*, *ferunt*, subauditur nominativus *homines*. In *Curritur*, *sedetur*, *statur*, *vivitur*, *evenit*, desiderantur nominativi *cursus*, *sessio*, *status*, *vita*, *eventus*. In *Itur* subauditur *itio* vel *via*. Sic *Ningit*, *nix*: *Lucescit*, *Advesperascit*, *Pluit*, *Jupiter* vel *æther*: *Miseret*, *miseratio*: *Tædet*, *tædium*: *Pudet*, *pudor*: *Piget*, *pigritia*: *Pœnitet*, *pœna*. *Urbem quam statuo vestra est*, pro, *Urbs*, *quam urbem statuo*, *est vestra*. *Licet vobis esse beatis*, pro, *beatitudo vobis licet*. *Expedit esse divitem*, pro, *divitiæ expediunt*. *Deprendi miserum est*, pro, *deprehensio misera res est*. *Moneri me non est necesse*, pro, *monitum mei non est necesse* vel *necessum* sivè *necessarium*: nam sicut *imbecillus*, *a*, *um* & *imbecillis*, *imbecille*, similiter *necessus*, *a*, *um* & *necessis*, *necesse* priscis in usu fuit, pro, *necessarius*, *a*, *um*: quam rem si Famianus Strada cognoscendis Grammaticis didicisset, solœcismum illum, vix in puerô ferendum, effugisset: *Nos monitore necesse non habemus*. Ratio certè & doctrina puerilis postulabat: *Moneri necesse non habemus*. Ubi *moneri* vim accusativi habet, sicut nominativi in hôc, *Moneri non est necesse*. Priscô more dici poterat: *Monitor nobis non est necessus*, vel *necessis*. *Monitorem non habemus necessum* vel *necessem*. In posterum verò nullum Stradæ, ejusque similibus, magnis illis literarum institoribus, solœcismi tam deformis erit periculum, ubi eos artis hujus nostræ præcepta perdiscere non piguerit. Donati in Ter. Eunuch. act. 5. sc. 5. verba sunt: *Necesse est nomen: nam necessus, necessis, & necessum lectum est*. Eugraphius in prolog. Heauton. *Necesse habeo silentium*. Ut docerem rectè dici, *Necesse aliquid habeo*, oblitus fui addere hunc Senecæ patris locum 6. Controvers. 3. *Sic à te alligatus est, ut necesse haberet, quod non expediebat.*

Tertia:

Omne verbum infinitum habet pro supposito accusativum expressum, aut suppressum.

Ut *Volo me facere*. *Possum me fingere*. *Studet se placere*: vel per *Figuram*: *Volo facere*. *Possum fingere*. *Studet placere*.

N *Dixit*

Dixit se dare, vel, *se esse daturum*: vel per *Ellipsin Dixit dare* & *dixit daturum esse*. *Videor me videre*, & per *Ellipsin*, *videor videre*. *Diceris te fecisse*, vel per *Ellipsin*, *diceris fecisse*. *Videtur eum nos odisse*, vel per *Ellipsin*, *videtur nos odisse*. Ratio hujus regulæ pendet ex idiomate Latin quoniam scilicet hic suus Latinis mos est: nam Græcorum more dicendum est: *Diceris tu fecisse*, *dicunt se fecisse*, *dicunt ille fecisse*. Ita Græcanica & transmarina Syntaxis est in hoc Ovidii Fast. 6. *Seu pius Æneas eripuisse feru* Et in hôc Catulli, *Phaselus ait fuisse navium celerrimu* pro quô Latinè, secundum regulam dixisset: *Ait fuisse celerrimum*: secundum consuetudinem verò per *Figuram*: *Ait fuisse celerrimum*. Hor. *Vir bonus & sapiens dignis ait esse paratus*. Ita legit Charisius. Catull. *Quin Diis iratis desinis esse miser*, pro, *te esse miserum*, quomodo vetus Inscriptio apud Brissonium in formulis: *Quando me esse desiero*. Plautus: *Viginti minas adolescens daturus dixit*, pro, *daturus esse*. Virgil. *Sensit medios delapsus in hostes*, subaudi, *esse*, quod Græcô, non Latinô more dictum est: sicut *Multi dicuntur venturi esse*: nam secundum Latinæ artis regulam dicendum: *Multi dicuntur eos venturos esse*, *eos venire*, & per *Ellipsin* Latinam: *Multi dicuntur venire*, aut *venturos esse*. Perpetuò enim verbi infiniti suppositum est accusativus, nisi verbum substantivi nominis vim habeat.

DE

DE ORTHOEPEIA SEU RECTA LITERARUM Latinarum pronunciatione.

Eram Latini ſermonis *Orthoepejam* (quam Quintilianus interpretatur *emendatam cum ſuâ virtute vocum explanationem*) explicare, nec multum habet utilitatis, & eſt vel doctiſſimis in omnique antiquitate verſatiſſimis inconceſſum. Jam ſcilicet unuſquiſque perſuaſum habet, ſuæ nationis homines optimè, rectius quidem certè, quam aliarum, linguam Latinam pronunciare, nec ullâ vel auctoritate, vel ratione adduci poteſt, ut eam pronunciandi rationem, cui jam adſuevit, mutare velit. Et qui peregrinas linguas earumque dialectos non didicêre, ſunt ad judicium hâc de re ferendum ineptiſſimi. Non longè abiero. Itali homines literam *H* pronunciare non poſſunt, adeóque literam non eſſe facilè ſibi perſuadent: ex quo fit, ut non modò Hiſpanicum, Gallicum, & Germanicum ſermonem

ægrè addiſcant, ſed neque Latinum epigramma Catulli in Arrium ſine juſtô aliarum nationum irriſu legere poſſint. Sinenſes *R* non habent, ſed ejus loco *L* proferunt, quod contra fit à Japanis. Galli non poſſunt efferre Germanicum *Ch*, nec Germani Italorum *Gn* & *Gl*, quæ ſunt Hiſpanorum *Nn* & *Ll*. Accedit deinde, quod talis eſt ipſarum literarum, vocalium maximè, & diphthongorum conditio, ut vivam hominis vocem requirant, nec ſcriptô exponi poſſint. Sed potiſſima omnis hâc in re difficultatis cauſa eſt interitus linguæ Latinæ: quæ quoniam abhinc mille annis amplius depravari cœpit, atque in uſu eſſe deſiit, Germaniæ populis Gothis, Francis, Burgundionibus, Suevis, Alanis, Vandalis & Langobardis ex ſuâ vernaculâ & ex vulgari Latinâ nova illa linguarum genera conflantibus, quibus Itali, Galli & Hiſpani hodie quoque utuntur, niſi quod multa Hiſpanicæ Arabes intulerunt: eô factum eſt, ut quæ literarum pronunciandi ratio apud Romanos fuerit, ne ſuſpicari quidem poſſimus. Hoc nemini non facillimè probavero, qui ſciat, quam irritum capiat laborem, ſi quis hodie exoticas linguas ſine vivâ magiſtri voce diſcat. Ut enim Hiſpanus quiſpiam, aut Germanus, aut Gallus totum Boccacium & Petrarcham memoriæ mandârit, & Hetruſcè elegantiſſimè ſcribere didicerit, ſi tamen numquam Italum hominem loquentem audierit,

nec

nec aliò præmonſtrante pronunciationem Italorum didicerit, certiſſimum eſt, vix decimam quamque vocem ejus ore prolatam ab Italis intellectum iri, adeóque nullum ei cum Italis ſermonis commercium eſſe poſſe. Itaque pro exploratiſſimo habeo, ſi Cicero in terris hodie exſiſtat, & non modò Gallos, Germanos, aut Hiſpanos, ſed & illum ipſum florem illibatum Italiæ, Hetruſcam dico Sirena *Johannem Ciampolum* Latinè loquentem audiat, fore ut ne unum quidem verbum ſatis percipiat: ſicut neque noſtrum quemquam declamante Cicerone plus, quam ſi Arabicè peroraret, intellecturum arbitror. Ut autem hoc fiat planiſſimum, eâdemque operâ complurium nationum homines errore ſuô liberentur, & quam ridiculè ſibi linguæ Latinæ rectè pronunciatæ palmam afferant, intelligere poſſint, diſtinctè ac ſingulatim de iis, quæ rem explicatu adeò reddunt difficilem, ea in medium afferam, quæ inter legendum veteres ſcriptores, præcipuéque Grammaticos, obſervavi; quæ quidem ad ſex omnino capita revocari poſſunt: Nempe vel ad *Vocalium* cùm *ſimplicium*, tùm *compoſitarum*, id eſt, *Diphthongorum* & *Triphthongorum:* vel ad *Conſonantium* cùm *ſimplicium*, tùm *duplicium pronuntiationem:* vel ad *Accentum:* vel denique ad *Euphoniæ rationem.*

DE VOCALIBUS SIMPLICIBUS.

A, duplicem sonum habere, vix quemquam tam illiteratum inveniri arbitror, quin suâ sponte intelligat. In *Anna*, *Arra*, prius *a* perspicuè aliter sonat, quam posterius. Sed & tertium ejus sonum fuisse, qui ad *o* propius accederet, ex Festô discimus. Ait enim: *Fovii, qui nunc Fabii dicuntur:* & vicissim *horreum*, *antiquis farreum.* Sic hodie in Germanis Vestphali & Bavari, *Poter da mihi ponem*, pro, *pater panem.* Quartus ejusdem sonus affinis fuit Græco η, sive eta; quam literam vox ovium exprimit, quæ est *bee*, *bee:* ex quo Latinis prius *beelare*, post *balare*, sicut Græcum *μήτηρ meeter*, Latini extulerunt *maater;* & ex *ma*, quô Græci adjurantes utebantur, ut *μὰ τὸν ἀπόλλωνα*, fecerunt *me*, ut *Mecastor*, quod Donatus monet, Hec. act. 1. sc. 2. Hinc suspicari licet, in *facio* fuisse *a* pronunciatum more Bononiensium, ut ab *e*, in *feci*, minimum interesset.

E, similiter duplici sonô effertur in *esse*, *peste:* testaturque Victorinus aliter *e* longum, aliter breve sonare. Tertius ejus sonus apud veteres ad *i* accedebat, velut ex iis, quæ subjiciam, testimoniis discimus. Quinctilian. lib. 1. c. 4. & 7. *E quoque I loco fuit, ut Mener-*

nerva & *Leber* & *Magester* & *Dijove* & *Veijove*, pro, *Dijovi* & *Veijovi: Livius* & *Pedianus*, *Sibe* & *Quase scribebant. In Here neque E plane, neque I auditur. Nos nunc E literâ terminamus, at veterum Comicorum adhuc libris invenio:* Heri ad me venit, *quod idem in epistolis Augusti, quas suâ manu scripsit aut emendavit deprehenditur.* Varro 1. rust. 1. *Rustici veam dicebant, pro viam, & vellam pro villam.* Festus: *Me pro mi, seu mihi dicebant antiqui, & ameci per* E *literam efferebant.* Donat. in Phorm. act. 1. sc. 1. *Propter cognationem* E *& I literarum, non dubitaverunt antiqui* heri *&* here *dicere, &* mane *&* mani, *&* vespere *&* vesperi. Servius in Æn. 2. *Veteres* Pennas *dicebant, non* Pinnas.

Sed & cum *O*, quandam literæ *E*, cognationem fuisse, frequens alterius pro alterâ commutatio arguit. Festus: *Helus & Helesa antiqui dicebant, quod nunc* Holus *&* Holera. Hemonem, hominem. Quinctil. 1. c. 7. *Vortices & Vorsus cæteraque ad eundem modum Scipio Africanus in* E *literam secundam vertisse dicitur.* Cassiodor. de Orthographiâ: *Vostra olim ita per* O, *hodie per* E, *ut Advorsum, adversum: Pervorsum, perversum: Votare, vetare: Vortex, vertex: Convollere, convellere: Amplocti, amplecti.* Priscianus lib. 1. *Antiqui Amplocti pro amplecti dicebant, & Animadvorti pro animadverti.*

I, quoque duplici sonô exauditur in *ipsi*, *irri-*

irriti. Teſtantur autem Grammatici, alium *I* longæ ſonum fuiſſe, alium *I* brevis; ac ne breve quidem unô eôdem ſonô pronunciari ſolitum. Quintil. 1. c. 4. *Medius eſt quidam* U, *& I, litera ſonus: non enim ſic* optimum *dicimus, ſicut* opimum. Et cap. 7. optimus, maximus, *ut mediam* I, *literam, quæ veteribus* U, *fuerat, acciperent, Caji primum Cæſaris inſcriptione traditur factum.* Feſtus: *Pliſima veteres pro plurima.* Velius Longus de Orthographiâ: I, *litera interdum exilis eſt, interdum pinguis, ut in eô quod eſt* prodit, vincit, condit, *exilius volo ſonare. In eô verò, quod ſignificatur* prodire, vincire, condire, *æque uſque pingueſcit, ut jam in ambiguitatem cadat utrum per I, quædam habeant dici, an per* U, *ut eſt* optumus, maxumus. *In quibus annotandum, antiquum ſermonem plenioris ſoni fuiſſe, & ut ait Cicero,* ruſticanum, *atque illis fere placuiſſe per* U *talia ſcribere & enunciare. Manet eadem quæſtio*, manubiæ, *an* manibiæ, libido *an* lubido. *Nos verò poſtquam exilitas ſermonis delectare cœpit uſque* I, *literâ caſtigavimus illam pinguitudinem, non tamen ut plenè* I, *literam enunciaremus.* Idem: *In* virô *&* virtute, I, *ſcribitur, & penè V, enunciatur. In* contumaci *melius puto I, ſervari. Venit enim* à Contemnendo: *etſi Niſus &* contumaci *per V, putat poſſe dici* à *tumore. Varie etiam ſcriptitatum eſt,* mancupium, aucupium, manubiæ: *ſiquidem C. Cæſar per* I, *ſcripſit, ut apparet ex titu-*

titulis ipsius: at Augustus per V, ut testes sunt ejus inscriptiones.

O Similiter duplici sonô proferri ex *opto*, *porrò*, apparet; Sed in *Pono*, *poto*, bis idem sonus auditur. Victorinus etiam aliô sonô *O*, productum, aliô correptum enunciari his verbis docet: O, *ut* E, *geminum vocis sonum pro conditione temporis promit. Qui* O, *correptum enunciat, nec magnô hiatu labra reserabit, & retrorsum actam linguam tenebit. Longum autem productis labiis, rictu tereti lingua arcu oris pendula sonum Tragicum dabit: cujus observationis & in* E *litera similis panè ratio est.*

Tertius *O*, sonus fuit, sono *V*, affinis: quâ de re verba sunt Fabii lib. 1. cap. 4. O, *&* U, *permutatæ invicem, ut* Hecoba *&* notrix, Culchides *&* Pulyxena *scriberetur, &* dederont *ac* probaveront. *Sic* Odysseus, *quem* Udyssea *fecerunt Æoles, ad* Ulyxem *deductus est. Nostri præceptores* cervom, servomque *scripserunt: nunc* U, *gemina scribuntur: sed neutrô modô vox, quam sentimus, efficitur.* Festus: *Quatenos antiqui dicebant pro* quatenus. Velius Longus: *Antiqui confusas* O, *&* U, *literas habuêre; nam* consol *scribebant per* O, *cum legeretur per* U, consul. *Unde in multis etiam nominibus variæ sunt scripturæ, ut* fontes, funtes: frondes, frundes. Victorinus: *Augustus* mecom *per* O, *non ut nos per* U, *literam scripsit. Nam* O, *non solum pro brevi & longâ, sed etiam pro* U, *ponitur, ut* popolus,

piacolum, hoic *pro* huic, fonus *pro* funus, *item alia multa.* Cassiodorus: *Prasto, nos per* O, *scribimus: antiqui per* U, *qui & O, pro* U, *usi sunt.* Poblicum *enim quod nos* publicum, *& quod nos* culpam, *illi* colpam *dixerunt, &* exsoles, *quod nos* exsules, *quod ex solô eant.* Prisc. lib. 1. O, *aliquot Italiæ civitates, teste Plinió, non habebant, sed locô ejus ponebant* U, *& maximè Umbri & Thusci.* O, *convertitur in* U. Huc, illuc, *pro* hoc, illoc, *Virgil.* Hoc tunc ignipotens cœlô descendit ab altô. *Et pleraque quæ apud Græcos nominativum in* OS *terminant,* O, *in* U, *convertunt apud nos. Vetustissimi etiam* huminem, *pro* hominem *proferebant.* Funtes, *pro* fontes. Frundes, *pro* frondes. Fretu, *pro* fretô. Acherunte, *pro* Acheronte: *quæ tamen à junioribus repudiata sunt, quasi rusticô more dicta.* U, *quoque multis Italiæ populis in usu non erat, sed è contrario utebantur* O, *unde Romanorum quoque vetustissimi in multis dictionibus locô ejus,* O, *posuisse inveniuntur*, poblicum, polchrum, colpam, Hercolem *dicentes. Sed sivè longa, sivè brevis est* O, *affinis est cum* U, *ut* ebur, robur, βȣς, *pro* ebor, robor, bos. Servius in Æn. 8. *Hoc tunc ignipotens cœlô descendit ab altô,* id est, *Huc tùm: nam ante,* hoc, *adverbium loci fuit, quod nunc abolevit: nam crebrò in antiquis lectionibus invenitur, sicut in epistolis probat Verrius Flaccus exemplis, auctoritate, ratione: dicens in adverbiis pro* U, O

ple-

plerumque majores ponere consuetos: & sic pro huc, hoc *veteres dicere solebant, sicut pro* illuc, illo *dicimus. Unde etiam* hoc, *longum esse apparet, sicut* illo, *quod pro* illuc *ponitur.*

U, geminô sonô in *fructu* exaudimus, quamvis utrobique longum sit, adeóque more veteri *fructuu* scribi possit. Plautus ejus sonum *noctuæ* voci tribuit, quam ait *tu tu usque dicere.* Et Terentianus non aliud sonare testatur, quam *OY*, diphthongum Græcam. Tertius ejus sonus cum *I*, quartus cum *O*, affinitatem habet. Et de hôc postremô jam veterum testimonia audivimus. De tertiô nunc nonnulla subjiciam. Velius Longus: *Variè scriptitatum est* mancupium, aucupium, manubiæ: *siquidem C. Cæsar per I, scripsit; at Augustus per* U. *Mihi videtur nimis rusticana enunciatio futura, si* artubus *per* U, *extulerimus: ita tamen existimo enunciandum, ut nec nimis I, litera exilis sit, nec* U, *literam scripseris enunciationis sonô cum nimis plenô, ac meminerimus artis Orthoepejæ esse, ut sivè hâc, sivè illâ literâ scripseris, enunciationis sonum temperet. Idem puto & in* clipeô, *per I scriptô observandum.* Victorinus: *C. Cæsar* optimus, maximus *scripsit, non ut nos per* U *literam. Messala, Brutus, Agrippa pro* sumus, *scripserunt* simus. Cassiodorus: Lacrumæ *an* lacrimæ, maxumus *an* maximus, *& si quæ similia sunt, scribi debeat, quæsitum est. Varro tradidit, Cæsarem per I, ejusmodi verba solitum esse enunciare & scribere:* inde

inde propter auctoritatem tanti viri consuetudinem factam. Servius in Æn. 1. *In navibus stupa interponitur vasis, quam stipam dicunt.* Et Æn. 5. *Stuppa secundum antiquam orthographiam: nam stipa dicta est à stipando. Abusivè etiam linum dicimus.*

Y, Græcam esse vocalem omnes norunt. Eam Latini per *V*, efferebant, sed tertiô ejus sonô, qui ad similitudinem *I*, accedit, quomodo hodie U, Galli & Itali Alpibus finitimi pronunciant. Velius Longus: *Verrio Flacco videtur eamdem esse apud nos* U, *literam, quæ apud Græcos* Y, *namque his exemplis argumentatur: quod illi dicunt* cyminum, *nos* cuminum, *quam illi* cyparisson, *nos* cupressum, *illi* kyberneten, *nos* gubernatorem, *nec non ex ejusmodi* Theseus, Peleus, *& similibus affirmant.* Donatus in Hec. act. 1. sc. 2. *Pro* Syra, Sura *veteres legerunt,* U, *pro* Y, *ponentes, ut* Musia, Suria.

Scaurus de Orthogr. Y, *literam supervacuam Latino sermoni putaverunt, quoniam pro illâ* U, *cederet: sed cum quædam in nostrum sermonem Græca nomina admissa sint, in quibus evidenter sonus hujus literæ exprimitur, ut* Hyperbaton *&* Hymnus *&* Hyacinthus *& similia, in eisdem hâc literâ necessariò utimur.* Cassiodorus de Orthog. Y, *literâ antiqui non semper usi sunt, sed aliquando locô illius,* U, *ponebant. Itaque in illorum quoque libris hanc scripturam observandam censeo,* Suriam, Suracusas, Sumbola, Sucophantas.

De

De Vocalibus Compositis, id est, Diphthongis & Triphthongis.

Diphthongus est sonus ex duarum vocalium sonô in unum conflatus, sic ut utriusque sonus exaudiatur, etsi non pari tempore. Aliàs enim prior vocalis integrum tempus, aut etiam duo tempora habet, posterior dimidium modò tempus, aut etiam tertiam partem temporis, ut in *ae*, *ai*, *ao*, *au* & *eu* usuvenit: nam harum priores plenè efferuntur, nisi quod Germani inter *Ai*, *Ei*, & *Eu*, vix quicquam faciunt discriminis: posteriorum sonus ad aures ferè perit, adeò ut certò constitui non possit ultima in *musae*, *e* sit, an *i*, in *aura* & *euro*, *o*, an *u*; ex quô factum, ut veteres indiscriminatim *musae* & *musai*, *Kaisar* & *Kaesar* scriberent. Sic *Aorelius* (quomodo in veteri saxô scriptum visitur) & *Aurelius* sonô vix discernuntur. Aliàs contra evenit, ut posterior vocalis habeat tempus unum, vel duo, integréque efferatur, prior verò semissem aut tertiam modò partem temporis consumat, adeóque mutilatè, seu raptim pronuncietur, ut in *eitur*, quod est tertiæ personæ verbum ab *eor.* Hic enim *i*, longa est, ac duorum temporum, sed *e*, propemodum absorbetur, ac vix tertiâ ex parte effertur, ut *e*, an *o* sit, dubium maneat: eôque factum est,

est, ut pro tali diphthongô solum *i* scriberetur, sed *pingue*, ut à Grammaticis vocatur, cujus sonum Velius ad sonum *u*, propius ait accedere. Bavari hodie, nisi fallor, omnium optimè eam efferunt in **wei**/ quod Latinè significat *quei* vel *qui*, id est *quô modô:* nec ipsum *quei* aliter Romanis pronunciatum, adeóque si in *quei*, prima demta sit litera, nihil prorsus eam vocem nec significatione, nec sonô à Bavaricâ **wei** interesse arbitror. Plauti Comœdia exstat, quæ *Capteivei* inscribitur, quam vocem hodie nemo, quam Bavarus, rectius pronunciaverit. Sextus Empiricus, *ai* & *ei* apud Græcos simplicem sonum habere ait, quia scilicet unius vocalium *sonus ferè perit ad aures* (quomodo in *Vir*, *de* V litera monet Velius) hoc est, minima tantum ejus pars effertur, ut propemodum nihil ejus ad aures perveniat: nec tamen prorsus intercidit, quod aliter vocalis simplex, non diphthongus foret. Itaque non solum *a* in *καὶ* profertur, sed etiam aliquid literæ Jota, etsi tam obscurè, ut sit ne *i*, an *e*, aures vix dijudicent. Similis est *ei* diphthongi ratio. Græci posteriorem vocalem integram, priorem ex tertiâ tantum parte pronunciabant. Latini non eandem in eâ efferendâ rationem tenuerunt. Elegantiores imitabantur Græcos, & *Binei* seu *Bini* eôdem prorsus modô, quô illi suum *Βίνει* efferebant, quod epistolâ ad Pætum Cicero testatur. Sed rustici ac messores, quique urba-

urbanorum peregrinitatem effugere ſtudebant, ut Græcorum diſſimillimi eſſent, ex *ei* priorem plenè, poſteriorem ex tertiâ tantum parte pronunciabant, ut vix Jota animadverteretur, velut ex Ciceronis tertiô de Oratore diſcimus. Similiter autem Varro 1. rei ruſt. cap. 2. *Villam*, quæ ex *vehillam* & *veillam* facta vox eſt, à ruſticis *Vellam* efferri ſolitam auctor eſt, quô modô dubium non eſt, quin & antiquiſſimi Romanorum pronunciare fuerint ſoliti: nam *liber* poſteriores fecerunt ex *leiber*, priore vocali ſuppreſſâ, quod contra veteres dixerant *leber*, poſteriorem vocalem ſupprimentes. Hinc porrò intelligimus multis aliis diphthongis idem ipſum uſuveniſſe, ut duplex earum eſſet pronunciatio, cum aliàs prior, aliàs poſterior ejuſdem diphthongi vocalis plenè ſonaret: cujus rei inſigne Germanicus ſermo exemplum ſuppeditat. Vox Jeder / Germanis ſignificat *unuſquiſque*. Prior ejus ſyllaba diphthongo *Je* conſtat. Hanc qui elegantius loquuntur, ſic pronunciant, ut *J*, audiatur plenum & duo tempora conſumat, *e* verò tertiam modò temporis partem habeat ac vix ſentiatur. Ripuarienſes Germani contra *e* plenum efferunt duobus temporibus, ſed *i*, non niſi ex tertiâ parte temporis, ut ferè ad aures pereat, quô modô prior in *Jeſus* pronunciatur. Sic Hiſpani in *nueſtro*, *u* plenum efferunt, ſed *e* ſic ſupprimunt, ut non niſi minima ejus pars au-

audiatur: quod contra Itali in *unguento* ex *ue* posteriorem integrè pronunciant, priorem *u* tantâ celeritate, ut rectè Terentianus dicat, *eam parte tantum fungi temporis:* Velius verò, *eam ad aures ferè perire.* Sic in *fuisse* Lucillius facit *u*, *i*, in diphthongum coalescere hôc versu: *Compernem aut varamfuisse Amphitruonis ἄκοιτιν.* Sed ejus diphthongi prior plenè effertur, altera vix tertiâ ex parte. Contra in hôc Horatii versu: *Præcipuè sanus, nisi cum pituita molesta est:* *u*, in *pituita* sicut in *vita* vix auditur, sed *i*, tamquam longa duobus temporibus effertur. Idem in *qui* seu *cui* usuvenit: nam sivè *c*, sivè *q* scribas, nihil ad pronunciationem interesse infra demonstrabitur. In *cui*, integrè sonat prior vocalis, in *qui* posterior, ita ut multi priorem (*u* puta) prorsus extriverint, sic ut *qi* seu *ki*, Hispanicè & Gallicè *qui*, Hetruscè *chi* pronunciarent. Atque hoc discrimen in efferendis diphthongorum vocalibus non observatum Grammaticis Latinis turpissimum errorem objecit, ut *i* & *u*, sequentibus eas vocalibus, non diphthongi partes, sed consonantes esse crederent, alii tam vocalium, quam consonantium vim amittere putarent. Sed qui cum diversarum nationum hominibus versati sunt, variasque eorum diphthongos observârunt, quantum Grammaticos ratio fugerit minimè laboriosè intelligunt. Certè in *Jam* & *Jus*, primam literam ita raptim efferri fatendum est,

eſt, ut vix tertiam temporis partem abſolvat: neque tamen ſuô prorſus ſonô caret, quod fieri in his neceſſe eſt, quæ conſonantes dicuntur. Similiter in *Qua*, *quem*, *quis*, *quid*, *quod*, *lingua*, *ſanguen*, *ſanguis*, *ſuadeo*, *ſuetus*, *u* vocalis eſt, quia ſuum proprium ſonum habet, etſi is ad aures ferè perit, quod in quâvis diphthongô alterutri vocalium uſuvenire neceſſe eſt, ne non una, ſed duæ ſint ſyllabæ. Hinc conſequens eſt, ut in *Va*, *ve*, *vi*, *vo*, & *vu* non aliter *V* efferatur, quam in *lingua*, *ſanguen*, *ſanguis*, ſine ullâ ſcilicet etiam minimâ adſpiratione, quod ratio nulla afferri poſſit, cur eadem ſyllaba ex iiſdem elementis compoſita, aliter atque aliter proferri debeat. Itaque rectè Germani ſuâ linguâ **vin** / ſivè ut ipſi perperam ſcribunt, **wein** / ita proferunt, quô modô à Romanis, qui vinum eis intulerunt, pronunciari majores eorum audierant, quomodo hodie ſcilicet ipſi quoque Itali mediam ſyllabam in *Sang—ui—nis* efferunt: ubi *u* non eſt conſonans, cum ſine ullâ ſpiritûs vel afflatûs parte pronuncietur, ſecus quam iidem Itali in pronunciandô *Vinô* faciunt, ubi adſpiratio aliqua ſeu flatus debilis percipitur, etſi non ita plenè, ut fit cùm Germanus **fino** profert. In quô etſi meritò ridetur, non tamen Italus culpâ vacat. & Germano Priſcianus totidem verbis patrocinatur lib. 1. *Apud antiquos Romanorum F litera, habebat hunc ſonum, quem nunc habet V, locô*

consonantis posita. Verum ego dubium non habeo, quin Priscianus allucinetur perinde ut cæteri, qui *V*, sequente vocali non in diphthongum concrescere, sed consonantem esse crediderunt: & sonum ejus non F, sed Ⅎ digammate Claudianô efferri solitum certus sum. Quod autem de *ei* diphthongô dixi, priorem ejus vocalem tam correptô temporis momentô pronunciari solitam, ut vix perciperetur, nec decerni satis posset, *e* esset, an *o*, id hæc Festi verba certius nobis faciunt: *Ab oloes dicebant antiqui, pro* ab illis: *nam literam non geminabant. Pilumnoe poploe in carmine Saliari sunt Romani, velut pilis uti assueti.* Nimirum *oe* efferebatur prorsus ut Græcum *oi*, Terentianô & Victorinô testibus: unde in veteribus Terentii libris *Adelphoe*, & in prologô Casinæ Plautinæ, *Clerumenoe* legimus. In Græcâ verò diphthongô *oi*, litera *o* vix percipi poterat, nec ab *e* distingui, cum *i* pingue efferretur sonô literæ *u*, sivè *y* proximô, quem ipsum literæ *i*, in diphthongô *ei*, sonum esse, supra ex Veliô Longô didicimus. Monet quoque Maximus Victorinus *Hoelas* & *Hylas* sonô haud ferè quicquam differre, quod Inscriptionum veterum mos confirmat, in quibus *Oiti*, *Oeti* & *Uti*, similiterque *coera* & *cura*, *poenire* & *punire*, *loidos* & *ludos* passim legimus. Sed & Servius in principiô Æneid. 10. ad hæc Virgilii. *Quin intra portas atque ipsis prælia miscent Aggeribus moerorum---* ita

ita commentatur: *Moerorum*, *antiqui pro* murorum: *nam veteres pleraque eorum, quæ nos per* u *dicimus, per* œ *diphthongon pronunciabant: & contra* punio, *pro* pœnio, *quod verbum à* pœna *venit: hinc est*, Punica regna vides: *cum* Pœnos *ubique legerimus*. Festus denique *Loebesum*, inquit, *& loebertatem antiqui dicebant, liberum & libertatem, ita Græci* λοιβὴ & λείβω. Nimirum Latini aliàs *leiber* (quod in C. Cassii denario Ant. Augustinus invenit) aliàs *loiber* nullâ pronunciationis differentiâ scribebant, cum utrumque *liber* sonaret, sed *i* pingui, quod inter *u* & *i* exile medium sonum obtinere supra demonstratum est: idemque ipsum apud Græcos obtinebat, ut λείβω, λοίβω & λίβω, quod Latinis est *libo*, indifferenter scriberent & pronunciarent, ita scilicet, ut in λοίβω & λείβω. Jota plenè duobus temporibus efferretur, sed prior vocalis ob pronunciationis celeritatem relinqueretur in ambiguo. Nihil ergo jam mirum est animi dubios fuisse Athenienses, λοιμὸν ne, id est, *pestilentiam*, an λιμὸν, id est, *famem*, versus hic Delphis ex oraculo redditus minaretur: ἥξει δωριακὸς πόλεμος καὶ λοιμὸς ἀπ' αὐτῷ. siquidem fieri facilè potuit, ut surdè audientes Jota longum seu pingue ab exili non distinguerent. Est autem in λιμὸς, Jota breve sivè exile, in λοιμὸς verò longum ac pingue. Neque tamen non idem ipsum in *oi* & *oe* fieri potuit, quod in *ai*, *au* & *ei*, supra diximus factum, ut prior

o, in aliquibus vocibus plenè efferretur, posterior *e* vel *i*, tam correptè, ut distinctus & certus ejus sonus ad aures non accederet, quod Suevi & Bavari faciunt in verbo **Woint** / quod est *plorat*. Sic certè nihil impedit, quin *proinde* pronuncietur in hôc Maronis versu: *Proinde tona eloquiô, solitum tibi, meque timoris.* Si quis tamen sonô literæ *o* suppressô, *i* pingue ibi efferre malit, cum eô nec verbum commutatum volo, qui cum maximè hoc nunc agam, ut de veteri Linguæ Latinæ pronunciatione nihil prorsùs explorati haberi posse demonstrem. Nunc de Diphthongis quædam veterum testimonia recitari operæ pretium fuerit.

Quinct. lib. I. cap. 7. AI, *syllaba, cujus secundam nunc* E, *literam ponimus, variè per* A *&* I, *efferebant: quidam semper, ut Græci: quidam singulariter tantum, cum in dativum, vel genitivum casum incidissent*, id est, quidam semper *Musai* pro *Musæ* dicunt, quidam tantum in genitivô & dativô singulari.

Velius Longus: *Ea quæ nos per* AE, *antiqui per* AI, *scriptitaverunt*, Juliai, Claudiai. *Et nihil obstat, quô minus hôc aut illô modô scribamus in utrôque numerô.*

Terentianus: *Alpha semper atque Iota quem parant Græcis sonum*, A *&* E *nobis ministrant: sic enim nos scribimus.*

Scaurus de Orthograph. *Apud antiquos* I *litera, pro* E, *scribebatur, ut testantur metaplasmi*

mi in quibus est ejusmodi syllabarum deductio, ut Pictai vestis, *&* Aulai in mediô, *pro* pictæ *&* aulæ: *sed magis in illis* E *novissima sonat, & præterea quoque antiqui Græcorum hanc syllabam per* AE *scripsisse traduntur.*

Festus: *Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus* Ollas, *quia nullam literam geminabant. Auxilla*, olla parvula. *Ausculari*, pro Osculari, quod est os cum ore conferre. *Aurum* rustici *orum dicebant, & auriculas, oriculas.* Atque ex hôc formavit Catullus *oricillam.*

Priscianus lib. 1. AU, *videtur quasi pati divisionem, cum* I, *post* U, *addita, transit eadem* U *in consonantium potestatem, ut* Gaudeo, gavisus. Ναύτης, navita, & ναῦς, navis. *Contra fit à* Lavor, lautus: faveo, fautor: avis, auceps, augurium, augustus. *Transit quoque* AU, *in* O, *productam more antiquô, ut* lotus, *pro* lautus: plostrum, *pro* plaustrum: cotes, *pro* cautes: *sicut etiam contra pro* O, AU, *ut* Austrum, *pro* ostrum: ausculum, *pro* osculum, *frequentissiméque hoc faciebant antiqui.*

Hic non satis scio tutóne Prisciano de omnibus credamus, quoniam & ratio & auctoritas suadere nobis videtur, ut inter *nauta* & *navita* nihil credamus fuisse discriminis, nisi quod *i*, in *navita*, propter pronunciationis celeritatem extrita fuerit, sicut in *fauitor*, quô Plautus utitur primâ correptâ. Et Cicero inter *Cauneas* & *cave ne eas* perpusillum interfuisse significat, ita, ut qui audiret *Cau ne*

as, sibi *cave ne eas* dictum putare posset, quasi esset: *Cau--en' eas*, ut *u* simul cum *a*, non cum *e* efferretur: quod si verum esset, etiam *nau--ita*, non *na--vita* pronunciandum foret: quid hic veri sit, ab aliis doceri aveo.

Lucretius lib. 2. *Aut nulla inter se duo sunt ex omnibus eadem.* Hic *EA*, diphthongum habemus, sicut etiam in hôc versu Terentii prolog. Adel. *Eam commorientes Plautus fecit fabulam.* Et in hôc Virgil. *Nec tantum Rhodope miratur & Ismarus Orphea.* In hâc porrò diphthongô, *e* plenè efferri arbitror, *a* verò non nisi ex semisse aut tertiâ parte.

Lucillius: *Uni se atque eidem studio omnes dedere & arti.* Hic diphthongus est, de cujus pronunciatione diximus, Latinos scilicet & Græcos semper posteriorem plenè extulisse pingui quôdam sonô, qualis ferè est tertius *u* literæ, sivè *y*. Vetustiores tamen Romani & rustici, *e* plenum pronunciabant, ut *i* ferè tollerent: quos imitati posteriores, dixerunt *Calliopea* & *Chorea*, cum in Græco esset *ei*, teste Priscianô, qui & ista monet: *In vocalibus sunt affines* E *correptâ, sive productâ cum* EI *diphthongô, quâ veteres Latini utebantur ubique locô* I *longæ, more antiquô Græcorum.*

Virgilius: *Rege sub Eurystheô fatis Junonis iniquæ.* Idem: *simul accipit alveô.* Idem: *Unô eôdemque igni sic nostrô Daphnis amore.* Lucret. *Omnia jam seorsum carnes ancisa recenti.* Hic est diphthongus, in quâ *e* plene efferendum pu-

puto; ut *o* minimam partem temporis consumat, ex eôque *o*, an *u* sit, satis distinctè sciri non possit.

Virgilius: *Praeferimus manibus vittas ac verba precantia.* Idem: *Bis patriae cecidêre manus, quin protinus omnia.* Hic *IA*, diphthongum habemus, in quâ prior vocalis plenè effertur, quod Vittembergenses rusticos facere animadverti, pro quô cæteri Germani posteriorem *a*, duobus temporibus pronunciant suppressâ priore *i*, quod ipsum faciunt omnes in *Jam* & *Allelu--ja.* Grammatici hic suas *Synaereses* & *Synaloephas* obtrudere conantur, sed nihil afferunt, cur Latini non æquè atque alii populi diphthongum credantur extulisse.

Virgil. *Immortale jecur tundens faecundaque poenis.* Hic *IE* diphthongum habemus, in quâ posterior *e* plenè pronunciatur, priore *i* ad aures quasi pereunte. Germani tamen, ut dixi, alteram præterea ejus efferendi rationem servant, in voce **Jeder** / ut *i* plenum efferant, *e* verò non nisi tertiâ ex parte.

Sed hôc locô contradici potest, *Jacet, jecur, Jovem, juvat,* propterea non esse diphthongum, quia *i* sit consonans, cujus rei causa sit, quoniam non sit vocalis, ut quæ syllabam non faciat longam, quod omnes diphthongi faciunt, & quoniam consonanti brevi subjecta, syllabam naturâ brevem faciat positione longam, quod consonantis proprium esse nemo ambigit. Cum enim *ad* sit brevis,

tamen in *adjuvat* fieri longam positione, & *ju* brevis est, cum unaquæque vocalis unum tempus habeat, adeóque diphthongus nisi *δίχρονος*, seu duorum temporum intelligi non possit. Ad hoc respondetur, Grammaticorum regulas de syllabarum dimensione ex positione & diphthongô nonnullâ correctione indigere. Positione enim non modò syllaba, naturâ brevis, fit longa, sed etiam naturâ longa fit brevis. Est autem *Positio* vel *Vocalium*, vel *Consonantium*. *Credimus, an qui amant ipsi sibi somnia fingunt*. Hic *qui* naturâ longum, fit breve positione vocalis, quia nimirum ante vocalem posita est: Et *Insulæ Ionio in magnô, quas dira Celæno. Stipitibus duris agitur sudibusve praustis*. Hic *AE* diphthongus ex longâ fit brevis positione vocalis consequentis, quia scilicet posterior diphthongi vocalis minimam modò temporis partem habet, quæ sequenti vocali quodammodo accrescit, quod tamen semper fieri nihil necesse est. *Ad* in *adjuvat* longum fit, non ex positu consonantis, sed ejus vocalis, quæ propter moram, quam pronunciationi affert, consonanti fit similis: nec enim tam celeriter, ac sine impedimento decurrit pronunciatio, quam in *adipe*, *aditu*: atque ab hâc causâ Lucretius, *aqua* & *liquidus*, nonnumquam primâ productâ extulit. Sed hæc mora in *pluvia* vocalem ante se positam propterea non retardat, quia brevissima temporis pars, quæ est in priore diphthongi lite-

literâ, utrique vocalium, hoc eſt, antecedenti & conſequenti velut contribuitur, quod præcedente conſonante, tamquam ſoni experte, fieri non poteſt. Similiter in *Favitor*, prima quamvis longa à Plautô corripitur in prologô Amph. *Si cui favitores delegatos viderint. Virtute ambire oportet, non favitoribus.* Nimirum *Au* fit brevis poſitione, quia ponitur ante vocalem *i.* quô exemplô nihil peccabit, qui *Gaviſus* primâ brevi dixerit, ut ſit *Gav--iſus*, non *Ga-viſus.*

Quinctilianus lib. 1. cap. 4. *Litera I, ſibi inſidit.* Conjicit *enim eſt ab illô jacit.* Hæc *ji*, diphthongus eſt, in quâ prior *i*, minimam temporis partem abſolvit, eôque factum eſt, ut eam veteres ſæpè extererent, & *Conicit, obicit, ſubicit*, mediâ brevi efferrent. Virgil. *Tityre paſcentes à flumine reice capellas.* Hinc porrò intelligi poteſt, nullam fuiſſe rationem, cur negarent veteres, *v* ſimiliter ſibi inſidere in *Vulnus, ſervus*, ut in *conjicit, ſubjicit.* Par enim utrobique eſt ratio.

Lucretius lib. 2. *Quoad licet ac poſſis reperire inolentis olivi.* Hic Triphthongum, in eâque *OA*, diphthongum habemus, quâ & ruſtici in Germaniâ alicubi utuntur, cum unô ſonô **Joa** pro **Ja** efferunt, quæ eſt affirmandi particula: quos ſi Terentianus audiſſet, de Diphthongo *oa* minimè dubitaſſet, quemadmodum nec de *ou*, quâ Horatius utitur: *Paſco libatis dapibus prout cuique libido eſt.*

O 5 Hanc

Hanc Bavari in appellandâ vaccâ exprimunt; cum dicunt **Kou** / ut prior vocalis *o*, vix exaudiatur, quomodo & Latini *loumen*, *loucem*, & similia videntur extulisse, qualia Inscriptiones veteres exhibent, *Courato*, *jouſſit*, *joudicare*, &c.

Velius Longus: *V, literam digamma esse interdum, non tantum in his debemus animadvertere, in quibus sonat cum aliquâ adspiratione, ut in* valente *&* vitulo: *sed etiam in his, quibus confusa hæc litera est in eò quod est* quis: *nam si omnino hæc vocalis est* V, *procul dubiô hæc syllaba longa esset, quoniam numquam duæ vocales coëunt, ut non longam syllabam faciant.*

Hoc verum est de vocalibus, quæ paribus temporibus efferuntur, ut unaquæque tempus unum habeat. Tum enim duo sunt tempora, quæ syllabam longam faciunt. Sed dispar est ratio in diphthongô *Va*, *ve*, *vi*, *vo*, cum posteriores vocales plenè efferuntur, prior verò vix tertiam temporis justi partem consumit, ac vix sensibilem pronunciationi moram affert, proptereáque sæpè cùm scribendô, tùm pronunciandô exterebatur, ut esset *Qis*, *qod*, *qotidie*, velut infra de consonantibus docebitur. Hoc loco illud observandum moneo, Velii Longi ætate (quæquæ illa fuerit) *V*, literæ vocalibus præpositæ duplicem sonum fuisse, alterum sine ullâ adspiratione in *Qua*, *que*, *qui*, *lingua*, *suadeo*, *suetus*, alterum

rum cum adſpiratione nonnullâ, vel potius flatu, prorſus ut hodie quoque Itali in *Vado, vento, vino, volo* & *vulgo* pronunciant. Sed veteres Romanos ſatis exploratum eſt, ad quemcunque flatum, ſeu fortem, ſeu debilem, nullà aliâ notâ, quam *F* literâ uſos fuiſſe, ſicut *H* litera ad halitum, ſeu ſpiritum, vel adſpirationem. Non igitur Æolicum digamma *Ⅎ*, ſed *F*, dimidiatum Itali hodie in *Vini* voce efferunt, adeóque Germanos *F*, plenum efflantes irridere non debebant. Illud tamen minimè negaverim, jam tum Theodoſio imperante digamma cum flatu aliquo pronunciari fuiſſe ſolitum. Servius enim ejus ætatis Grammaticus propter affinitatem ex *Henetis Venetos*, ex *Heliâ Veliam* exiiſſe credidit. Verba ejus ſunt in Æn. 6. *Velia dicta eſt à paludibus quibus cingitur, quas Græci* ἕλη *dicunt. Fuit ergo* Helia: *ſed accepit digammon, & facta eſt* Velia, *ut Henetus Venetus.* Sed de digamma ejusque uſu plura qui volet, apud Priſcianum librô primô videre poterit.

TRIPHTHONGI.

Quinctilianus lib. 1. cap. 4. *Aut unam longam vocalem faciunt, ut veteres ſcripsêre, qui geminatione earum velut apice utebantur* (ut maater, feelix, abiire) *aut duas* (ut Muſae) *niſi quis putat etiam ex tribus vocalibus ſyllabam effi-*

effici, quod nequit, si non aliqua consonantium officiô fungantur.

Terentianus: *Syllabam nec invenimus ex tribus vocalibus.*

Annæus Cornutus: *Tres vocales quibusdam videntur esse sub unâ syllabâ* VAE: *errant, si ita putant, nam nusquam neque apud Græcos, neque apud Latinos ex tribus vocalibus syllaba constat: quare hic Digamma erit, & duæ vocales.*

Charisius lib. 1. *Syllaba naturâ longa, cum singulæ vocis literæ producuntur, ut* A *aut* E (in maater, feelix) *aut cum duæ, ut* VA (in vado) *aut cum tres, ut* VAE (in aquæ.)

Sic habemus, veterum alios Triphthongis locum dedisse, alios easdem repudiasse, propterea quod ex tribus temporibus syllabam longam constare non posse, rectè judicarent. Sed illos cogitare æquum fuit, diphthongos per se non habere duo tempora, sed unum modò tempus & semis, imò ne semis quidem, sed tantum tertiam partem temporis propterea, quod semper altera vocalium ea celeritate effertur, ut ferè ad aures pereat. Itaque sequente vocali diphthongi corripiuntur, si prior earum vocalis plenè pronuncietur. Sed per accidens seu fortuitò & ex eventu producuntur, quoniam scilicet consonans eas excipit, quæ nullum habet sonum, cum quô vocalis diphthongi posterior, quæ vix exauditur, coalescere queat. Atque hæc demum vera est productionis ratio, non illa, quam Pri-

scia-

ſcianus reddit, quod ſcilicet conſonans dimidiùm tempus habeat, adeóque cum vocali diphthongi antecedente tempus integrum abſolvat. Conſonans enim nullum omnino ſonum proprium habet, proptereáque nec minimum temporis momentum facere poteſt. Accipio tamen, quod dat Priſcianus, diphthongos ſequente vocali duo tempora non habere. Verba ejus lib. 1. ſunt.

Invenitur hæc diphthongus AE *vel* AI *in mediâ dictione correpta tunc, quando compoſita dictionis antecedentis in fine eſt ſequente vocali, ut* præuſtis. *Virgil.* Stipitibus duris agitur ſudibusve præuſtis: *Homerus:* —— *ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι.* Oe *quoque vel* Oi *idem patitur apud Græcos. Æſchylus: Ἴστρος τοιαύτας παρθένου λοχεύεται. Unde quidam non ſine ratione unum tempus & ſemis ſingulas eas habere dicunt. Ideóque ſi conſequatur conſonans, quæ dimidium tempus habent, omni modò producuntur.*

Jam quod *V*, in *VAE*, digamma vocant, & cum quôdam flatu proferri volunt, eôque nomine conſonantibus accenſent, vel vox Italica *GVAI* (ex Latino *Va* facta, quam Suevi WAI efferunt) & priſcum *aquai*, errorem eis eripere debebat: nam neque vel minimum illius flatus, ſivè adſpirationis hic eſt veſtigium, neque aut *g*, aut *q*, cum flatûs notâ conſequente pronunciari poteſt, niſi quis tamen Romanos, Sarmatarum more *Qſamqſam*, pro *quamquam*, enunciaſſe putet.

Triphthongi *VAV* aliud exemplum non ha-

habeo, niſi quod Varro ipſum *V*, digamma *VAU* appellandum putavit. Bavari VAO ſeu WAO / quod *ubi* ſignificat, ita efferunt, ut *o* plenum ſit, priores duæ vocales vix exaudiantur, adeóque triphthongus non niſi duorum eſt temporum, quomodo apud Græcos ηυ, & ωυ, non ſunt trium temporum, etſi η & ω, velut longæ, duo abſolvunt tempora: eô quod υ inſigni labiorum preſſu comprimatur. Unam verò ſyllabam duo tempora & ſemis habere poſſe, ipſe quoque Priſcianus & alii agnoſcunt, tamquam in *Juno*, ubi *u* longa duorum eſt temporum, *i* verò vix dimidium tempus, atque adeò non niſi tertiam temporis partem conficit.

Virgilius: *Seu lentô fuerint alvearia vimine texta.* Hic *VEA* triphthongum habemus. Ubi ſi quis *v*, conſonantem eſſe & cum adſpiratione aliquâ proferendam contendat, eum docere velim, cur ergo in *laquearia*, *u* nihil habeat flatulenti.

In *Quei*, quô veteres utebantur pro *qui*, triphthongum eſſe ſatis jam planum eſt.

Horat. *Quis ſudor vietis aut quam malus undique membris.* Hic in *vietis* (quæ vox eſt diſſyllaba) prior ſyllaba ex Triphthongo duorum temporum conſtat: nam *v* & *i*, vix unum tempus conſumunt. *V* verò ſine omni flatu proferendum, ex voce *quietis* diſci poteſt.

Lucretius lib. 2. *Quoad licet ac poſſis reperire inolentis olivi.* Hic triphthongum *VOA* ha-

habemus, cujus media vocalis plenè effertur, prima & ultima ferè ad aures pereunt.

Catullus: *Quoi dono lepidum novum libellum.* Hic triphthongus *VOI*, mediam vocalem habet plenam ac duorum temporum, cum extremæ duæ propter pronunciationis celeritatem vix ſimul unum tempus conficiant.

DE CONSONANTIBUS SIMPLICIBUS.

B.

B, Romani ſic efferebant, ut à *p*, quam minimum differret: quæ cauſa eſt, cur in ſaxis inſcriptum videamus, *Apſolutus*, *apſens*, *opſes*, *optinere*.

Quinctilianus lib. 1. cap. 7. *Cum dico* obtinuit: *ſecundam* B *literam ratio poſcit, aures magis audiunt* P.

Scaurus de Orthographiâ: B, *cum* P *conſentit, quoniam origo eorum non ſine labore conjunctione revelli à quôquam poteſt. Græci* πυῤῥίαν, *noſtri* Byrriam, *& quem Purrum, antiqui* Burrum: *Balatium*, Palatium: item *Poplicolam*, Publicolam: *Scapillum*, alii Scabillum dicunt.

Hanc pronunciandi rationem qui Germanis hodie in uſu eſſe prædicat, quos ille Germa-

nos

nos dicat nescio. Ego quidem numquam ejus nationis quemquam audire memini, qui *Ponum* pro *Bono* efferret. Sed plerosque scio pro *B*, efferre digamma sive *V* consonantem quam dicunt, sed sine adspiratione ullâ, ut in *Bene* perinde sonet, atque *V in Quane*, sive *W*, quomodo ipsi scribunt. Maximè verò omnium in eô sunt ridiculi, qui Bavaricâ dialectô utuntur. *Wacchus* enim dicunt, pro *Bacchus*. *Wuarca*, pro *Barca*. *Wonus*, pro *Bonus*, sicut U in *Quoniam*.

Nec tamen tolerabilius peccant Hispani & Vascones, qui *B*, & *V*, adspiratam inter se commutant: nam inter *bibere* & *vivere* nihil faciunt discriminis, nec inter *Baro* & *Varo*, *bellum* & *vellum*. Et in re divinâ faciendâ Sacerdotes sic loqui audiuntur: *Per Christun Dominun nostrun, qi tecun bibit & re--gnat in sæcula sæculorum*. Est autem error iste pervetus, ut in saxorum veterum Inscriptionibus passim videre est: nam ibi *Bibus*, pro *vivus* sæpius legas, *Vase*, pro *base*: *plevi*, pro *plebi*: *Vene*, pro *bene*: *Abe*, pro *ave*: *Bale*, pro *vale*.

C.

C ante *A*, *O* & *V*, rectè hodie ab omnibus pronunciatur. Sed ante *E*, *I* & *Y*, aliæ nationes aliter efferunt, malè tamen omnes: Hispani, Galli & Cisalpinæ Galliæ Itali, *Ci-*

cero

cero ſic pronunciant, ac ſi eſſet *Dſidſero*, Germani Tſitſero. Maximè ridiculi & odioſi ſunt Hetruſci, inprimiſque Florentini, qui in *Cicero* aliter primam, aliter mediam ſyllabam efferunt, utrobique ſcil. ſtrepitum, ſivè *S* denſum aut pingue, ſed ei in priore ſyllabâ, *t* præmittunt. *Strepitum* voco, quem Germani per Scha / Sche / Schi / ſcribunt: Galli per *Cha*, *Che*, *Chi:* Hetruſci per *Scia*, *Scie*, *Scio:* Hiſpani per *Xa*, *Xe*, *Xi*, aut *Ge*, *Gi*, aut *Je*, *Ji*, etſi ab annis non ita multis morem hunc Hiſpanæ mulieres mutarunt, ita ut iſta cum adſpiratione efferant, ut χ Græcum, vel Ch Germanicum, vel gutturale *Ca* Hetruſcorum, quod ipſi *La gorga* vocant, cum *Duca* pronunciant, ut Germani *Ducha*, Hiſpanæ fæminæ *Duxa* vel *Duja*. Galli id efferre non poſſunt. Hetruſci ergo *Cicero* ſic pronunciant ac ſi Germanus legeret Tſchiſchero / Hiſpanus veteriore modô, *T--xixero.* Itaque ſi nihil aliud inter hodiernam & veterem Romanorum pronunciationem eſſet diſcriminis, vel hujus ſolius literæ pronunciatio omne inter nos linguæ commercium impedire poſſet. Illi enim *KIKERO* efferebant, ſivè ut Italus ſcriberet, *Chichero*, ut Gallus & Hiſpanus *Quiquero*.

Feſt. *Priſci pro* acipenſer *dicebant* aquipenſer, *pro* ſexdecim, ſexdequim. *Ex Græcô κάρκερα fecerunt febrim* querqueram *&* carcerem; *quia ſcilicet κάρκερ efferebant.*

Quinctilian. 1. c. 7. *Quidam K necessariam credunt quoties* A *sequatur, cum sit* C *litera, quæ ad omnes vocales vim suam perferat.* Ergo nulla prorsus inter *ka* & *ca*, inter *ke*, & *ce*, inter *ki* & *ci*, fuit pronunciationis differentia: proindeque Cato pro *dicam*, scribebat *dicem*, & *faciem* pro *faciam*, ut eôdem capite Fabius auctor est. Et Livius lib. 21. *Saguntum* à *Zacynthô* nomen duxisse monet, quoniam scilicet *cy* Græcorum, à *Gu* Latinorum sonô vix quicquam interesset.

Julius Hyginus apud Servium Æn. 8. *Cum Romani euntes per Tusciam interrogarent Agyllinos, quæ diceretur civitas, illi utpote Græci quid audirent ignorantes, & optimum ducentes, si eos prius salutarent, dixerunt* χαῖρε: *quam salutationem Romani nomen civitatis esse putaverunt, & detractâ adspiratione eam* Cære *nominaverunt.*

Ergo inter Latinum *Cære* & Græcum χαῖρε nullum aliud soni discrimen fuit, quam quod in Græcô esset adspiratio: ex quô planum fit *Cæsar* Romanis itidem ut Germanis hodie pronunciari solitum, nempe **Kaisar** / quomodo & Græci scribebant. In compluribus quidem Claudii Imp. Inscriptionibus *CAISAR* disertim perscriptum visitur, ut mirari satis non possim, quâ ratione barbarum nostrate *Zesar* vel *Tschesar* aut *Tsciesar* aut *T--chesar* (quomodo Germani & Galli Hetruscum *Cesar* scriberent) subrepere potuerit. Similiter autem

aliàs

aliàs *pulcher*, aliàs *pulcer*, nullô ferè pronunciationis diſcrimine ſcribi ſolitum ex Grammaticis diſcimus.

D.

Quinctilianus lib 1. cap. 4. T *litera cum* D, *quædam cognatio eſt: quare minus mirum, ſi in vetuſtis operibus urbis noſtræ & celebribus templis legantur Alexanter & Caſſantra.* Et cap. 7. *Illa quoque ſervata eſt à multis differentia, ut* AD, *cum eſſet præpoſitio*, D *literam*, *cum autem conjunctio*, T *acciperet*. Multi ergo *ad* & *at* indifferenter pronunciabant.

Feſtus: Apot *antiquis erat, quod poſtea* apud.

Idem: Odefacit *veteres dicebant pro* olfacit, & dacrimas *pro* lacrimas, *item* dautia *pro* lautia, impelimenta *pro* impedimenta.

Scaurus de Orthograph. Seddam *antiqui dicebant, quam nos* Sellam.

Victorinus: Kadamitatem *veteres & ſcribebant & dicebant pro* calamitatem. *Communionem enim habuerunt literæ hæ apud antiquos, ut dinguam & linguam: dacrimis & lacrimis: capitodium & capitolium: & ſella à ſede: olere ab odore.*

Terentius Phorm. act. 2. ſc. 2. *Rete accipitri tenditur.* Ubi Donatus: *Legitur &* tennitur. *Habet enim* N *litera, cum* D *communionem.*

Servius in Georgic. 2. DI, *in Media, sine sibilô proferenda est: Græcum enim nomen est, & Media provincia est.* Hinc apparet in Latinô vocabulô *medio*, *D* cum sibilô proferri solitum. At enim *D* cum sibilô est consona duplex *Z*. Dicebant ergo *Mezo*, quomodo hodie quoque Itali suâ linguâ pronunciant. Sed & hoc ab eâdem pronunciatione ortum video, ut *Zabolus* dicerent, pro *Diabolus*, *Zæta* pro *Diæta*.

Antiquissimi vocalibus *D* adjiciebant, ut in columnâ rostratâ Duilii: *In altod marid pugnandod cepet:* pro *In altô mari pugnandô cepit.* Alii vocalibus duabus hiatus vitandi causâ interponebant, sicut in *Redeo*, *redambulo*, *redigo*, *redarguo*, *prodest*, adhuc apparet. Hinc Plautinum *antidhac*, pro *antehac*. *Antideo*, pro *ante eo*. Horat. *Omnem crede diem tibid illuxisse supremum.* Idem: *Maled ominatis parcite verbis.* Vide Muret. 14. Var. lect. 19.

F.

Hæc nota flatûs est, quam Priscianus monet *non tam fixis labris esse pronunciandam quam PH.* Cicero pro Fundaniô (ait Fabius) testem irridet, qui primam Fundanii literam dicere non posset, nimirum Græculus ille *Bfundanium* proferebat, qui literæ Græcæ φ sonus erat. Similiter Græcorum & Latinorum interjectionem *Phui* vel *Phy* (quæ est aspernantis ali-

aliquid, ut ſpurcum aut fœtidum) Germani hodie Bfui vel Pfui pronunciant.

Priſcianus lib. 1. *Apud antiquos* F *litera hunc habebat ſonum, quem nunc habet* V, *locô conſonantis poſita. Unde antiqui* AF *pro* AB, *ſcribere ſolebant, &* ſifilum *pro* ſibilum *dicebant.*

G.

Feſtus: *Antiqui per* C *literæ formam nihilominus* G *uſurpabant.* Acetare *dicebant, pro* agitare. *Prodigia, quod prodicunt futura, permutatione* G *literæ: nam quæ nunc* G *appellatur, ab antiquis* C *vocabatur. Quincentum per* C *literam uſurpabant antiqui. Negotium, quod non ſit otium. Neglegens dictus eſt, non legens, neque delectum habens quid facere debeat, omiſſâ ratione officii ſui.*

Quinctilianus lib. 1. c. 4. *Quædam ſcribuntur aliter, quam enunciantur: nam & Gajus,* C *literâ notatur: nec Cneus eam literam in prænominis notâ accipit, quam ſonat.*

Servius Geor. 1. *Amurca per* C *ſcribitur & per* G *pronunciatur, ut* C *Gajus,* CN *Gneus.*

Victorinus Artis Grammat. lib. 1. *Pro agrô Gabinô dicebant Cabinô: pro Lege, lece: Acna pro agna. Auctio certè ab augendô dicta eſt: & numeri cum* C *habeant, ut Ducenti, trecenti, ſexcenti; G reliqui habent, ut Quadringenti, nongenti.* Et infra: C *& nomen habuit & uſum præbuit litera* G.

Scaurus de Orthogr. *Camelum alii dicunt, alii Gamelum. Negotium dictum est, quia nec otium. Nec* porrò significat *non*, ut *Nec rectè loqui*, pro, *non rectè*, seu *malè*.

Ex omnibus istis apparet: Romanos *legio*, *legere* pronunciasse, quomodo hodie effertur ab Italis & Germanis *leghio*, *leghere*, ab Hispanis & Gallis *leguio*, *leguere:* nam cæteræ omnes literæ, *G*, pronunciationes, quæ hodie in usu sunt iisdem nationibus, à Romanis nullô pactô intelligerentur. *GA* etiam *GO* & *GV*, Romani sic efferebant, ut à CA, CO, CU, perpaulum interesset. Testatur Fabius, *G*, in fine quoque vocabuli lectum, ut in *Vesperug*. Eô utuntur Germani in **Sing /** cano: **Gesang /** cantus: habentque hunc morem ut in **Singen /** *G*, priori syllabæ attribuant, ut sit **Sing--en:** quod haud scio, an & Romani fecerint in *longa*, *longæ*, *longis:* sicut nec illud possum decernere, quam rectè veteres Grammatici *unguem* admittant, *ungo* vero & *ungentum*, sine *u* scribi postulent.

H.

Festus Longus*: De* Ha *literâ quæritur, quæ inservit his Vocibus, Vehemens, Reprehendit: cum elegantiores & Vemens dicant & Reprendit, secundum primam positionem. Prendo enim dicimus, non Prehendo.* Idem; *Alia est syllaba* Ha,

Ha, *alia* Ah. Idem: H *adeò litera est, ut possit videri etiam vicem duarum consonantium implere.*

Scaurus de Orthogr. *Respondemus* H *& esse literam, & apud Græcos quoque fuisse, qui* ἑκατὸν, *id est, centum*, H *litera notant Et sicut* As, *&* Sa, *aliam vocem & aliam efficiunt potestatem, &* Ad *&* Da, *ita* Ha *&* Ah. *Et literarum proprium est propinquitate sociari & invicem succedere, ut quam nos* Fabam *dicimus, antiqui* Habam *dixerint*, &c.

Priscianus initiô libri quinti: *In* A, *neutra non inveniuntur Latina, nisi tria monosyllaba literarum nomina indeclinabilia*, A, ka, ha.

Quinctilianus lib. 1. c. 6. irridet eum, qui dixerat *Avete* sine adspiratione. Et subjicit: *Recta est hæc via, quis negat? Sed adjacet & mollior & magis trita.*

Velius Longus: *Harena, ut testis est Varro, à Sabinis* Fasena *dicitur, & sicut* S *familiariter in* R *transit, ita* F, *in vicinam adspirationem mutatur. Similiter ergo &* Hœdos, *dicimus cum adspiratione, quoniam* Fœdi *dicebantur apud antiquos: item* Hircos, *quoniam eosdem æquè* Fircos *vocabant: nam & è contrariô quam antiqui* Habam *dicebant, nos* Fabam *dicimus.*

Festus: *Fædum antiqui dicebant, pro hædum: Folus, pro holus: Fostis, pro hostis: Fostia, pro hostia. Formiæ ex Græcô hormiæ. Hanula, parva delubra & quasi fanula. Horreum prisci dicebant farreum, à farre.*

Donatus in Phorm. act. 4. sc. 4. *Hariolus est, qui divinâ mente vaticinatur, quasi* Fariolus, *à faris & à fando, cum* F *pro* H, *& item* H *pro* F, *in multis locutionibus ponatur, an quod imitantur adspirationem in exhalandô? nam halitu solent excludere velut mortalem animam, ut divinam recipiant: unde & vocem ejusmodi dabant, quæ est* OE, *quod* OE *sonus exhalandi vim præstat.* Ubi scribendum videtur *OH* vel *HO* aut *HOE*.

Servius in Æn. 7. *Halisci immutatô* H *in* F, *Falisci dicti sunt, sicut Febris dicitur, quæ ante hebris dicebatur. Formiæ, quæ hormiæ fuerunt.*

Varro lib. 3. rei rust. cap. 1. *Colles vocant* Tebas *sine afflatu*, id est sine *H literâ*.

Scaurus iterum de Orthogr. *Nec minus consonantes inter se mutuis vicibus funguntur, ut* F *&* H. *Utraque enim flatus est, quare quem antiqui Fircum, nos Hircum, & quam Falisci Habam, nos Fabam appellamus, & quem antiqui Fariolum, nos Hariolum.*

Quinctilianus lib. 1. c. 4. & 7. *Illa vitia non nisi aure exiguntur, quæ fiunt per sonos: quamquam per adspirationem, sivè adjicitur vitiose, sivè detrahitur, apud nos potest quæri, an in scriptô sit vitium, si* H *litera est, non nota. Cujus quidem ratio cum temporibus mutata est sæpius. Parcissimè eâ veteres usi etiam in vocalibus, cum* Oedos Ircosque *dicebant. Diu dein servatum ne consonantibus adspiraretur, ut in* Grac-

cis

cis & Triumpis. *Erupit brevi tempore nimius usus, ut* Choronæ, Chenturiones, Præchones, *adhuc quibusdam inscriptionibus maneat: quâ de re Catulli nobile epigramma est. Inde durat ad nos usque* vehementer & comprehendere & mihi: *nam* mehe *quoque pro* me, *apud antiquos Tragœdiarum præcipuè scriptores in veteribus libris invenimus. Fortasse sicut scribebant, etiam ita loquebantur. Hic enim usus est literarum, ut custodiant voces, & velut depositum reddant legentibus. Itaque id exprimere debent, quod dicturi sumus.* In quam sententiam Papyrianus: *Aliter scribere, aliter pronunciare vecordis est* Galli.

Ex istis primum discimus, nomen *H* literæ fuisse *HA*, ut à Germanis pronunciatur, non *ACA* Italorum, neque *ACHE* Hispanorum, quod illi perinde pronunciant, ac si Hetruscè *ACIE*, Germanicè Atsche/ Gallicè *At--che* scriptum foret. Nimirum ex *Ha* primum factum fuerat *Ah*, quod alii pronunciarunt, ut *Ach*, sicut ex *mihi* fecerunt *michi.* Inde porrò natum est Italicum *Acha* vel *Aca:* undè postea Hispani & Galli plus etiam literæ appellationem corruperunt.

Deinde discimus, *H* esse literam consonantem, nequicquam reclamantibus Varrone & Nigidiô Figulô, maximis Romanorum literatoribus, quorum plurimis aliis, quæ ridiculè, atque adeò stolidè censuerunt, hoc addamus licet, quod *H*, non esse literam statuerunt,

eô quod sit adspirationis nota. At enim non propterea *F*, literа esse disinit, quod sit flatûs nota, neque *S*, quod sit nota sibili, neque *R*, quod sit nota rictûs.

Præterea discimus, Romanos solitos *H* pronunciare, sivè eam in scribendô vocalibus præmitterent, sivè consonantibus subjicerent. Itaque aliter efferebant *Ave*, aliter *Have*, sic aliter *commoda*, aliter *chommoda:* nec dubium est aliter *Tebas*, aliter *Thebas* efferri solitum; hoc scilicet cum afflatu, ut Varro vocat, illud sine eô. *Afflatum* verò Varro impropriè vocat *adspirationem* sivè *exhalationem.* Aliud quippe *flare* est, aliud *halare* seu *spirare*, sive *halitum emittere. Flat*, qui *F* pronunciat: *Halat*, qui *H.* Arrius Catullianus consonantibus & vocalibus pariter adspirabat, sive *H* proferebat etiam, ubi minimè opus erat, ut *Chommoda*, *hinsidias*, *mather*, *havus*, *havunculus.* Assentior enim iis, qui partim veteris scripturæ vestigia persecuti, partim conjecturâ ducti, sic legunt Catulli epigramma:

Chommoda dicebat, si quando Commoda vellet
Dicere, & Hinsidias Arrius Insidias:
Et tum mirificè sperabat se esse locutum,
Cum quantum poterat, diceret Hinsidias.
Credo, sic Mather, sic liber Havunculus eij est,
Sic Mathernus, Havus dixerit, atque Havia.

Hos versus multi Italorum non si capitis res aga-

agatur pronunciare ſciunt, ſed neque quomodo pronuncientur, ſuſpicari poſſunt, niſi Arbitri Eumolpum illum cum maxime nequam facientem capere magiſtrum velint, de quô rivalis ejus verba ſunt: *Unus, & ſenex non erit gravis. Etiam cum voluerit aliquid ſumere, opus anhelitu prodet:* aut illum, ad quem poëtæ verſus eſt: *Quod lateri parcas, nec quantum juſſit, anheles.* Hiſpani non ferè *H* pronunciant, niſi cum pro *F* poſitum eſt, ut in *Haba*, pro *Faba*, in *Hacer*, quod eſt *facere:* in quô Romanos imitantur. *Ave* tamen dicunt, cum Fabius ætate ſuâ molliorem magisque tritam viam fuiſſe teſtetur adſpirandi, id eſt *Have* pronunciandi.

K.

Priſcianus lib. 1. K *&* Q, *quamvis figurâ & nomine videantur aliquam habere differentiam cum* C, *tamen eandem tam in ſonô vocum, quam in metrô continent poteſtatem. Et* K *quidem penitus ſupervacua eſt: nulla enim ratio videtur, cur* A, *ſequente* K, *ſcribi debeat.*

Scaurus de Orthogr. *Antiqui in connexione ſyllabarum, ibi tantum* K *utebantur, ubi* A *litera ſubjungenda erat: quoniam multis vocalibus inſtantibus quoties id verbum ſcribendum erat, in quô retinere hæ literæ nomen ſuum poſſent, ſingulæ pro ſyllabâ ſcribebantur, tamquam ſatis eam ipſô nomine explerent, ut puta* Decimus, *D, per*

per se in dicimus (lego *D, per se in* Dcimus) *item* cera, *C simplex &* ra: & *Bene*, B *&* ne: *ita & quoties* Kanus *&* Karus *scribendum erat, quia singulis literis primæ syllabæ notabantur*, K *prima ponebatur, quæ suô nomen* A *continebat: quia si* C *posuissent*, Cenus *&* Cerus *futurum erat, non Canus & Carus.*

Sententia est, veterum morem fuisse, ut *DCEM* vel *DCM* esset *Decem*, quia *E* continetur in *D* & *C*. *BNE* sonaret *Bene*. CRA, *Cera*. KNUS, *Canus*. KRUS, *Carus*. CNUS, *Cenus*, CRUS, *Cerus*.

L.

Priscianus lib. I. L *triplicem, ut Plinio videtur, sonum habet. Exilem, quando geminatur secundô locô posita, ut* Ille, Metellus: *Plenum, quando finit nomina vel syllabas, & quando habet ante se in eâdem syllabâ aliquam consonantem, ut* Sol, silva, flavus, clarus. *Medium in aliis, ut* lectus, lecta, lectum.

Hanc sonorum ejusdem literæ varietatem nemo est hodiè qui dijudicare possit, nisi quod suspicari licet, hodiernam literam, quam Itali per *GL*, Hispani per *LL*, exprimunt in *Capegli* & *Cabellos*, aliquam cum exili sonô illô affinitatem habere, de cujus pronunciatione mox agemus, ubi ad duplices consonantes perventum fuerit.

Quin-

M.

Quinctilianus lib. 9. cap. 4. M *litera, quoties ultima est & vocalem verbi sequentis ita contingit, ut in eam transire possit, etiamsi scribitur, tamen parum exprimitur, ut* malum ille & quantum erat: *adeo ut pene cujusdam novæ literæ sonum reddat, neque enim eximitur, sed obscuratur, & tantum aliqua inter duas vocales velut nota est, ne ipsæ coëant.*

Priscianus lib. 1. M *obscurum in extremitate dictionum sonat, ut* templum: *Apertum in principiô, ut* magnus: *Mediocre in mediis, ut* umbra. *Transit in* N, *& maximè* D *vel* T *vel* C *vel* Q *sequentibus, ut* Tam, tandem: tantum, tantundem: idem, identidem: num, nuncubi: *& ut Plinio placet*, nunquis, nunquam. Anceps *pro* Ambiceps. AM *enim præpositio*, F *vel* C *vel* Q *sequentibus, in* N *mutat* M, *ut* Anfractus, ancisus, anquiro: *vocali verò sequente intercipit* B, *ut* Ambitus, ambesus, ambustus, ambages: *nec non etiam in* comburo, combustus *idem fit.* Immò verò *comburo* formatum fuit ad exemplum verbi *amburo*, quod fuit compositum ex *ambi* sivè *ambe* (sicut *heri* & *here*) & *ur. Ambe* porrò factum est *am*, & ex hoc *an*, sicut *a* ex *ab*, & hoc ex *abs*. *Ambi* autem est à Græco ἀμφὶ, & significat *circum.* Festus: AM *præpositio loquelaris significat* circum, *unde servus ambactus*;

id

id est circumactus dicitur. AM ex Græcâ præpositione sumtum, quæ est ἀμφὶ, *significat* circum. *Hinc Ambegni bos & vervex appellabantur, cum ad earum utraque latera agni in sacrificium ducebantur.* Varro de linguâ Lat. lib. 6. *Ambages profectum est à verbo* ambe, *quod est in* ambitu. Ambustum, *quod circum ustum est*, ut Ambiegna *bos apud augures, quam circum aliæ hostiæ constituuntur.* Ancilia *dicta ab* Ambecisu, *quod ea arma ab utrâque parte incisa.* Et lib. 4. *Amictus est dictus amjectus, id est, circumjectus. Amnis id flumen est, quod circuit aliquid: nam ab Ambitu amnis.* Sed fieri potest, ut *comburo*, ex *con* & *buro* factum fuerit, cum â *buro* profectum videatur *bustum* seu *bustar*, id est usti cadaveris locus, sicque *buro* esset ex Græco πυρόω. Πῦρ verò *ignem* significat.

Annæus Cornutus de Enunciatione: *Si duo verba conjungantur, quorum prius* M *consonantem novissimam habeat, posterius à vocalibus incipiat*, M *consonans perscribitur quidem, cæterum in enunciandô durum & barbarum sonat. At si posterius verbum quamlibet consonantem habuerit, vel vocalem positam locô consonantis, servat* M *literæ sonum. Par enim atque idem est vitium, ita cum vocali, sicut cum consonante* M *literam exprimere.* Tamtus & quamtus, *in mediô M habere debent:* quam *enim &* tam *est: unde* quamtitas, quamtus, tamtus: *nec quosdam moveat, si* M *non sonat: Jam enim do-*

docui, non sonare debere, tametsi in scriptura M *posita sit.*

Velius Longus: *Ipsa* N *litera in locum* M *cedit, ut cum dicimus,* clandestinum, *cum ab eô trahatur, quod est* clam. *Item* sinciput, *quod est* semicaput: *ex eô scilicet factum,* semcaput, semciput, senciput.

Idem: *Cum dico,* Etiam nunc, *quamvis per* M *scribam, nescio quomodo tamen exprimere non possim. Nonnulli Synalœphas quoque observandas circa talem scriptionem existimaverunt, sicut Verrius Flaccus, ut ubicumque prima vox* M *litera finiretur, sequens à vocali inciperet:* M *non tota, sed pars illius prior tantum scriberetur, ut appareat exprimi non debere.*

Cicero in oratore: *Quid? illud non olet unde sit, quod dicitur* cum illis, cum *autem* nobis, *non dicitur, sed* nobiscum? *quia si ita diceretur, obscœnius concurrerent literæ, ut etiam modò, nisi* autem *interposuissem, concurrissent. Ex eô est* mecum *&* tecum, *non* cum me *&* cum te, *ut esset simile illis:* vobiscum *atque* nobiscum.

Quinctilianus lib. 8. cap. 3. *Vitanda est junctura deformiter sonans, ut si* cum hominibus notis *loqui nos dicimus, nisi hoc ipsum* hominibus *medium sit, in κακόφατον videmur incidere: quia ultima prioris syllabæ litera* (M puta in *Cum*) *quæ exprimi nisi labris coëuntibus non potest, aut ut intersistere nos indecentissimè cogit, aut continuata cum* (N) *insequente in naturam ejus corrumpitur.*

Sen-

Sententia horum Tullii & Fabii verborum est, *M* sequente *N*, pronunciari ut *N*. Itaque *cum nobis*, sonat *cun nobis*, ubi auditur obscœna vox *cunno*, quam deformitatem seu turpitudinem ut vitarent, dixerunt pro eo *nobiscum*, postea que ad idem exemplum *vobiscum*, *mecum*, *tecum*. Idem hodiè fit ab Italis, qui *onnia* dicunt pro *omnia*.

Victorinus Artis Gram. lib. 1. *Clari in studiis viri, qui aliquid de Orthographiâ scripsère, omnes ferè ajunt, inter* M *&* N *literas mediam vocem, quæ non abhorreat ab utrâque literâ, sed neutram propriè exprimat, tam nobis deesse, quam Græcis: cum illi* Sambyx *scribant, nec* M *exprimere, nec* N.

N.

Priscianus lib. 1. N *plenior in primis sonat, & in ultimis partibus syllabarum, ut* nomen, stamen: *exilior in mediis, ut* amnis, damnum. *Transit in* G, *ut* Ignosco, ignarus, cognosco, cognatus. *Et sequente G, vel C, pro eâ G scribunt Græci: & quidam tamen vetustissimi auctores Romanorum Euphoniæ causâ bene hoc facientes, ut* Agchises, agceps, aggulus, aggens: *quod ostendit Varro primô de origine linguæ Latinæ his verbis:* Aggulus, aggens, agguilla, iggerunt. *In ejusmodi Græci & Actius noster binam* G, *scribunt, alii* N *&* G, *quod in hôc veritatem facile videre non est. Similiter* agceps & agcora. Hæc Priscianus.

Ni-

Nigidius Figulus in Commentariis Grammaticis: *Inter literam* N *&* G, *est alia vis, ut in nomine* anguis, *&* angaria *&* ancora *&* increpat *&* incurrit *&* ingenuus. *In omnibus enim his non verum* N, *sed adulterinum ponitur: nam* N *non esse lingua indicio est: nam si ea litera esset, lingua palatum tangeret. Cum enim* nos *dicimus, neque projectis labris pronunciamus, neque profusò, intentòque flatu vocis, sed & spiritum & labias quasi intra nosmet ipsos coërcemus.*

Q.

Quinctilianus lib. 12. cap. 10. *Duras facit syllabas* Q, *quæ ad conjungendas demum subjectas sibi vocales est utilis, alias supervacua, ut* equos *ac* equum *scribimus, cum ipsæ etiam hæ vocales duæ efficiant sonum, qualis apud Græcos nullus est, ideòque scribi illorum literis non potest.*

Idem lib. 6. cap. 3. *Cum is candidatus, qui coqui filius habebatur, coram Cicerone suffragium ab aliò peteret:* Ego quoque, *Cicero inquit,* tibi jure favebo; *pro* ego coque.

Donatus in Adelph. act. 3. sc. 3. *Ciceronis dictum refertur in eum, qui coqui filius secum causas agebat:* Tu quoque adeßas huic causæ: *nam apud veteres coquus non per* C, *literam, sed per* Q, *scribebatur.*

Velius Longus: *Cocum, nonnulli in utrâque syllabâ per* Q, *scribunt, nonnulli & insertâ* U.

In verbo etiam coquere, *pro* quoquere. *Misus censet ubique* C, *literam ponendam tam in nomine, quam in verbo.*

Idem: *De* Q *litera quæsitum est, & multi illam excluserunt, quoniam nihil aliud sit, quam* C *&* U, *& non minus possit scribi* quis *per* C, *&* U, *&* I, *&* S. *Ideoque nonnulli* quis *&* quæ *&* quid, *scripserunt* qis, qæ, qid; *quoniam scilicet in* Q, *esset* C *&* U.

Idem: *Quor est cui rei, quod significat ob quam rem. Ex hoc retinuit consuetudo hodierna, ut diceremus* quare: *Quod una syllaba castigatum fit* cur, *quod nos contenti sumus per* C *scribere.*

Festus: *Quando & Cuando ab Ennio scriptum invenitur. Quaxare,* pro *coaxare; ranæ dicuntur, cum vocem mittunt. Querquera à Græco κάρκερα certum est dici; unde & carcer. Querquetum,* pro *quercetum.*

Priscianus lib. 1. *Apud antiquos frequentissime loco* CU *syllabæ,* QUU *ponebatur; & è contrario, ut Arquus, coquus, oquulus, quum, qunr.*

Donatus in Andr. act. 1. sc. 1. *Cui, per* Q *veteres scripsere. Nimirum nihil inter* qui *&* cui *interest, nisi quod diphthongus aliter atque aliter effertur, ut scilicet modo* U, *modo* I *integrum tempus consumat.*

Scaurus de Orthogr. *Quis, quidam per* cuis *scribunt; quoniam supervacuam esse* Q *literam putant. Sed nos* C *in dativo ponemus, ut sit differen-*

ferentia cui & qui, *quamquam secundum analogiam omnes partes orationis, quæ per casus declinantur, eandem literam in prima parte omnis casus servent, quam in nominativo habuerint.* Cum *quidam*, *nonnulli* quom *scribunt*, *quidam etiam esse differentiam putant*, *quod præpositio quidem per* C, *adverbium autem per* Q *debeat scribi*, *ut* Cum Claudiô, quom legissem: *quoniam antiqui pro hoc adverbiô* cume *dicebant*, *ut Numa in Saliari carmine.*

Annæus Cornutus de Orthograph. *Quotidie*, *sunt qui per* CO, cotidie *scribunt*, *quibus peccare licet desinerent*, *si scirent inde tractum esse à* quot diebus, *hoc est*, *omnibus diebus.*

Papyrianus: *Reliquiæ & Reliqui per* C, *scribebantur: Cotidie per* C *&* O *dicitur & scribitur per* Q, *quia non à Quoto die*, *sed à continenti die dictum est.*

Victorinus Artis Grammat. lib. 1. *Licinius Calvus* Q, *literâ non est usus. Antiqui* cum *adverbium*, *scribebant quatuor literis* quom, *sed pronunciabant tamen perinde*, *ac si* cum *scriptum esset.*

R.

R, omnes hodie, nisi quibus blæsa est lingua, rectè pronunciant, inprimisque Hispani, qui eam geminant, ut in *Honrra*; sicut Romani fecerunt in *narrare*, pro, *narare*, id est, *narum* vel *gnarum* seu *scientem facere.*

Papyrianus: *Narare, per unum* R, *scribitur, ut Varroni placet. Secutus est enim etymologiam nominis ejus, quâ* gnarus *dicitur, qui scit & accipit quod loqui debeat. Denique compositio verbi ita scribitur*, ignorare, *quæ non per duo* R, *sed per unum scribitur, ideò &* naratio *unum* R, *habere debet.*

Festus: *Torum, ut significat torridum, aridum, per unum quidem* R, *antiquâ consuetudine scribitur, sed quasi per duo* R, *scribatur, pronunciari oportet: quoniam antiqui nec mutas, noc semivocales literas geminabant*, puta in scriptione.

Priscianus lib. 1. *Antiquissimi pro* ad, *frequentissime* ar *ponebant, ut in* arvenas, arventores, arvocatos, arfines, arvolare, arfari, arcio, *unde* arcesso. Ager *pro* agger, *qui dictus ab* adgerendô.

Festus: *Antiqui dixerunt* malosibus, *ex quo factum, majoribus*, meliosibus, lasibus, fesiis: *ex quibus facta, melioribus, laribus, feriis.* Sic *furui* factum ex priscô *fusui*. Dicebant veteres similiter *Labos, colos, odos, arbos:* pro *labor, color, odor, arbor. Dasi*, pro *dari*, & *plisima* pro *plurima.*

Servius in Æn. 4. *Veteres* Asas *dicebant; postea immutata litera* S, *in* R, Aras *dixerunt, sicut Valesios, Valerios: Fusios, Furios.* Ita Cicero ad Pætum *Papyrios* prius dictos ait *Papysios.*

S.

S.

S, nota sibili est, sed ex illis, non illius densi aut pinguis, qui *strepitus* rectius dicatur, quem Germani tribus literis exprimunt **SCHA / SCHE / SCHI** / Hetrusci verò sic SCIA, SCIE, SCIO, Galli hoc modo CHA, CHE, CHI, Hispani veteriore pronunciandi ratione per XA, XE, XI, aut per *j* oblongum, quod illi Jota vocant, *ja*, *je*, *ji*, aut per *g*, sequentibus dumtaxat *e* aut *i*, *ge*, *gi*. Itaque *Oxeare* (quod Hispanis est gallinas aliasque aves vocis strepitu abigere à voce *Ox*, *Ox*,) Germani scribunt **Oscheare** / Galli *Ocheare*, Hetrusci *Oscieare*. Sed proprium ei sono characterem inventum oportuit, qualis esse poterat illa Jurisconsultorum Paragraphi nota §. Verùm ego Romanos nullô strepitu in pronunciandô usos puto, contra quam hodiè faciunt non modò Galli *ge* & *je* & *che* pronunciantes, aut Germani, qui *§tatum* seu *schtatum*, *§ponte* seu *schponte*, *§camnum* seu *schamnum*, *§uavis* seu *schuavis* molestissimô strepitûs genere efferunt, sed ipsi etiam Hetrusci in *Scipio*, *scire*, *discere*, & similibus, quæ Romanis erant *Skipio*, *skire*, *diskere*, exili illó sibilô, quem omnium optimè Hispani edere solent, adeò ut *cassus* & *divissio* dicant, pro *casus* & *divisio*, quod & Romanos factitasse scimus.

Quinctilianus lib. 1. cap. 7. *Cicero, & Virgilius scribebant* caussa, cassus, divissiones, *quod manus eorum docent. Sed paulum superiores etiam illud, quod nos gemina* S *dicimus* jussi, *una dixerunt* jusi.

Festus: *Dusmosô in locô apud Livium significat* dumosum locum. *Antiqui enim interserebant* S *literam, & dicebant* cosmittere, *pro* committere, *&* casmœnæ, *pro* camœnæ. *Sic* pœsnas, *pro* pœnis, *&* cœsnas, *pro* cœnis. *Dicebant quoque* stlocum, *pro* locum, stlitem, *pro* litem, stlatam, *pro* latam, strenam, *pro* trenam, stritavum, *pro* tritavum.

Id. *Serpentes dicimus ex Græcô, quod illi ἑρπετὰ nos pro adspiratione eorum* S *litera posita, ut* ἕξ *sex*, ἑπτὰ *septem.*

Priscianus lib. 1. *sæpe pro adspiratione ponitur in his dictionibus, quas a Græcis sumsimus.* Semis, sex, septem, se, si, sal. *Et Bœoti in quibusdam dictionibus pro* S, *solebant* H *scribere,* muha, pro musa *dicentes, propter cognationem literæ* S *cum* H.

Maximus Victorinus: *Antiqui* S *literâ quasi pro liquenti utebantur, ineruditâ adhuc novitate, quod posteriores poëtæ non ferunt. Lucillius:* Tum lateralis dolor certissimus nuncius mortis: *pro, Tum laterali dolor certissimu nuntiu mortis.*

Agrætius de Orthogr. *Apud Latium, unde Latinitas orta est, major populus & magis egregiis artibus pollentes Tusci fuerunt, qui quidem*

dem naturâ lingua sua, S, *literam raro exprimunt. Hac res fecit haberi liquidam.*

Cledonius in Arte: *Quia S, superflua invenitur, interdum & ipsa liquescit in metro, quia sibilus magis est, quam consonans.*

Virgil. Æn. 1. *Troas reliquias Danaum atque immitis Achilli.* Ubi Servius: *Propter homœoteleuton detraxit* S, *literam, qua plerumque pro sibilo habetur, non solum necessitatis, sed etiam Euphoniæ causâ, ut Sallust.* A principio Urbis ad bellum Persi Macedonicum. *Detrahitur autem* S, *tertiæ declinationis genitivo:*

Charisius lib. 1. *Varro genitivo hujus* fami *dixit, cum* famis *sit rationis.* Herculi, *pro* Herculis, & Ulyxi, *pro hujus* Ulyxis *dici cœptum est, inquit Plinius, ut* fortis Achati, acris Oronti.

Prisc. lib. 6. *Sciendum in nominibus tertiæ declinationis frequentissime veteres dativum protulisse pro genitivo,* Aristoteli, Demosthenі; Euripidi, *pro* Aristotelis, Demosthenis, Euripidis *ponentes, ut Virg. Cic. Terent.*

Victorinus lib. 1. Artis: Nemo & nullus, *quorum genitivum aliter, quam nos, veteres extulerunt:* Nemini *enim &* nulli *dixerunt: item* bonæ frugis *quoque, nos omissâ parte ejus solum* frugi *scribimus.*

T.

T, rectè hodie pronunciatur ab omnibus, nisi ubi *I* cum aliâ vocali eam consequitur. Tum enim addito ei sibilo, perinde eam efferunt, ut *z*: nam *litium* dicunt *lizium* seu *litsium*, quod quidem satis scio, Romanorum nemo intelligeret. Maximè tamen in eâ efferendâ ridiculi sunt Galli, quos cum *intentio* dicentes audias, *intentio* an *intensio* illa sit, discernere haud quaquam possis. Hispani in linguæ suæ vocabulis, *t* sine ullô sibilô efferunt: adeóque Sacerdotem, ego in Hispaniâ ad altare canentem audivi: *Et ne nos inducas in tentathionem:* quô modô & Itali *Malatia* dicunt, quasi esset *Malathia*. Non potest vocalis post *i* posita eam habere vim, ut sonum illum, qui *t* literæ suus ac proprius est, immutet. Nam, ut ait Fabius, *hic est usus literarum, ut custodiant voces, & velut depositum reddant legentibus*. Itaque si in *justi*, sonus literæ *t*, est affinis sono *d*, ac sine ullô sibilô, non potest ille alius atque alius esse in *justitia*.

DE

DE CONSONANTIBUS DUPLICIBUS.

X.

Quinctilianus lib. 1. cap. 4. X *literâ carere potuimus, si non quæsissemus.*

Annæus Cornutus de Orthogr. *Varro* X *literam esse negat: in quô quid viderit, nondum deprehendi.*

Victorinus Artis Gram. lib. 1. *Latini voces, quæ in* X *literam incidunt, si in declinatione earum apparebat* G, *scribebant* G *&* S, *ut* conjugs, legs. *Nigidius in libris suis,* X *literâ non est usus, antiquitatem sequens.*

Priscianus lib. 1. X *duplicem locô* C *&* S, *vel* G *&* S, *postea à Græcis inventam, assumsimus, ut Dux ducis, Rex regis.*

Charisius lib. 1. Merx, *Sallustius* merces *dixit. Sic* faces *antiqui pro* fax, teste Festô: quomodo etiam hodiè Italos dicentes audias: *Paces* (seu paches, pakes, paques) *huic domui*, pro *pax.*

Servius in Æn. 1. Adnixus *antiquum est, ut* connixus, *quibus hodiè non utimur. Dicimus enim* adnisus *&* connisus. Et in Æn. 8. *Galli Senones dicti sunt, quod Liberum patrem hospi-*

accipitur, veteres inveniuntur vel S, vel D posuisse, ut Saguntbum, pro Ζακύνθος. Massa, pro Maza. Setus, pro ζῆθος. Odor ἀπὸ τοῦ ὄζειν, Mendentius, pro Mezentius dicentes.

Annæus Cornutus de enunciatione: *Z, in antiquis libris modò scripta est, modò non: sed pro illa duæ SS, ponebantur, ut Crotalizo, crotalisso, Malacizo, malacisso, & his similia.*

Velius Longus: *Sciat Mezentium solitum scribi per duo SS, & sic enunciari.*

CH.

Hæc consonans duplex est χ, Græcorum, id est *c* vel *k* cum spiritu, quam soli hodie Germani rectè pronunciant: proximè accedunt Hetrusci cum anserinô seu gutturali suô CA, CO, QUA, ut cum dicunt *Duca*, *Quaranta*, pro quibus Germanus scriberet; *Ducha*, *Chuvaranta*: similiterque Hispani cum recentiore pronunciatione à fæminis inductâ, dicunt *Muger*, *Baxo*, quod Germanis est *Mucher*, *Bacho*. Galli enunciare non possunt, & in Galliâ Cisalpinâ pauci. Cæterum *che* hodie Itali efferunt, ac si esset Germanicum *ke*, Gallicum & Hispanicum *que*. Pro *che*, Galli dicunt Italicum *scie*, Germanicum **sche** / cum strepitu scilicet, de quô supra cum de *S*, ageretur, dictum satis est. Hispanis autem *che* est Italicum *ce*, Germanicum **tsche** / quod Galli efferunt, si *t*, ante *che* exprimant.

Sed

Sed Romani sine dubiô per *c* gutturale efferebant, velut ex Catulli epigrammate supra patuit.

Quinctilianus lib. 1. cap. 5. *Diu servatum, ne consonantibus adspiraretur, ut in Graccis & Triumpis. Erupit brevi tempore nimius usus, ut Chorona, Chenturiones, Prachones adhuc quibusdam inscriptionibus maneat, quâ de re Catulli nobile epigramma est.*

Servius in Geor. 3. *Tria veteres habebant nomina, in quibus C, literam sequeretur adspiratio*, Sepulchrum, Orchus, pulcher: *è quibus* pulcher *tantum hodie recipit adspirationem.*

Idem in Æn. 6. *Thus & Orchus veteres dicebant & Lurcho, id est* vorax: *quibus sequens ætas detraxit adspirationem.*

Scaurus de Orth. *Negat Varro* Gracchus *adspirandum, quoniam à* gerendô *sit cognominatus. Matrem enim ejus, qui primus Gracchus sit dictus, duodecim menses uterum gessisse. Et* pulchrum *quamvis in consuetudine adspiretur, nihilominus tamen ratio exiliter* C, *enunciandum & scribendum esse persuadet, ne una omnino dictio adversus Latini sermonis naturam in mediô adspiretur: quamvis S antea à Græcis putet esse translatum, quasi πολυχρȣ̃ν.*

Victorinus Artis Gram. lib. 1. *Legisti spræceptum antiquorum, qui ajunt scribi omnibus literis oportere* chorona, anchora, sepulchrum, brachium, pulcher: *in enunciandô autem* H *elidere.*

PH.

PH.

Priſcianus lib. 1. *Eum prope ſonum, quem nunc habet* F, *ſignificabat* P, *cum adſpiratione, ſicut etiam apud veteres Græcos pro* Φ, π *&* H. *Unde nunc quoque in Græcis nominibus antiquam ſcripturam ſervamus, pro* Φ, P *&* H *ponentes, ut* Orpheus, Phaeton: *poſtea verò in Latinis tacuit verbis, pro* P *&* H, F *ſcribi, ut* fama, filius, facio. *Hoc tamen ſcire debemus, quod non tam fixis labris eſt pronuncianda* F, *quomodo* PH. *Atque hoc ſolum intereſt inter* F *&* PH.

TH.

Hujus in Græcis modò vocibus uſus eſt; eamque omnes hodie exiliter, ut *t* pronunciamus, ſed ſine dubiô vitioſé. Hodierni quidem Græci θεὸς longè aliter efferunt, quam nos *Theos*, ſed id niſi vivâ voce declarari non poteſt. Adſpirationem aliquam, ſivè ut Varro vocat *afflatum*, in eâ audiri oportere certum eſt.

PS.

Priſcianus lib. 1. *Litera* S, *præponitur* P, *& locô* ψ *Græcæ fungitur, pro quâ Claudius Cæſar antiſigma hâc figurâ* ƆC *ſcribi voluit, ſed nulli auſi*

ausi sunt antiquam scripturam mutare: quamvis non sine ratione hæc quoque duplex à Græcis addita videatur: nam multò molliorem & volubiliorem sonitum habet Ψ, *quam* PS, *vel* BS.

CONSONANTES
Duplices Novitiæ.
GL. LL.

Itali & Hispani hanc consonantem duplicem usurpant, quam Latini ignorarunt, & Germani hodie difficillimè pronunciant. Qui Latinis sunt *capilli*, Italis dicuntur *capegli*, Hispanis *cabellos*: ubi eôdem modô *gl* & *ll* pronunciatur. Hispani etiam in vocum principiis eâ consonante utuntur, ut in *Llano*, *Lleno*, *Llorar*, *Lluvia*. Sed revera hic sonus suum proprium characterem desiderat, cum nec *gl*, nec *l* duplex eum exprimat. Germani, ut eum efferre discant, scriptum putent *capelii*, *cabelios*, sic tamen, ut prior vocalis *i*, cum sequenti *i* vel *o*, in unam velut diphthongum coalescat, fiatque *i* consonans, quam vulgo vocant: aut fingant scriptum *capejili*, *cabejilos*, sic ut illud prius *i*, velut consonans, alterô *i*, velut absorptô efferatur.

GN.

GN. NN. sivè N cum apice.

Ex Latinô, *Senior*, quo Gothi pro *Dominô* usi fuerunt, Hispani *i* in *n* conversô, fecerunt *Sennor*, sivè ut ipsi scribunt *Señor*, ex eô posteà Itali *Signor*, Galli *Seigneur*: undè porrò nata sunt *Seor*, *Ser*, *Misser*, *Sire*, *Monsieur*: quod contra Latinos olim *n* & *l*, converso in *i*, ex Græcis Ἀμείνων, ἀμείνων, *Meniius*, *melius*, *melior*, ex ἄλλος *alius*, ex ἀλλοφυλία *fulia*, ex φύλλος *folium* formasse Festi emendator observavit; qui tamen fallitur, cùm id *semper* eos factitasse censet. Ex ἑρπυλλον enim eos non *serpilium*, sed *serpillum* fecisse constat. Cæterum & huic sono suum ac proprium characterem effictum oportebat, cum eum nec *gn*, nec *n* duplex efficiat. Romani, *g* nondum inventô, *pucnare* scribebant, à cujus vocis sonô sivè Italicum *pugnare*, sivè Hispanicum *punnare* dissidet longissimè: quem quidem Germani multum sudant, ut efferre discant, eòque id magis, quod *n*, ante *g* pronunciant: *Mangnus* enim dicunt pro *magnus*. Oportet ergo ut prius *n*, in *Sennor*, vel *g*, in *Signor*, illud ipsum *n* esse meminerint, quod Nigidius supra *adulterinum* esse dixerat, quale in *Ancus*, *angor*, *incus*, *ingratus* exauditur: posteriùs autem *n*, velut *i* consonantem exprimant, quæ cum sequente vocali in diphthongum coëat, quasi esset *Senior*.

D E

DE
ACCENTU.

Cicero in Oratore: *Quid hoc elegantius, quod non fit naturâ, sed quôdam institutô?* Inclitus *dicimus brevi primâ literâ*, insanus *productâ*, inhumanus *brevi*, infelix *longâ*, *& ne multis, quibus in verbis eæ primæ literæ sunt, quæ in* sapiente *atque* felice, *productè dicitur, in cæteris omnibus breviter, itemque*, composuit, consuevit, concrepuit, confecit. *Consule veritatem, reprehendet: refer ad aures, probabunt, quære, cur? Ita se dicent juvari. Voluptati autem aurium morigerari debet oratio.*

Putant viri docti, qui priores de pronunciatione linguæ Latinæ commentati sunt, Ciceronem non de syllabæ, sed de literæ quantitate loqui. At nos mox dabimus, qui perspicuè idem de syllabis dicant. Sed esto: quî tandem fit, quod nostræ aures non hôc magis sonô, quàm illô juvantur?

Maximus Victorinus: In & Con, *præpositiones aliquando corripiuntur: sequentibus* S, *vel* F, *literis producuntur, ut* instare, insidus: *& cæteris omnibus corripiuntur, ut* inconstans, imprudens.

Varro lib. 8. de linguâ Latinâ: *Quidam reprehendunt, quod* pluit & luit *dicamus in præsenti tempore. Falluntur: nam est, ac putant*

ali-

aliter: quod in præteritis U, *dicimus longum in præsenti breve. Ideoque in venditionis lege fundi*, ruta cæsa *ita dicimus, ut* U, *producamus.*

At enim in præsenti non minus *Luu--it*, *V*, longâ dixit Lucillius: *Tantalus qui pœnas ob facta nefantia luit*, quomodo in veteri librô Gifanius se legisse testatur. Et *ruta*, *u* brevi habemus apud Virgil. *Aut Idâ in magnâ radicibus eruta pinus.*

Asconius Pedianus in Verrin. 3. *Poscunt majoribus poculis. Sunt qui productâ scilicet* O, *literâ*, poscunt *legunt, quasi sæpe potant.*

Consentius: *Accentus ostendit diversam significationem unius dictionis.* Pone, *si verbum est, gravis est ultima: si adverbium, circumflexa.*

Maximus Victorinus: *Adverbium* ponè, *posteriore acutum recipit accentum, ne sit verbum.*

Velius Longus: *Multa nomina & contractâ syllabâ aliud significant, & productâ: quomodo aliud sit producas Pila, & corripias Pila. Et locô rursus transmutatus accentus partes quoque orationis immutat, ut aliud est Circum, aliud Circum: aliud Ergo, aliud Ergò.*

Servius in Æneid. 1. *Maria omnia circum. In fine accentum ponimus contra morem Latinum: sed correptio hoc facit; nam præpositio postposita correpta est sine dubio.*

Festus: *Ergo correptum significat idem, quod apud Græcos οὖν* (igitur) *productè idem quod χάριν*,

πιν, *hoc est*, *gratiâ*, *seu causâ*. Hic de productione non vocalis, sed syllabæ loquitur.

Quinctilianus lib. 1. c. 5. *Si Cethegus primâ acutâ pronuncias*, *media mutatur*. *Ultima numquam acuitur*, *in dissyllabis prior*.

Idem cap. 6. eum irridet, qui salutans amicos, *Avete* sine adspiratione & productâ secundâ syllabâ dixerat. *Recta est* (addit) *hæc via: quis negat? sed adjacet & mollior & magis trita.*

Ergo ætate illâ *Havete* mediâ syllabâ (non literâ) correptâ dicebant, idque mollius pronunciatu, auditúque judicabant, quod nobis nihilô secius videtur, quam insomnia.

Agell. Noctium Attic. lib. 7. c. 7. *Probus Grammaticus & Anianus poëta*, affatim, admodum, *primâ acutâ pronunciabant*. *Causam esse huic accentui Anianus dicebat*, *quod* affatim *non essent duæ partes orationis*, *sed utraque pars in unam coaluisset*, *sicut in* exadversum, *secundam syllabam debere acui existimabat*, *quoniam una*, *non duæ essent orationis partes*. *Addebat*, *quod* ad, *præverbium*, *tum fermè acueretur*, *cum significaret* ἐπίτασιν *sive intentionem*, *sicut* affabre & admodum & approbè *dicuntur*. *Sed id non perpetuum videtur: nam &* appotus *cum dicimus &* apprimus & apprimè, *intentio demonstratur*, *neque tamen* ad *particula*, *satis commodè accentu acutô pronunciatur*. Approbus *tamen*, *quod significat valde probus*, *non inficias eo quin primâ syllabâ acui debeat*. *Igitur in istis vocibus*, *quæ*

quæ non acuuntur, ea causa est, quod syllaba sequitur naturâ longior, quæ non fermè patitur acui priorem in vocabulis syllabarum plurium quam duarum. In præmodum *prima syllaba acuitur.*

Ita discimus cæteros plerosque *in* affatim *&* admodum *mediam syllabam acutô accentu proferre solitos: nec locum habet doctissimi viri commentum de* A *brevi & longô. Similiter enim Agellius* præmodum *&* admodum *primâ syllabâ acui affirmat.*

Idem lib. 9. cap. 6. *Ab eô, quod est* ago *&* egi, *sunt verba frequentativa* actito *&* actitavi: *quæ quosdam sanè non indoctos viros audio ita pronunciare, ut primam in his literam corripiant, quoniam in verbô principali, quod est* ago, *prima litera breviter pronunciatur. Cur igitur ab* edo *&* ungo, *in quibus verbis prima litera breviter dicitur,* esito *&* unctito, *primâ literâ longâ promimus? & contra* dictito *à* dico, *correptè dicimus? num ergo potius* actito *&* actitavi *producenda sunt? quoniam frequentativa fermè omnia eôdem modô in primâ syllabâ dicuntur, quô participia præteriti temporis ex his verbis, unde ea profecta sunt, in eâdem syllabâ pronunciantur; sicut* lego, lectus, lectito, *facit, &c. Sic igitur* actito *productè in primâ syllabâ pronunciandum, quoniam ex eô fit, quod est* ago *&* actus.

Hic perspicuè habemus, in *actus* & *actito*, non primam modò literam, sed & syllabam pro-

productè pronunciari debere, etsi alii docti homines eadem corriperent.

Terentianus *au*, in *Aurunci* breve esse ait, adeóque barbarè produci, & *eu* semper esse breve, propterea quod *e* Græcum breve sit. Hoc quale sit, quis hodie vel suspicetur? Verba ejus sunt:

Aut age, inquit ille vates: sæpe dixit aut ubi
Dixit Aurunci, quod æque barbarum est producere.
Pes ubique lege constat prima cùm correpta sit:
Au, tamen capere videtur sæpe productum sonum,
Auspices cùm dico & Aurum, sivè Græcus aurion.
Mira nec putanda nobis talis alternatio est.
Dichronon quod alpha notum est, sicut à nostratibus
Indè communem ministrat sola diphthongus sonum.
Eu, manet correpta, semper est quod E *Græcum breve.*
Literis sed E, *latinis sæpe cum sit dichronos,*
Facta diphthongos nequibit esse producti soni.

Charisius lib. 1. *Calumnia primâ syllabâ correptâ effertur. Venit enim à verbò* calvor, *hoc est*, frustror. *Plinius* Os, oris, *productè efferendum censuit:* Os, ossis, *correptè.*

Donatus in Andr. act. 1. sc. 1. *Filium per-*
dux-

duxêre ut unà esset. Si productè legatur esset, *significat cibum caperet, sivè ederet.* Et Eunuch. act. 3. sc. 4. *Ut de symbolis essemus. Melius* essemus, *productâ* E, *literâ.*

Servius in Æn. 5. *Edo habet & rectam, sed antiquam declinationem, ut* Edo, edis, edit: *& anomalam, ut* Edo, es, est: *quarum secunda & tertia persona longæ sunt propter differentiam*, Sum, es, est.

Idem in Æn. 1. *Ibidem & ubinam, multi dubitant, ubi debeat esse accentus, quia* ubi & ibi *naturaliter breves sunt, sed ratione finalitatis plerumque producuntur in versu; nescientes hanc esse rationem, quia pronunciationis causâ contra usum Latinum syllabis ultimis, quibus particulæ adjunguntur, accentus tribuitur, ut* musáque, illéne, hujúsce. *Sic ergo & Ibidem.* Et infra: *Ut, cum est quemadmodum, in pronunciatione extenditur; quando temporis non est.*

Ibidem: *Sarpedon, ubi tot Simois correpta sub undis. In Sarpedon & in ultimâ syllabâ & in pænultimâ possimus accentum ponere: nam Homerus & Sarpedonis declinavit & Sarpedontis: unde & varius accentus est: nam si Sarpedonis, in antepenultimâ erit: si Sarpedontis, penultima habebit circumflexum, qui est in ultimâ syllabâ nominativi.* Simois, *hoc nomen integrum ad nos transiit, unde suô accentu profertur: nam si esset Latinum, in antepenultima haberet accentum, quia secunda à fine brevis est.* Vult sci-

scilicet *Simois* in hoc versu pronunciari cum accentu in mediâ syllabâ, quamvis correptâ.

Idem in Æn. 2. *Unà ingens Periphas & equorum agitator Achillis. Ultima in* Periphas *accentum non habet, ne fœmininum sit, nec tertia à fine, quia novissima longa est. Ergo* RI, *habebit accentum.* Quid hôc locô dicent, qui inter vocalem longam & syllabam longam distinguunt?

Idem in Æn. 6. *Exinde una pars orationis est, & in tertiâ à fine accentum habet, licet penultima longa sit.*

Idem in Æn 7. *In* Asia *cum paludem significamus,* A, *longa est: cum de provinciâ dicimus,* A, *brevis est.*

Idem in Æn. 10. *Dum texit Imaona Halesus, id est, dum spoliat, nam tempus præsens est, non præteritum. Et* texit, te *primam syllabam corripuit, ut tantum positione longa sit.* Et infra: *Trophæum, declinatio Latina est: unde penultima habebit accentum. In numerô verò plurali, quia* tropæa *dicimus, sicut Græci, nec aliquid inde mutilamus, erit Græcus accentus, sicut apud Græcos, scilicet tertia syllaba à fine.*

Donatus in Eunuch. act. 5. sc. 1. *Si quando & prima syllaba acui potest & media. Tamen variat sententiam.*

Festus: *Quando, cum gravi voce pronunciatur, significat quoniam, & est conjunctio. Quando, acutô accentu est temporis adverbium.*

Idem: *Inlex, productâ sequenti syllabâ, signifi-*

nificat qui legi non paret, correptâ ſequenti, inductorem, ab illiciendô. Plaut. Perſa: *Impure, inhoneſte, injurie, illex, labes popli.* Idem Aſin. *Eſca eſt meretrix, lectus illex eſt, amatores aves.* Et Pœn. *Qui illi malæ rei tantæ fuimus illices.*

Idem: *Muſcerdas primâ ſyllabâ* (non literâ) *productâ ſtercus murum appellant.*

Idem: *Quincentum, & productâ primâ ſyllabâ, & per* C, *literam uſurpabant antiqui.*

Diomedes lib. I. *Comperio, comperii. Compereo, comperii. Sed accentu diſcernitur ſenſus. Acutô enim accentu profertur, quoties pro eô accipitur, quod eſt reſcii. Compereo verò circumflexô accentu declinatur, quoties pro eô accipitur, quod eſt, cum aliô perii. Comperieram enim facit.*

Chariſius lib. I. *Quoties de neutrô loquimur, correpta* O, *litera dicimus.* Duo millia. *In accentu longô*, duo homines, ambo homines.

DE EUPHONIA.

Euphonia ſeu Sonoritas eſt, quæ pronunciationem auribus commendare quærit, ut ſuavi miniméque odioſô ſonô ad eas allabatur. Hujus cauſâ Latini literarum alias omittebant, alias inſerebant, alias mutabant.

Cicero in Oratore: *Inclitus dicimus primâ brevi, Inſanus productâ. Conſule veritatem, reprehendet: refer ad aures, probabunt, quære, cur?*

cur? Ita se dicent juvari. Voluptati autem aurium morigerari debet oratio. Pomeridianas quadrigas, quam postmeridianas, libentius dixerim.

Velius Longus: *Meminerimus artis Orthœpejæ esse, ut sivè exili cum literâ Artibus, sivè cum plenâ Artubus scripseris, enunciationis sonum temperet.*

Idem: *Scio sermonem decori servire & aurium voluptati. Unde fit, ut sæpe aliud scribamus, aliud enunciemus. Cum dicimus*, hic est ille, *unum* C, *scribimus, & duo audimus. Confitendum quædam aliter scribi, aliter enunciari. Nam quibusdam literis deficimus, quas tamen sonus enunciationis arcessit, ut cum dicimus* virtus, *periisse ferè ad aures primam literam invenies.*

Idem: *In hac præpositione* DE, *quam dixi plenam præponi, animadvertendum illud, quod minuitur, si quando sequens vox à literâ* E *incipit, ut est deerrare, deesse: quâ enunciatione sufficit ipsa productio.* Virgil. *Vir gregis ipse caper deerraverat, atque ego Daphnin.* Lucret. *Talibus in rebus communi deesse saluti.*

Idem: *Sequenda est nonnumquam elegantia eruditorum, quod quasdam literas lenitatis causâ omiserunt, sicut Cicero, qui* Foresia & Megalesia & Hortesius *sine* N *literâ, libenter dicebat.*

Hinc judicari potest, quam parum justi & æqui fuerint, quibus *Lambinum* notare libuit, tamquam *Hortesium* contra receptam scrip-

ſcripturam malô novitatis ſtudiô approbarit.

Servius in Æn. 1. *Adplicat, ſecundum præſentem uſum per* D, *prima ſyllaba: ſecundum antiquam autem orthographiam (quæ præpoſitionum literam conſonam in vicinam mutabat) per* P, *ſecundum verò euphoniam per* A, *tantum. Præpoſitio enim cùm ad compoſitionem tranſierit, aut vim ſuam retinet, ut* indico; *aut mutat ultimam literam, ut* ſufficio; *aut perdit, ut* Coemo. Hinc diſcimus veteres *applicat* ſcribere, ſed *aplicat* pronunciare ſolitos.

Quinctilianus lib. 1. cap. 7. *Quædam ſcribuntur aliter, quam enunciantur: nam & Gajus,* C, *litera notatur, nec Cneus eam literam in prænominis notâ accepit, quâ ſonat.* Senſus eſt: ſcribi *Cajus* & *Cneus*, pronuncari autem *Gajus* & *Gneus*.

Ibidem: *An cujuſvis auris eſt exigere literarum ſonos? non hercule magis, quam nervorum.*

Igitur Romani partim pronunciabant literas, quas non ſcribebant & quarum characteribus deficiebantur; partim eas, quas ſcribebant, non pronunciabant, vel certè aliter multô, quam vel ipſi in aliis vocibus, vel in iiſdem ipſis nos hodie, pronunciabant; partim accentu utebantur, quem nos, qualis fuerit, nec imaginari poſſumus; partim denique aliter, quam nos, literarum ſonos exigebant, ut jucundum eis eſſet, quod nos hodie offen-

 dit,

dit, ſicut viciſſim ſatis exploratum haberi debet, multa quæ noſtras aures hodie minimè offendunt, vel moleſtiſſima eis futura fuiſſe. Itaque & imperiti & ridiculi ſunt, qui ex Italis tantô cum ſuperciliô de ſuavitate compoſitionis Latinæ ſententiam ferre audent, velut is, qui vocem *pletorumque* nimis aſperam judicabat, & alter, qui negabat aures ſuas verbum *recreaverunt* ferre poſſe. Si enim in legendis optimis linguæ Latinæ auctoribus aliquantum diligentiores fuiſſent, effæminatam illam ſuam, mollem ac diſcinctam pronunciandi rationem longè à maſculâ altius cinctorum Romanorum conſuetudine diſſidere intelligerent. Qui uſque eo delicati ſunt, ut eos *Ipſe*, *Rex*, *pax*, *plenus* & *Cnoſſius* pronunciare pigeat, atque *Iſſe*, *Res*, *pakes*, *pienus* & *Conoſſius* dicere malint, quis eos animum inducturos putet, ut non lapides loqui Romanos conquerantur, ſi eos *Stlis* pro *lis*, *Stlatus* pro *latus* , *Stritavus* pro *Tritavus* dicentes audiant? Certè niſi omnia me fallunt, Lucretium patriâ multabunt, nec Romanum magis, quàm Tranſalpinum perhibendum cenſebunt, cùm hunc ejus verſum legent l. 5. *Religione refrænatus ne fortè rearis.* Fortaſſis autem neque illud Ciceronis Verrin. 5. propitiis excipient auribus: *Quem agrum ſi obſitum vidiſſes, annonæ caritatem minime vererer.* Sed de Orthoepejâ Latini ſermonis hactenus.

FRI-

FRIDERICI SILBURGII

DE

Vetere Romanorum Scripturâ tractatio.

T de vetere Scripturâ pauca præmoneam, differt ea ab recentiore, quæ hodie in usu est, vel *quantitate*, vel *qualitate*, vel *utrôque*. *Quantitas* in *additione* cernitur, vel *detractione*. *Additio* aut *vocalis* est, aut *consonantis*. Vocalis additio est in diphthongis *ei* & *ou*. Sic enim *eidem*, *jous* scripsêre, pro *idem*, *jus*. Sic *leitem*, *leimites*; *meilitia*, *opeima*, *inveito*, pro, *litem*, *limites*, *militia*, *opima*, *invito*. Sic *Eito*, *deixi*, *feierit*, pro, *ito*, *dixi*, *fierit*. Item *Quei*, *sei*, *nei*, pro, *qui*, *si*, *ni* (*nei* tamen etiam pro *ne* usurpârunt interdum, & quidem non rarò.) Sic *utei*, *ubei*, *ibei*, pro, *uti*, *ubi*, *ibi*. Eandem diphthongum usurpârunt in genitivis singularibus, ut *dolei*, *malei*, pro, *doli*, *mali*. Item in nominativis pluralibus: ut *Iei*, *trevirei*, *decumanei*, pro, *ii*,

ii, *treviri*, *decumani*. Item in dativis & ablativis pluralibus: ut *Ieis*, *tertieis*, *recinieis*, pro, *Iis*, *tertiis*, *riciniis*. Præterea in dativis singularibus tertiæ declinationis: ut *Mortei*, *clientei*, pro, *morti*, *clienti*. Item: *Alterei*, *ſibei*, pro, *alteri*, *ſibi*. Et frequentiſſimè in nominativis atque accuſativis pluralibus: ut *Omneis*, *civeis*, pro, *omnes*, *cives*. *O*, verò ad *u* adjectæ tùm alia ſunt exempla, tùm hæc: *Jous*, *jouſta*, *joudicare*, pro, *jus*, *juſta*, *judicare*. Item: *Souo*, *louci*, *doucito*, pro, *ſuo*, *luci*, *ducito*. In quibuſdam utramque diphthongum conjunxerunt: ut *Soueis*, *Joudicei*, pro, *ſuis*, *judici*. In nonnullis *u* geminum uſurpârunt pro *ou*, ſeu *u*: ut *Pluus*, *ſecuus*, pro, *Plus*, *ſecus*. Sic *Comitatuu*, *arbitratuu*, pro, *comitatu*, *arbitratu*. Interdum *o* poſt *u*; interſeruerunt: ut *Queicuomque*, pro, *quicumque*. Conſonantes quoque interſeruerunt, ut *Quotiens*, *quotienſcumque*, pro, *quoties*, *quotieſcumque*. Sic *exſigunto*, *exſercere*, pro, *exigunto*, *exercere*. Item *Quips*, *aliquips*, pro, *quis*, *aliquis*. In *Jouxſta* verò pro *juxta* gemina eſt inſertio vocalis *o* & conſonantis *s*. In quibuſdam integram ſyllabam interſeruêre, ut in *Poſtidea*, *indoteſtato*, pro, *poſtea*, *inteſtato*. Ejus generis etiam *Ævitas* videri alicui poſſit: ſed habet illud legitimam ab ævo derivationem: in *Ætas* verò, quod poſt uſurpari cœpit, facta eſt contractio. Quibuſdam à fron-

à fronte consonantes adjecêre: ut *Stlis*, pro, *lis*. Nonnullis in fine: ut *Ead*, *tuad*, *plebed*, *frauded*, pro, *ea*, *tua*, *plebe*, *fraude*. Sic in verbis *Datod*, *removetod*, *luitod*, *estod*, pro, *dato*, *removeto*, *luito*, *esto*. In *exsercetod* autem geminata est additio semivocalis *s*, & mutæ *d*. Sic in *Leibertated*, additio est vocalis *e*, & consonantis *d*.

Detractio & ipsa vocalis est, aut consonæ. Vocalis detractio est in monophthongis illis, *fenus*, *femina*, pro, *fœnus*, *fœmina*. Sic *heres*, quanquam eam vocem non ab *hærendo*, sed ab *herô* deductam malunt eruditiores. Detractio etiam quibusdam videtur esse in verbis istis, *Adicito*, *eicito*, *deicitor*, *conicere*, *subicere*, pro, *adjicito*, *ejicito*, *dejicitor*, *conjicere*. Quod si ita est, eâdem ratione simplex *icere* contractum erit ex *jacere*. Sic certe *Dis*, contractum ex *Diis*. E consonantibus etiam, quæ nunc geminari solent, omittebant alteram, ut *Osa*, *clase*, pro, *ossa*, *classe*. Item *Aceras*, *conubia*, pro, *Acerras*, *connubia*: *pelex*; *tolito*, *poluceto*, pro, *pellex*, *tollito*, *polluceto*.

Qualitas in commutatione potissimum cernitur. Ea quoque vocalis est, aut consonantis. Vocalis, ut *e*, pro *i*. Sic enim *leber*, *addecito* scripsêre, pro, *liber*, *addicito*. Item *u*, pro *i*. *Æstumata*, pro, *æstimata*. Sic *optumus*, pro, *optimus*. Eâdem ratione *postumum* quoque, pro, *postimum*, seu *postremum* à veteribus dictum volunt eruditi, ut significet non

tam

tam eum, qui post inhumatum patrem est editus, quam eum qui postremus patri, seu vivo, seu mortuo natus est. Item *u*, pro, *y*, ut *Æguptus*, pro, *Ægyptus* quemadmodum *mus* quoque & *sus* & hujus generis alia, sunt ex Græcis μῦς, σῦς. Frequentius *o*, pro, *u*, ut *Totela*, *porporea*, pro, *tutela*, *purpurea*. Sic *Osocapitor*, pro, *usucapitor*. Item *soper*, *quomque*, pro, *super*, *quumque*. Sic in nominum finibus: *Patronos*, *servos*, pro, *patronus*, *servus*. *Vitiom*, *manom*, pro, *vitium*, *manum*. Nec non in verborum finibus: *Conseront*, *moritor*, pro, *conserunt*, *moritur*. In nonnullis geminatur hæc mutatio, ut *Piacolom*, *fortom*, *foratos*, pro, *piaculum*, *furtum*, *furatus*. In quibusdam hæc cum superiore conjungitur: ut *Leberom*, pro, *liberum*. Sic *Ædebos*, *compedebos*, *noctebos*, *tibicinebos*, *soperstitebos*, pro, *Ædibus*, *compedibus*, *noctibus*, *tibicinibus*, *superstitibus*. Interdum diphthongô *oe* & *oi*, pro *u* longô usi sunt: ut *Oetier*, *Oesocapio*, *Oesorpatum*, pro, *uti*, *usucapio*, *usurpatum*. Sic *Coeratores*, pro, *curatores*. *Oi*, pro, *u* positum in *Oitier*, *Oitile* & consimilibus. Sic *Moinicipium*, pro, *municipium*. Consonantes quoque non paucas inter se commutârunt: *C*, pro, *g*, frequenti in usu fuit. Sic enim *Cenas* dixerunt pro, *genas*. Sic *Frucem*, *lece*, pro, *frugem*, *lege*. Itidemque *Lecere*, *rocato*, pro, *legere*, *rogato*. *D* pro *l* posuêre, cum *Dingua* dixere, pro, *lingua*. Sic *Fedetrio*, pro, *Feretrio*.

F pro

F pro *B*, usurpârunt sequente *vau:* ut *Af virod*, pro, *ab viro.* *Q*, pro *c*, ut *Pequnia*, pro *pecunia.* *S* pro *r*, *Asa*, *nesvo*, *casmen*, pro, *ara*, *nervo*, *carmen.* Sic in nominum flexionibus, *Majose*, *minose*, *arboses*, *plusa*, pro, *majore*, *minore*, *arbores*, *plura.* Sic *Fenose*, *unciasio*, pro, *fœnore*, *unciario.* Item in verborum flexionibus: *Arasit*, *vocasit*, *secuesit*, pro, *ararit*, *vocarit*, *secuerit.* T, pro *d*, ut *Quit*, pro, *quid.* In compositis finalem præpositionis consonantem plerumque retinuerunt: ut *Conlegium*, *inprobus*, *adsignare*, *adtribuere.* Interdum tamen etiam mutârunt: ut *Opsepito*, *opturato*, *optinere.* In quibusdam geminata est commutatio, altera consonantis, altera vocalis, ut *Rocom*, *flacitiom*, *prodicos*, pro, *Rogum*, *flagitium*, *prodigus.* Sic *Acrom*, *acnom*, *ticnom*, pro, *agrum*, *agnum*, *tignum.* Item *Fidius*, pro, *filius.* *Ofvagolatom*, pro, *Obvagulatum.* *Poplicom*, pro, *publicum.* *Quoi*, pro, *cui.* *Ausom*, pro, *aurum.* Sic *Capiuntor*, pro, *capiuntur.* In quibusdam duarum vocalium & unius consonantis facta mutatio, ut *Centileom*, *arvorsom*, seu *asvorsum*, *plusebos*, pro, *gentilium*, *adversum*, *pluribus.* In nonnullis gemina consonantis mutatio est, ut *arcuesit*, pro, *arguerit.*

Interdum *quantitatis* metaplasmos conjunxerunt, *additionem* scilicet & *detractionem:* ut *Jousus*, *jousit*, pro, *jussus*, *jussit.* Sic *Poplei*, *confesei*, *demiseis*, pro, *populi*, *confessi*, *dimissis.*

sis. Interdum ad *quantitatis* metaplasmum adjunxerunt metaplasmum *qualitatis*, ut cum unum idemque vocabulum *additione* & *commutatione* transformârunt. Sic enim *Deicundo*, *adeictos* usurpata, pro, *dicendo*, *addictus:* sic *Maxsumo*, *proxsumos*, *fousiosos*, pro, *maximo*, *proximus*, *furiosus*. His adde *Endo*, *entera*, *supera*, *continoeis*, pro, *in*, *intra*, *supra*, *continuis:* in quibus *commutatio* præcedit, *additio* sequitur. *Detractionem* quoque & *commutationem quandoque copulârunt*, *idque commutatione* interdum sequente: ut *Adecito*, *poplos*, *præsentebos*, pro, *addicito*, *populus*, *præsentibus*. Interdum præcedente: ut *subicito*, pro, *subjicito*. Sic *Olo*, pro, *illo*. Item *Fasis*, pro, *farris*. In quibusdam triplicatus est metaplasmus: ut *Pupilei*, *præseted*, pro, *pupilli*, *præsente*.

In nominum flexionibus præter superiora notabilem mutationem habent *Folminis*, *ipsos*, *im*, pro, *fulmen*, *ipse*, *eum*. Sic *Oloe*, pro, *illi*.

In verbis quoque varii præter supradictos metaplasmi a veteribus facti sunt: ut in verbô substantivô, *escit* & *escunt*, pro, *erit* & *erunt*. Itemque *fiet*, *fient*, pro, *fit*, *fint:* & in futurô perfectô, *fuat*, pro, *fuerit*. Ejusdem futuri perfecti magna in aliis quoque verbis est varietas, ut *Vindicit*, *verberit*, *prohibesit*, *occisit*, pro, *vindicarit*, *verberarit*, *prohibuerit*, *occiderit*. Item *tagit*, pro, *tetigerit*, *pacit* & *pacont*, pro, *pepigerit* & *pepigerint: faxsit*, *rupsit*, pro, *fecerit*, *ruperit*. *Paret*, *cepet*, pro, *pararit*,

ce-

ceperit. Miſeit, viveit, pro *miſerit, vixerit.* Item *Duit, adduit, conduit, tranſduit*, pro *dederit, addiderit, condiderit, tradiderit*. In paſſivâ etiam formâ *turbaſſitur*, pro *turbatum fuerit: fariator*; *nancitor*, pro *fari velit, nactus fuerit.* Item *darier, leibarier*, pro *dari, libari.* Sic *oetier* & *oitier*, pro *uti.*

In conjunctis vocibus facta interdum ſeparatio: ut *En do, in do, in du*, pro *endo, indo, indu.* Sic *indo teſtato*, pro *inteſtato*. *Endo ponito, endo jacito, endo manos jactio*, pro *imponito, injicito, manus injectio*: Item *queicuomque*, pro *quicumque*, & conſimilia. Contra interdum conjunguntur, quæ alioqui ſeparari ſolent, ut *Statoleberom*, pro *ſtatu liberum.*

S Ve-

Vetus scribendi ratio ab hodiernâ differt, vel

- Quantitate in
  - Additione
    - Vocalis, ut
      - E. *Eidem*, pro *idem*. *Leitem*, pro *litem*.
      - O. *Jous*, pro *jus*. *Souo*, pro *suo*. *Queicuomque*, pro *quicumque*.
      - U. *Juus*, pro *jus*. *Arbitratuu*. *Luuit*.
    - Consonantis, ut
      - N. *Quotiens*.
      - S. *Exsigunt*. *Exsercere*. *Amasso*, pro *amaso*, & hoc pro *amâro*, seu *amavero*.
      - P. *Quips*, pro *quis*.
      - ST. *Stlis*, pro *lis*. *Stritavus*.
      - D. *Tuad*. *Plebed*. *Marid*. *Estod*.
    - Syll. ut *Postidea*. *Indotestato*.
  - Detractione
    - Vocalis, ut
      - O. *Fenus*. *Femina*. *Heres*.
      - U. *Popli*, pro *populi*.
      - I. *Adicito*. *Subice*. *Disice*. *Reice*.
    - Consonantis, ut
      - S. *Osa*, pro *ossa*. *Clase*, pro *classe*. *Jusit*, pro *jussit*.
      - R. *Acera*, pro *acerra*.
      - L. *Pelex*, pro *pellex*.
  - Utrâque, ut *Jousit*, pro *jussit*. *Jousus*, pro *jussus*. *Poplei*, pro *populi*.

A

A

- Qualitate in commutatione
  - Vocalis, ut
    - E, pro I. *Leber*, pro *liber*. *Menerva*. *Præsentebos*, pro *præsentibus*.
    - O, pro E. *Vorsus*, pro *versus*, *Voster*, pro *vester*.
    - O, pro U. *Servos*, pro *servus*. *Volnus*. *Dicont*. *Piacolom*. *Noctebos*.
    - Oe, & Oi, pro U. *Cœrare*, pro *curare*. *Oitier*, pro *utier*. *Oitile*, pro *utile*.
    - U, pro E. *Dicundo*. *Faciundo*. *Ferundo*.
    - U, pro I. *Optumus*. *Maxumus*. *Æstumare*.
    - U, pro O. *Adulescens*. *Epistula*.
    - U, pro Y. *Æguptus*. *Surius*. *Sulla*.
  - Consonantis, ut
    - C, pro G. *Cenas*, pro *genas*. *Lece*, pro *lege*. *Lecio*, pro *legio*. *Rocom*, pro *rogum*.
    - D, pro L. *Fidius*, pro *filius*. *Dingua*, pro *lingua*.
    - D, pro R. *Fedetrius*, pro *Feretrius*.
    - F, pro B. *Af virod*, pro *ab virô*. *Sifilus*, pro *sibilus*.
    - L, pro D. *Delicat*, pro *dedicat*.
    - Q, pro C. *Pequnia*.
    - R, pro D. *Arlabi*, pro *adlabi*. *Arfinis*, pro *Adfinis*.
    - S, pro R. *Asa*, pro *ara*. *Casmen*, pro *carmen*. *Minose*, pro *minore*. *Amaso*, pro *amaro*.
    - T, pro D. *Alexanter*. *Cassantra*. *Set*. *Quit*.

A B

A B

Præpositionum finales, ut *Inlustris. Adfectus. Conlega. Optineo. Exfociont*, pro *effugiunt.*

Utriusque, ut *Arcuesit*, pro *arguerit. Exfociont*, pro *effugiunt.*

Utrôque, ut *Adecito*, pro *addicito*, *Addeictos*, pro *addictus. Continoeis*, pro *continuis. Deicundo*, pro *dicendo. Endo*, pro *in. Fasis*, pro *farris. Fousiosos*, pro *furiosus. Maxsumo*, pro *maximo. Oloi*, pro *illi. Poplos*, pro *populus. Præseted*, pro *præsente. Præsentebos*, pro *præsentibus. Proxsumos*, pro *proximus. Sopera*, pro *supra. Aula*, pro *Olla.*

Corrigenda.

Pag. 5. verf. 11 lege, *ex artis instrumentis efficiatur* - - - - v. 14. *Opus* posset legi *scopus*; licet aliæ item editiones habeant *opus*.
Pag. 143. v. 5 lege, *Delphica laurus.*

F I N I S.

pag. 125.

In Ellipsi deest, vel

- Nomen. pag. 125.
  - Idem Nomen. pag. 126.
  - Aliud Nomen,
    - Cognatum,
      - Nominativus.
      - Accusativus. pag. 126.
    - Alienum, pag. 127.
      - Solitarium,
        - Suppositi,
          - Nominis
            - regentis suppositum; i.e. Subst.
            - concordantis; i.e. Adjectiv. 129.
              - absoluti
                - apertius, pag. 130.
                - tectius, pag. 143.
              - relati, pag. 144.
          - Verbi, pag. 145.
            - finiti,
            - infiniti. pag. 146.
          - Præpositionis.
        - Appositi, pag. 147.
          - Nominis
            - recti, sive Substantivi.
            - concordantis, sive Adject. p. 148.
          - Verbi.
          - Conjunctionis. pag. 151.
      - Consociatum.
- Verbum, pag. 157.
  - infinitum,
    - cognatum,
    - alienum, pag. 158.
  - finitum. pag. 159.
- Præpositio. pag. 161.
- Adverbium & Conjunctio. pag. 169.

